

**Gazdaságfejlesztési és Innovációs
Operatív Program
2014-2020
(GINOP 4.0 változat, 2014. május 10.)**

**STRATÉGIAI KÖRNYEZETI
VIZSGÁLAT**

Projektvezető: dr. Tombácz Endre

Témafelelős: Hermann Violetta

Készítette:

Deloitte Zrt. és ÖKO Zrt.

2014. augusztus

TARTALOMJEGYZÉK

1. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATA	5
1.1. Előzmények.....	5
1.1.1. <i>A környezeti értékelés előzményei.....</i>	<i>5</i>
1.1.2. <i>A környezeti értékelés felépítése, tematikája .....</i>	<i>6</i>
1.2. Kapcsolódás a tervezési folyamat más részeihez és egymáshoz	8
1.2.1. <i>A tervezési rendszer és a Partnerségi Megállapodás.....</i>	<i>8</i>
1.2.2. <i>Az OP-k kapcsolódásai, az átfedések elkerülése .....</i>	<i>11</i>
1.2.3. <i>Ex ante értékelés és környezeti vizsgálat .....</i>	<i>15</i>
1.3. A (Stratégiai) Környezeti Vizsgálat elvi és módszertani háttere.....	15
1.3.1. <i>Környezeti vizsgálat fogalma és menete .....</i>	<i>15</i>
1.3.2. <i>A (Stratégiai) Környezeti Vizsgálat alaplogikája .....</i>	<i>18</i>
1.3.3. <i>Az értékelés célja és módszertani vonatkozásai .....</i>	<i>19</i>
1.3.4. <i>A fenntarthatósági értékrend meghatározása .....</i>	<i>20</i>
1.3.5. <i>Korlátok, bizonytalanságok, ez előrejelzések érvényességi határai.....</i>	<i>23</i>
1.4. Felhasznált dokumentumok és adatok	24
1.5. A javaslatok hatása a terv, illetve program alakulására	25
1.6. A környezet védelméért felelős szervek és a nyilvánosság által adott vélemények, szempontok figyelembevétele	26
2. A VIZSGÁLAT TÁRGYA, AZ OPERATÍV PROGRAM RÖVID ISMERTETÉSE.....	28
2.1. Az OP prioritás tengelyei, nemzeti egyedi céljai és tervezett intézkedései.....	28
2.2. A prioritástengelyek és egyedi célok összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal	40
2.3. Változatok vizsgálata	43
2.3.1. <i>Időbeli változások.....</i>	<i>43</i>
2.3.2. <i>A „null” változat értékelése .....</i>	<i>46</i>
3. A GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM KAPCSOLÓDÁSA A NEMZETI ÉS EURÓPAI UNIÓS (KÖZÖSSÉGI) CÉLOKHOZ ..	48
3.1. A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programhoz kapcsolódó legfontosabbnak ítélt közösségi célkitűzések.....	48
3.1.1. <i>Általános közösségi célrendszer .....</i>	<i>48</i>
3.1.2. <i>Az EU Magyarországra vonatkozó elvárásai .....</i>	<i>54</i>
3.1.3. <i>Egy-egy környezeti elem/rendszer szempontjából kiemelt célkitűzések .....</i>	<i>55</i>
3.2. Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program tervezését meghatározó nemzeti célok, célrendszerek	56
3.2.1. <i>Általános gazdasági-társadalmi programok, stratégiák.....</i>	<i>56</i>
3.2.2. <i>Fenntarthatóság.....</i>	<i>58</i>
3.2.3. <i>Terület- és vidékfejlesztés .....</i>	<i>59</i>

3.2.4.	<i>Környezetvédelem</i>	61
3.2.5.	<i>Klímaváltozás</i>	67
3.2.6.	<i>Egyéb, a GINOP-hoz kevésbé köthető stratégiák, programok</i>	68
3.3.	A közösségi és a nemzeti célokból összeállítható környezetvédelmi célrendszer	70
3.4.	A GINOP értékelése a közösségi és nemzeti célok alapján meghatározott környezeti kritériumok alapján	72
3.5.	Az Operatív Program és a prioritástengelyei célrendszerének konzisztenciája	78
4.	A JELENLEGI HELYZET, KÖRNYEZETI KONFLIKTUSOK ÉS PROBLÉMÁK	81
4.1.	Általános környezeti helyzet az Operatív Program által befolyásolt környezeti jellemzőkre	81
4.2.	A GINOP-ban azonosított konfliktusok, problémák	91
5.	AZ OPERATÍV PROGRAM KÖRNYEZETI HATÁSAINAK ÉS FENNTARTHATÓSÁGI KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA	92
5.1.	Környezeti hatások értékelése	92
5.1.1.	<i>Számottevő környezeti hatásokkal nem járó tevékenységek</i>	<i>94</i>
5.1.2.	<i>Levegőminőség, klíma</i>	<i>95</i>
5.1.3.	<i>Klíma</i>	<i>101</i>
5.1.4.	<i>Zaj- és rezgésvédelem</i>	<i>101</i>
5.1.5.	<i>Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz</i>	<i>102</i>
5.1.6.	<i>Talaj</i>	<i>102</i>
5.1.7.	<i>Természeti környezet, az élővilág, a biodiverzitás</i>	<i>103</i>
5.1.8.	<i>Környezeti értékelés</i>	<i>109</i>
5.2.	Fenntarthatósági elemzés	114
5.2.1.	<i>A fenntartható fejlődési kritériumok meghatározása</i>	<i>114</i>
5.3.	Gátló társadalmi gazdasági konfliktusok	127
5.4.	Az OP összefoglaló környezeti szempontú értékelése	131
6.	A KEDVEZŐTLEN HATÁSOK CSÖKKENTÉSÉRE, A KÖRNYEZETVÉDELMI MEGOLDÁSOK HATÉKONYSÁGÁNAK JAVÍTÁSÁRA SZOLGÁLÓ JAVASLATOK	134
6.1.	Az operatív program környezetvédelmi hatékonyságának értékelése, javaslatok a szükséges intézkedésekre	134
6.1.1.	<i>Általános követelményrendszer</i>	<i>134</i>
6.1.2.	<i>Levegőminőség-védelem</i>	<i>135</i>
6.1.3.	<i>Közlekedés</i>	<i>135</i>
6.1.4.	<i>Klímaadaptáció</i>	<i>135</i>
6.1.5.	<i>Zaj- és rezgésvédelem</i>	<i>136</i>
6.1.6.	<i>Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz</i>	<i>136</i>
6.1.7.	<i>Talaj</i>	<i>136</i>
6.1.8.	<i>Természeti környezet, az élővilág, a biodiverzitás</i>	<i>137</i>
6.1.9.	<i>Környezettudatosság</i>	<i>137</i>
6.2.	Javaslat az operatív program által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe veendő környezeti szempontokra	138
6.3.	A várható környezeti hatások monitorozására vonatkozó javaslatok értékelése, további javaslatok	138

KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ.....	141
1. A vizsgálat körülményei	141
2. A vizsgálat néhány fontos módszertani kérdése	141
3. Az SKV tárgya.....	141
4. A GINOP értékelése a közösségi és nemzeti célok alapján meghatározott környezeti célok alapján.....	152
5. Az OP összefoglaló környezeti és fenntarthatósági szempontú értékelése	157
5.1. Környezeti értékelés	157
5.2. Fenntarthatósági elemzés.....	163
6 Javaslatok	171
6.1. Általános követelményrendszer.....	171
6.2. Levegőminőség-védelem	172
6.3. Közlekedés.....	172
6.4. Klímaadaptáció	172
6.5. Zaj- és rezgésvédelem.....	172
6.6. Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz	173
6.7. Talaj	173
6.8. Természeti környezet, az élővilág, a biodiverzitás.....	173
6.9. Környezettudatosság.....	174
6.10. Javaslat az operatív program által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe veendő környezeti szempontokra.....	174
6.11. Javasolt SKV környezeti indikátorok.....	175

1. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATA

Jelen munka tárgya a 2014 - 2020-as tervezési időszak **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programja (GINOP) prioritási tengelyeinek és nemzeti egyedi céljainak (Stratégiai) Környezeti Vizsgálata** (továbbiakban SKV). A Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően készül. A feladat része a környezetvédelmi szempontok érvényesülésének segítése az Operatív Program (OP) véglegesítésének folyamatában, valamint a kapcsolódó környezeti értékelés elkészítése, beleértve az értékelés társadalmi egyeztetésének lebonyolítását és dokumentálását is.

1.1. Előzmények

1.1.1. A környezeti értékelés előzményei

Az Európai Unió (EU) 2014 és 2020 közötti hétéves költségvetési keretéből jelentős fejlesztési források érkehetnek Magyarországra. A vonatkozó uniós jogszabályok szerint a tagállamok, így Magyarország számára is átadott forrásokat fejlesztési programokban rögzítettek szerint kell felhasználni. E programokat Magyarország tervezi meg, és az EU Bizottságával való egyeztetést követően indulhat végrehajtásuk.

A programtervezési folyamatot a Nemzetgazdasági Minisztérium 2012-ben indította el. A Partnerségi Megállapodás részleteit tartalmazó Operatív Programok (OP) Európai Bizottság felé történő benyújtásának feltétele a vonatkozó szabályozás szerint a független értékelők által előállított ex ante értékelési jelentés és a stratégiai környezeti értékelés kidolgozása (lásd 2014-2020-as időszak európai uniós fejlesztéspolitikájának keretszabályozását tartalmazó ún. Common Provisions Regulation előírását).

Ennek megfelelően a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) 2012 októberében közbeszerzési eljárást indított független értékelői kapacitások beszerzése érdekében. A sikeres eljárás eredményeképpen az Ügynökség 2013. áprilisban szerződést kötött a nyertes ajánlattevőkkel mind az ex ante értékelések, mind a környezeti vizsgálatok elkészítésére. A közbeszerzési eljárás alapján az ex ante értékelések elvégzésére Operatív Programonként bíztak meg egy-egy független szakértő céget, konzorciumot, míg a stratégiai környezeti értékeléseket az összes OP-ra egy ajánlattevő, az ÖKO Környezeti, Gazdasági, Technológiai, Kereskedelmi Szolgáltató és Fejlesztési Zrt. (1013. Budapest, Attila út 16.) nyerte el.

Az Európai Unió a fejlesztéseket megelőző környezeti hatásvizsgálatok gyakorlatát 2001-ben kiterjesztette a beruházásoknál korábbi fázisok (pl. ágazatpolitikák, tervek és programok) szintjére, hogy a tervezés minél korábbi időszakában legyenek érvényesíthetők a környezeti érdekek. **Az SKV célja** - ennek megfelelően – **az operatív program környezeti és ezzel összefüggő társadalmi hatásainak előrejelzése és értékelése elsősorban az ország környezetvédelmi céljainak megvalósulása és a fenntartható fejlődés irányába történő elmozdulás szempontjából. Az SKV így – mint általában minden hatásvizsgálati folyamat – kedvező irányba befolyásolja a terveket, segít elkerülni az elfogadhatatlan hatásokat, az esetleges problémákra megfelelő kompromisszumot találni.**

A SKV a tervezés teljes folyamatában, így már annak korai szakaszaiban is támogatja a tervezőket abban, hogy az egyes operatív programokban hogyan lehet a környezeti követelményeket a legmegfelelőbbben megjeleníteni, és a környezeti fenntarthatóság irányába kedvező elmozdulásokat elérni. Ennek érdekében az SKV készítői az Operatív Programok tervezőivel - az NFÜ-vel történő szerződéskötés után - még 2013 tavaszán felvették a kapcsolatot.

Az SKV partnerségi folyamatán keresztül a közvélemény, a szakértők és a civil szervezetek figyelemmel kísérhetik a környezeti értékelés teljes folyamatát az SKV tematikájának kialakításától a tervezésében való részvételen keresztül a végső környezeti jelentés elkészítéséig. A partnerek véleményét a jelentés megfogalmazásakor figyelme be kell venni.

Az értékelési munka a következő lépésekből állt:

- A. Feltettük a honlapra, illetve kiküldtük a tervezőknek a **munkatervet**, erre néhány visszajelzés történt, amit a további munkafolyamatban figyelembe vettünk.
- B. A tervezői-értékelői csapaton belüli többszöri egyeztetéssel elkészült az SKV során figyelembe vett két **értékelési kritériumrendszer**:
  - Fenntarthatósági kritériumok rendszere, az eddig használt táblázat tovább fejlesztésével
  - Környezetvédelmi célok, egy részletes alapozó munkaanyag alapján.
- C. Az OP-k 2.0-ás változataira készült **értékelő anyagokat** 2013 szeptemberében küldtük ki a tervezőknek és ex-ante készítőknél. Ehhez készítettünk egy sémát, amely tartalmazta a kritériumrendszereket.
- D. **Értékelő tanulmány készült a PM júniusi verziójára** is. (Elküldve 09. 12-én dr. Péti Márton NTH főosztályvezető úrnak.)
- E. Az Országos Környezetvédelmi Tanács 2013. október 3-i plenáris ülésén tárgyalta a 2014-2020 programozási időszak programjai Stratégiai Környezeti Vizsgálata tematikájának tartalmát. Itt bemutatót tartottuk erről, és részt vettünk a téma megtárgyalásában. A Tanács elvárásait a további munkába beépítettük.
- F. 2013 októberében és november elején megkaptuk az OP-k 3.0-ás változatát, melyekre elkészítettük a **teljes SKV dokumentációt**. Ez felkerült véleményezésre az NFÜ honlapjára 2013. november végén.
- H. Regionális **partnerségi fórumok** a hét régió egy-egy meghatározó városában 2013. december közepén zajlottak.
- I. 2014 februárjában az Országos Környezetvédelmi Tanács ülésén bemutattuk az SKV-kat, amelyet a tagok jónak tartottak és véleményeztek.
- J. 2014. március elején megkaptuk az OP-k 4.0-ás változatát. A hónap folyamán az **SKV átdolgozása történt** a beérkezett vélemények és az OP módosítások figyelembe vételével.
- K. 2014. május végén megkaptuk az OP-k módosított 4.0-ás változatát, amik alapján a hónap végéig módosítjuk és véglegesítjük az **SKV-kat**.

1.1.2. A környezeti értékelés felépítése, tematikája

A környezeti vizsgálat kiindulópontja egy egységes, prioritástengely - célrendszer specifikus módszertan, tematika kialakítása a 2/2005 (I.11.) Kormányrendelet konkretizálásával. A hazai jogszabály a vonatkozó EU SKV irányelv tartalmi követelményeinek megfelel, de tartalmi előírásai annál részletesebbek (hazai jogszabály **3. melléklete**). Az alábbi tematikát ezért a hazai elvárásoknak megfelelően az SKV kidolgozás első lépésében, a munkatervben dolgoztuk ki. A végső tematika az egyes OP-k esetében az értékelt rendszer sajátosságai alapján ettől a felépítéstől eltérhet.

Az SKV munkatervi tematikája:

1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának bemutatása

- 1.1. Előzmények
- 1.2. Kapcsolódás a tervezési folyamat más részeihez és egymáshoz
- 1.3. A javaslatok hatása a terv, illetve program alakulására
- 1.4. A környezet védelméért felelős szervek és a nyilvánosság által adott vélemények, szempontok figyelembevétele
- 1.5. Felhasznált adatok, alkalmazott módszer. Korlátok, bizonytalanságok. Az előrejelzések érvényességi határai
- 1.6. Az előző periódus OP SKV-jainak és értékelő dokumentumainak felhasználása

Az alkalmazni kívánt módszertan legfontosabb elemei: Környezetvédelmi feltételrendszer meghatározása (fenntarthatósági értékrend kialakítása, környezeti célok, problémák és

következmények azonosítása). Korlátok és bizonytalanságok bemutatása. Korábbi értékelési tapasztalatok szükség szerinti beépítése.

2. Az OP és a prioritástengelyek adta beavatkozások rövid ismertetése és illeszkedésük, konzisztenciájuk vizsgálata

- 2.1. Az OP és céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése: környezeti összefüggések
- 2.2. Az célok összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal
- 2.3. Változatok vizsgálata: Az adott célok megvalósítása által érintett területek lehetséges fejlődése a terv megvalósítása nélkül, vagy közlekedést más módon fejlesztve

Az alkalmazni kívánt módszertan legfontosabb elemei: Az OP-k tervezési folyamatban történt változásainak, illetve az OP által érintett területek lehetséges fejlődését a terv megvalósítása nélkül bemutatása. Az OP által kiindulásnak tekintett helyzetértékelés elemzése, megfelelése, illeszkedése a fenntarthatósági értékrendhez. A helyzetfeltárás és a célok/beavatkozási területek közötti kapcsolat vizsgálata, konfliktusok azonosítása. A célok és beavatkozások kapcsolata az azonosított konfliktusokkal. Más tervekkel való összhang vizsgálata.

3. Az OP egésze és tervezett beavatkozásai környezeti hatásainak, és a fenntarthatósági következményeinek feltárása

A) Cél- és eszkörendszer vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája

- 3.1. Az OP és a prioritástengelyek adta beavatkozások céljainak illeszkedése a nemzetközi, közösségi és országos szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal

A vizsgálat értékeli a célok megvalósításának hatását:

- fenntartható fejlődés elősegítésére,
- a vele kapcsolatos közösségi jogszabályok végrehajtására,
- más tervek, programokra vonatkozó előírások megvalósítására.

- 3.2. Az egyes környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele az OP egészében és a célok kialakításában

- 3.3. Az OP és a prioritástengelyei célrendszerének konzisztenciája

B) Jelenlegi környezeti helyzet és várt környezeti hatások, következmények

- 3.4. A meglévő (a terv szempontjából releváns) környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.4.1. Az OP és a prioritástengelyek adta beavatkozások által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

3.4.2. A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképeség, terhelhetőség)

3.4.3. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása a terv megvalósítása esetén és anélkül

- 3.5. Az OP és a prioritástengelyek adata beavatkozások által közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása (a rendelet tematikájában meghatározott szempontok alapján)

- 3.6. Várható környezeti hatások és következmények előrejelzése

- 3.7. Az OP összefoglaló környezeti szempontú értékelése, a környezeti szempontból elfogadható változat (változatok) meghatározása.

- 3.8. Az országhatáron átterjedő környezeti hatások lehetősége

Az alkalmazni kívánt módszertan legfontosabb elemei: Fenntarthatósági célelemzés. Külső és belső konzisztencia vizsgálata. Hatótényezők azonosítása, hatások ismertetése és értékelése. Kritikus programelemek azonosítása, köztük azoké is, melyeknél országhatáron átterjedés lehetősége felmerülhet.

4. Az OP, a célok és az intézkedések és során alkalmazott környezetvédelmi megoldások megfelelőségének, hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

Az alkalmazni kívánt módszertan legfontosabb elemei: Konfliktusok feloldásának lehetőségei. Javaslatok kidolgozása az intézkedések hatékonyabbá tételére, a nem kívánatos hatások mérséklésére, támogatási feltételek megfogalmazására. Horizontális fenntarthatósági elvárások megadása.

5. Javaslat az intézkedések által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe veendő környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra

Az alkalmazni kívánt módszertan legfontosabb elemei: Pályázati kiírásokban figyelembe veendő környezeti szempontok meghatározása, az OP-k rendszerének egészét érintő javaslatok (pl. elhatárolások, szinergiák, stb.)

6. A várható környezeti hatások monitorozására vonatkozó javaslatok értékelése, további javaslatok

Az alkalmazni kívánt módszertan legfontosabb elemei: Fenntarthatósági, illetve környezeti értékelést segítő (állapot, hatótényező, eredmény) mutatók meghatározása.

7. Közérthető összefoglaló

Az értékelés folyamán a könnyebb áttekinthetőség, kezelhetőség biztosítására 4 különböző szimbólumot használunk a fontosnak tartott szövegrészeknél:

- ☛ **Javaslatokat tartalmazó bekezdések**
- ⊗ **Problémák, negatív megítélések, sikertelenségek jelzése**
- ☹ **Ellentmondó megítélések, bizonytalan következtetések, egymást kioltó hatások**
- ☺ **Pozitív megállapítások, sikerek, jó irányok**

1.2. Kapcsolódás a tervezési folyamat más részeihez és egymáshoz

1.2.1. A tervezési rendszer és a Partnerségi Megállapodás

„Az Európai Unió (EU) 2014 és 2020 közötti hétéves költségvetési keretéből jelentős fejlesztési források érkeznek Magyarországra, az uniós csatlakozásunk óta már létező eljárások mentén. E forrásátadás az EU Kohéziós Politikájának, valamint Vidékfejlesztési Politikájának törekvéseit szolgálja. E források egyrészt elősegítik Magyarország és a magyar térségek társadalmi-gazdasági felzárkózását az EU legfejlettebb régióihoz. Másrészt szolgálják a mezőgazdaság versenyképességét és a vidéki térségek népességmegtartó képességének megőrzését.

A vonatkozó uniós jogszabályok szerint a tagállamok, így Magyarország számára átadott forrásokat fejlesztési programokban rögzítettek szerint kell felhasználni. E programokat Magyarország tervezi meg, és az EU Bizottságával való egyeztetést követően indulhat a végrehajtásuk. A 2014–20-as időszak tervezési hierarchiájának csúcán a Partnerségi Megállapodás című dokumentum áll. A Partnerségi Megállapodáshoz (PM) csatlakoznak a különböző programok.

A PM az eddigiekhez képest nagyobb fokú integrációt jelenít meg, ugyanis egyaránt magában foglalja az EU Kohéziós Politikájának pénzügyi alapjai (Strukturális Alapok és Kohéziós Alap – SA/KA) által finanszírozott operatív programokat (OP), valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA) hazai felhasználásáról szóló programokat. Emellett a PM összhangot teremt a magyar tagállami programok és az EU Európai Területi Együttműködési programjai között is (ld. a határ-menti programok és a Duna térség transznacionális programja), és kitekint egyéb uniós forrásokra és kezdeményezésekre is.” (NTH)

Tehát a Partnerségi Megállapodás (továbbiakban PM) alapozza meg Magyarország 2014 és 2020 közötti uniós finanszírozású fejlesztési programjait. A Partnerségi Megállapodást az EU Bizottsága hagyja jóvá a Magyarország Kormányával folytatott egyeztetések után.

A 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. Határozat alapján a Nemzetgazdasági Minisztérium irányításával, a szaktárcák közreműködésével készül a PM. A határozat kimondja:

„2. felkéri a **nemzetgazdasági minisztert**, hogy az érintett tárcák bevonásával koordinálja a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezését,

3. jóváhagyja a 2014–2020 közötti európai uniós források felhasználására irányuló operatív programok körét az 1. számú melléklet szerint, és felkéri a nemzetgazdasági minisztert, hogy koordinálja a **partnerségi megállapodás és az operatív programok kidolgozását**, azok szakmai tartalmának meghatározása érdekében vonja be az érintett minisztereket az 1. számú mellékletben rögzített szakmai felelősségi rend szerint”

A 2014–2020 közötti európai uniós források felhasználását biztosító operatív programok szerkezetét és a kidolgozásért felelős tárcákat a 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat 1. melléklete szerint az alábbi, **1/1. táblázat** mutatja be.

1/1. táblázat **Az Operatív Programok rendszere, felelősségi viszonyai**

Operatív Program (indikatív megnevezése)	Forrás	Szakmai tartalomért első helyen felelős tárca	Irányító hatóság
Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP (GINOP)	ERFA, ESZA	NGM	NGM
Versenyképes Közép-Magyarorszáért OP (VEKOP)	ERFA, ESZA	NGM	NGM
Terület- és Településfejlesztési OP (TOP)	ERFA, ESZA	NGM	NGM
Intelligens Közlekedésfejlesztési OP (IKOP)	ERFA, KA	NFM	NFM
Környezeti és Energetikai Hatékonysági OP (KEHOP)	ERFA, KA	NFM, VM	NFM
Emberi Erőforrás Fejlesztési OP	ERFA, ESZA	EMMI	EMMI
Koordinációs OP (KOP)	KA	ME	ME
Vidékfejlesztési Program (VP), Magyar Halgazdálkodási OP (MAHOP)	EMVA, ETHA	VM	VM

A PM és az operatív programok tervezése több szakasz keretében történik:

- Felülről vezérelt, ágazati szakminisztériumok által rögzített fejlesztési törekvésekre, valamint EU Bizottság által kidolgozott tervezési irányelvekre, útmutatókra épülve kidolgozásra került egy dokumentum, majd 2013. júliusban lezajlott ennek az EU bizottsági részletes véleményezése;
- Ez utóbbival párhuzamosan széleskörű szakmai egyeztettek, majd átfogó partnerség keretében véglegesítették a PM, valamint az OP-k tervezése.
- A partneri észrevételek integrálását követően a PM végleges változata – a hivatalos benyújtást lehetővé tévő uniós és hazai - jogszabályokban foglaltakhoz igazodva – 2014. március 7-én benyújtásra került az Európai Bizottság részére..
- A PM benyújtásától kezdve már az OP-k is hivatalosan elküldhetők lesznek a Bizottságnak. Tervezett időpontja: 2014. március.
- El lett fogadva?

A PM-et alapvetően meghatározza a „2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználására vonatkozó Partnerségi Megállapodás célrendszeréről” szóló 1114/2013 (III.8.) Kormányhatározat. E szerint:

„A 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának átfogó célja a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés, amely

- a) a gazdasági szereplők versenyképességének javításán és nemzetközi teljesítményének megerősítésén,
- b) a foglalkoztatás növelésén,
- c) az energia- és erőforrás-hatékonyság javításán,
- d) a társadalmi felzárkóztatáson és a népesedési kihívások kezelésén,
- e) a gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósításán mint nemzeti fejlesztési prioritásokon alapszik”

A már említett 1600/2012. (XII. 17.) Kormányhatározat szerint:

„1. pont/h) a 2014–2020 között rendelkezésre álló európai uniós fejlesztési források 60 százalékát közvetlenül gazdaságfejlesztésre kell fordítani, a fennmaradó 40 százalékot pedig a humánerőforrás-fejlesztés, az infrastruktúrafejlesztés, a környezetvédelem és az energiahatékonyság célterületek között kell allokálni, figyelembe véve az európai uniós forrásokból megvalósuló fejlesztésekkel kapcsolatos determinációkat”

A fentiek alapján a következő operatív programok az alábbi forrásmegosztással kerültek megtervezésre. Lásd **1/2. táblázat**.

1/2. táblázat A tervezett Operatív Programok forrásmegosztása a 2014. február 28. kiadott Partnerségi Megállapodás forrásmegosztása szerint

Program	ESB Alapok	2014-2020 összesen (€)
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	ERFA	6 360 407 882
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	ESZA	1 712 023 451
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program összesen	~37,56%	8 072 431 333
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program	ERFA	2 935 614 743
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program	ESZA	411 904 753
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program összesen	~ 15,57%	3 347 519 495
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program	ERFA	316 013 894
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program	ESZA	147 689 545
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program összesen	~ 3,9%	463 703 439
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program	ERFA	930 998 394
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program	ESZA	1 621 561 117
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program összesen	~ 11,88%	2 552 559 511
Integrált Közlekedésfejlesztés Operatív Program	KA	2 865 334 367
Integrált Közlekedésfejlesztés Operatív Program	ERFA	113 435 903
Integrált Közlekedésfejlesztés Operatív Program összesen	~ 13,83	2 978 770 270
Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program	KA	3 131 268 935

Program	ESB Alapok	2014-2020 összesen (€)
Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program	ERFA	88 320 739
Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program összesen	~15	3 219 589 674
Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program	ERFA	673 573 335
Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program	ESZA	157 376 861
Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program	KA	28 823 710
Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program összesen	~ 4%	859 773 906
Operatív Programok összesen	100 %	21 494 347 627
Vidékfejlesztési Program	EMVA	3 455 300 000
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program	ETHA	n.a.
	YEI	49 765 356
Összesen		24 999 412 983

A 2014-2020 közötti időszak EU forrása hazai társfinanszírozás nélkül, teljesítménykerettel együtt 24999 millió Euró.

1.2.2 Az OP-k kapcsolódásai, az átfedések elkerülése

„A PM rögzíti, hogy a Magyarországra érkező uniós fejlesztési források (az ún. ESB alapok) hogyan támogatják az EU Európa 2020 stratégiájának (EU2020) és az EU Kohéziós Politikájának céljait, ezért integrálja a Nemzeti Reform Programot és az EU Tanácsának Országspecifikus Ajánlásait is. A PM szintén meghatározza e források eredményes és hatékony felhasználásának feltételeit.”

Az **1/1. ábra** mutatja be azt a PM-ben szereplő célrendszert, ami meghatározza az OP-k tartalmát és összefüggéseit. Az átfogó nemzeti cél:

A fenntartható, magas hozzá adott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés.

Itt ugyan szerepel a fenntartható kifejezés, de ez véleményünk szerint nem a fenntartható fejlődés jelzője, hanem csak a tartósságé.

A PM szerkezete az EU2020 célkitűzéseire igazodik. A megfogalmazott fő nemzeti fejlesztési prioritások alá sorolja be az EU által megfogalmazott 11 tematikus célkitűzést a következő módon:

1. fő nemzeti prioritás: A gazdasági szereplők versenyképességének javítása és nemzetközi szerepvállalásuk fokozása

- EU2020 1. tematikus célkitűzés: Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése
- EU2020 2. tematikus célkitűzés: Az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása
- EU2020 3. tematikus célkitűzés: A kvk-k, a mezőgazdasági, a halászati és az akvakultúra ágazat versenyképességének javítása

2. fő nemzeti prioritás: A foglalkoztatottság növelése (a gazdaságfejlesztési, a foglalkoztatási, oktatási, társadalmi befogadási szakpolitikák által, tekintettel a területi különbségekre)

- EU2020 8. tematikus célkitűzés: A foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása

3. fő nemzeti prioritás: Energia- és erőforrás hatékonyság növelése

- EU2020 4. tematikus célkitűzés: Alacsony CO₂ kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás minden ágazatban
- EU2020 5. tematikus célkitűzés: Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdítása
- EU2020 6. tematikus célkitűzés: Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása
- EU2020 7. tematikus célkitűzés: A fenntartható szállítás támogatása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban

4. fő nemzeti prioritás: Társadalmi felzárkóztatás, népesedési kihívások kezelése

EU2020 9. tematikus célkitűzés: A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem

- EU2020 10. tematikus célkitűzés: Beruházások az oktatás, képességfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén
- EU2020 11. tematikus célkitűzés: Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás

5. fő nemzeti prioritás: A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása

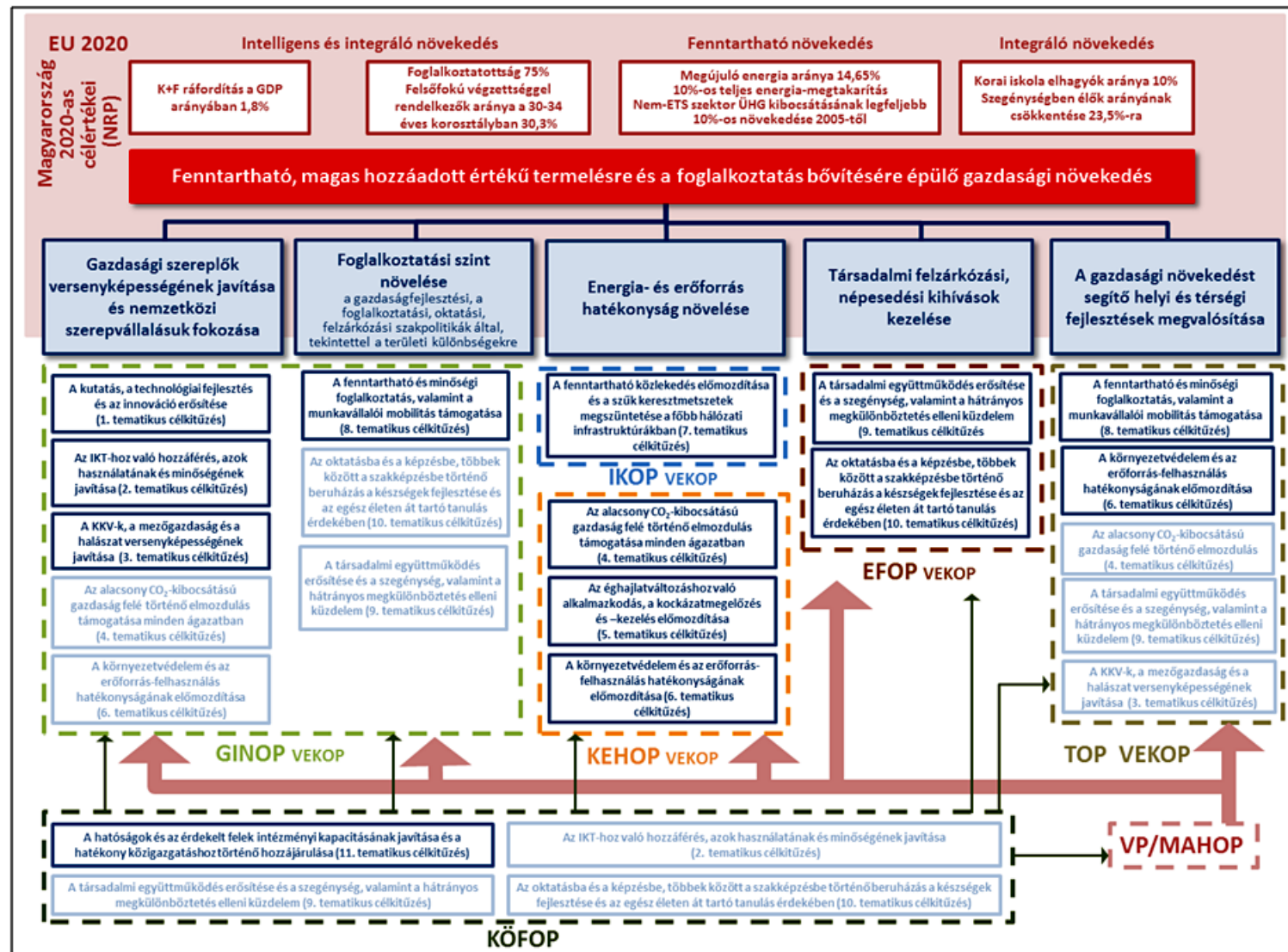
- EU2020 3. tematikus célkitűzés: A kkv-k, a mezőgazdasági, a halászati és az akvakultúra ágazat versenyképességének javítása
- EU2020 6. tematikus célkitűzés: Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása

Az **1/1. ábrán** jól látható, hogy az OP-k hogyan és milyen szerkezetben lettek ennek a prioritásrendszernek alárendelve.

Az **1/2. ábra** az OP-k közötti összefüggéseket mutatja a prioritástengelyek alapján. Külön színnel jelöltük azokat a fenti nemzeti prioritásokkal is összefüggő feladatokat, amelyek több OP-ban is megjelentek. Ilyen a **foglalkoztatás javítása**, amely a GINOP, TOP, VEKOP több prioritásának is célja, és a **társadalmi befogadás erősítése**, amelyet a Vidékfejlesztési OP, a TOP, a VEKOP, és az EFOP prioritásai is célul tűznek ki.

Az ábrán nyilakkal jelöltük az OP prioritási tengelyei közötti összefüggő feladatokat. Tipikusan ilyen feladat az **energiahatékonyság növelése**, amelynek lakossági, közületi, ipari, mezőgazdasági vonatkozásai jelennek meg az egyes OP-kban. A **városi infrastruktúra fejlesztésének** különböző aspektusai jelennek meg a TOP-ban, a VEKOP-ban, az IKOP-ban, és a KEHOP-ban. Ez egyébként tipikusan olyan feladatcsoport, amely települési szintű összehangolást igényelne. A természeti értékeink kezelésének kérdése nem csak a KEHOP-ban, de a Vidékfejlesztési OP-ban és a GINOP-ban is megjelenik.

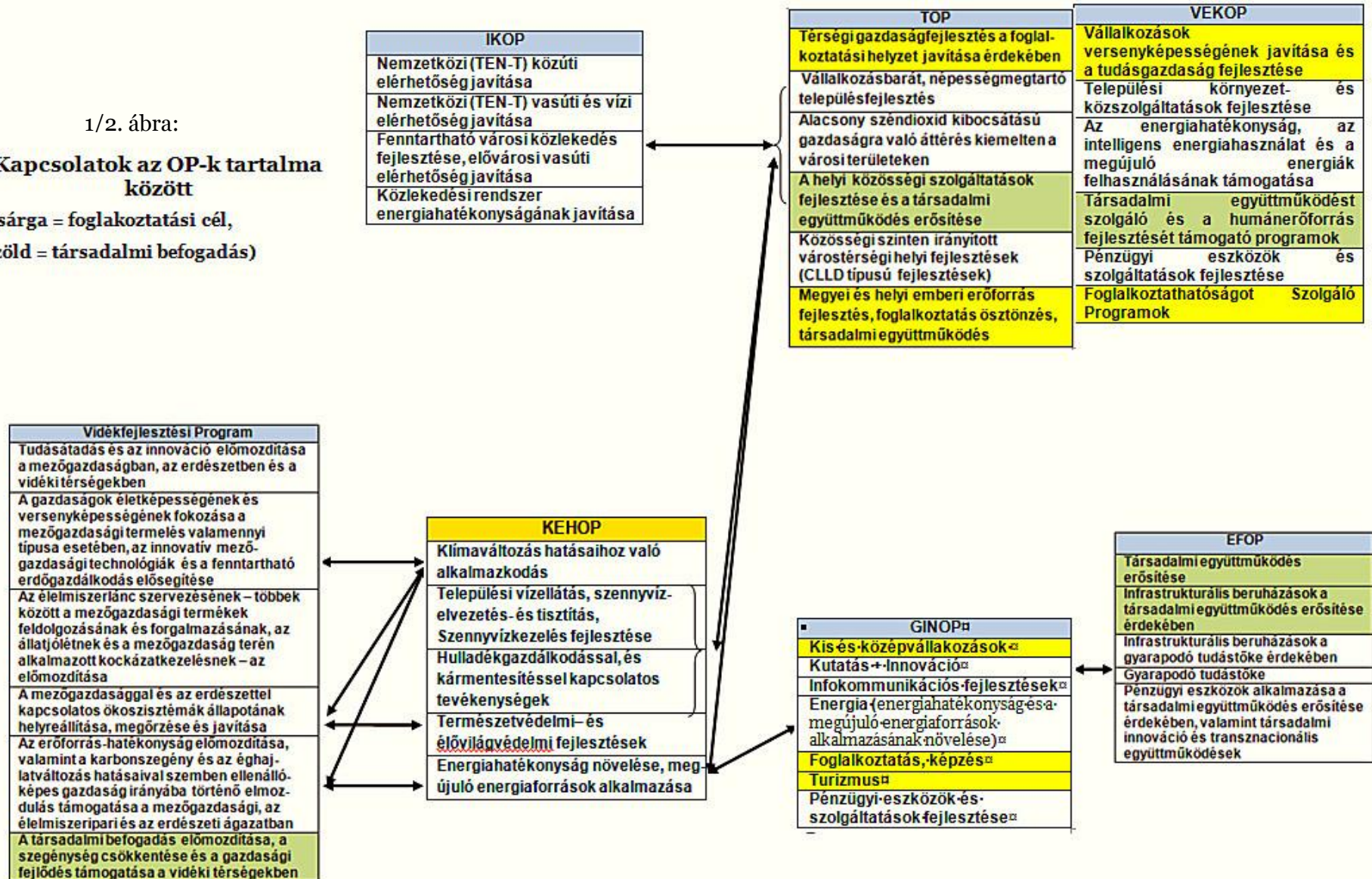
1/1. ábra: Magyarország 2014–2020-as uniós forrásfelhasználásának célrendszere: a nemzeti és a közösségi célkitűzések kapcsolata, valamint az operatív programok struktúrája (forrás PM)

1/2. ábra:

Kapcsolatok az OP-k tartalma között

(sárga = foglalkoztatási cél, zöld = társadalmi befogadás)

1.2.3. *Ex ante értékelés és környezeti vizsgálat*

A környezeti jelentés és a partnerségi folyamat legfontosabb megállapításait az ex-ante értékelésbe is bele kell foglalni. Az ex-ante értékelés általános célja az Operatív Program alkalmasságának, relevanciájának, megvalósíthatóságának, belső és külső koherenciájának vizsgálata és biztosítása. Az ex-ante értékelés lehetővé teszi az Operatív Program várható tágabb körű hatásainak elemzését is. Fontos célja az európai közösségi politika prioritásaival való összhang mértékének megállapítása, javítása.

Az SKV az ex-ante értékeléshez az alábbi pontokon kapcsolódik:

- A program környezeti és fenntarthatósági hatásainak kiemelt értékelése.
- A fenntartható fejlődés előmozdítása és környezet védelme érdekében tervezett intézkedések értékelése.
- Minden program esetében a közösségi és a hazai környezetvédelmi és fenntarthatósági célkitűzésekkel való összhang vizsgálata. A környezetvédelmi célú programoknál, intézkedéseknél emellett még, ezek relevanciájának és koherenciájának környezet-védelmi és fenntarthatósági szempontból való értékelése.
- Az operatív programokra vonatkozó környezeti indikátorok értékelése, javaslatok megfogalmazása.

A fenti feladatok az ex-ante értékelés feladatai is, a különbség, hogy az SKV csak két szempontra: a fenntartható fejlődésre, valamint a környezetvédelemre fókuszálva keresi a jó megoldásokat.

A 2014-2020-as programozási időszakra vonatkozó módszertani ex-ante útmutató (*Guidance document on ex-ante evaluation*) 1. melléklete tartalmaz iránymutatást a Kohéziós Politika programjainak SKV-jára vonatkozóan, önálló SKV útmutató azonban erre az időszakra nem született. Az ex ante útmutató legnagyobbbrészt az SKV direktívának és a hazai előírásoknak megfelelő megállapításokat tesz, az eddigiekhez képest jelentős változást nem tartalmaz.

Az ex-ante értékelés fenntarthatósági fejezetéhez egy 30-40 oldalas kivágot, összefoglalót készítettünk az Operatív programok 2014 márciusában rendelkezésre álló 0.4-es verzióihoz. A kivágot alapján készítik el az ex-ante értékelés kidolgozói a 3-4 oldalas fejezetet.

1.3. A (Stratégiai) Környezeti Vizsgálat elvi és módszertani háttere

1.3.1. *Környezeti vizsgálat fogalma és menete*

Az SKV-kötelezettséget és annak tartalmát az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet szabályozza. Az SKV a terveknek a környezetvédelem és a fenntarthatóság szempontjából történő átfogó vizsgálatát jelenti az Európai Tanács 2001/42 (2001. június 27.) EK irányelve alapján. A munka része a környezeti és fenntarthatósági szempontok érvényesülésének segítése az intézkedések véglegesítésének folyamatában, valamint a kapcsolódó környezeti értékelés elkészítése, az értékelés társadalmi egyeztetésének lebonyolítása és ennek dokumentálása is.

Az irányelv és az ez alapján kidolgozott hazai jogszabály harmonizál egymással. A tartalmi követelmények és a jelentőség meghatározása a két jogszabályban megfelel egymásnak. A követelmények összevetése során azonban megállapítható, hogy a hazai jogszabály részletesebb, pontosabb, jobban kifejti az EU által elvártakat. Nincsen olyan, az EU irányelvben szereplő uniós elvárás, amely ne tükröződne a magyar jogszabályban. Így **a hazai követelmények szerint elkészített stratégiai környezeti vizsgálat teljes mértékben megfelel a vonatkozó uniós elvárásoknak.**

Módszertani szempontból a stratégiai környezeti vizsgálat a környezeti hatásvizsgálatokból (KHV) alakult ki. A **beruházások** környezeti hatásvizsgálata során a legfontosabb eldöntendő kérdés az, hogy adott emberi tevékenység gyakorlása miatt kialakuló új környezetállapot elfogadható-e vagy sem számunkra. A beruházásoknál magasabb tervhierarchiai szintet értékelő

stratégiai környezeti vizsgálat esetén viszont már nem egy-egy konkrét terv elfogadása vagy el nem fogadása a tét. **A stratégiai hatásvizsgálatok alapját** adó területi vagy ágazati programoknál, fejlesztési koncepcióknál és más, a beruházásnál magasabb szintű **terveknél a döntés nem lehet a tervek el nem fogadása, csak a tervek megvalósítási módjának („hogyanjának”) befolyásolása.**

Minden fejlesztési típusú programnak, intézkedésnek alapcélja ma a jobb életminőség és a térségi szinten értelmezhető fenntartható gazdasági fejlődés biztosítása kell, hogy legyen, a környezeti értékek megtartása, és szükség esetén helyreállítása mellett. A legfontosabb cél - amit minden programnak meg kellene fogalmazni - **annak elérése, hogy jobb legyen a térségben élni a tervek megvalósulása után.** Emellett az is fontos cél lenne, hogy a térségben meglévő élőhelyeket és más zöldfelületeket ne akadályon, hanem kiváló adottságnak tekintsék, és ez a használatokban, a szabályozásban is megjelenjen.

A fenti szempontok szerint kulcskérdés annak meghatározása, hogy mit tekintünk jó életminőségnek. Ezt általában infrastrukturális és gazdasági mutatókban mérik, amelyek alapján egyáltalán nem biztos, hogy megfelelő eredményeket kapunk. Az életminőségnek a környezet állapota, a személyes biztonság igénye éppúgy része, mint a közösségi lét lehetőségének megmaradása. Végeredményben **a lakosság elégedettsége lehet az egyik alapvető fenntarthatósági indikátor,** még akkor is, ha tudjuk, hogy a lakosság az értékek megválasztásánál gyakran nem szakmai szempontokat helyez előtérbe

A GINOP környezeti értékelése módszertanának kialakításánál figyelembe vett sajátosságok az alábbiak:

- **Az SKV,** mivel szorosan beépül döntéshozatalba, nem csupán hatásvizsgálati eszközként jelentős, hanem **szorosan kapcsolódik a fenntartható fejlődés elvéhez.** Emiatt a legközvetlenebb értékelői kérdés az, hogy **egy stratégiai jellegű terv a fenntarthatóság irányába való elmozdulást segíti-e, vagy éppen hátráltatja azt.**
- **Az SKV** nem konfrontál, hanem együtt készül az Operatív Programmal, **menet közben juttatja érvényre a környezeti érdekeket.** A környezeti vizsgálatnak **elfogadható kompromisszumokat és célokat tartalmazó programokat kell eredményeznie.** A munka fő célja jelen OP-nál a **megvalósuló fejlesztések jótékony környezeti hatásainak, a fenntartható térségi gazdasági rendszerek kialakításában betöltött szerepének maximalizálása.** E mellett a lehetséges **környezeti konfliktusok létének és mértékének azonosítása, és ezeknek (amennyire lehetséges) feloldása is elengedhetetlen.** Ez csak akkor valósulhat meg, ha az SKV készítőit már a tervezés elején bevonják a munkába, mert ez biztosítja a problémák folyamatos kezelését, a kompromisszumok keresését.
- Jelen esetben **a vizsgálat tárgya nem egyetlen terv, hanem a 2014-2020-as időszak legnagyobb programja és a kapcsolódó beavatkozási rendszer.** Figyelembe kell tehát venni azt is, hogy az operatív programok között vannak olyan kapcsolatok, amelyek a környezeti hatásokat együttesen eredményezik. Fontos az is, hogy egy-egy operatív program prioritástengelyei és a célok, intézkedések között szoros hierarchikus kapcsolat van, amelyek szintén jelentős hatással vannak (lehetnek) egymásra. Ezért elengedhetetlennek tartjuk a kapcsolatokat, összefüggéseket is vizsgálni a különböző OP-k között.
- A fenntarthatóság fogalma túlmutat a szigorúan vett környezetvédelmi törekvések érvényesítésén, ezért a célok ilyen típusú értékelése és az alkalmazott értékrend is tágabb területet fog érinteni. **A programnak a fenntartható fejlődés szempontjából nem valamilyen határértékrendszernek kell megfelelnie, hanem meghatározott elveknek, prioritásoknak, céloknak.** A kialakítandó értékrend, mely a változások minősítésének alapját képezi, a vizsgálatban támaszkodik az uniós, a hazai környezeti programozási és fenntarthatósági stratégiákra. Az értékrendet a vizsgálati folyamat elején le kell fektetni. **Az értékrend érvényesítése akkor lehet hatékony, ha az SKV szakértői és az OP tervezői azt közös alapként elfogadják.**

- **A környezetvédelmi céloknak való megfelelés értékelésénél már megjelenhetnek számszerűsített** – elsősorban EU és nemzeti szintű – **célok, vállalások**, de ebben a fázisban csak az elmozdulás irányát és nagyságrendjét lehet becsülni.
- A program csak kis mértékben tartalmaz direkt környezetvédelmi vagy a fenntartható fejlődés előmozdítását célzó célkitűzéseket, volumenéből adódóan azonban jelentős hatást gyakorolhat ezekre a területekre is, mely lehetőséget és veszélyt is jelenthet. **Az értékelés során ezt szem előtt tartva olyan javaslatokat igyekeztünk kidolgozni, melyek kezelik az egyes intézkedések jelentette veszélyeket és a lehetőségek kihasználásának irányába hatnak.**
- **A direkt vagy indirekt hatások kezelése legtöbbször nem OP-szinten történik, hanem a konkrét támogatási konstrukciók kialakításának szintjén.** Ez a javaslatok vonatkozásában jelentheti **indikátorok, értékelési szempontok vagy horizontálisan alkalmazott szempontok alkalmazását.** Munkánk során törekedtünk javaslatok kidolgozására a konstrukciós szintre vonatkozóan, melyeket azonban javaslunk az OP szintjén már megfogalmazni, kijelölve a későbbi tervezési irányokat.
- A kialakított értékrend érvényesítésén túl az SKV egy része **környezeti hatásvizsgálat jellegű.** Így a környezeti vizsgálati módszertan alaplogikája, fogalomhasználata hasonló a beruházásoknál alkalmazott rendszerhez. Alapvető különbség az, hogy itt konkrét hatótényezők¹ nem azonosíthatók, csak ezek feltételezett típusai, irányai adhatók meg. Ennek következtében az állapotváltozások előrejelzése természetesen bizonytalanabb a beruházások hatásvizsgálatához képest. Ugyanakkor azonosíthatók a programelemek azon kritikus tartalmai, melyek esetleg jelentős kedvezőtlen környezeti hatásokkal járhatnak. Ezek végrehajtásánál az elővigyázatosság elvére kell támaszkodni, a tervezési elvárásokra javaslatok választhatók, illetve szélsőséges esetben az ilyen tervelemek elhagyása is felmerülhet.

Az SKV-nak a vonatkozó 2001/42 EK irányelv és a 2/2005. Kormányrendelet előírásainak meg kell felelni. Kidolgozásánál e két jogszabály mellett figyelembe vesszük a vonatkozó, más Európai Unió és hazai jogszabályokat, módszertani anyagokat, korábbi SKV-k tapasztalatait. Lásd többek között EU által kiadott Stratégiai Környezeti Vizsgálat Kézikönyvet (*Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013.*), vagy a korábbi értékelések tapasztalatait (*The Programming Period 2014-2020 MONITORING AND EVALUATION OF EUROPEAN COHESION POLICY. Guidance document on ex-ante evaluation*). Ezek szerint a környezeti vizsgálatnak az alábbi részekből kell állnia:

- **Környezeti jelentés** (elkészítése előtt konzultálni kell az illetékes hatóságokkal a jelentés tartalmi követelményeit és mélységét illetően)
- **Konzultáció** (mind a programtervezetet, a környezeti jelentést és annak közérthető összefoglalóját a környezetvédelmi hatóság és a nyilvánosság rendelkezésére kell bocsátani)
- A konzultáció eredményeinek beépítése a jelentésbe
- **Információ a döntésről** (mind a hatóságot, mind a nyilvánosságot értesíteni kell)
- **Monitoring** a jelentős környezeti hatások vonatkozásában
- Program Bizottsághoz történő benyújtása, utógondozás

Saját munkatervünk kidolgozásakor a fentieket ötvöztük a magyar jogszabályi elvárásokkal.

Az SKV jelentést vagy az ex-ante értékeléshez csatolva külön dokumentumként, vagy az ex-ante értékelésbe ágyazva kell a Bizottsághoz benyújtani. Utóbbi esetben közérthető összefoglaló befoglalása mellett szükséges az ellenőrző rendszerrel (monitoringgal) kapcsolatos intézkedések

¹ A hatótényező a tervezett tevékenység olyan önálló része, amely a környezeti elemek vagy rendszerek állapotváltozásának, azaz a hatások okaként tekinthető. **A hatótényező a változások kiváltó oka.**

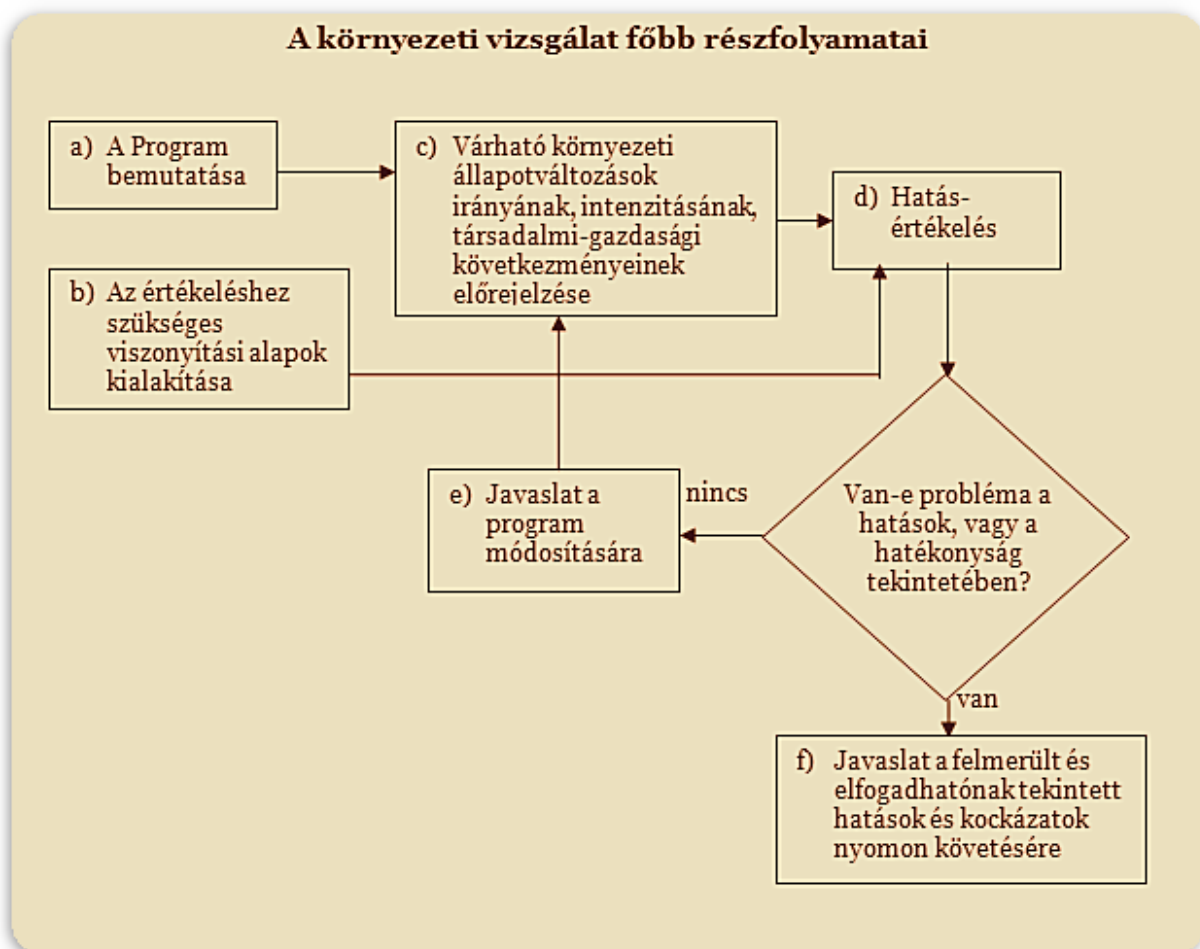
leírása, a konzultációkról információ adása, a környezeti megfontolások és vélemények figyelembe vételének bemutatása.

Az EU elvárásainak megfelelően:

- A programoknak figyelemmel kell lenni más EU környezeti szakpolitikákra és szabályozásokra. Külön figyelmet kell fordítani a biodiverzitásra, a klímaváltozásra és a klímaszabályozásra (ezek figyelembe vételére vonatkozóan EU-s útmutató készült).
- Amennyiben programszinten azonosítani lehet Natura 2000 területekre gyakorolt hatásokat, akkor szükséges az élőhely-védelmi irányelv szerint – 6 (3) cikk – értékelést is elvégezni.
- Amennyiben a programban nagyprojektek is nevesítésre kerülnek azokra is reflektálni kell az SKV-ban.
- Határon átnyúló és transznacionális programok SKV-ja esetén az irányító hatóság dönti el, hogy minden tagállamban külön SKV legyen-e, vagy egyes lépések közösen kerüljenek-e kidolgozásra.

1.3.2. A (Stratégiai) Környezeti Vizsgálat alaplogikája

A környezeti vizsgálat alaplogikáját az alábbi ábrán foglaljuk össze:

1/3. ábra: A környezeti vizsgálat alaplogikája

1.3.3. Az értékelés célja és módszertani vonatkozásai

Kiindulási alapelvnek azt tekintjük, hogy a **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program és a többi Operatív Program fenntarthatósági és környezetvédelmi szempontból a vizsgálat során együtt kezelendők.** A fenntarthatósági megítélés és a környezeti hatások értékelése a teljes, az Operatív Programok által felölelt beavatkozási rendszer alakulásának függvénye, így az OP-kat összefüggésükben kívánjuk kezelni. Az OP-ban szereplő intézkedések hatásai közül a tervezett beavatkozások közlekedésre kifejtett hatásait (mint jelenleg a környezetállapot alakulásában a legdominánsabb tevékenységi kört), valamint a terület igénybevételét (értékvédelmi szempont) kiemelt figyelemmel kezeljük.

Az SKV fő célja környezeti és fenntarthatósági szempontból értékelni a GINOP-ot és prioritástengelyeit, szükség esetén lebontva a célok, intézkedések szintjére. Az értékelés során az OP-k egészét figyelembe vesszük azért, hogy a tervezési program egészének eredményeként létrejövő fejlesztési projektrendszer kedvező irányba befolyásolni tudja.

A GINOP esetében a környezeti vizsgálatnak alapvetően arra a kérdésre kell választ adni, hogy a fejlesztések következtében:

- lehet-e pozitív elmozdulás a fenntartható fejlődés irányában,
- csökkenhetnek-e a termelői káros kibocsátások,
- a csővégi megoldások kényszerei változnak-e,
- mennyire elérhető a fejlesztések környezetbarát voltának biztosítása,
- csökkenhetnek-e a területi egyenlőtlenségek?

A környezeti vizsgálat során további feladatként tűztük ki:

- az OP és céljai illeszkedésének elősegítését az Európai Unió és a Magyar Köztársaság környezetvédelmi és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos céljaihoz;
- a javasolt prioritások hatékonyságának, eredményességének vizsgálatát;
- az intézkedések megvalósulása esetén fellépő kedvező hatások erősítését, az esetleges rövid és hosszú távú környezeti és fenntarthatósági kockázatok feltárását;
- a fellépő kockázatok elhárítására, csökkentésére vonatkozó esetleges alternatív megoldások, javaslatok kidolgozását.

A vizsgálat folyamán lesznek általános szempontjaink, amiket minden fejlesztéssel szemben érvényesíteni kívánunk. **Minden fejlesztéstől el kellene várni, hogy:**

- **a biodiverzitást és az ökoszisztéma szolgáltatásokat ne csökkentse** (lehetőséghez képest javítsa azokat);
- **a káros társadalmi és területi egyenlőtlenségeket ne növelje** (lehetőség szerint csökkentse);
- **segítse elő a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást** (valamilyen módon járuljon hozzá, ha mással nem, akkor pl. víz- vagy energiatakarékossággal),
- **járuljon hozzá a társadalmi szolidaritás erősödéséhez.**

Az SKV várható eredményei két fő részre oszthatók:

- Egyrészt környezeti szempontból **minősíti az Operatív Program megvalósulása nyomán kialakuló várható új állapotokat**, véleményt alkot a programok prioritásai, beavatkozásai környezeti és fenntarthatósági teljesítményéről;
- Másrészt segít megtalálni a környezeti szempontból optimális, legnagyobb eredménnyel és legkisebb kockázattal járó megoldásokat. Ehhez alkalmazható javaslatokat kell megfogalmazni a tervek és a későbbi pályázati kiírások környezeti megfelelőségének elősegítése céljából.

Az alapkérdésekre a következők szerint kerestük a választ: A terveknek nem valamilyen határértékrendszernek kell megfelelniük a környezeti vizsgálatban (ez a konkrétság hiányában nem is lehetséges), hanem meghatározott (jogszabályi, stratégiai stb.) elveknek, prioritásoknak, céloknak. Az ezeket (elveket, prioritásokat, célokat) összefogó feltételrendszer hiányában nem lehet a változásokat minősíteni, mert hiányozna a viszonyítási alap. Szükség volt tehát a környezetvédelmi feltételrendszer (**viszonyítási alap**) kialakítására, melynek három pillére (a „teljeskörűség elve” környezeti szempontból) az alábbi:

- **A fenntarthatósági értékrend kialakítása:** A módszertan kialakítása során a fenntarthatósági kritériumok meghatározásával egy olyan általános kritériumrendszert adunk meg, amely az operatív programok fejlesztése során egyfajta tervezési követelményként alkalmazható. A fenntarthatósági kritériumok azokat a szempontokat határozzák meg, amelyek a fenntartható társadalmi-gazdasági folyamatok és magatartás alapját képezik. (Lásd 1.3.4. fejezet.)
- **A hazai és EU-s környezetpolitikai célok azonosítása:** A környezetpolitikai célok „külső tényezőként” is értelmezhetők. Nemcsak a hazai, de az Európai Unió környezetpolitika céljainak megvalósítása is egy feltételrendszert jelent (jogszabályok, előírások révén), amelynek keretein belül szükséges, és kell a fejlesztési törekvéseket megvalósítani. (Lásd 3.1. fejezet.)
- **A környezeti problémák és azok okainak, következményeinek azonosítása:** A fejlesztési programok alapvetően társadalmi-gazdasági irányultságúak. Ahhoz, hogy megértsük a környezeti célokat, vizsgálni szükséges, hogy milyen társadalmi, gazdasági folyamatok vezetnek a környezeti problémák kialakulásához. Az elemzéshez ún. „környezeti problémafa” kerül kialakításra, mely a környezeti problémákhoz vezető ok-okozati elemeket mutatja be, azok következményeivel együtt. (Lásd 3. fejezet.)

1.3.4. A fenntarthatósági értékrend meghatározása

A környezetvédelmi feltételrendszer alappillérei közül a fenntarthatósági kritériumok igényelnek részletesebb magyarázatot.

Az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága 1987-ben „Közös jövőnk” című jelentésében a fenntartható fejlődés fogalmát a következőképpen határozta meg: ***"a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket"***.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény is használja a fenntartható fejlődés fogalmát és definiálja is azt:

1. § (1) A törvény célja az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme, a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása.

4. § E törvény alkalmazásában

w) ***fenntartható fejlődés: társadalmi-gazdasági viszonyok és tevékenységek rendszere, amely a természeti értékeket megőrzi a jelen és a jövő nemzedékek számára, a természeti erőforrásokat takarékosan és célszerűen használja, ökológiai szempontból hosszú távon biztosítja az életminőség javítását és a sokféleség megőrzését***

Mivel maga a fogalom meghatározása is sokat fejlődött azóta, és a megfogalmazás is általános, keresnünk kell egy számunkra kezelhető meghatározást.

A fejlődésről

A fogalom használói „fejlődés” alatt valójában az életminőség valamilyen javulását értik. Ez azonban sokban különbözhet a gazdasági értelemben vett fejlődéstől. A fő problémánk, amely a különböző, pl. ENSZ, EU, OECD dokumentumok elemzése során érzékelhető az, hogy a

fejlődés fogalma ezekben az anyagokban burkoltan megegyezik a gazdasági növekedéssel, és még inkább a fogyasztás alakulásával. A piactudomány lételemé a fogyasztás növekedésére épülő gazdasági növekedés, e nélkül nem képes működni. Szélsőségesen fogalmazva: a fenntartható fejlődés fogalma mögött gyakran azt a törekvést lehet felfedezni, hogy: **miként lehet a fogyasztást úgy növelni, hogy a felhasznált, illetve érintett természeti erőforrások fajlagosai csökkenjenek.**

Véleményünk szerint a fejlődés csak emberi és társadalmi szinten értelmezhető fogalom. Ebből a szempontból a fejlődés célja az emberhez méltó életkörülmények és életmódok biztosítása mellett a kulturális és etikai színvonal emelése is. Ez utóbbi lenne hivatott biztosítani a szükségletek megfelelő önkontrolját is az emberek részéről.

A fenntarthatóságról

Összességében a fenntartható fejlődés egy olyan viszonyrendszert (kultúrát) jelent az ember társadalmi és természeti környezete között, és azon belül, amely biztosítja, hogy környezetünk forrásait a rendszer megújulásának szintjén használjuk.

A fenntarthatóság esetünkben a társadalmi és gazdasági folyamatoknak olyan belső önszabályozó képességét kell, hogy jelentse, amely biztosítja egyrészt a környezeti folyamatok problémamentes működését, másrészt segít az emberi értékek fennmaradásában. Ez azt is jelenti, hogy amíg a társadalmi és gazdasági folyamatok csak állandó utólagos beavatkozások árán terelhetők fenntartható irányba, addig az alkalmazott rendszer nem fenntartható.

Itt találkozunk a fenntartható fejlődés alapkonfliktusával, miszerint a jelenlegi piactudományi rendszer paradigmája ellentmond a fenntartható fejlődés alapelveinek.

A fenntartható fejlődés

A fenntartható fejlődés az eddigiek alapján az emberi élet színvonalának olyan, belső értékeket is figyelembevevő emelését jelenti, amely harmóniában van a környezeti és természeti folyamatokkal, és megőrzi az ember által létrehozott értékeket is. Ez tekinthető a társadalom céljának, és ehhez a gazdaság eszközt, a természeti környezet társat, lehetőséget jelent. A cél elérése csak átfogó, komplex eszközök alkalmazásával lehetséges.

A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos alapelvek megfogalmazására, pontosítására és elfogadására a legmagasabb szinten is sor került mind az ENSZ, mind az EU keretében. Az általánosan elfogadott elvek közül hazai fontosságuk miatt a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia az alábbiakat emelte ki:

- A holisztikus megközelítés elve
- A nemzedéken belüli és nemzedékek közötti szolidaritás elve
- Társadalmi igazságosság elve
- Tartamosság elve
- Integráció elve
- Helyi erőforrások hasznosításának elve
- Társadalmi részvétel elve
- Társadalmi felelősségvállalás elve.
- Elővigyázatosság és megelőzés elve
- A szennyező fizet elv

Az **1/3. táblázat**ban egy általános kritériumrendszert adunk meg erre vonatkozóan, amely tervezési követelményként alkalmazható. **A kritériumrendszer azért született, hogy az SKV típusú értékelésekhez általános fenntarthatósági viszonyítási alapot jelentsen.** Ennek megfelelően alakítottuk ki a kritériumokat. A módszert már számos esetben alkalmaztuk,

bevált vizsgálati/értékelési módszer, mely kis átalakításokkal igen eltérő tartalmú tervek, programok értékelésére is alkalmas volt.

Az általános környezetvédelmi prioritások, fenntarthatósági kritériumok sokkal inkább szemléletmódot kívánnak rögzíteni, semmint mérhető és számon kérhető feltételeket. A más stratégiai vizsgálatoknál is alkalmazott kritériumrendszert, második lépésben átalakítottuk jelen Operatív Program által meghatározott intézkedéstípusok esetére.

1/3. táblázat: **Általános fenntarthatósági kritériumok**

Fenntarthatósági kritériumok	
I. A szükségletek kielégítése és a természeti-környezeti értékek megőrzése között hosszú távú egyensúlyt kell elérni. (a) a környezet igénybevétele ne haladja meg a források keletkezésének a mértékét (b) a környezet terhelése ne haladja meg a környezet asszimilációs kapacitását.	1. A lételemnek tekintett, feltételesen megújuló környezeti elemek (levegő, víz, föld, élővilág) készleteit és állapotát, valamint az általuk alkotott környezeti rendszer potenciálját, önszabályozó képességét a rendszer terhelhetőségének határára belül fenn kell tartani, illetve ahol ez szükséges és lehetséges, a megfelelő célállapot érdekében terhelésüket csökkenteni kell.
	2. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban általánosan a feláldozott és a létrehozott értékek pozitív egyenlege kell, hogy érvényesüljön, miközben a meg nem újuló erőforrások igénybevétele nem haladhatja meg azt az ütemet, amennyivel azok megújuló erőforrásokkal való helyettesíthetősége megoldható.
	3. A természetbe hulladékként visszakerülő (a természet által sem hasznosítható) anyagok mennyiségének és veszélyességének csökkentenie kell.
	4. A rendelkezésre álló terület felhasználásánál az igénybe vehető területek nagyságát kemény felső korlátnak kell tekinteni, a fejlesztéseknél a terület-kímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni. Ezt a szabályozás szintjén is érvényesíteni kell.
II. A kardinális értékek elvesztésével járó folyamatok nem tűrhetők el. Minden kipusztított faj belőlünk vesz el valamit.	5. A biológiai sokféleség megőrzésének feltételeit, a természetesen előforduló fajok, és tenyésztett vagy természetes fajták megőrzését és védelmét, a természetes és mesterszerű élőhelyek fennmaradását, sokszínűségét, és térbeli koherenciáját biztosítani kell. Ez a természeti rendszerek környezeti változásokhoz való jobb alkalmazkodó képességét is szolgálja.
	6. Az ökoszisztéma szolgáltatásokat ² értéknek kell tekinteni, gazdasági értéküknek meg kell jelenni a stratégiai fejlesztési döntésekben. A fejlesztések nem járhatnak az ökoszisztéma szolgáltatások károsodásával.
	7. Az építészeti, táji és kulturális értékek fennmaradását biztosítani kell.
III. Biztosítani kell a természeti, környezeti változásokhoz való alkalmazkodás lehetőségét egyéni és társadalmi szinten A gazdasági-, társadalmi-, technikai-, egyed-, faj-, és bármilyen más fejlődés egyik elengedhetetlen feltétele, hogy szolgálja a környezethez való alkalmazkodást. Ellenkező esetben a folyamat a kérdéses alany pusztulásához vezethet.	8. A környezeti (pl.: klíma-) változásokhoz való alkalmazkodóképességet mind a társadalom, mind az érintett lakosság szintjén meg kell őrizni, azt korlátozni nem szabad, sőt lehetőség szerint javítani kell.
	9. A nemkívánatos természeti környezeti változásokat erősítő emberi tevékenységeket hatásuk és jelentőségük függvényében korlátozni, adott esetekben tiltani kell.
	10. Nem tűrhető az az állapot, hogy a társadalom egy része olyan rossz élet-körülmények között él, mely az alkalmazkodóképességét szinte megszünteti, és így csak a közvetlen környezetének felélésével képes életben maradni.
IV. Meg kell adni mindenkinek a lakóhelyén az	11. Az egészséges környezet és az egészséges élelmiszer és ivóvíz és a biztonságos fenntartható energiaellátás minden ember alapvető joga, a nem megfelelés sem helyi, sem tágabb szinten nem tűrhető.

² Ökoszisztéma szolgáltatásnak nevezzük az élővilág azon javait, szolgáltatásait, melyeket az ember élete során közvetlenül vagy közvetve felhasznál, így azok állapota az életminőségét meghatározza. Négy alapvető szolgáltatás típus: Az **ellátó** szolgáltatás által nyújtott javakat közvetlenül felhasználjuk, elfogyasztjuk, ilyenek például az élelmiszerek, az ivóvíz, a fa- és rostanyagok. Az élővilág **szabályozó** funkciói közé sorolhatók az éghajlatszabályozás, az árvizek mérséklése, a víztisztítás és a talajképződés. **Fenntartó** szolgáltatás a primer produkció (a zöld növények fotoszintézise által), az elemek vagy a víz körforgalmában játszott biológiai szerep. Az élővilág **kulturális** szolgáltatása szerteágazó, többek között jelentős esztétikai, spirituális, oktató és rekreációs funkciója van. (Török Katalin: A FÖLD ÖKOLOGIAI ÁLLAPOTA ÉS PERSPEKTÍVÁI Magyar Tudomány)

Fenntarthatósági kritériumok	
<p>emberhez méltó élet lehetőségét mind a jelenben, mind a jövőben.</p> <p><i>Egy fejlesztésnek akkor van értelme, ha jobb lesz tőle ott élni.</i></p>	12. Meg kell őrizni a helyi kultúrát, azokat a termelői és fogyasztói mintázatokat, amelyek a környezethez való alkalmazkodás során alakultak ki, s hosszú távon biztosították a helyi közösség és környezet harmóniáját. Ha ez már nem lehetséges, a fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítását kell támogatni.
	13. A fejlesztések miatt a helyi közösségeknek nem szűkülhetnek a lehetőségei az igényelt és választható életmódok tekintetében, amennyiben ezek nem zárják ki egymást, és megfelelnek mind a fenntarthatóság, mind a fejlődés kritériumainak.
	14. Minden, a környezetgazdálkodással összefüggő tevékenységet azon a szinten kell megvalósítani, ahol a probléma kezelése a legnagyobb környezeti és egyéb haszonnal, valamint a legkisebb környezeti kockázattal, illetve kárral jár.
	15. A helyi szinten kezelhető erőforrások használata elsősorban a helyi közösség közvetlen, vagy közvetett hasznát kell, hogy szolgálja.
<p>V. A fenntartható fejlődést csak felelősségteljes ember érheti el.</p> <p><i>Az egyén életminőségének javulása sem a saját, sem a mások által preferált környezeti javak sérelmére nem történhet.</i></p>	16. Erősíteni kell a társadalom befogadó jellegét (társadalmi kirekesztés, demográfiai problémák kezelése, stb.) az értékek mentén.
	17. A térség, régió, város nem veszélyezteteti - sem közvetlen, sem közvetett formában - sem saját környékén, sem távolabb ugyanezeknek a követelményeknek az érvényesülését.
	18. A fejlesztésnek legyenek olyan elemei, amelyek hatására a fenntarthatóság elvei tudatosulhatnak, és erkölcsi normává válhatnak a társadalom tagjaiban, és ezzel párhuzamosan a tervezés során az érintetteknek a döntésekben való részvétele biztosított.
	19. Fenntartható fogyasztási minták terjesztésére van szükség, ellensúlyozva a jelenlegi túlfogyasztásra ösztönző rendszert.
	20. A fenntartható fejlődés szempontjából elfogadhatatlan a vagyoni különbségek jelenleg érvényesülő és folyamatosan növekvő szintje. Társadalmi igazságosság nélkül nincs fejlődés.

A táblázatban megadott **általános környezetvédelmi prioritások, fenntarthatósági kritériumok sokkal inkább szemléletmódot kívánnak rögzíteni, semmint mérhető és számon kérhető feltételeket.** A más stratégiai vizsgálatoknál is alkalmazott kritériumrendszert második lépésben átalakítottuk jelen Operatív Program által meghatározott intézkedéstípusok esetére. (Lásd 5.2. fejezet.)

1.3.5. Korlátok, bizonytalanságok, az előrejelzések érvényességi határai

A konkrét vizsgálat sajátosságai

- A GINOP, mint minden OP egy részben összefüggő, részben prioritási tengelyenként önálló célokat is megvalósítani kívánó **tervrendszert** jelent, amely esetünkben a környezetvédelem és az energetika, valamint a környezetvédelem és turizmus házasításával meglehetősen különböző típusú, és ágazati érintettségű fejlesztéseket fog eredményezni. Mint arról már beszéltünk, maguk az OP-k is egy nagyobb tervrendszer részei, amit a PM fog keretbe. Ez a sajátosság azzal jár, hogy nagyon sokrétű vizsgálatra van szükség és meglehetősen fontos kérdés a célok és eszközök konzisztenciájának biztosítása. Ez természetesen igaz az OP közötti vagy a fejlesztések területi viszonyaira is.
- **Az OP esetében nincsenek elkészített alternatívák.** Az OP tartalmilag a tervezés előre haladtával időben változik, de ezek az anyagok nem alternatívái egymásnak. Ennek két következménye van számunkra. Egyrészt alternatívaelemzés helyett érdemes a vizsgált változatot (jelen esetben 4.0 2014. május 10-ei változata) összevetni a régebbi változatokkal. Az új változat tartalmazhat az értékelés szempontjából negatív vagy pozitív környezeti tartalmat. Másrészt **alternatívaként így csak a nulla változat vizsgálható.** A nulla változat kialakításánál azt feltételeztük, hogy az EU támogatások nélkül érdemben semmit sem fejlesztenénk. Ebből az következik, hogy összehasonlítási alapként azt érdemes feltételezni, hogy az EU-s támogatások nélkül mi történne az adott szakterületen, vagy ágazatban, és ennek milyen környezeti és fenntarthatósági

következményei lennének. Itt azt és érdemes meggondolni, hogy támogatás nélkül az EU direktívák adta kényszerfejlesztések egyáltalán megvalósíthatóak lennének vagy sem.

Jelen stratégiai környezeti vizsgálat az OP-k 4.0-ás változataira - a GINOP esetében a 2014.05.10-i változatára - vonatkozik. Ezek áttekintése után érzékelhető, hogy az OP-k egymástól eltérő konkrétsággal és tartalmi mélységben készültek el. Elmondható, hogy az OP-k márciusban még felelhető tartalmi hiányosságokat pótolták, a jelenlegi verziók tekinthetők végleges változatoknak.

A vizsgálatnál az alábbi korlátokkal, bizonytalanságokkal számolunk:

- Az OP a tervezés során folyamatosan fejlődik, változik. Így a környezeti értékelésnek mozgó célpontra kell lőnie. A GINOP 2.0 és 3.0 változatainak 1.-4. prioritástengelye szinte teljesen átalakult. (Az OP tervezés partnerségéhez kapcsolódó partnerségi vélemények szerinti változtatásokat az SKV partnerségi vélemények beépítésénél kezeljük.) A 3.0 és a 4.0 változat elkészítése közötti időben a PM véglegesítésre került. Továbbá a 4.0 változatban a prioritástengelyek nem változtak, de a célok és intézkedések eltérnek a 3.0 változattól, valamint az OP szerkezeti felépítése, strukturálása jelentősen változott. A 2014 márciusában vizsgált 4.0 változathoz képest a májusra a 4 prioritásrendszer két nemzeti célkitűzése külön prioritási tengelyt kapott, és egyes elnevezések megváltoztak, a célok és indikátorok kikristályosodtak.
- A stratégiai szintű vizsgálat nehéz elméleti problémáját jelenti az, hogy hogyan lehet összeadni az egyes prioritástengelyek (és főként a különböző OP-k) által támogatandó fejlesztésekből származó környezeti hatásokat. A nagy bizonytalanság miatt a várható hatásokat az összerhelés változásával lehet leírni. Ha kisebbek a kibocsátások, ha csökkennek az igénybevételek a hatásviselő állapota is javulhat, és viszont. Természetesen ez is becslés, mégpedig elég nagy bizonytalanságú.
- A felhasználható források nagyságrendje alapján a vizsgált fejlesztések várhatóan kisebb-nagyobb mértékben, de befolyásolni fogják az országot, a régiókat és a települések helyi környezeti állapotát. E fejlesztéseken kívül azonban egy sor más folyamat is működik, amelyek szintén alakítani fogják a környezetet (mint hatásviselőt). A teljesség igénye nélkül néhány ilyen folyamat: az Új Széchenyi Terv egyéb fejlesztései, az éghajlatváltozás, a gazdasági válság alakulása, az EU válságkezelő intézkedései stb.. Ez azt jelenti, hogy a valóságban ténylegesen bekövetkező környezeti változásoknak csak egy része függ össze a vizsgált tervekkel. Ez természetesen hatásonként különböző, de szinte mindenütt érzékelhető.
- A fentiekén túl jelentős bizonytalanság még a fejlesztések megvalósítása által okozott közvetett környezeti terhelésekkel kapcsolatban merül fel. Ilyennel főleg a jelentősebb beruházások járnak, de arra a kérdésre, hogy ezek milyen tovagyűrűző, gyakran globális hatásokat jelentenek, nem tudunk választ adni.

1.4. Felhasznált dokumentumok és adatok

Az OP-t az ún. 1.0-ás első tervezetétől (2013. április 29.) fogva nyomon követi az SKV értékelő team. A tervezői üléseken aktívan vettünk részt, már így befolyásolva a tervező-munka alakulását. Az SKV tematikáját 2013. június végére összeállítottuk, azt a tervezőknek elküldtük véleményezésre. A tervezők véleményét is figyelembe vevő SKV vélemény október közepére állt össze a GINOP 2.0 változata alapján, ahol a közösségi és nemzeti célokhoz történő illeszkedés mellett a legfontosabb értékeléseket is elvégeztük, azaz ezt a változatot mind fenntarthatósági, mind környezeti szempontból röviden értékeltük.

GINOP 3.0 változata alapján készül a teljes SKV jelentés első változata, mely a tematika partnerségi folyamat nélkül elvégezhető teljes tematikájának kitöltésével készül.

Jelen jelentésünket a GINOP 4.0 május 10 –ei változata alapján készítettük, figyelembe vettük a GINOP minden eddig készült változatát (1.0 – 2013. április 29., 2.0 – 2013. július 12., 3.0 – 2013. szeptember 26. és 4.0- 2014. március 13.) is. Az összefüggések vizsgálatát, a kitékintés, az

esetleges átfedések meghatározásának céljából áttekintettük az eddig elkészült PM és a többi OP változatát is:

- Partnerségi Megállapodás (2013. július 1.)
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program 4.0 változata (2014. március 7.)
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program 4.0 változata (2014. március 13.)
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program 3.0 változata (2014. március 7.)
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program 3.0 változata (2014. március 5.)
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program 3.0 változata (2014. március 5.)
- Vidékfejlesztési program 3.0 változata (2014. március 5.)

A fenti alapidokumentumokon kívül felhasználtuk az előző tervezési időszakban készült ex ante, környezeti értékelés és ex post értékelések dokumentumai, a bennük található tanulságokat igyekeztünk a következő tervezési időszakra átültetni. A felhasznált tanulmányok/értékelések a következők voltak:

- Környezeti és Energia és Regionális Operatív Programok környezeti vizsgálata (Respect, 2006.)
- Környezeti és Energia Operatív Programok ex ante értékelése (ÖKO Zrt. 2006.)
- 2009-2010-es akciótervek stratégiai környezeti vizsgálatai (környezet- és infrastruktúra fejlesztés KPMG, gazdaságfejlesztés Innov Hungaricum Kft. – HBF Hungaricum Kft. – Agenda Consulting Kft., humáninfrastruktúra ÖKO Zrt. Recpect Kft., közlekedésfejlesztés Ex ante – MEGACOM, 2008.)
- Jelentés a Környezetvédelem és Energia Operatív Program félidei áttekintő értékeléséről (2010) KSZI-TERRA Konzorcium
- Operatív Programok félidei értékelése (KPMG, 2011.)
- Az ÚMFT2011-2013-as akcióterveinek (környezeti, közlekedési, gazdasági és települési) környezeti vizsgálata (ÖKO Zrt. 2011.)
- Értékelési keretszerződés keretében az NFÜ számára készített tanulmányok (ÖKO Zrt., 2012-2013.) Ezen belül:
  - A jelentős környezeti hatású konstrukciók várható együttes hatásai a környezet állapotára és a hazai környezetvédelmi célrendszer teljesülésének alakulására (ÖKO Zrt.)
  - KEOP végrehajtás egyes feltételeinek értékelése (ÖKO Zrt., HYDEA Kft.)
  - Folyamatban lévő és lezárult Fenntartható Életmód és Fogyasztás (FÉF) szemléletformáló projektek hatásvizsgálata és a KEOP projektek szemléletformáló hatásának értékelése (ÖKO Zrt., HYDEA Kft., TNS-HOFFMANN)
  - Ivóvíz és szennyvíz fejlesztések egyes kérdései (ÖKO Zrt.)
  - Fenntartható városfejlesztés (ÖKO Zrt.)

További felhasznált dokumentumokat lásd az irodalomjegyzékben.

1.5. A javaslatok hatása a terv, illetve program alakulására

Az egykori NFÜ-vel történt szerződéskötés után összeállítottuk a projektindító jelentést, melyben bemutattuk az SKV-k tervezett tematikáját, munkamenetét és ütemezését. Az ennek figyelembe vételével elkészült a munkaterv, melyet kiküldtük a tervezőknek.

Minden OP tekintetében a tervezőkkel végzett egyeztetéssel elkészült az SKV során figyelembe vett két értékelési kritérium rendszer:

- a fenntarthatósági kritériumok rendszere (az általunk korábban használt értékrend továbbfejlesztésével)
- a környezetvédelmi célok (a közösségi és hazai gazdasági-társadalmi-környezeti meghatározó dokumentumokból leszárt, a tervezési rendszer egésze számára figyelembe veendő környezeti célok alapján)

2013. szeptember folyamán elkészült az első jelentés, mely elsősorban a fenntarthatóság és a környezeti célrendszer alapján elemezte az eddig elkészült 2.0 OP változatot. A GINOP

tervezőkkel az egykori NFÜ nyitó egyeztetésén (2013. május 9.) kívül 2013. május 23. az NGM-ben került sor egyeztető megbeszélésre a tervezők, az ex ante értékelők és az SKV készítők között.

A GINOP SKV értékelés során október közepéig végzett egyeztető megbeszélések (tervező – ex ante értékelő – SKV munkacsoport) az alábbiak voltak:

Belső indító megbeszélés

- időpontja: 2013. május 15. (szerda) 10:00-12:00,
- helyszíne: ÖKO Zrt. (1013 Budapest, Attila út 16. I. 2.)

Megbeszélés az ex ante szakértőkkel

- időpontja: 2013. május 23. (csütörtök) 12:00-13:00,
- helyszíne: Equinox Consulting; 1031 Záhony u. 7. (Graphisoft park), MA épület, 3. emelet

Indító jelentés véglegesítés

- időpontja: 2013. június 3. (hétfő) 11:00-12:30,
- helyszíne: NFÜ 1077 Budapest, Wesselényi u. 20-22.

IKOP, a GINOP, a TOP/VEKOP és az SKV ex ante értékelőinek megbeszélése

- időpontja: 2013. július 23. (kedd) 10:00-12:00,
- helyszíne: NFÜ (Kéthly Anna tér 1. II. emelet 231-es tárgyaló).

2013. október 14-én átadott gyors vélemény sok elemét és konkrét javaslatát egyelőre nem használták fel a tervezők a végső 3.0-ás változat kialakításához.

2013 novemberében elkészítettük a teljes SKV dokumentációt az OP-k 3.0 változatához.

SKV társadalmi egyeztetésre 2013 decemberében került sor.

2014 márciusában OP-k 0.4-es verzióihoz elkészítettük az SKV –k módosítását figyelembe véve a társadalmi egyeztetésen és az időközben lezajlott szakmai egyeztetések véleményét is.

Jelenleg az OP-k 0.4 verziójának 2014. májusi verzióit vizsgáljuk. Megjegyezhetjük, hogy egyes OP-k esetében (a GINOP is közéjük tartozik) az OP tervezők figyelembe vették az SKV-k márciusi változatában szereplő észrevételeket.

1.6. A környezet védelméért felelős szervek és a nyilvánosság által adott vélemények, szempontok figyelembevétele

A környezetvédelemért felelős szervek és a nyilvánosság bevonása az SKV folyamatába a jogszabályi elvárásoknak megfelelően a tematika egyeztetésével indult. A környezeti vizsgálat tematikája 2013 nyarán kikerült az NFÜ honlapjára a nyilvánosság észrevételeinek figyelembe vétele érdekében. Ugyanekkor megküldtük a környezetvédelemért felelős szerveknek és az OP tervező teameknek. Az érkezett észrevételeket (elsősorban a tervezőktől jöttek kérdések, kérések) az SKV jelentés elkészítése során igyekeztük figyelembe venni.

A környezeti jelentések főbb megállapításainak bemutatására, szakmai és társadalmi megvitatására minden elkészült operatív program környezeti vizsgálata, környezeti jelentése felkerült az NFÜ honlapjára 2013. november második felében. Az észrevételeket ide és a tanulmányokat készítő ÖKO Zrt. email címére vártuk vissza. Sajnos csak kevés észrevétel érkezett kifejezetten a környezeti vizsgálatra vonatkozóan, ezért az SKV további munkáinak elvégzésekor az Operatív Programokra érkezett észrevételeket is figyelembe vettük.

A társadalmisítás jelentős eseményei a regionális partnerségi fórumok voltak, melyek a hét régió egy-egy meghatározó városában 2013. december közepén zajlottak az alábbi menetrendben:

- 2013.12.10. Győr, Városháza
- 2013.12.10. Székesfehérvár, Városháza
- 2013.12.11. Budapest, Pest megyei Megyeháza

- 2013.12.13. Pécs Tudásközpont
- 2013.12.18. Miskolc NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. épülete
- 2013.12.18. Debrecen, ÉARFÜ Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. épülete
- 2013.12.19. Szeged, Csongrád megyei Megyeháza

A regionális fórumok – bár időzítésük nem volt a legideálisabb egyrészt az OP fórumok, másrészt a karácsony közelsége miatt - lehetőséget biztosítottak a régió fejlesztésében érintett állami és civil szervezetek számára az operatív programok Kormány általi elfogadását megelőzően a legfőbb megállapítások bemutatására, szakmai megvitatására.

A hét regionális szakmai fórum keretében a házigazda köszöntőjét követően az NFÜ, mint a koordinációs hatóság képviselője szolt a fórum céljáról, háttéréről, majd az SKV jelentések elkészítésének menetéről szóló bevezető előzte meg a konkrét akciótervek stratégiai környezeti vizsgálatának ismertetését operatív programonként. Az ezt követő összefoglaló, szintetizáló értékelés mindig tartalmazott az adott régióra vonatkozó specifikumokat is, amit az ezután következő fórum keretében az elhangzó és előre beérkezett kérdések mentén igyekeztek tovább bővíteni. A záró gondolatokkal együtt a minden alkalommal felhívtuk a résztvevők figyelmét arra, hogy a témák kapcsán megfogalmazott kérdéseket, javaslatok 2014. január elejéig még beküldhetők az oko-rt@oko-rt.hu e-mail címre.

Az SKV fórumok céljáról, háttéréről kapcsán a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség képviselője előadásában hangsúlyozta, hogy az SKV egyfajta környezeti-társadalmi kockázatelemzés, amely egyben javaslatokat is megfogalmaz e várható kockázatok elhárítására vagy csökkentésére. Az SKV fő célja az operatív programok környezeti célú értékelése és a fejlesztések befolyásolása környezeti, fenntarthatósági szempontból kedvezőbb irányba.

A fórumok alkalmával az érdeklődők írásban és szóban is feltehettek kérdéseket. Ezek közül a legfontosabbakat, valamint az elhangzott előadások rövid összefoglalóját a 2. mellékletben bemutatjuk. A helyszínen megfogalmazott kérdésekre a fórumok alkalmával szóban válaszoltunk, és a következő munkafázisokban az elhangzott releváns véleményeket igyekeztünk beépíteni.

A fórumok helyszíneit, időpontjait és a résztvevő szakértőket a következő, **1/4. táblázatban** mutatjuk be.

1/4. táblázat: **Fórumokon résztvevő szakértők**

Fórum helye	ÖKO	Külső
Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala (Városháza) (9021 Győr Városház tér 1.)	Rákosi Bevezető + KEHOP + EFOP Vidéki IKOP	Kukely Gy. TOP + Szinte Hermann Violetta GINOP
Székesfehérvár , megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala (8000 Székesfehérvár, Városház tér 1.) Díszterem	Rákosi Bevezető + KEHOP + EFOP Vidéki IKOP	Kukely Gy. TOP+ Szinte Hermann Violetta GINOP
Budapest Pest Megyei Önkormányzat 1052 Budapest, Városház u. 7.	Tombácz Bevezető + KEHOP +Szinte Magyar VEKOP Vidéki IKOP Rákosi EFOP	Barsi Orsolya GINOP
Pécs Tudásközpont (7622 Pécs, Universitas utca 2/a) Konferencia terem	Tombácz Bevezető + KEHOP + Szinte Rákosi EFOP Magyar IKOP	Kukely Gy. TOP Hermann Violetta GINOP
Miskolc , NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft., Aula (3525 Miskolc, Széchenyi u. 107.)	Tombácz Bevezető + KEHOP+ Szinte Magyar TOP + IKOP Rákosi EFOP	Rajnai Tamás GINOP

Fórum helye	ÖKO	Külső
Debrecen ÉARFÜ Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. (4025 Debrecen Széchenyi u. 31.)	Tombác Bevezető + KEHOP+ Szinte Magyar TOP + IKOP Rákosi EFOP	Rajnai Tamás GINOP
Szeged Csongrád Megyei Önkormányzat Hivatala, Csongrád terem (6741 Szeged, Rákóczi tér 1.)	Tombác Bevezető + KEHOP + Szinte Magyar TOP+IKOP + EFOP	Hermann Violetta GINOP

2. A VIZSGÁLAT TÁRGYA, AZ OPERATÍV PROGRAM RÖVID ISMERTETÉSE

2.1. Az OP prioritás tengelyei, nemzeti egyedi céljai és tervezett intézkedései

A GINOP meghatározott prioritástengelyei és az ezen belül kitűzött specifikus célok, intézkedések rendszere az alábbi:

1. prioritási tengely: Kkv

1.1.NEC: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése

1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése

2.1.NEC: Több növekedő kkv

1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése

1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása

3.1.NEC: Együttműködő kkv-k számának növelése

1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése

1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program

2. prioritási tengely: K+I

4.1.NEC.: K+I aktivitás növelése

2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése

4.2.NEC.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése

2. 2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása

5.1. NEC: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel

2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében

3. prioritási tengely: Infokommunikációs fejlesztések

6.1. NEC.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése

3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése

6.2. NEC.: A vállalkozások informatizáltságának növelése

3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása

7.1. NEC: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése

3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése

8.1.NEC: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása

3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése

4. prioritási tengely: Energia

9.1.NEC: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által

4.1. int.: Energhatékonyág- és megújuló energia használatának elősegítése

5. prioritási tengely: Foglalkoztatás és képzés

10.1.NEC: Álláskereső, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg

5.1.int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása

10.2.NEC: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.

5.2 int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása

10.3.NEC: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz

5.3 int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai

11.1.NEC: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított

5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások

11.2.NEC: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében

5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében

12.1.NEC: A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése

5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése

13.1.NEC: A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzáférése a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez

5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása

14.1.NEC: Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása

5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése

6. prioritási tengely: Turizmus

15.1.NEC: Turisztikai költés növelése

6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése

7. prioritási tengely: Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése

2.2.NEC: Kkv-k külső finanszírozáshoz történő hozzáféréseinek javítása

7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása

16.2.NEC: Új, közel zéró szén-dioxid kibocsátású épületek létesítése, meglévők energiahatékonysági korszerűsítése

7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatás

A GINOP intézkedési rendszerét (prioritástengely, nemzeti egyedi célkitűzés, intézkedés), az intézkedések tartalmát, jellegét és előzetes értékelését a 2/1. táblázatban foglaltuk össze. Az értékelésnél 4 kérdést tettünk fel, mégpedig, hogy az intézkedés tartalmát figyelembe véve

---

várhatóak-e környezeti, ill. életminőségi hatások és hogy hozzájárulhat-e a fenntartható fejlődéshez, illetve a területi egyenlőtlenség csökkentéséhez.

Az alábbi táblázatban alkalmazott értékelés definiálása:

- Van - Abban az esetben alkalmaztuk, amikor az intézkedésnek konkrét és azonosítható hatása van az értékelési szempontra (pl.: hulladékképződés megelőzésének egyértelműen lesz környezeti hatása).
- Nincs - Abban az esetben alkalmaztuk, amikor az intézkedésnek nagy valószínűséggel nem azonosítható konkrét hatása az értékelési szempontra, és az áttételes hatás is elhanyagolható (pl.: foglalkozás fejlesztés környezeti tartama).
- Lehet - Abban az esetben alkalmaztuk, amikor az intézkedésnek nem azonosítható konkrét hatása van az értékelési szempontra, a megvalósítás körülményei vagy a tevékenység folytatása áttételes hatást gyakorolhat. (pl.: építési jellegű vállalkozásfejlesztések)
- Nem egyértelmű - Abban az esetben alkalmaztuk, amikor az intézkedés ismertetéséből nem derül ki, hogy érinti-e az a vizsgált szempontot.

2/1. táblázat: A GINOP felépítése, tartalma, várható hatása

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
1. pt.: Kkv					
NEC 1.1.: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése	1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése	- 1. Akció: kezdő szakaszban lévő vállalkozások számára szükséges, üzleti terv és üzleti modell kialakítása, piackutatás, piacfelmérés, szegmentálás, marketingstratégia- és tanácsadás, mentorhálózat kiépítése, mentorhálózat - 2. Akció: működő vállalkozások számára nyújtott tanácsadás, tudástransfer, mentorhálózat -3. Akció: a vállalkozás fizikai helyének biztosítása (inkubátorházak fejlesztése és vállalkozások szolgáltatáspalettájának bővítése és fejlesztése)	- szervezetfejlesztés - üzleti vezetési tanácsadás, üzleti tapasztalatcsere	Vállalkozások tudatosabb működtetésének fejlesztése	1. lehet 2. van 3. lehet 4. van
NEC 2.1.: Több növekedő kkv	1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	Modern és oszthatatlan üzleti infrastruktúra kiépítése (meglévő infrastrukturális kapacitások továbbfejlesztésére, illetve a szolgáltatások bővítésére, a minőségi színvonal emelésére, innováció, ipari parokok kihasználtságának fejlesztése)	- infrastruktúra fejlesztés, kiépítése - (pénzügyi eszköz részletek a 7. pt.-ban)	vállalkozások vállalkozásoknak jobb infrastrukturális körülményeinek biztosítása	1. van 2. van 3. lehet 4. van
	1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	vállalkozások növekedési potenciáljának javítása, gazdasági teljesítményének erősítése, Vállalkozások differenciált (életszakasz, ill. élethelyzet szerinti) fejlesztése, tőke eszköz és infrastruktúra fejlesztés	- szervezetfejlesztés - képzés - eszközfejlesztés - (pénzügyi eszköz, részletek a 7. pt.-ban)	munkahely megőrzés, új munkahely teremtés, foglalkoztatás bővítés	1.lehet 2.lehet 3. lehet 4. nincs
NEC 3.1.: Együttműködő kkv-k számának növelése (2)	1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	- klaszterfejlesztés - technológia transzfer és a –tudás megosztás elősegítése - beszállítói integrátorok kihasználtságának fejlesztése - turisztikai desztináció menedzsmenthez fejlesztések	- infrastruktúra, fejlesztés - szervezetfejlesztés - tanácsadás	klaszterek és egyéb hálózatok szervezeti működésének javulása, piacra jutás feltételeinek javulás	1. van 2. van 3. lehet 4. lehet

t

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
	1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	- innovatív kommunikáció támogatása a hagyományos és új turisztikai piacon - termék alapú kommunikáció támogatásával a szenior korosztály kiszolgálása- Gyógydesztinációk stb. - MICE – az üzleti turizmust segítő professzionális iroda működtetése - helyi lakosság és a szolgáltatók szemlélet formálása	- infrastruktúra, informatikai fejlesztés - szervezetfejlesztés - tanácsadás	Egy turistára eső költés növekedése	1. lehet 2. lehet 3. nincs 4. nincs
2. pt.: K+I					
4.1.NEC.: K+I aktivitás növelése	2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	Vállalatok önálló K+I tevékenységének támogatása, innovációs ökoszisztéma építés, vállalati K+F kapacitásfejlesztés, specializációk, Kkv-k és feltalálók innovációs és adminisztratív tevékenységének segítése	- K+I tevékenységek kapacitásnövelése	KKV-k innovációs készség javítása	1. van 2. lehet 3. lehet 4. nincs
4.2.NEC.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése	2. 2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	Kutatóhelyek közötti kapcsolatok létrehozása, Kutatóintézeti kiválósági központok, kutató központok infrastruktúra fejlesztése, nemzetközi K+F kapcsolatok fejlesztése	- K+F+I tevékenységek kapacitásnövelése - tudás áramoltatás	K+I erőforrásait hatékonyság, tudásáramoltatás kkv-k felé, piacosítás Szervezés, fókuszálás fejlesztés	1. van 2. lehet 3. lehet 4. nincs
5.1. NEC: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel	2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	Kutatási és innovációs (K+I) kiválóság fejlesztése, hazai kutatóhelyek elavult K+I műszerállományának fejlesztése H2020 programban való magyar részvétel és teljesítmény markáns növelése, Nemzetközi, EU-s nagy kutatásokban való részvétel. Nevesítve: ELI-ALPS (ELI-Attosecond Light Pulse Source) magyarországi nagyprojekt	- infrastruktúra fejlesztése - tudásáramoltatás	Kutatóintézmények innovációs képességének javítását	1. lehet 2. nincs 3. lehet 4. nincs
3. pt.: Infokommunikációs fejlesztések					

t

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
6.1 NEC.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése	3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	Kínálati oldal fejlesztése - Infokommunikációs területi innovációs és termékesítő tevékenységének fejlesztése	– IKT ágazat versenyképesség és export potenciál növelése	A hazai szoftver és IT szolgáltatási részágazatok exportképessége növekszik	1. nincs 2. lehet 3. nincs 4. nincs
6.2. NEC.: A vállalkozások informatizáltságának növelése	3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	Vállalkozások IKT alkalmazásokkal és eszközökkel való ellátottságának javítása, az elektronikus, felhőalapú szolgáltatások igénybevételének növelése.	– Kapacitásfejlesztés	vállalkozások infokommunikációs fejlődése A hazai vállalkozások informatizáltsági szintje 2020-ra eléri, vagy meghaladja az európai átlagot, 2020-ra nem lesz IKT-t nem használó vállalkozás	1. nincs 2. lehet 3. nincs 4. nincs
NEC 7.1.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése	3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése	leghátrányosabb célcsoportok esetében a digitális készségek területén a kereslet iránti igény megteremtése, ehhez Kormányzat és közigazgatás stabil, korszerű informatikai hátterének kialakítása (e-közigazgatás), vidéki lakosság digitális kompetenciájának fejlesztésében; hátrányos helyzetűek számára IKT alkalmazások, eszközök biztosítása	– közzsféra informatikai infrastruktúrájának fejlesztése – Képzés – eszközbeszerzés	közösségi internet hozzáférési pontok fejlesztése, hátrányos helyzetű állampolgárok IKT használati szintjének növelés	1. lehet 2. van 3. lehet 4. van
NEC 8.1.: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása	3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	sávszélesség-igény kielégítésére állami szélessávú optikai hálózat fejlesztés és NGA hozzáférési hálózat megvalósítása közigazgatási, oktatási, egészségügyi, oktatási, kulturális, egyházi, egyéb állami vagy önkormányzati intézmények hálózati kapcsolatainak fejlesztése	– közzsféra informatikai infrastruktúrájának fejlesztése	IKT eszközök használatának fejlődése szemléletformálás	1. lehet 2. lehet 3. nincs 4. lehet

t

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
4. pt.: Energia					
NEC 9.1.: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által	4.1. int.: Energiahatékonyság- és megújuló energia használatának elősegítése	gazdasági szektor megújuló energia felhasználásának növelésére, valamint energiahatékonyságának javítására irányuló fejlesztéseinek támogatása, projektelőkészítés is támogatható, hatásvizsgálat, energiahatékonysági audit.	<ul style="list-style-type: none"> - hatékonyság fejlesztése - versenyképesség-növelő - pénzügyi eszközök részletezve a 7. prioritásban 	Primer energia felhasználás csökkentése, megújuló energia részarányának növelése ÜHG kibocsátás csökkenése	<ul style="list-style-type: none"> 1. van 2. van 3. van 4. lehet
5. pt.: Foglalkoztatás és képzés					
NEC 10.1.: Álláskeresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg	5.1.int.: Álláskeresők és inaktív foglalkoztathatóságának javítása	álláskeresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek és rövidtávon a munkaerőpiacra integrálható inaktív foglalkoztathatóságának javítása aktív eszközök segítségével, munkaerő piaci szolgáltatások fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - ösztönzés, - fejlesztés - oktatás - szolgáltatásfejlesztés 	Foglalkoztathatóság, munkavállalási kedv javulása a munkanélküliek és az inaktívak körében	<ul style="list-style-type: none"> 1. nincs 2. van 3. lehet 4. van
NEC 10.2.: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.	5.2 int.: Álláskeresők és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	társadalmi vállalkozások ösztönzése és támogatása nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjainak támogatása	- társadalmi munkahelyek támogatása	Javuló, ügyfélre szabott munkaerő-piaci szolgáltatások	<ul style="list-style-type: none"> 1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet
NEC 10.3: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz	5.3 int.: Álláskeresők és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai	helyi szinten egy-egy specifikus célcsoport munkaerő-piaci problémáinak orvoslására jellemzően non-profit szereplők által szervezett foglalkoztatási programokhoz való hozzáférés javítása.	oktatás	javuló személyre szabott szolgáltatásokhoz való hozzáférési lehetőség	<ul style="list-style-type: none"> 1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet

t

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
NEC 11.1: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított	5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások	Ifjúsági Garanciához kapcsolódó foglalkoztatási támogatások Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ)-on keresztül, Ifjúsági Foglalkoztatási Kezdeményezés (Youth Employment Initiative, YEI) keretében Magyarországra allokált források is, amelyekre a fiatalok munkanélkülisége szempontjából négy legrosszabb helyzetű magyarországi régió (Észak-Alföld, Dél-Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl) jogosult, és amelyek az ESZA forrásokkal együttesen használhatók fel. A tervezett főbb célcsoportok a 15-24 éves nem foglalkoztatott fiatalok, akik nem vesznek részt szakképzésben és oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytatnak tanulmányokat.	Munkalehetőség növelése, Oktatás, Képzés Támogatása	javul a hátrányos helyzetű, nem dolgozó, illetve oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (NEET) fiatalok foglalkoztathatósága, képzettsége, szakmai gyakorlati ismeretei, munkavállalási hajlandósága, ezáltal munkaerő-piaci kilátásaik, elhelyezkedési esélyeik és foglalkoztatásuk.	1. nincs 2. van 3. lehet 4. van
NEC 11.2.: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében	5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében	gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében főbb célcsoportok a 25 év alatti fiatalok. A program földrajzi célterülete: a prioritási tengely által lefedett minden régió. A jellemző kedvezményezett típusai pedig a gyakornoki helyet kialakító vállalkozások, illetve a vállalkozást indító fiatalok	- Munkalehetőség növelése, Oktatás	Munkaerő kínálat képzettségi szintjének növekedése	1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet

t

<p>Prioritások/ Specifikus célkitűzések</p>	<p>Intézkedések</p>	<p>Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű</p>	<p>Jelleg</p>	<p>Elvárt eredmény</p>	<p>1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez</p>
<p>NEC 12.1 A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése</p>	<p>5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése</p>	<p>foglalkoztatás rugalmas módja, munka minőségének javítása, jogszerű foglalkoztatás ösztönzése. Az intézkedés tervezett főbb célcsoportjai a munkavállalók és munkáltatók, jellemző kedvezményezettek főbb típusai az NFSZ és az adóhatóság.</p>	<p>- ösztönzés - alkalmazkodóképesség javítás</p>	<p>a vállalatok a működéshez igazított rugalmas munkaszervezési módszereket vezessenek be, javuljon a munkahelyi egészség és biztonság, valamint a munka minősége, ezáltal mind a vállalkozások, mind a munkavállalók alkalmazkodóképessége</p>	<p>1. lehet 2. van 3. lehet 4. lehet</p>
<p>NEC 13.1 A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzájárása a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez</p>	<p>5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása</p>	<p>alacsony képzettségűekre és közfoglalkoztatottakra fókuszáló célzott képzési, kompetencia-fejlesztési program, munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése, munkaképes korú, digitálisan írástudatlan népesség digitális alapkompenciáinak fejlesztése, munkavállalók munkahelyi képzésének támogatása</p>	<p>- képzés - oktatásfejlesztés</p>	<p>a felnőtt lakosság (különösen az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők) minél nagyobb aránya vegyen részt formális oktatásban/képzésben, és lehetősége legyen a munkaerő-piaci szempontból releváns ismeretek, készségek, kompetenciák megszerzésére</p>	<p>1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet</p>

t

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
NEC 14.1 Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása	5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szak- és felnőttképzési intézményrendszer megteremtése, szakképzés és felnőttképzés minőségének javítása,	- Oktatásfejlesztés - Képzés - Szervezés	a szakképzési és felnőttképzési intézményrendszer minél rugalmasabban és gyorsabban tudjon reagálni a gazdasági változásokra, a képzési kimenetek minősége javuljon és megfeleljen a vállalkozások igényeinek.	1. Nincs 2. van 3. Lehet 4. Nincs
6. pt.: Turizmus					
NEC 15.1 Turisztikai költés növelése	6.1. int.: A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	kulturális és természeti örökség helyszínek gazdasági fenntarthatóságának növelése, a turisztikai vonzerők innovatív, kreatív módon történő attrakcióvá alakítása, turista látogatás szám növekedése.	Fejlesztés	Hazai és nemzetközi turisták költésének növekedése, természeti és kulturális erőforrások megőrzése	1. van 2. Lehet 3. Van 4. nincs
7. pt.: Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése					

t

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
NEC2.2.: Kkv-k külső finanszírozáshoz történő hozzáféréseinek javítása	7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása	KKV-k versenyképességének fejlesztését, foglalkoztatási képességének javítását a finanszírozási lehetőségeik megteremtése pénzügyi eszközök részletezve a 7. Priorításban K+I és IKT-fejlesztésre is	Pénzügyi ösztönzés	életképes vállalkozások beruházásaihoz és működéséhez szükséges forrás biztosítása kigazdálkodható nagyságú forrásköltség mellett, illetve fejlesztése annak érdekében, hogy a későbbiekben a pénzügyi szektor szereplői által forráshoz jussanak. Ezen keresztül javuló versenyképesség, új munkahelyek létrehozása, meglévők megtartása.	1. lehet 2. lehet 3. lehet 4. nincs

t

<p>Prioritások/ Specifikus célkitűzések</p>	<p>Intézkedések</p>	<p>Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű</p>	<p>Jelleg</p>	<p>Elvárt eredmény</p>	<p>1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez</p>
<p>NEC 16.2: Új, közel zéró szén-dioxid kibocsátású épületek létesítése, meglévők energiahatékonysági korszerűsítése</p>	<p>7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatás</p>	<p>A KEHOP-ban foglalt meghatározott célok pénzügyi eszközökkel történő támogatására kerül sor az intézkedés keretében. Épületek hőtechnikai adottságainak javítását, hőveszteségeinek csökkentését, megújuló energiaforrások alkalmazását, intézmények fűtési, hűtési és használati melegvíz-rendszereinek korszerűsítését, illetve az épületeken belül világítási rendszerek korszerűsítése, új, közel zéró emissziójú épületek létesítése.</p>	<p>pénzügyi ösztönzés</p>	<p>A lakóépületek, önkormányzati tulajdonú épületek, az állami tulajdonú központi költségvetési szervek vagyonkezelésében álló középületek, valamint a nonprofit szektor és közszolgáltatók közfeladat-ellátásra használt épületeinek energiahatékonysági, illetve megújuló energiaforrások alkalmazásával csökken a károsanyag kibocsátás, tisztább és élhetőbb környezet jön létre, a helyi megújuló energia felhasználási arányának növekedése miatt Magyarország energiatartóssága csökken.</p>	<p>1. van 2. lehet 3. van 4. nincs</p>

2.2. A prioritástengelyek és egyedi célok összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal

Az Operatív programok és így a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program tervezési alapját a Partnerségi Megállapodás adja. Ebben kerül felvázolásra az ország társadalmi-gazdasági- környezeti alaphelyzete, itt kerülnek meghatározásra a legfontosabb kihívások és a rájuk adandó válaszok. Lehatárolásra kerülnek a dokumentumban azok a prioritások is, melyek egy kicsit a külső helyzetből, azaz az Európai Unió elvárásaiból, illetve a korábban meghatározott közösségi és hazai dokumentumokból (stratégiai tervekből, programokból, jogszabályi kötelezettségekből) adódnak. (A közösségi és hazai célokat részletesen megfogalmazó dokumentumok és a GINOP kapcsolatait, azon célok meghatározását, melyre a GINOP választ ad a 3.1. fejezetben mutatjuk be.)

A GINOP természetesen nem egyedül, hanem a teljes OP rendszerben ad választ a Magyarországon megfogalmazott kihívásokra. A GINOP céljainak megvalósulását tehát gyakorlatilag minden más OP befolyásolhatja, azaz vannak olyan operatív programok (TOP, VEKOP, EFOP és reményeink szerint Vidékfejlesztési Program intézkedései), melyek jelen a GINOP szempontjából is relevánsak. (Az OP-k koherenciáját a 3.5. fejezetben részletesen ismertetjük.)

A következő (2/2.) **táblázatban** a különböző Operatív Programok **tematikusan azonos célok felé mutató intézkedéseit mutatjuk be**. Az első oszlopban a GINOP intézkedést a másodikban az annak megvalósításához hozzájárulható más OP intézkedéseket soroljuk fel.

2/2. táblázat: **A GINOP és más OP-ok intézkedéseinek összefüggései**

GINOP intézkedés	Más OP intézkedései
Energiahatékonysági és megújuló energiák felhasználását ösztönző fejlesztések:	
<ul style="list-style-type: none"> – GINOP 4.pt. 9.1 NEC 4.1 intézkedés: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által – GINOP 7. .pt. 16.1 NEC és 16.2 NEC 7.1 int: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatása 	KEHOP 5. pt. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása
	IKOP 3 pt. Fenntartható városi közlekedés fejlesztése és elővárosi vasúti elérhetőség javítása
	TOP 3. pt. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken A települési önkormányzati infrastrukturális létesítményekben, önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása, autonóm energia ellátást célzó komplex fejlesztési programok
	VEKOP 3. pt. Az energiahatékonyság, az intelligens energiahasználat és a megújuló energiák felhasználásának támogatása
	VEKOP 2.pt Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése Önkormányzat intézmények és lakások infrastrukturális háttérének energiahatékonysági célú fejlesztései, szolgáltatások minőségének javítása, energia és környezeti hatékonysági beruházások és megújuló energia alkalmazásának elősegítése
	VP: Erőforrás hatékonyságot célzó beruházások és együttműködések, Erdőgazdálkodási funkciók fenntartható fejlesztése, erdei haszonvételek körének és hozzáadott értékének bővítése első sorban lokális biomassa energetikai hasznosítás által („biogazdaság”), Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben, Kisméretű infrastruktúra és megújuló energia beruházások támogatása első sorban lokális biomassa alapú vagy vegyes, többségi közösségi tulajdonban álló megoldások által
Foglalkoztatottság növelése, munkahelymegőrzés, munkahelyteremtés:	
<ul style="list-style-type: none"> – GINOP 5.pt. minden egyedi célkitűzése – GINOP 1.pt. 1.1 NEC 1.1. int.: Vállalkozói 	VEKOP 5. pt. Társadalmi együttműködést szolgáló és a humán erőforrás fejlesztését támogató programok VEKOP 6. pt. Foglalkoztathatóságot szolgáló programok

GINOP intézkedés	Más OP intézkedései
kultúra elterjesztése – GINOP 1.pt. 2.1 NEC 1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása – GINOP 1 pt. 3.1.NEC 1.4. int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése – GINOP 1 pt. 3.1.NEC 1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	TOP 1.pt. Térségi gazdaság-fejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében TOP 6.pt. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, foglalkoztatás-ösztönzés és társadalmi együttműködés EFOP minden prioritása
Gazdaságfejlesztés, vállalkozások versenyképességének javítása	
– GINOP 1.pt. minden speciális célja – 1.1 NEC 1.1. int.: Vállalkozói kultúra elterjesztése – GINOP 1.pt. 2.1 NEC 1.2.:int: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése – GINOP 1.pt. 2.1 NEC 1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása – GINOP 1 pt. 3.1.NEC 1.4. int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése – GINOP 2. pt. 4.1.NEC. 2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése – GINOP 2. pt. 4.2.NEC. 2.2. int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása – GINOP 3. pt. 6.1 NEC 3.1. int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése – GINOP 3. pt. 6.2 NEC 3.2.int.: A digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása GINOP 6.pt. 15.1.NEC 6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése – GINOP 7. pt. minden specifikus célja (pénzügyi eszközök)	VEKOP 1.pt Vállalkozások versenyképességének javítása és a tudásgazdaság fejlesztése VEKOP 2.pt Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése VEKOP 6. pt. Foglalkoztathatóságot szolgáló programok TOP 1. pt. Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében TOP 2. pt. Vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztés TOP 5.pt. Községi szinten irányított városi helyi fejlesztések (CLLD fejlesztések) VP. 6.pt.: A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki területeken
Infokommunikációs fejlesztések	
– GINOP 3. Pt. minden egyedi célja – GINOP 1.pt. 2.1 NEC 1.2.:int: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése – GINOP 2. pt. 4.1.NEC. 2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése – GINOP 2. pt. 4.2.NEC. 2.2. int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	VEKOP 4.pt. Települési környezet- és közszolgáltatás-fejlesztés TOP 4. pt. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése EFOP 2. pt. Infrastrukturális beruházások a társadalmi együttműködés erősítése érdekében EFOP 4. pt. Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében
Kutatás, fejlesztés, innováció	
– GINOP 2.pt. minden egyedi célja GINOP 7.pt. 2.2 7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása (pénzügyi eszköz)	KEHOP 4. Természetvédelmi és élővilág-védelmi fejlesztések KEHOP 5. pt. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása EFOP 4. pt. Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében VEKOP 1.pt Vállalkozások versenyképességének javítása és a tudásgazdaság fejlesztése VEKOP 2.pt Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése

GINOP intézkedés	Más OP intézkedései
	VP. 1.pt. A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben
Oktatás, képzés, tudatosság növelése (és az ide tartozó háttérfejlesztések)	
<ul style="list-style-type: none"> - GINOP 3. pt. 7.1 NEC 3.3. int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és közösségi hozzáférés - GINOP 3. pt. 8.1 NEC 3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése - GINOP 5. pt. 10.1 NEC - GINOP 5.pt. 11.1 NEC és 11.2 NEC - GINOP 5.pt. 13.1. NEC 5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása - GINOP 5.pt. 14.1 NEC 5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése 	<p>EFOP 2. pt. Infrastrukturális beruházások a társadalmi együttműködés erősítése érdekében</p> <p>EFOP 3. pt. Gyarapodó tudástőke</p> <p>EFOP 4. pt. Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében</p>
	<p>VEKOP 1.pt Vállalkozások versenyképességének javítása és a tudásgazdaság fejlesztése</p> <p>VEKOP 2.pt Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése</p> <p>VEKOP 5. pt. Társadalmi együttműködést szolgáló és a humán erőforrás fejlesztését támogató programok</p> <p>VEKOP 6. pt. Foglalkoztathatóságot szolgáló programok</p>
	<p>TOP: 6.pt. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, foglalkoztatás-ösztönzés és társadalmi együttműködés</p> <p>TOP 1. pt. Térségi gazdaság-fejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében</p>
	VP 1.pt. A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben
	VP 1.pt. 1.sc. 2.int.: Tanácsadási szolgáltatások, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások
Turisztikai, vagy olyan fejlesztések, melyek a települések vonzerejét is növelik:	
<ul style="list-style-type: none"> - GINOP 1 pt. 3.1.NEC 1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program. - GINOP 6.pt. 15.1 NEC. 6.1.int.: A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése - GINOP 3.pt. 8.1 NEC 3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése 	<p>VEKOP 4.pt. Települési környezet- és közszolgáltatás-fejlesztés</p> <p>VEKOP 6. pt. Foglalkoztathatóságot szolgáló programok</p>
	<p>TOP 1. pt. Térségi gazdaság-fejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében</p> <p>TOP 5.pt. Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések (CLLD fejlesztések)</p>
	<p>IKOP 1.pt. Nemzetközi (TEN-T) közúti elérhetőség javítása</p> <p>IKOP 2.pt. Nemzetközi (TEN-T) vasúti és vízi úti elérhetőség javítása</p> <p>IKOP 3 pt. Fenntartható városi közlekedés fejlesztése, elővárosi vasúti elérhetőség javítása</p>
	<p>KEHOP 2. pt. Települési vízellátás, szennyvíz-elvezetés és – tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése</p> <p>KEHOP 3. Pt. Hulladékgazdálkodással és kármentesítéssel kapcsolatos fejlesztések</p> <p>KEHOP 4. Természetvédelmi és élővilág-védelmi fejlesztések</p>
	VP 6pt.: A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki területeken

A **2/2. táblázat**ból látható, hogy az OP rendszeren belül egy egymást jelentősen átható, jó megvalósítás esetén a célokat szinergikusan kiszolgáló rendszer került megfogalmazásra. A GINOP számos céljának országos szinten történő eléréséhez más OP-k is hozzájárulhatnak. A környezeti célú fejlesztések szinergiája a következő:

- Az **energiahatékonysági célokat** a KEHOP országos szintű rendszerek fejlesztésével és mintaprojektek segítségével valósítja meg, TOP és a VEKOP a közintézmények részére

nyújt ilyen jellegű támogatást, az IKOP a vasút villamosítással szolgálja. A GINOP-ból a gazdasági szektor (kiemelten kkv-k) energiahatékonyságának javítására kaphatnak támogatást. Támogatásban részesülhetnek a vállalkozások épület-energetikai hatékonyságra vonatkozó korszerűsítései, továbbá kizárólag ill. komplex módon a megújuló energiaforrásokra támaszkodó fejlesztései. E szerint az ilyen típusú támogatások nincsenek átfedésben, így a térségi célok megvalósítását egymást segítve érhetik el.

- **Foglalkoztatottság növelése, munkahelymegőrzés, munkahelyteremtés** alapvetően EFOP forrásból kell megvalósuljon, viszont követlen kapcsolatban van a gazdaságfejlesztéssel, ezért a GINOP-nak is jelentős mértékű támogatást juttat erre a célra. A GINOP céljai között az inaktív munkavállalási korúak képzése, munkához jutásának fejlesztése, érdekeinek képviselése, valamint a fiatal lakosság munkába állási körülményeinek megteremtése. A VEKOP és a TOP térségi/ regionális foglalkoztatás növelésére és erőforrás-hatékonyabb helyi felhasználására fókuszál,
- **Gazdaságfejlesztés, vállalkozások versenyképességének javítására** a GINOP-on kívül a VEKOP-ban és a TOP-ban térségi/ regionális jellegű helyi gazdaságfejlesztés támogatásokra van lehetőség.
- **Infokommunikációs fejlesztések** a GINOP- vállalkozás és kutatási központ fejlesztései mellett a TOP és a VEKOP településfejlesztéseinél, valamint az EFOP társadalmi együttműködés erősítésére és a tudástőke fejlesztésére irányuló támogatásaiban jelennek meg.
- **Kutatás, fejlesztés, innováció a kutatási fejlesztési** tevékenységek jellemzően a GINOP-ból kerülnek támogatásra. A VEKOP, az EFOP egyes intézkedéseiben az új technológiák bevezetésével kapcsolatban megjelenik. KEHOP-on belül tervezik ösztönözni a megújuló energiaforrások vonatkozásában, az ipari léptékű bevezetés előtt álló újonnan kifejlesztett technológiák demonstrációs (pilot/minta) léptékű megépítését és tesztelését.
- **Oktatás, képzés, tudatosság növelése (és az ide tartozó háttérfejlesztések)** az EFOP külön prioritásként kezeli a tudástőke fejlesztését. A GINOP-ban a foglalkoztatás növelést és az infokommunikációs fejlesztésekhez kapcsolódó tudásfejlesztések támogathatók. VEKOP-ban és a TOP-ban térségi/ regionális jellegű helyi oktatás fejlesztési támogathatóság jelenik meg a foglalkoztatás növelésének céljával.
- Az olyan fejlesztések, melyek a **Turisztikai, vagy olyan fejlesztések**, melyek a települések vonzerejét is növelik a GINOP természeti és kulturális attrakciói mellett, összekapcsolódnak a KEHOP természetmegőrzési és a VEKOP, TOP térségi és regionális infrastruktúra fejlesztéseivel. A megközelíthetőség fejlesztése pedig az IKOP prioritásai biztosíthatnak támogatás (különösen nemzetközi szinten.)

2.3. Változatok vizsgálata

Az OP-k vizsgálatának sajátosságaival foglalkozó fejezetben jeleztük, hogy az ilyen jellegű programok esetében nem beszélhetünk klasszikus értelemben vett alternatívákról. A GINOP esetében is igaz, hogy az OP tartalmilag a tervezés előrehaladtával időben változott ugyan, de ezek az anyagok nem alternatívái egymásnak. Ennek két következménye van számunkra.

- Egyrészt alternatívaelemzés helyett érdemes a vizsgált változatot (jelene esetben 4.0) összevetni a környezetvédelmi tartalom változása miatt, a régebben értékelt 1.0-ás és 3.0-ás tervváltozattal.
- Másrészt **alternatívaként így csak a nulla változat vizsgálható.**

2.3.1. Időbeli változások

A GINOP 4.0 májusi változat eltéréseit a 3.0 változathoz és a 4.0 március 13.-ai változathoz képest a **2/3. táblázat** mutatja be.

2/3. táblázat: Az OP tartalmának értékelése a korábbi változatokhoz képest

Prioritások, specifikus célkitűzések	Intézkedések	Változások a korábbi és a 3.0-ás tervdokumentumhoz képest
I. Kkv		
NEC 1.1.: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése a mikro-, kis- és középvállalkozások körében a tudatos vállalkozói magatartás kialakulása érdekében	1.1. int. Vállalkozói kultúra elterjesztése	A első prioritás tengely céljai lényegében csak megfogalmazásukban változtak. Fontos elem viszont, hogy a vállalkozói kultúra fejlesztésénél a 0.3 homályos megfogalmazásával ellentétben megjelennek azok a program elemek (mentorhálózat kiépítése, üzletviteli tanácsadás tartalmi elemei, inkubátorházak fejlesztése), melyek mentén a fejlesztések megvalósulhatnak. Jelentős változás továbbá, hogy az infrastruktúra fejlesztések esetén nem csak az egyedi fejlesztések, hanem az egymásra épülő hálózatos fejlesztések valamint a barnamezős beruházások (ipari területek hasznosítása, ipari parkok) kapnak nagyobb hangsúlyt. Kikerült a prioritástengelyből a Vállalkozások foglalkoztatás orientált fejlesztései intézkedés. Új elemként belépett a turizmus fejlesztését szolgáló kommunikációs és marketing tevékenységek fejlesztése. Nevesített projekt is tartozik hozzá, amelynek kedvezményezettje a Magyar Turizmus Zrt
NEC 2.1.: Több növekedő kkv	1.2. int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	A 2014. márciusi változathoz képest az intézkedések lényegesen nem változtak, de pontosításra kerültek az eszközök, a célok és az indikátorok.
	1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	
NEC 3.1.: Együttműködő kkv-k számának növelése (2)	1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	A 2014. márciusi változathoz képest az intézkedések lényegesen nem változtak, de pontosításra kerültek az eszközök, a célok és az indikátorok.
	1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	
II. K+I		
NEC 4.1.: K+I aktivitás növelése	2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	A 3.0 változathoz képest a prioritási tengely céljai lényegében nem csak megfogalmazásában változtak. Viszont lényegesen jobban kidolgozottak a támogatási irányok és megjelentek nevesített projektek. A márciusi 4.0-ás változathoz képest megjelent az intézkedések alátámasztása és az indikátorok is kidolgozottabbak lettek.
NEC 4.2.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése	2. 2. int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	
NEC 5.1.: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel	2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	
III. Infokommunikációs fejlesztések		
NEC 6.1.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése	3.1. int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	A 0.4 verzió márciusi változatban a prioritási tengely céljai lényegében nem csak megfogalmazásában változtak a 0.3 verzióhoz képest. Viszont lényegesen jobban kidolgozottak a támogatási irányok és megjelentek nevesített projektek. A 0.4 verzió márciusi változatában az indikátorok is nevesítésre kerültek.
NEC 6.2.: A vállalkozások informatizáltságának növelése	3.2. int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	
NEC 7.1.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése	3.3. int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése	
NEC 8.1.: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása	3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	
IV. Energia		

Prioritások, specifikus célkitűzések	Intézkedések	Változások a korábbi és a 3.0-ás tervdokumentumhoz képest
<p>NEC 9.1.: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által</p>	<p>4.1. int.: Energiahatékonyság- és megújuló energia használatának elősegítése</p>	<p>A márciusi 0.4 változatban prioritási tengely céljai lényegében nem csak megfogalmazásában változtak. Egy prioritástengelyen szerepelt az energiahatékonyság és a természet és kulturális védelem alatt álló területek fenntartható fejlesztése. Viszont lényegesen jobban kidolgozott volt mint a 3.0 változat. Jelentős változásként a természetvédelmi és kulturális védelem alatt álló területek fenntartható fejlesztése nem csak a közép - magyarországi és balatoni régiót érinti, hanem az oltalom alatt álló összes területet. A prioritástengelyből kikerült a hulladékgazdálkodás hatékonyságát, nevesítve a hulladékból égetéssel kinyerhető energia felhasználását célzó projektek köre. A májusi 4.0-ás verzióban külön prioritástengelyként jelenik meg Turizmus névvel, a természetvédelmi és kulturális védelem alatt álló területek fenntartható fejlesztése.</p>
V. Foglalkoztatás és képzés		
<p>NEC 10.1.: Álláskeresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg</p>	<p>5.2 int.: Álláskeresők és inaktívák foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása</p>	
<p>NEC 10.2.: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.</p>	<p>5.2 int.: Álláskeresők és inaktívák foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása</p>	<p>A 3.0 verzióhoz képest a márciusi 4.0-ban jobban definiált cél és intézkedés jelent meg a márciusi 4.0-ás verzióban. Lényegesen jobban kidolgozottak a támogatási irányok, források és felelősök rendszere.</p>
<p>NEC 10.3: A munkanélküliek és inaktívák széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz</p>	<p>5.3 int.: Álláskeresők és inaktívák foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai</p>	
<p>NEC 11.1: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított</p>	<p>5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások</p>	<p>A 3.0 verzióhoz képest a márciusi 4.0-ban jobban definiált cél és intézkedés jelent meg a 4.0-ás verzióban. Lényegesen jobban kidolgozottak a támogatási irányok, források és felelősök rendszere.</p>
<p>NEC 11.2.: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében</p>	<p>5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében</p>	<p>A májusi 4.0 verzióban a kapcsolódó indikátorok és új kifejezések pl. duális képzés is megjelennek</p>
<p>NEC 12.1 A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése</p>	<p>5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése</p>	<p>A 3.0 verzióhoz képest lényegében nem csak megfogalmazásában változtak a megfogalmazott célok márciusig. A májusi 4.0 verzióban a kapcsolódó indikátorok is megjelennek.</p>
<p>NEC 13.1 A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzáférése a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez</p>	<p>5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása</p>	<p>A 3.0 verzióhoz képest lényegében nem csak megfogalmazásában változtak a megfogalmazott célok márciusig. A májusi 4.0 verzióban a kapcsolódó indikátorok is megjelennek.</p>

Prioritások, specifikus célkitűzések	Intézkedések	Változások a korábbi és a 3.0-ás tervdokumentumhoz képest
NEC 14.1 Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása	5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	A 3.0 verzióhoz képest lényegében nem csak megfogalmazásában változtak a megfogalmazott célok márciusig. A májusi 4.0 verzióban a kapcsolódó indikátorok is megjelennek. A májusi 4.0 verzióban a kapcsolódó indikátorok és új kifejezések pl. duális képzés is megjelennek
V. Turizmus		
NEC 15.1 Turisztikai költés növelése	6.1. int.: A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	A májusi 4.0-as verzióban megjelent új prioritástengely. Lényegében a márciusi változatban a 4. Prioritástengely második része került ki külön. Tovább finomodott kibővült az érintett természeti és kulturális védelem alatt álló területek köre. Finomodott az OP alkalmazott „gazdaságosan fenntartható” definíció.
VII. Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése		
NEC 2.2.: Kkv-k külső finanszírozáshoz történő hozzáféréseinek javítása	7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása	Az OP 3.0 változatához képest 2014. Márciusára nem történt jelentős változás. A májusi változathoz viszont több pénzügyi eszköz nevesítése is kikerült pl. a IKT és K+I. (habár a Kkv-k külső finanszírozáshoz történő hozzáféréseinek javítása egyedi célhoz rendelt pénzügyi eszközök indikátorai között szerepelnek ezek a tevékenységek is.)
NEC 16.2: Új, közel zéró szén-dioxid kibocsátású épületek létesítése, meglévők energiahatékonysági korszerűsítése	7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatás	

A táblázat alapján elmondható, hogy **az időbeli változások az induló változathoz képest kedvezőek voltak a GINOP szempontjából, a 3.0-ás változathoz képest és a márciusi 4.0-ás változathoz képest is a jelenleg vizsgált 2014. májusi változat jelentő változást mutat. Környezeti és fenntarthatósági hatások tekintetében egyes intézkedések lényegesen javultak**, néhány lényegében változatlan maradt és a hulladékgazdálkodást érintő fejlesztések teljesen kimaradtak a legújabb változathoz.

2.3.2. A „null” változat értékelése

Az operatív programok megvalósítása nélküli állapotot egy ország esetében nem lehet ún. „null” változatnak tekinteni. Annak feltételezése ugyanis, hogy az EU támogatások nélkül semmit sem fejlesztenénk értelmetlen. A fejezetben azt vizsgáljuk, hogy milyen az adott célok megvalósítása által érintett területek lehetséges fejlődése az OP megvalósítása nélkül, vagy más módon fejlesztve. A 2.1. fejezet végén bemutatott táblázat rögzíti, hogy mely beavatkozások milyen valószínűséggel gyakorolnak hatást a környezetre vagy a fenntarthatóságra.

Az **1. prioritástengely** vállalkozásfejlesztéseinek lehetnek környezeti hatásai elsősorban a kivitelezési szakaszban, illetve a megvalósulást (gépbeszerzés, új létesítmény építése) követően. Mivel a tervezett fejlesztések általában infrastrukturális jellegűek, környezeti hatásuk nem egyértelmű, ezáltal a fejlesztések elmaradásának környezeti hatása sem egyértelmű. Például környezeti szempontból kedvező lehet az esetlegesen területfoglalással, forgalom növekedéssel járó projektek elmaradása. A turisztikai célú fejlesztéseknek a hatékonyabb marketing, menedzsment tevékenységek eredményeként negatív környezeti hatása várható. A célként megjelölt hatékonyan (erőforrás hatékonyság) és együttműködően működő vállalkozások gazdaságélénkítő hatása mellett hosszú távon hozzájárulhat a fenntarthatósághoz is. Elmaradásuk esetén a rövid távon nem azonosítható környezeti hatás.

Tudásgazdaság fejlesztése feltétlenül szükséges minden megcélzott helyi, régiós és globális szegmensben is. A **2. prioritástengely** K+F+I fejlesztéseinek jelentős környezeti hatása várható,

de a tényleges hatások a távoli jövőben realizálódnak. A prioritás céljai jól illeszkednek az Európai Unió kutatásfejlesztés- és innovációs (KFI) politikájához. Az Európai Kutatási Térséget a határon átnyúló KFI programok, tevékenységek és politikák összessége alkotja, melyek lehetővé teszik a kutatók, kutatóintézetek és a KFI üzleti szféra szabadabb mozgását, versenyét és határon átívelő együttműködését. Az OP specifikus céljai a vállalkozások K+F+I fejlesztésein keresztül a helyi, valamint a tudásközpontok fejlesztésén keresztül a nemzeti és regionális szinten járulnak hozzá a KFI politikájának teljesüléséhez. A várható eredmények jelentősen hozzájárulhatnak a fenntartható fejlődéshez. Elmaradásuk esetén a rövid távon nem azonosítható környezeti hatás

Nem okozna változást környezetben amennyiben a **3. prioritástengely** intézkedései elmaradnának. Az infokommunikációs fejlesztések eredményeként létrejövő megváltozott társadalmi szemléletnek előre diagnosztizálható konkrét környezeti hatása nincs, elhanyagolható helyi jellegű, negatív környezeti hatást gyakorolhatnak a szélessávú igény kielégítésére kiépítésre kerülő országos hálózatok építési munkálatai. Hosszú távon az infokommunikációs fejlesztések hozzájárulhatnak a levegőminőség javulásához.

A vállalkozások energiahatékonyságának fejlesztése valószínűsíthetően pozitív környezeti hatással fog járni. A megújuló energiaforrásokra támaszkodó komplex energetikai fejlesztések és az épületek energetikai fejlesztésnek hatására levegőminőség javulásához jelentősen hozzájárulhat. Támogatás hiányában az energiahatékonysági fejlesztések lassabban vagy egyáltalán nem megvalósulnának meg. A **4. prioritástengely** fejlesztéseink elmaradása esetén negatív környezeti hatás vélelmezhető.

A foglalkoztatás ösztönzésére szánt intézkedések (**5. prioritástengely**) a GINOP jelentős részét teszik ki, ezek hiánya konkrét környezet hatással nem jár, azonban a program hiánya negatívan hatna a fenntartható fejlődés és az esélyegyenlőség elveinek megvalósulására.

A természeti és kulturális értékek megőrzésének, fenntartása az illetékes természetvédelmi hatóságok körébe tartozik, a fejlesztések elmaradása esetén is a megőrzés mellett törekednének a természeti és kulturális örökségek fenntartható üzemeltetésére. A **6. prioritástengely** fejlesztéseinek elmaradásából származó környezeti hatás nem egyértelmű. Egyrészt a tervezett turizmusfejlesztés eredményként forgalomművekedésre lehet számítani, annak minden negatív környezeti hatásával (légszennyezés, hulladékképződés, stb.) Másrészt a dicséretes a törekvés, hogy a természetvédelmi és örökségvédelmi oltalom alatt álló területek fenntartása célzott támogatásban részesül. Ezzel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a turisztikai látványosságok, „attrakciók bevezetése mellett a szakszerű gazdálkodás támogatása elengedhetetlen. A támogatás elmaradása esetén a valószínűleg tovább folytatódna a védelem alatt álló területek jelenlegi nem túl hatékony és az állagmegóvást állapot fenntartást célzó üzemeltetése. Hosszú távon a támogatás elmaradása esetén negatív környezeti hatás vélelmezhető.

3. A GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM KAPCSOLÓDÁSA A NEMZETI ÉS EURÓPAI UNIÓS (KÖZÖSSÉGI) CÉLOKHOZ

Az Operatív Programok általában, és így köztük a GINOP is a 2010-ben készült „Az Európa 2020 stratégia végrehajtását megalapozó előzetes nemzeti intézkedési terv” alapján kerültek kidolgozásra. Így az EU 2020 alapvetően meghatározta az OP konstrukcióit. A következőkben összefoglaltuk a legfontosabb releváns dokumentumok alapján a nemzetközi és nemzeti célokat, majd értékeltük, hogy a célok és a GINOP egyes specifikus céljai mennyire harmonizálnak egymással.

3.1. A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programhoz kapcsolódó legfontosabbnak ítélt közösségi célkitűzések

3.1.1. Általános közösségi célrendszer

A) EU 2020 stratégiai céljai³

Az Európa 2020 három, egymást kölcsönösen megerősítő prioritást tart szem előtt:

- Intelligens növekedés: tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása,
- Fenntartható növekedés: erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság,
- Inkluzív növekedés: magas foglalkoztatás, valamint szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakításának ösztönzése.

Ezek közül a GINOP elsősorban a 2. cél érdekében fogalmaz meg intézkedéseket, de mindhárom cél elérését támogató intézkedések is megjelennek.

Az EU 2020 prioritások megvalósításához a Bizottság a következő **kiemelt és számszerűsített uniós célokat** javasolja:

3/1. táblázat: **Javasolt célok**

EU 2020 számszerűsített célja	Az EU cél megvalósítását szolgáló GINOP spec. cél	Értékelés
Biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot	A GINOP deklarált célja, hogy hozzájáruljon a foglalkoztatási arány növeléséhez. Az 5. prioritási tengely (Foglalkoztatás és képzés) specifikus célkitűzései közvetlenül erre a célra vonatkoznak.	Az EU cél felé történő elmozdulást jelentősen segíti.
Az Európai Unió GDP-jének 3%-át a kutatásba és a fejlesztésbe kell fektetni	Külön specifikus célként jelenik meg a GINOP-ban.	Az EU cél felé történő elmozdulást jelentősen segíti.
Az ÜHG-k kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest (vagy akár 30%-kal)	A GINOP-ban közvetlenül nem jelenik meg.	GINOP célok között nem jelenik meg.
A megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell növelni (10% közlekedési szektor)	A GINOP 4. specifikus célkitűzése közvetlenül erre a célra is vonatkozik.	Az EU cél felé történő elmozdulást jelentősen segíti.
Az energiahatékonyságot 20%-kal kell javítani, az elsődleges energiafogyasztást csökkenteni	A GINOP 4. specifikus célkitűzése közvetlenül erre a célra is vonatkozik.	Az EU cél felé történő elmozdulást jelentősen segíti.
A korai iskolaelhagyók arányát 10% alá kell csökkenteni	A GINOP-ban nincs rá specifikus cél – nem releváns cél	EFOP célok között
El kell érni, hogy a 30 és 34 év közötti uniós lakosok legalább 40%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen	A GINOP-ban nincs rá közvetlen specifikus cél, de az 5.– prioritás tengely több célja is hatással lehet rá. (pl.: 11.1 NEC, 11.2 NEC., 14.1 NEC)	Az EU cél felé történő elmozdulást segíti. Jellemzően az EFOP célok között

³ Európa 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>)

EU 2020 számszerűsített célja	Az EU cél megvalósítását szolgáló GINOP spec. cél	Értékelés
A szegénység és társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett lakosok számának 25%-os csökkentése, 20 millió ember kiemelése a szegénységből	A GINOP-ban nincs rá specifikus cél, de az 5.-prioritás tengely 13.1 egyedi célja hatással lehet rá	Az EU cél felé történő elmozdulást segíti. Jellemzően az EFOP célok között

A táblázat alapján látható, hogy a GINOP az EU számszerűsített céljai szinte mindegyikre hatással van és többségére speciális célt is tartalmaz. Az EU számszerűsített céljainak megvalósulása más OP-kkal (VEKOP, KEHOP, TOP) karöltve valósíthatók meg.

A Bizottság minden prioritási témakörben **kiemelt kezdeményezéseket** (összesen hetet) javasol a haladás ösztönzésére:

3/2. táblázat: **Javasolt kezdeményezések**

Bizottság kiemelt kezdeményezése	A kezdeményezés megvalósításához tartozó GINOP specifikus cél	Értékelés
„Innovatív Unió”: a keretfeltételek, illetve a kutatásra és innovációra fordított finanszírozás javítására szolgál annak érdekében, hogy az innovatív ötletekből a növekedést és a foglalkoztatást segítő termékek és szolgáltatások jöjjenek létre	A 2. prioritási tengely (Tudásgazdaság fejlesztése) 4.1 NEC, 4.2, NEC, 5.1. NEC	Jelentősen előmozdítja a kezdeményezést.
„Mozgásban az ifjúság” az oktatási rendszerek teljesítményének növelését és a fiatalok munkaerőpiacra történő belépésének megkönnyítését szolgálja	Az 5. prioritási tengely (Foglalkoztatás és képzés) 11.1 NEC, 11.2, NEC,	Jelentősen előmozdítja a kezdeményezést
„Európai digitális menetrend”: a nagy sebességű internet bővítésének felgyorsítását és az egységes digitális piac előnyeinél háztartások és vállalkozások általi kiaknázását tartja szem előtt	A 3. prioritási tengely (Infokommunikációs fejlesztések) 6.2 NEC, 7.1 NEC, 8.1 NEC,	Jelentősen előmozdítja a kezdeményezést
„Erőforrás-hatékony Európa”: a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztását, az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé való elmozdulás elősegítését, a megújuló energiaforrások növekvő mértékű alkalmazását, a szállítási ágazat modernizálását és az energiahatékonyság ösztönzését szolgálja	A 4. prioritási tengely (Közvetlen energiaköltségek csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által) 9.1 NEC	Jelentős mértékben támogatja a kezdeményezést.
„Iparpolitika a globalizáció korában”: a vállalkozások (különösen a kkv-k) üzleti környezetének javítását és a világszinten versenyképes, erős és fenntartható ipari bázis kifejlesztésének támogatását célozza	Az 1. prioritási tengely 1.1 NEC, 2.1 NEC, 2. prioritási tengely 4.1 NEC, 4.2 NEC 3. prioritási tengely (Infokommunikációs fejlesztések) 6.1 NEC, 6.2 NEC	Jelentősen előmozdítja a kezdeményezést
„Új készségek és munkahelyek menetrendje”: a munkaerőpiacok modernizálását célozza, és arra törekszik, hogy lehetővé tegye az emberek számára készségeik egész életen át történő fejlesztését, hogy ezáltal növekedjen a munkaerőpiacon való rész-vétel, és – többek között a munkavállalók mobilitása révén – közeledjen egymáshoz a munkaerő-piaci kínálat és kereslet	5.prioritási tengely (Foglalkoztatás és képzés) egyedi célkitűzései 3. prioritási tengely (Infokommunikációs fejlesztések) 7.1 NEC	Jelentős mértékben támogatja a kezdeményezést.
„Szegénység elleni európai platform” célja olyan szociális és területi kohézió biztosítása, ahol a növekedés és a munkahelyteremtés előnyeit széles körben megosztják, a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők pedig méltóságban, a társadalom aktív tagjaiként élhetnek.	5. prioritási tengely (Foglalkoztatás és képzés) egyedi célkitűzései.	A felsorolt specifikus célkitűzések közvetlenül, a GINOP teljes programja pedig közvetetten előmozdítja.

Az EU2020 tematikus célkitűzései az alábbiak:

- 1. Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése**
- 2. Az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása**

3. **A kkv-k, a mezőgazdasági, a halászati és az akvakultúra ágazat versenyképességének javítása**
4. Alacsony CO₂ kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás minden ágazatban
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása
6. **Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása**
7. A fenntartható szállítás támogatása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban
8. **A foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása**
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem
10. **Beruházások az oktatás, képességfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén**
11. **Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás**

A tematikus célkitűzések közül a GINOP prioritásai és specifikus célkitűzései a kivastagítottakra adnak választ. **Az EU2020 11 tematikus célkitűzéséből a GINOP 7-re fogalmaz meg specifikus célkitűzést.** A következő táblázatban megmutatjuk, hogy mely specifikus célok adnak válaszokat az egyes EU célokra.

3/3. táblázat: **Specifikus célok**

EU 2020 tematikus célok	Az EU tematikus céljai megvalósításához tartozó GINOP specifikus cél	Értékelés
1. Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése	A 2. prioritási tengely (K+I) egyedi célkitűzései.	Közvetlenül elősegíti az EU cél megvalósulását.
2. Az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása	A 3. prioritási tengely (Infokommunikációs fejlesztések) egyedi célkitűzései.	Közvetlenül elősegíti az EU cél megvalósulását.
3. A kkv-k, a mezőgazdasági, a halászati és az akvakultúra ágazat versenyképességének javítása	Az 1. prioritási tengely (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése) egésze elsősorban az EU-s cél kkv-kra vonatkozó részére	Közvetlenül elősegíti az EU cél kkv-ra vonatkozó részének megvalósulását.
6. Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása	A 4. prioritási tengely (Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által egyedi célkitűzései.	Közvetlenül elősegíti az EU cél kkv-ra vonatkozó részének megvalósulását
8. A foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása.	Az 1. prioritási tengely (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése) 3.1. NEC 4. prioritási tengely (Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által 9.1 NEC 5. prioritási tengely (Foglalkoztatás és képzés) egésze.	Közvetlenül elősegíti az EU cél megvalósulását.
10. Beruházások az oktatás, képességfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén	Az 5. prioritási tengely (Foglalkoztatás és képzés) 13.1. NEC	Közvetlenül elősegíti az EU cél megvalósulását.
11. Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás	A 3. prioritási tengely (Infokommunikációs fejlesztések) 7.1 NEC, 8.1 NEC	Jelentősen előmozdítja a kezdeményezést

B) Erőforrás hatékony Európa megvalósításnak ütemterve⁴

Környezetvédelmi szempontból ezt az EU2020 6. célkitűzésének (Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása) **kibontását tartalmazó dokumentumot kiemelt fontosságúnak tekintjük, mint SKV értékelési szempontot.** A gazdaság erőforrás-hatékony pályára való átállítását szorgalmazza, más szóval zöld gazdaságra való áttérést. A zöld gazdaság három összefüggő rendszere:

- Ökoszisztéma (természeti tőke)- cél: az ökológiai tűrőképesség fenntartása
- Gazdaság (tőkejavak és pénztőke)- cél: az erőforrás-hatékonyság növelése
- Az emberek jóléte (társadalmi és emberi tőke) - cél: a társadalmi egyenlőség és a méltányos tehermegosztás javítása

A számon kérhető mérföldköveket az 1. melléklet tartalmazza.

Az Erőforráshatékony Európa a gazdaság, azon belül ágazatok átalakításán, a természeti tőke és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartható használatán és az irányítás, ellenőrzés javításán keresztül valósulna meg.

A GINOP a kapcsolódó célokat a gazdaságfejlesztési céljain keresztül előremozdíthatja. Az emberek jólétéhez, egyenlőségéhez való hozzájárulást horizontális elvek keretében megjelenő fenntartható fejlődés elemei között jelenít meg.

C) Jólét bolygónk felélése nélkül – Környezetvédelmi cselekvési program⁵

Hasonlóan **fontos, átfogó és meghatározó dokumentum az SKV szempontjából az EU által 2012-ben kiadott környezetvédelmi cselekvési program.** Ez a program (fontosabb vonatkozó részleteket lásd az 1. mellékletben) összefoglalja azokat az elvárásokat, melyek számos más dokumentumba foglalva, egy-egy részterületre vonatkozóan már korábban megjelentek. A környezetvédelem terén tett az uniós vállalások a következők:

- **2020-ig legalább 20%-kal csökkenti az üvegházhatású gázkibocsátást** (illetve 30%-kal, ha más fejlett országok is hasonló mértékű kibocsátás csökkentésre vállalnak kötelezettséget, és ahhoz a fejlődő országok is felelősségük és képességeik szerint, megfelelő mértékben hozzájárulnak);
- gondoskodik róla, hogy **2020-ra az elfogyasztott energia 20%-a megújuló energiaforrásokból származzon és az energiahatékonyság fokozása révén az előre jelzett szinthez képest 20%-kal csökkenti a primerenergia-felhasználás mértékét;**
- a területén **2020-ra megállítja a biológiai sokféleség csökkenését és az ökoszisztéma-szolgáltatások romlását,** azokat a lehetőségeken belül helyreállítja, valamint fokozza a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzéséhez való uniós hozzájárulását;
- **2015-re biztosítja minden európai víztest jó ökológiai állapotát⁶,** legyen szó édesvízről (folyó, tó vagy felszín alatti víz), átmeneti vízről (delta-/tölcsértorkolat) vagy a parttól számítva egy tengeri mérföldön belüli tengervízről;
- **2020-ig gondoskodik a területéhez tartozó összes tenger vizének jó környezetvédelmi állapotáról;**

⁴ Erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0571:FIN:hu:PDF>)

⁵ EU Környezetvédelmi Cselekvési Program: Javaslat a 2020-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról „Jólét bolygónk felélése nélkül” (2012. november 29. COM(2012) 710 final). [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2012\)0710_/com_com\(2012\)0710_hu.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2012)0710_/com_com(2012)0710_hu.pdf))

⁶ Ez így gyakorlatilag megvalósíthatatlan, a VKI elvárásoknak megfelelően a folyamat előreláthatóan 2027-ig fog tartani.

- **olyan szintű levegőminőséget ér el, amely az emberi egészségre és a környezetre nézve nem jelent számottevő ártalmat és kockázatot;**
- **a vegyi anyagok tekintetében 2020-ig úgy alakítja a felhasználás, illetve az előállítás módját, hogy minimálisra csökkenjenek az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős kedvezőtlen hatások;**
- **a hulladék képződése és kezelése nyomán fellépő káros hatások megelőzése vagy csökkentése, valamint az erőforrás-felhasználás globális hatásainak csökkentése és e felhasználás hatékonyságának javítása révén védi a környezetet és az emberi egészséget;**
- **törekszik, hogy teljes mértékben függetlenítsen egymástól a gazdasági növekedést és a környezetkárosítást;**
- **törekszik, hogy a fenntartható fejlődés szempontjaira való tekintettel a világ talajromlás-semlegessé váljon;**

Az Európai Unió az alábbi célok teljesítése érdekében hajtja végre a programot:

- a) az uniós természeti tőke védelme, megőrzése és fejlesztése;
- b) erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes uniós gazdaság kialakítása;
- c) az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól;
- d) az uniós környezetpolitika hasznának maximalizálása;
- e) a környezetpolitika tudományos eredményekkel való szilárdabb alátámasztása;
- f) a környezet- és éghajlat-politikai beruházások megvalósulásához szükséges feltételek megteremtése és megfelelő árképzés garantálása;
- g) a környezeti megfontolások fokozottabb érvényre juttatása és a politikai koherencia növelése;
- h) az uniós városok fenntarthatóságának növelése;
- i) a regionális és globális környezeti kihívások eredményesebb uniós kezelése.

Az EU-s vállalásokat áttekintve látható, hogy a GINOP-ban szereplő speciális célok közvetlenül az energiahatékonyságra és a megújuló energiaforrások hasznosítására adnak választ.

Mivel az Unió fenti célok elérését számon kérheti tőlünk, ezért fontosnak tartottuk a dokumentumban szereplő tematikus prioritásokat az 1. mellékletben részletesen is bemutatni. Ezek lesznek a számon kérhető tartalmak. Az elvárások érvényesítésére véleményünk szerint pályázati rendszer kiírásakor lehet mód.

D) A fenntartható fejlődés megújított stratégiája⁷ (FFstratégia)

Az SKV szempontjából (mint azt később részletesebben is kifejtjük) nem elegendő a hagyományos környezeti elvárásoknak, célkitűzéseknek eleget tenni, fontos, hogy a tervezési dokumentum (de az OP tervezés egésze) megfeleljen a fenntarthatósági elvárásoknak. (Véleményünk szerint sok esetben még a következőkben leírtaknál tágabb értelemben véve is, ezt még a fenntarthatósági kritériumainknál látni fogjuk).

A **fenntartható fejlődés** az FFstratégia 1. pontja szerint azt jelenti, hogy a jelenlegi nemzedékek szükségleteit úgy kell kielégíteni, hogy az ne veszélyeztesse a jövő nemzedékek saját szükségleteinek kielégítésére való képességét”. A dokumentum kimondja, hogy a felülvizsgálat célkitűzése nem a fenntartható fejlődés stratégiájának felváltása, hanem annak továbbfejlesztése,

⁷ Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) 10117/06 Council Of the European Union (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>)

a kulcsfontosságú kérdések kiemelése, a hatékony végrehajtás elősegítése. Az FF Stratégia vizsgált változata kiemeli az átfogó tényezők fontosságát:

- A tendenciák egymással kölcsönösen összefüggésben állnak, így őket az ágazati politikákat átfogó, **integrált keretben** kell vizsgálni.
- A hatékony válaszadáshoz **nemzetközi együttműködés** és szolidaritás szükséges.
- Az EU és tagállamok további beruházásaira van szükség **a kutatás és a technológia** terén annak érdekében, hogy új költséghatékony és erőforrás-hatékony módszereket találjanak a termelés és a fogyasztás területén.
- Az **oktatás** kulcsfontosságú szerepet játszik a fenntartható fejlődés részét képező változások elősegítésében. Biztosítja, hogy a polgárok képesek legyenek alkalmazkodni a globális változáshoz, hogy a tudás széles körben ismertté váljon, és hogy az érintettek elkötelezzék magukat a változás mellett.

Lényeges kérdéseknek a következőket tartja:

- Az éghajlatváltozás és a tiszta energia
- Közegészségügy
- Társadalmi integráció, demográfia és migráció
- A természeti erőforrások megőrzése és az azokkal való gazdálkodás
- Fenntartható közlekedés
- Fenntartható fejlődés és fogyasztás
- A szegénységgel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos globális kihívások

Az FFstratégia legtöbb elemét a később elfogadott EU 2020 és a kapcsolódó általános és szakterületi stratégiák tartalmazzák, illetve részletezik, továbbfejlesztik. (Lásd 1. melléklet.) Itt most az FF megújított stratégiának néhány olyan elemét emeljük ki, amely a többi stratégián túlmenően a GINOP szempontjából is fontos lehetne.

- A stratégia kiemelt fontosságot tulajdonít az **éghajlatváltozás és tiszta energia** témakörnek.
- A **közegészségüggyel kapcsolatban** a dokumentum kulcsfontosságú intézkedésként kezeli a környezeti szennyezőanyagok, az azoknak való kitettség és az egészségügyi hatások közötti kapcsolatok kutatásának összehangolását annak érdekében, hogy jobban megértsük, mely környezeti tényezők okoznak egészségügyi problémákat, és ezeket hogyan lehet a legeredményesebben megelőzni.
- A **természeti erőforrások megőrzése** és az azokkal való gazdálkodás területén az **ökoinnováció** az egyik kulcsterület.
- Az EU-nak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell a **védett területek Natura 2000 hálózatának** hatékony finanszírozását és irányítását, továbbá bel- és külpolitikájukba a biológiai sokféleség szempontjait a biológiai sokféleség hanyatlásának megállítása érdekében jobban be kell vonniuk.

A GINOP specifikus célkitűzésként az energiahatékonyság kérdését jeleníti meg, Ennek és a turisztikai fejlesztések kapcsolt hatásaként a természeti erőforrások megőrzésére is hangsúlyt helyez. Habár ezek kimenetele a erősen függ a fejlesztések jellegétől. A megújuló energia hasznosítás a tiszta energia felhasználás gyakoriságának előmozdítását vélelmezi A környezeti szennyezőanyagok egészségi hatásaival ez az OP nem foglalkozik.

E) Duna Stratégia⁸

Magyarország a Duna menti országok egyike, így területi szempontból fontos a tervezési dokumentumok illesztése az EU vonatkozó területi stratégiájához is. Ezt egyébként az EU hangsúlyosan el is várja. (Lásd EU Bizottság PM dokumentumra adott válasza.)

A GINOP tervezése az előkészítés stádiumától kezdve az EU Duna Régió Stratégia (DRS) figyelembe vételével, releváns elemeinek beépítésével zajlik. A GINOP a DRS végrehajtásában a tervezett és összehangolt makroregionális intézkedések magyarországi lábának elsősorban beruházási és foglalkoztatási támogatási jellegű komponenseihez járul hozzá.

3.1.2. Az EU Magyarországra vonatkozó elvárásai

Az EU Bizottság konkrét elvárásokat is fogalmazott meg Magyarországra vonatkozóan.

A) Országajánlás⁹

Az országajánlásban szereplő elvárások (részletesebben lásd 1. melléklet) a következő témakörökre terjednek ki:

- Pénzügypolitika javítása (növekedésbarát költségvetési stratégia, kiadás megtakarítási intézkedések, stabil csökkenő államadósság, stb.)
- Hitelfelvétel segítése (hitelnyújtás feltételeinek helyreállítása, pénzügyi szektor tőkefelhalmozási képességének javítása, stb.)
- Foglalkoztatásbarát adópolitika
- Intézkedések a diszkrimináció elleni, felzárkóztatás, foglalkoztatás a szegénység ellen
- Vállalkozások segítése
- Oktatás fejlesztése
- Energia és közlekedés versenyképesség, pénzügyi fenntarthatóság)

A GINOP célok az utolsó országajánlásban szereplő célokkal összhangban kerültek megfogalmazásra.

B) A Bizottság Szolgálatának álláspontja MAGYARORSZÁG 2014–2020-as időszakra vonatkozó partnerségi megállapodása és programjai előrehaladásáról (Position paper)

Legfőbb kihívások a Bizottság véleménye szerint a következők:

- 2011-ben Magyarországon az 1 főre jutó GDP az EU 27 átlagának 66%-a volt. Az országot nagymértékben sújtotta a 2008-as gazdasági és pénzügyi válság. A bruttó állóeszköz-felhalmozás 2008 óta folyamatosan csökken. (Gazdaságélénkítés)
- A munkanélküliség 2012-ben elérte a 11,7%-ot, a foglalkoztatási ráta pedig egyike a legalacsonyabbaknak Európában (62,1% 2012-ben). Ez egyre sürgetőbbé teszi az aktív munkaerőpiac javítását és a társadalmi befogadást elősegítő politikák fejlesztését. Emellett foglalkozni szükséges az egész életen át tartó tanulásban részt vevők alacsony arányával, a korai iskolaelhagyás problémájával és a felsőoktatáshoz való hozzáférés nem megfelelő voltával is. (Foglalkoztatás – oktatás)
- Magyarország továbbra is küzd a magas államadósság és külső adósság csökkentésével. A sebezhetőség továbbra is megmarad. A versenyképességben pozitív (árban versenyképes

⁸ Az Európai Unió Duna-régióra vonatkozó stratégiája (EP) {COM(2010) 715} (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0715:FIN:HU:PDF>)

⁹ A TANÁCS AJÁNLÁSA Magyarország 2013. évi nemzeti reformprogramjáról és Magyarország 2012–2016-os időszakra vonatkozó konvergenciaprogramjának tanácsi véleményezéséről COM(2013) 367 final

és viszonylag képzett munkaerő) és negatív (mindig korlátozott a magyar kkv-k és alvállalkozók integrálása a globális értéklánca) vonások. (Államadósság és versenyképesség)

- Jelentős eltérések az egyes régiók gazdasági fejlődése között, Közép-Magyarország esetében az európai uniós csatlakozás óta csak tovább nőtt (az egy főre jutó GDP EU átlagának 109%-a). Jelentős különbségek vannak a városi és vidéki területek között. (Eltérő fejlettségű térségek)

A Bizottság megállapítása szerint komoly strukturális változások végrehajtása szükséges Magyarországon annak érdekében, hogy gazdasága versenyképesebbé, környezetileg fenntarthatóbbá és befogadóbbá váljon. A jelenlegi helyzet jelentős eltéréseket mutat az Európa 2020 stratégia célkitűzéseihez és a nemzeti reformprogramban (2012) lefektetett ambiciózus nemzeti célokhoz képest.

Ebből következően a Magyarországot érintő legnagyobb kihívások a következő, egymással összefüggő témákkal kapcsolatosak: **az üzleti innováció és versenyképesség előmozdítása, fenntartható infrastrukturális fejlődés, a foglalkoztatás és a társadalmi kohézió szintjének növelése és a természeti erőforrások hatékony felhasználása.**

Elvárásuk szerint a következő prioritások támogatandók:

- Az üzleti innováció és versenyképesség támogatása; a K+F hatékonyságának növelése
- Fenntartható és összekapcsolt infrastruktúra és hatékony használata (A magyar gazdaság modernizációja szükségessé teszi a közlekedési, környezetvédelmi és energiaipari infrastruktúra-rendszerek befejezését, így módon a korábbi beruházások minden előnyének kiaknázását. E rendszerek pénzügyi fenntarthatóságát fejlett igazgatásuknak és működésüknek kell biztosítaniuk.
  - Az energia-, az ivóvíz- és a szennyvízágazat, valamint a hulladékgazdálkodás rendszereinek befejezése, hatékony működtetése és összekapcsolása
  - A városi, regionális, nemzeti és transznacionális mobilitási rendszerek integrációjának, fenntarthatóságának és költséghatékonyságának fejlesztése (különösen a vasúti és városi tömegközlekedés területén)
- A foglalkoztatási szint növelése a gazdaságfejlesztési, foglalkoztatási, oktatási és társadalmi befogadási politikák révén, figyelemmel a területi különbségekre
- A források környezetbarát és hatékony használata; az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség
  - A magyarországi folyók és vízforrások kezelésének integrált fejlesztése, beleértve az árvíz-kezelést
  - Az energiahatékonyság javítása és a megújuló energia termelésének és felhasználásának előmozdítása
  - A környezet, az ökoszisztéma és a táj védelme, a biodiverzitás megőrzése

A „position paper”-ben szereplő prioritások közvetlenül megjelennek a GINOP prioritásai között, az egyes alkategóriák közül egyet minden esetben lefednek.

3.1.3. Egy-egy környezeti elem/rendszer szempontjából kiemelt célkitűzések

A) Biológiai Sokféleség Stratégia¹⁰

A Stratégia alapvetően az ökológiai rendszer megóvására irányul. Céljait az 1. mellékletbe foglaltuk össze.

A GINOP a Biológiai Sokféleség Stratégiájában szereplő elvárásaira önálló prioritástengellyel és specifikus célkitűzésekkel nem ad választ, Ajánlott lenne a horizontális elvek között szerepeltetni

B) Víz Keretirányelv (VKI)

A felszíni és felszín alatti vizekre vonatkozó 1. mellékletben szereplő célkitűzések nem jelennek meg a GINOP-ban, a célok érvényesítésére a pályázati feltételek megfogalmazásánál kerülhet sor.

C) Blueprint – Az európai vízkészletek megőrzése¹¹

Az előzővel igen szoros összefüggésben lévő dokumentum szintén a vizek mennyiségi és minőségi védelmével foglalkozik. Kicsit konkrétabban fogalmazza meg az előzőnél a beavatkozási területeket és ütemezést is ad hozzá. Kulcstémái a földhasználat javítása; a vízszennyezés kezelése; a vízfelhasználás hatékonyságának és rugalmasságának növelése; az irányításnak a vízgazdálkodásban részt vevők által történő fejlesztése.

Fellépést tart szükségesnek a vízszennyezés, az energiatermelés és földművelés miatti vízkivétel, valamint a klímaváltozás káros hatásaival szemben. Fenntartható egyensúlyra van szükség a víz kínálata és kereslete között, figyelembe véve az emberek szükségleteit és azokét az ökoszisztémákét is, amelyektől az emberek is függenek.

A GINOP a Blueprint céljait jelenlegi formájában konkrét célokkal nem szolgálja, ezekre a célokra elsősorban a KEHOP ad(hat) választ. A GINOP-on belül a célokat érvényesíteni a pályázati feltételek megfogalmazásánál lehetne. különös tekintettel a természetvédelmi területeket érintő fejlesztésének és az energiahatékonysági fejlesztések esetében.

3.2. Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program tervezését meghatározó nemzeti célok, célrendszerek

3.2.1. Általános gazdasági-társadalmi programok, stratégiák

A) Magyarország 2013. évi Nemzeti Reformprogramja (NRP)¹²

A program 5 kiemelt prioritást tartalmaz:

- **A differenciált és növekedésbarát költségvetési konszolidáció elősegítése**
- **A gazdaságra irányuló normális hitelezési tevékenység visszaállítása**
- **A növekedés és versenyképesség elősegítése a jelenben és a jövőben, kiemelt figyelemmel**
  - az innováció és új technológiák ösztönzésére, az állami és magán K+F befektetések szintjének növelésére;

¹⁰ Biológiai sokféleség stratégiája (Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia, 2011. május 5. COM(2011) 244 (http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/comm_2011_244/1_HU_ACT_part1_v2.pdf))

¹¹ „Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv” („Blueprint”) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0673:FIN:HU:PDF>)

¹² Nemzeti reformprogram (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_hungary_hu.pdf)

- a munkaerőpiac és az oktatás szorosabb összekapcsolására;
  - az üzleti környezet fejlesztésére (egyszerűsítés, adminisztrációcsökkentés, munka-intenzív ágazatok akadályainak felszámolása);
  - a zöldgazdaság lehetőségeinek kihasználására (kiszámítható szabályozási keret, új piacok, energiahatékonysági programok, munkahelyteremtés a hulladék- és vízgazdálkodás, újrahasznosítás terén);
- **A munkanélküliség és a válság okozta társadalmi következmények megoldása,** kiemelt figyelemmel a fiatalok foglalkoztatásának elősegítésére (aktív munkaerő piaci intézkedések; gyakornoki szerződéses munkatapasztalat szerzés céljából; munkavédelmi szabályozás; munkanélküliségi segélyek átalakítása; oktatási és képzési rendszerek további átalakítása)
  - **A közigazgatás korszerűsítése**

Az EU2020 számszerű céljaihoz kapcsolódó hazai vállalások:

- **Foglalkoztatás:** Magyarország a foglalkoztatási szint javítására irányuló Európa 2020 célkitűzéshez kapcsolódva a 20-64 év közötti népesség foglalkoztatási arányának 75 %-ra növelését tűzte ki célul 2020-ig.
- **K+F:** Magyarország az Európa 2020 Stratégia kutatás-fejlesztési célkitűzéséhez kapcsolódva a kutatás-fejlesztési ráfordítások szintjének a bruttó hazai termék 1,8 %-ára történő növelését vállalja 2020-ig.
- **Klíma-energia:** Magyarország az Európa 2020 Stratégia energia és klíma céljaihoz kapcsolódva, a hazai adottságokhoz igazodóan a megújuló energiaforrások részarányának 14,65 százalékra növelését, 10 százalékos teljes energia megtakarítást, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátásának (2005-ös szinthez képest) legfeljebb 10 százalékos növekedését vállalta 2020-ig az EU Emisszió-kereskedelmi Rendszerének hatálya alá nem tartozó szektorokban.
- **Oktatás:** Magyarország a képzettségi szint javítására irányuló Európa 2020 célkitűzéshez kapcsolódva a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának (a 30-34 évesek körében) 30,3%-ra növelését és a korai iskolaelhagyók3 arányának (a 18-24 évesek körében) 10%-ra csökkentését vállalja 2020-ig.
- **Társadalmi felzárkózás:** Magyarország az Európa 2020 Stratégia szegénységi céljához kapcsolódva a gyermekes családok szegénységi rátájának, a súlyos anyagi nélkülözésben élők számának, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők számának 20-20%-os csökkentését vállalja 2020-ig; ez – a három indikátor által lefedett népesség közötti átfedések kiszűrésével – 450 ezer fő szegénységből való kiemelésével egyenértékű.

A GINOP prioritásai és speciális céljai közvetlenül a foglalkoztatás szintjének javítását, a K+F ráfordítások növelését és részben a társadalmi felzárkózást segítik elő.

B) Magyarország Konvergencia Programja 2013 – 2016 (Készült 2013. április)¹³

A programban kiemelt gazdaságpolitikai célok az alábbiak:

- A magas és emelkedő pályán lévő államadósság megfékezése és visszafordítása
- Az ország pénzügyi sérülékenységéhez jelentős mértékben hozzájáruló magas külső adósság csökkentése
- Fordulat elérése a foglalkoztatottságban
- A romló versenyképesség és a potenciális növekedés drámaian lassuló trendjének visszafordítása

¹³ <http://www.kormany.hu/hu/magyarorszag-jobban-teljesit/magyarorszag-jobban-teljesit#/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/magyarorszag-konvergencia-programja-2013-2016>

Ezen célokhoz a GINOP csak közvetett, áttételes módon tud hozzájárulni, elsősorban gazdaságélénkítő hatásával.

C) Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – Mélyszegénység, Gyermek-Szegénység, Romák – (2011–2020)¹⁴

Készítette: KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (Budapest, 2011. november)

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) felzárkózás politika a – szegénység szempontjából meghatározó – speciális problématerületi stratégiák (gyermekszegénységet, romaügyet, hátrányos helyzetű térségeket érintő stratégiák) integrálását, kiegészítését, egységes célrendszerben való kezelését kívánja előmozdítani, figyelemmel a többi, a társadalmi felzárkózás szempontjából releváns stratégiára (pl. a gazdaságfejlesztés- és a foglalkoztatáspolitikai, egészségügyi, szociálpolitikai, vidékfejlesztési, közigazgatási stratégia) is.

Prioritási területek: az oktatás, a foglalkoztatás, a lakhatás és az egészségügy. Részletesebben lásd az 1. mellékletben.

A GINOP-ból e Stratégiában megfogalmazottaknak elsősorban 5. prioritástengely stratégiai céljai felelnek meg, de az többi prioritástengelyben is található intézkedések, melyek az oktatáson és foglalkoztatás növelésén keresztül a társadalmi felzárkóztatást eredményezik.

D) Az új nemzedék jövőjéért program - A Kormány ifjúságpolitikai keretprogramja | 2012¹⁵

Készítette: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzeti Erőforrás Minisztérium¹⁶

A változás alapvető forrásai a fiatalok, ezért is fontos a helyzetük javítása. A program szlogenje: „törődöm a hazámmal, mert a hazám is törődik velem.” Ez a program egy olyan keretprogram, amely meghatározza a kormány ifjúságpolitikai céljait, a szükséges beavatkozási területeket, és a kívánt hatás eléréséhez nélkülözhetetlen intézkedések sorát. Értelmezési keretet ad a fiatalokat érintő ügyeknek. Kiemeli a fiatalok társadalmi integrációját, a kompetenciafejlesztést, az érvényesülési lehetőségek elősegítését.

A GINOP-ban az ifjúsági réteg érdekében tett célkitűzések önállóan célkitűzésként is megjelennek.

3.2.2. Fenntarthatóság

Az SKV, mint azt a bevezetőben leírtuk, nemcsak környezeti kérdésekkel kíván foglalkozni, hanem alapvető fontosságú kérdésnek tartja azt, hogy a 2014-2020-as tervezési időszak célkitűzései vajon fenntarthatósági szempontból megalapozottak-e, a fenntartható (és nemcsak a növekedés szempontjából fenntartható) gazdaság felé visznek-e el. A kérdéskör vizsgálata szempontjából alapvető fontosságú dokumentumnak tartjuk: „**A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója - Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (NFFK)**”¹⁷ c. dokumentumot, melyet a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács 2012. május 16-i ülésén fogadott el.

A dokumentum által megfogalmazott célrendszert az 1. mellékletben mutatjuk be. Fontosnak tartjuk kiemelni azonban azon célkitűzéseket, melyek közvetlenül is befolyásolják az SKV

¹⁴ <http://romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf>

¹⁵ http://www.ujnemzedek.hu/files/tiny_mce/keretprogram0116.pdf

¹⁶ www.ujnemzedek.hu

¹⁷ http://www.nfft.hu/dynamic/NFFS_rovid_OGYhat_melleklete_2012.05.16_vegso.pdf

értékelést, tehát olyan célkitűzést fogalmaznak meg melyek talán nem is, vagy nem is csak a fenntarthatóság, hanem környezetünk megfelelő állapotban tartása szempontjából is fontosak:

- **Emberi erőforrások**¹⁸: emberi egészség megőrzése
- **Egészség**: környezeti kockázati tényezők mérséklése
- **Társadalmi kohézió - Leszakadó csoportok integrációja**: Egészséges társadalom megteremtése
- **Társadalmi erőforrások**: A fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése
- **A múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztése**: A fenntarthatósággal kapcsolatos értékek erősítése, a kulturális hagyományok felélesztése, a kulturális sokszínűség elismerése, szellemi, tárgyi és épített örökség megőrzése, értékeinek kibontakoztatása, fenntartható használata
- **Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások**: Az Európában egyedülálló fajgazdagság fenntartása, a táj és a természeti értékek megőrzése, az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása szükséges. Fontos cél a talaj termőképességének fenntartása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése, a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal.
- **Az embert érő környezeti terhelések csökkentése**: Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátásokat korlátok között kell tartani, azokat megfelelően szabályozni szükséges.
- **Nem megújuló természeti erőforrások**: Szükséges az ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal.
- **Gazdasági (fizikai) erőforrások**: Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőke javak amortizációjának pótlása... helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése

A GINOP több célkitűzése is jelentős hatással lehet az NFFK 2012-2026-ban megfogalmazott célokra. A környezet fenntartható és erőforrás-hatékony gazdasági fejlesztése mind a természeti, mind a kulturális örökség védelmére, újraélesztésére hatással lehet. A hatások iránya erősen függ a megvalósítás jellegétől. Az energiahatékonyság és infrastruktúra fejlesztések hatással lehetnek a nem megújuló energiaforrások felhasználására, az embert érő környezetterhelések csökkentésére és magára az emberi jólétre is. A Foglalkoztatás fejlesztést, oktatást célzó rendelkezések egyértelműen hatnak majd az emberi életminőségre.

3.2.3. Terület- és vidékfejlesztés

A) Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)¹⁹

Az OFTK Stratégiai Környezeti Vizsgálatra, társadalmi vitára bocsátott változata (2013. júliusi változat) átfogó célként tűzi ki a **természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezeti védelmét**. Ezen belül egyrészt cél a hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációinak számára, mind mennyiségben, mind minőségben. Cél másrészt a élelmiszer-, az energia-, a környezet-,

¹⁸ Meg kell jegyezzük, hogy az embert erőforrásként tekinteni nem igazán felel meg a fenntarthatóságnak, jóval inkább a piaci szemléletnek. (Azért legyen egészséges, megfelelő tudással rendelkező, hogy minél inkább piacképes legyen?)

¹⁹ <http://www.nth.gov.hu/oftk/index.html>

valamint a klímabiztonság megteremtése, az egészséges ivóvízellátás, a biodiverzitás, a tájak és az élővilág sokféleségének megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.

Releváns specifikus célkitűzések és beavatkozási területeik, melyeket az 1. melléklet részleteiben is ismertetünk az alábbiak:

- **A versenyképes, innovatív gazdaság** (kiemelve: geotermális és megújuló energetikai potenciál kihasználása, az energiahatékonyság növelése és a zöld gazdaság előmozdítása)
- **Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás** (kiemelve: tájaink természeti értékeink, erőforrásaink megőrzése)
- **Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme** (kiemelve: fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a környezettudatosság erősítése)

A GINOP a fenti célkitűzések mindegyikéhez hozzájárul közvetlen vagy közvetett módon.

B) Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020²⁰

A Nemzeti Vidékstratégia 2012–2020 (NVS) a fenntarthatóságot és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőképe. Közép-Magyarország azonban nem tekinthető ilyen értelemben vett vidéki térségnek, még akkor sem, ha a főváros és agglomerációján kívüli területrészeket nézzük, így véleményünk szerint nem szükséges az NVS-t a releváns dokumentumok között értékelnünk.

A GINOP általában a környezet ezen belül is a természeti és kulturális védelem alatt álló területekkel kapcsolatban fogalmaz meg fenntarthatósági célú fejlesztéseket. A vidéki területek fenntartható fejlesztése nem kerül nevesítésre, ezt a hiányt az vállalkozások hatékonysági és infrastruktúra fejlesztéseinél érdemes lenne horizontális célként szerepeltetni.

C) Magyarország hozzájárulása a Duna Stratégia fejlesztéséhez²¹

A közösségi célok leírása mellett, mint Duna menti térség fontosnak tartottuk kiemelni, hogy országunk, hogyan akar hozzájárulni ehhez a térségi fejlesztéshez. A 1150/2010 (VII.9.) Kormányhatározathoz mellékletében erre vonatkozóan a következők az alapvető célok (részletesebben lásd az 1. mellékletben):

- **Az élhető Duna térség** (többek között zöld gazdaságfejlesztés, környezettudatos megközelítés, régió versenyképességének növelése)
- **A víz, mint európai érték – a felelős vízkormányzás**
- **Fenntartható közlekedés** (hajózás, TEN-T vonalak)
- **Az energiaellátás biztonságának javítása, a piaci verseny erősítését és a klímaváltozás káros hatásainak mérséklése** (többek között közlekedés energiafelhasználásának csökkentése)
- **Tudás és innováció**

A GINOP fenti célok közül közvetlenül kapcsolódik a tudás és innováció témaköréhez, valamint a gazdaságfejlesztés és a versenyképesség növelése révén az élhető Duna-térség megvalósításához.

²⁰ <http://www.kormany.hu/download/8/ff/70000/Nemzeti%20Vid%C3%A9kstrat%C3%A9gia.pdf>

²¹ http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/53CF640E-631A-4CE6-9C28-D9B0A4775B65/0/DS_magyar_hozzajarulas_III_100621_hu.pdf

3.2.4. Környezetvédelem

Környezetvédelem terén – véleményünk szerint – **a legfontosabb figyelembe veendő dokumentum a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP),** mely még nem került elfogadásra. (2013. október végén került közigazgatási egyeztetésre.) Ennek ellenére, mint legfrissebb dokumentum ennek célrendszerét vettük értékelésünkben figyelembe.

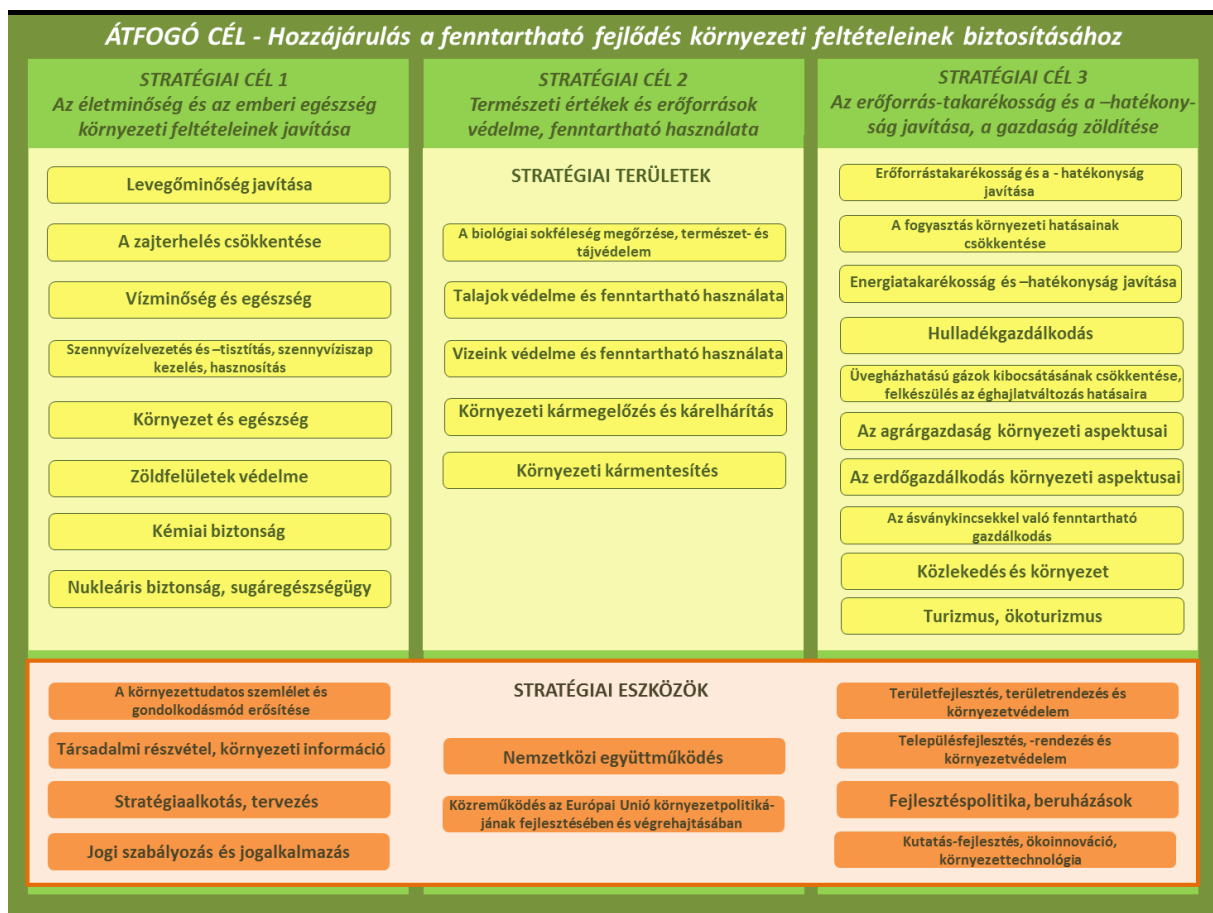
A) Nemzeti Környezetvédelmi Program IV. (2014-2020)

Átfogó célok:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Az egyes átfogó célokhoz tartozó részcélok:

3/1. ábra: Az egyes átfogó célokhoz tartozó részcélok

A IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program stratégiai céljai és főbb intézkedései az alábbiak:

3/4. táblázat: NKP célok és intézkedések

A STRATÉGIAI TERÜLETEK CÉLJAI	FŐBB INTÉZKEDÉSEK
1. STRATÉGIAI CÉL: AZ ÉLETMINŐSÉG ÉS AZ EMBERI EGÉSZSÉG KÖRNYEZETI FELTÉTELEINEK JAVÍTÁSA	
Levegőminőség javítása stratégiai terület	
– Légszennyezettség	– A levegőminőségi jogszabályok további korszerűsítése, részvétel a

A STRATÉGIAI TERÜLETEK CÉLJAI	FŐBB INTÉZKEDÉSEK
<p>kialakulásának megelőzése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A levegő minőségének védelme: a szennyezettség csökkentése. – A légszennyező anyagok kibocsátásának csökkentése (a Genfi Egyezményrel összhangban 2005-höz képest 2020-ra a kén-dioxid kibocsátás 46%-os, a nitrogén-oxidok kibocsátásának 34%-os, az illékony szerves vegyületek kibocsátásának 30%-os, az ammónia kibocsátás 10%-os csökkentése). 	<p>közösségi levegőminőségi szabályozás felülvizsgálatában.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A szennyezett levegőjű légszennyezettségi zónákra készült levegőminőségi tervek, illetve a kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programjának ütemezett végrehajtása. – A levegőminőségi határértékek betartásának ellenőrzése az ország egész területén, beleértve a közlekedéssel terhelt forgalmas belvárosi területeket is. – A kibocsátások minimalizálása érdekében az elérhető legjobb technikák (BAT) alkalmazása és fejlesztése, a tüzelőberendezések korszerűsítése. – Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat, a Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer, illetve az emissziókataszter működtetése és fejlesztése.
A zajterhelés csökkentése stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> – A zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése 	<ul style="list-style-type: none"> – A hazai zajvédelmi szabályozás rendszerének továbbfejlesztése, az ellenőrzés hatékonyságának javítása. – A stratégiai zajtérképek felülvizsgálata, a zajcsökkentési intézkedési tervek végrehajtása. – A terület- és településrendezési tervek kialakítása, illetve a közlekedési fejlesztések előkészítése során a zajvédelmi szempontok fokozott figyelembe vétele. – A termelési és szolgáltatási tevékenységből származó zaj- és rezgésterhelés megelőzése, csökkentése. – A légközlekedésből származó zaj csökkentését biztosító eljárások további bevezetése.
Vízminőség és egészség stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> – Az ivóvíz-minőségének javítása, a közüzemi ivóvízellátás közszolgáltatás biztonságának növelése. 	<ul style="list-style-type: none"> – Az Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása. – A közüzemi ivóvízellátó rendszerek átfogó felülvizsgálata és felújítása. – A biztonságos és folyamatos közüzemi ivóvízellátás megvalósítása, a hálózati veszteségek csökkentése, a szükséges fejlesztések kivitelezése. – A takarékos ivóvíz-használat ösztönzése
Szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> – A szennyvízkezelés működtetése és fejlesztése. – A szennyvíz és a szennyvíziszap hasznosítása, a környezeti kockázatok csökkentése. 	<ul style="list-style-type: none"> – A Szennyvíz Program végrehajtása. – A 2000 LE alatti szennyezőanyag-kibocsátással jellemezhető területek szennyvízkezelésének elősegítése. – A szennyvízhasznosítás ösztönzése, átfogó iszapstratégia kidolgozása a hasznosítási célok teljesítése érdekében.
Környezet és egészség stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> – A fürdővizek biztonságának növelése. – A beltéri levegőterheltségi szint csökkentése. – A biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentése. 	<ul style="list-style-type: none"> – A természetes fürdőhelyek monitorozása, ellenőrzése. – A beltéri levegőterheltségi szint egészségügyi határértékeire vonatkozó rendelet előkészítése. – Az épületek létesítése, majd üzemeltetése során betartandó közegészségügyi követelmények meghatározása. – A parlagfű elleni hatékony védelem szervezeti kereteinek fejlesztése, a hatósági rendszer hatékony működésének biztosítása. – A parlagfű-mentesítéssel kapcsolatos feladatok végrehajtása és a parlagfű-mentes állapot fenntartása.
Zöldfelületek védelme stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> – A zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése. 	<ul style="list-style-type: none"> – A zöldfelület gondozása, karbantartása, a zöldfelületi funkciók fejlesztése, bővítése, visszaállítása. – A jogi szabályozás zöldfelületi vonatkozású elemeinek (pl. tervezés, kivitelezés, fenntartás műszaki és eljárási szabályai) felülvizsgálata, a biológiai aktivitás visszapótlásának növelése. – Az alulhasznosított városi területek felmérése és azok új funkcióra történő hasznosítása keretében a zöldfelületek növelése. – Új zöldhálózati elemek létrehozása.
Kémiai biztonság stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> – A vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentése a teljes életciklusukban, azaz a gyártástól a felhasználáson át a hulladék kezeléséig. 	<ul style="list-style-type: none"> – A vegyi anyagok egészségre, környezetre gyakorolt hatásának minél pontosabb megismerése. – Vegyi anyagokkal kapcsolatos ismeretek fejlesztése, a lakosság tájékoztatása. – A vegyi anyagok gyártása, felhasználása során a lehető legkisebb környezeti kibocsátás elérése, a terméktervezésnél az életciklus szemlélet alkalmazása, a kevésbé veszélyes vegyi anyagok, illetve ilyeneket

A STRATÉGIAI TERÜLETEK CÉLJAI	FŐBB INTÉZKEDÉSEK
	tartalmazó termékek használatának előnyben részesítése. – Az ipar és a gazdasági szereplők jogkövető magatartásának ellenőrzése. – A Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv végrehajtása, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló Nemzeti Intézkedési Terv felülvizsgálata.
Nukleáris biztonság, sugáregészségügy stratégiai terület	
– A radioaktív hulladék és a kiégett üzemanyag biztonságos kezelése. – A lakosság sugárterhelésének csökkentése. – A nukleáris veszélyhelyzetek elhárítására történő felkészülés és együttműködés	– A radioaktív hulladékok és kiégett fűtőelemek biztonságos elhelyezésével és megfelelő kezelésével kapcsolatos feladatok ellátása, ellenőrzése. – Az ionizáló és nem ionizáló sugárterhelést okozó eszközök, berendezések terjedésének szabályozása. – Épületek radonkoncentrációjának mérése, országos radontérkép elkészítése. – Nukleárisbaleset-elhárítási döntéstámogató rendszerek fejlesztése és készenlétének fenntartása.
2. STRATÉGIAI CÉL: TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS ERŐFORRÁSOK VÉDELME, FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA	
A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem stratégiai terület	
– A Natura 2000 területek, valamint a védett természeti, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmények hatálya alá tartozó területek megőrzése. – A kedvezőtlen természetvédelmi helyzetben lévő fajok helyzetének javítása. – A földtudományi természeti értékek megóvása, hatékony felszíni és felszín alatti védelmük biztosítása. – A tájszerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelme. – A genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése.	– A Natura 2000 hálózat fenntartása, az élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, illetve helyreállítása (pl. támogatási rendszer működtetése; fenntartási tervek kidolgozása). – A védetté nyilvánítások lebonyolítása, a természetvédelmi kezelési tervek elkészítése. – A védett természeti területek védettségi szintjének helyreállítása. – Az ökológiai hálózat fenntartásával összefüggő feladatok ellátása, a zöld infrastruktúra létrehozása. – A védelemre szoruló fajok védetté nyilvánítása, fajmegőrzési tervek kidolgozása és végrehajtása. – Az inváziós fajok terjedésének visszaszorítása, újabb fajok bekerülésének megakadályozása. – A földtudományi természeti értékek megóvásához szükséges feladatok végrehajtása. – A hazai nemzeti park igazgatósági hálózat intézményi megerősítése, a természetvédelmi őrszolgálat működtetése, fejlesztése. – Természetvédelmi kezelési feladatok és fejlesztések végrehajtása, az élőhely-rehabilitációs és -rekonstrukciós munkák folytatása. – Tájleltár összeállítása, tájvédelmi szakhatósági munka fejlesztése, tájvédelmi tervek készítése. – A mezőgazdasági növényi genetikai erőforrások megőrzésének, jellemzésének, begyűjtésének és hasznosításának támogatása. – A természetvédelmi nyilvántartások, információs rendszerek működtetése, fejlesztése.
Talajok védelme és fenntartható használata stratégiai terület	
– A talajkészletek mennyiségének és minőségének fokozott védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása.	– A szabályozás fejlesztése, a termőföld és talajvédelmi előírások betartásának ellenőrzése. – A termőföld igénybevitelével megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása. – Talajvédő gazdálkodás megvalósítása, a talaj-degradációs tényezők megelőzése, mérséklése.
Vizeink védelme és fenntartható használata stratégiai terület	
– A felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotának elérése, a velük való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás biztosítása. – A vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme (az ésszerű és takarékos vízhasználat elterjesztése, a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése).	– A Vízyűjtő Gazdálkodási Terv megvalósítása, felülvizsgálata. – A sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázisok védelme és az Ivóvízbázis-védelmi program befejezése. – A III. Nitrát Akcióprogram megvalósítása (szabályozás, ellenőrzés, monitoring), a helyes mezőgazdasági gyakorlat betartása. – A nagytavaink ökológiai állapotának javítása (vízminőség védelme, vízháztartás szabályozása).
– A vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése.	– A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése c. program megvalósításának folytatása. – A legnagyobb kockázatot jelentő árvízvédelmi létesítmények fejlesztése. – Vízvisszatartáson alapuló belvízgazdálkodás fejlesztése.
Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás stratégiai terület	

A STRATÉGIAI TERÜLETEK CÉLJAI	FŐBB INTÉZKEDÉSEK
<ul style="list-style-type: none"> - A környezeti károk megelőzése, illetve csökkentése. - A környezetkárosodás felszámolása, a következmények enyhítése, elhárítása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Előrejelző-, megfigyelő-, tájékoztató-, kármegelőző rendszerek fejlesztése. - A kárelhárításra felkészült intézményrendszer, technikai és szabályozási háttér biztosítása. - A veszélyes anyagok szállítására, raktározására vonatkozó szabályozás fejlesztése, ellenőrzése. - Az érintett intézmények együttműködésének fejlesztése; tréning és szimulációs gyakorlatok elvégzése.
Környezeti kármentesítés stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - A szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A kármentesítési program végrehajtása (pl. tényfeltárás, kármentesítési feladatok elvégzése, monitoring).
3. STRATÉGIAI CÉL: AZ ERŐFORRÁS-TAKARÉKOSSÁG ÉS -HATÉKONYSÁG JAVÍTÁSA, A GAZDASÁG ZÖLDÍTÉSE	
Erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - Az erőforrások takarékos és hatékony használatának növelése, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az erőforrás-hatékonyság feltételeinek javítása megfelelő szabályozás és a gazdasági ösztönzők kidolgozása, fejlesztése útján. - Az erőforrások minőségi és mennyiségi paramétereinek, értékének megismerése, nyilvántartása. - A tisztább termelést segítő elvek és módszerek alkalmazása (pl. ökohatékonyság, környezetközpontú irányítási rendszerek, életciklus-szemlélet, környezettudatos terméktervezés, ökotermékek). - Zöld közbeszerzés kiterjesztése, környezeti követelmények fejlesztése.
A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - A vásárlói tudatosság szintjének emelése, a fenntartható életmód és fogyasztás iránti igény növelése, a fenntartható fogyasztói szokások térnyerésének ösztönzése. 	<ul style="list-style-type: none"> - A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentését és a környezetbarát termékek és szolgáltatások igénybevételét ösztönző szabályozás. - A fogyasztók tájékozottságának növelése vásárlói döntéseik környezetre gyakorolt hatásairól és a lehetséges alternatívákról.
Energiatakarékosság és -hatékonyság javítása stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - 2020-ig a megújuló energiaforrások részarányának 14,65%-ra növelése és 10%-os teljes energiamegtakarítás elérése a környezeti szempontok figyelembevételével. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az energiatakarékosság, -hatékonyság növelését, a megújuló energiaforrások alkalmazását segítő szabályozási és támogatási rendszer működtetése. - Helyi megújuló energiaforrások decentralizált felhasználása a környezeti szempontok figyelembevételével. - A termelő és szolgáltató tevékenységek során takarékos és hatékony energiahasználat. - Középületek, közintézmények, háztartások energiatakarékos működtetése, energiahatékonyságának javítása.
Hulladékgazdálkodás stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - Hulladékképződés megelőzése vagy csökkentése. - Elkülönített gyűjtés fejlesztése és a hasznosítás növelése. - A nem hasznosítható hulladék szakszerű ártalmatlanítása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jogszabályi környezet fejlesztése. - Fejlesztési irányok számbavétele, források hozzárendelése az egyes fejlesztési igényekhez. - A hulladékképződés megelőzését, illetve a keletkezett hulladék elkülönített gyűjtését elősegítő szemléletformálási tevékenységek megvalósítása. - A hulladékgazdálkodással kapcsolatos kutatás-fejlesztés-innováció ösztönzése. - Hosszabb élettartamú, illetve újrahasználatos, javítható alapanyagok, minőségi termékek gyártásának ösztönözése, az újrahasználat elterjesztése.
Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, valamint a természetes nyelőkapacitások megerősítése révén. - A klímaváltozáshoz való sikeres alkalmazkodás megvalósítása. - Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése. 	<ul style="list-style-type: none"> - A nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia rendszeres aktualizálása, felülvizsgálata, Éghajlatváltozási Cselekvési Terv kidolgozása. - Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését célzó finanszírozási és támogatási rendszer működtetése. - A legjobb elérhető technológia alkalmazása az üvegházhatású gázok kibocsátásának lehető legnagyobb mértékű csökkentése érdekében. - Klímaváltozással és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos szemléletformálási tevékenységek megvalósítása.
Az agrárgazdaság környezeti aspektusai stratégiai terület	
<ul style="list-style-type: none"> - A mezőgazdasági eredetű 	<ul style="list-style-type: none"> - Az agrár-környezetgazdálkodási program működtetése, az ökológiai

A STRATÉGIAI TERÜLETEK CÉLJAI	FŐBB INTÉZKEDÉSEK
környezetterhelés csökkentése. – A természet- és környezetkímélő gazdálkodási módok elterjesztése.	gazdálkodás elterjedésének támogatása. – A fenntartható, környezetkímélő földhasználatot támogató jogi és egyéb szabályozás, valamint támogatási rendszerek hatékonyságának, ösztönző erejének növelése. – Az agro-ökológiai adottságokhoz illeszkedő, környezetbarát gazdálkodás alkalmazása.
Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai stratégiai terület	
– Az erdőterületek kiterjedésének növelése. – Az erdők ökológiai, biodiverzitási értékeinek növelése.	– Az erdősítés támogatása, az őshonos, elegyes erdők telepítésének előnyben részesítése. – Az erdők környezeti állapota fenntartásának, javításának, illetve az erdők természetességének javítását biztosító beruházások támogatása. – Az erdészeti hatóság ellenőrzési tevékenységének megerősítése.
Az ásványkincsekkel való fenntartható gazdálkodás stratégiai terület	
– Meg kell határozni a hazai stratégiai ásványi nyersanyagokat és a velük való környezetkímélő gazdálkodást.	– A bányajáradék rendszer fejlesztése. – A korábban keletkezett bányakárok rekultivációjának folytatása. – Az ásványi nyersanyagok kutatása és kitermelése során a legjobb elérhető technológiák alkalmazása, a környezet terhelésének csökkentése. – A bányászati, illetve ipari meddőanyagok és másodlagos nyersanyagok hasznosítása.
Közlekedés és környezet stratégiai terület	
– A közlekedési-szállítási eredetű környezetterhelés csökkentése. – A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése	– A közösségi közlekedés (infrastruktúra, járműpark) fejlesztése. – Az áruszállítás környezeti hatásainak mérséklése céljából a környezetbarát közlekedési módok elterjedésének ösztönzése. – A kerékpárutak fejlesztése. – A mobilitási igények csökkentése várostervezési, forgalomszervezési és szabályozási eszközök segítségével.
Turizmus - ökoturizmus stratégiai terület	
– A természeti értékek bemutatása, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése.	– A természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések, programok támogatása, megvalósítása. – Új natúrparkok alapításának támogatása. – A turisztikai létesítmények működtetése, a programok szervezése során a környezeti szempontok fokozott figyelembevételével.

E célok nem valósíthatók meg a társadalom környezettudatosságának erősítése nélkül. Ezáltal biztosítható, hogy az életminőséget közvetlenül érintő tényezők mellett az emberi élet alapjait jelentő természeti erőforrások és értékek védelme és fenntartható használata, valamint az ezekkel szorosan összefüggő életmód, fogyasztási és termelési szokások együttesen szolgálják a társadalom hosszú távú jóllétét.

A GINOP ezekre a célokra vonatkozóan csak közvetve fogalmaz meg intézkedéseket. Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása konkrétan nem kerül nevesítésre az OP céljaiban. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javításával együtt kiemelt szerepet kapott, külön prioritás tengelyként szerepel.

A stratégiai célokat megvalósító tematikus főbb intézkedésekre itt részleteiben nem térünk ki. Az összefüggések egyértelműek az NKP célok és a GINOP beavatkozások között.

Azonban szeretnénk olyan támogatási formákat látni minden OP-ban, ahol a tervezett beavatkozások az alapcéljukon túl egyszerre javítják az élet- és környezet-minőséget, bánnak takarékosan az erőforrásokkal, védik az értékeket és a fenntarthatóság felé mozdulnak. Ezt a pályázati feltételrendszer megfelelő meghatározásával el lehetne érni.

B) Nemzeti Energiastratégia (NES)²²

A jelenleg érvényes Nemzeti Energiastratégiát az országgyűlés a 77/2011. (X. 14.) OGY határozattal fogadta el. A Nemzeti Energiastratégia átfogó célja, hogy az energetikai struktúraváltás során meg kell valósítani:

- a teljes ellátási és fogyasztási láncot átfogó energiahatékonysági intézkedéseket;
- az alacsony CO₂-intenzitású – elsődlegesen megújuló energiaforrásokra épülő – villamosenergia-termelés arányának növelését;
- a megújuló és alternatív hőtermelés elterjesztését;
- az alacsony CO₂-kibocsátású közlekedési módok részesedésének növelését.

Fentiekre vonatkozó cél a GINOP 4. prioritási tengelyen belül az energiahatékonyság fejlesztésére irányuló intézkedésben kerül megfogalmazásra.

E) Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010 – 2020 (MECST)²³

A magyarországi megújuló energiapolitika kulcsterületei a következők:

- a) Ellátásbiztonság: importfüggőség csökkentése megújulók alkalmazásával
- b) Környezeti fenntarthatóság, klímavédelem: CO₂ kibocsátás csökkentés megújulók alkalmazásával (konkrét alkalmazások megválasztása során a környezet- és természetvédelmi szempontok kiemelt prioritást élveznek)
- c) Mezőgazdaság-vidékfejlesztés: az agroökológiai adottságokra épülő és a fenntarthatósági kritériumokat figyelembevevő energetikai célú biomassza felhasználás, az állattartás szerves anyagainak energetikai felhasználása, a mező- és erdőgazdasági melléktermékek és egyéb szilárd hulladékok lokális energetikai felhasználása, végtermékké történő átalakítása
- d) Zöldgazdaság-fejlesztés: energiatakarékosági és energiahatékonysági programok
- e) Közösségi célokhoz való hozzájárulás.

A Cselekvési Terv szerint mivel a megújuló energiaforrások széleskörűen hozzájárulnak a nemzetgazdasági célok teljesítéséhez (munkahelyteremtés, GDP növelése, ellátásbiztonság stb.), ezért a nemzeti átfogó célkitűzés stratégiai cél azok felhasználásának a lehetőségek határáig történő növelése.

A GINOP 4. prioritástengelye fogalmaz meg intézkedést a MECST –tel kapcsolatban.

D) Országos Hulladékgazdálkodási terv (2009.-2020.)²⁴ (OHT)

A Hulladékgazdálkodási Terv alapját a Hulladékgazdálkodási törvény **hulladékhiérarchia rendszere** képezi, amely előírja, hogy a hulladékgazdálkodási tevékenységek gyakorlása során meghatározott elsőbbségi sorrendet kell biztosítani. Ez azt jelenti, hogy – bizonyos kivételektől eltekintve – a legjobb megoldás a megelőzés, azonban ha ez bizonyos körülmények között nem lehetséges, akkor a lehető legtöbb hulladék esetében kell alkalmazni

²² <http://www.kormany.hu/download/4/f8/70000/Nemzeti%20Energiastrat%C3%A9gia%202030%20teljes%20v%C3%A1ltozat.pdf>

²³ http://www.kormany.hu/download/2/b9/30000/Meg%C3%BAjul%C3%B3%20Energi_Magyarorsz%C3%A1g%20Meg%C3%BAjul%C3%B3%20Energi%20Hasznos%C3%ADt%C3%A1si%20Cselekv%C3%A9si%20terve%202010_2020%20kiadv%C3%A1ny.pdf

²⁴ MUNKAVÁLTOZAT – Társadalmi egyeztetés 2013. október 18. Nem idézhető és hivatkozható! változata

az újrahasználatot, valamint az újrafeldolgozást, és csak legvégső esetben lehet a hulladékot elégetni vagy lerakni.

Átfogó célok minden hulladékáramra:

- hasznosítási arányok növelése
- hulladékképződés csökkentése
- elkülönített gyűjtés kialakítása és fejlesztése
- + oktatás-képzés terén
  - frissíthető környezeti nevelési tananyagok, segédletek és az állam által nyújtott támogatások rendszerek elérése, pontos információkhoz való hozzáférés
  - a hulladékká vált termékek újrahasználató összetevőinek elkülönítése, javítása és ismételt felhasználása

A GINOP céljai és intézkedései között nem szerepel nevesítve hulladékgazdálkodást célzó fejlesztés.

3.2.5. Klímaváltozás

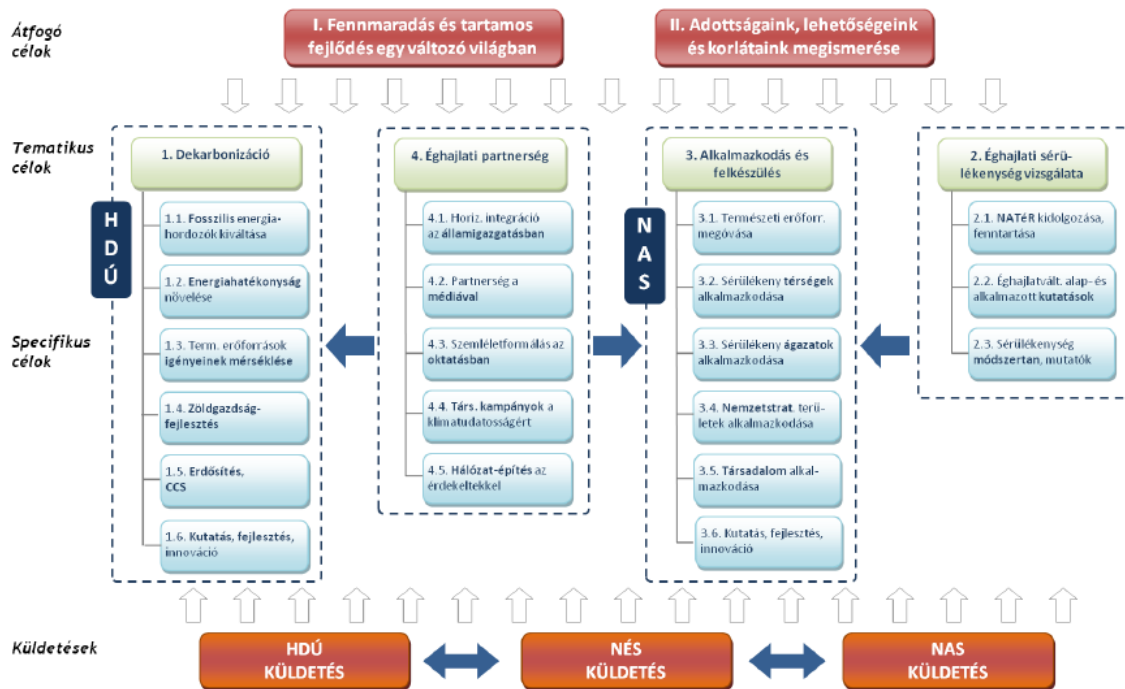
A) Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2014-2025, kitekintéssel 2050-re)

A Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát (NÉS2), mely tartalmazza a Hazai Dekarbonizációs Útitervet, a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát és a „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Tervet 2013 szeptemberében bocsátották szakpolitikai vitára. A NÉS2 átfogó céljai az alábbiak:

- **Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban.** Az éghajlatváltozás kockázata nemzeti (természeti, humán, társadalmi és gazdasági) erőforrásainkat veszélyezteti. Célunk az élıhetőség tartós biztosítása Magyarországon, természeti értékeink, kulturális kincseink megőrzése, a lételemeknek tekinthető természeti erőforrásaink (termőföld, ivóvíz, biológiai sokféleség) és az emberi egészség kiemelt védelme. Cél továbbá a fenntartható, tartósan fennálló (tartamos) fejlődés, mely az erőforrások takarékos és hatékony használatát feltételező gazdasági fordulatra és életmódváltásra épül, elősegítve a területi különbségek mérséklődését.
- **Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése.** Az éghajlatváltozás jelenségének, természeti hatásainak, területi jellemzőinek és társadalmi-gazdasági következményeinek feltárása tudományos megalapozottságú elemzéseket igényel. A tervezési bizonytalanságok csökkentése érdekében, a döntéshozatal támogatására komplex monitoring rendszer, térinformatikai támogatottságú alkalmazkodási elemző-értékelő mechanizmus létrehozása szükséges. A kibocsátás-csökkentés és az alkalmazkodás költséghatékony lehetőségeinek feltárásához célirányos kutatási-fejlesztési, innovációs tevékenységekre kell támaszkodni.

Az átfogó célok alá rendelt tematikus célkitűzéseket az alábbi ábra mutatja.

3/2. ábra: Az átfogó célok alá rendelt tematikus célkitűzések

A tematikus célkitűzéseket a hozzá rendelt cselekvési irányokat az 1. mellékletben részletesen ismertetjük.

A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás az Unió egyik legfontosabb irányvonala. Ennek ellenére a GINOP speciális céljai között nem kerülnek említésre a klímaváltozás elleni küzdelem teendői, az energia hatékonyság növelését célzó intézkedések áttételesen hozzájárulnak a klímaváltozáshoz való alkalmazkodáshoz. Véleményünk (és az EU elvárások) szerint e célkitűzés tovább erősítése szükséges, általánosan kellene minden OP-ban figyelembe venni, vagy mint horizontális elvárás, vagy mint előnybe részesítés egyik lehetősége.

A településekhez kötődő beavatkozásoknál – véleményünk szerint – a klímaalkalmazkodás elengedhetetlen feltételként kellene előírni.

B) Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról – Aszálystratégia (AS)²⁵

Tudomásunk szerint elfogadásra még nem került szakmai egyeztetési anyag (2012.06.) nem célokról, hanem megelőzési és alkalmazkodási lehetőségekről beszél. Ezek közül a legfontosabbak a vízkészlet-gazdálkodás illesztése az adottságokhoz; a víztakarékosság, a hatékony vízfelhasználás az élet minden területén. A stratégia fontosnak tartja a kutatás, oktatás, képzés, szaktanácsadás szerepét, valamint a társadalom aktív részvételét az aszály elleni küzdelemben.

Ahogy azt az előző stratégia kapcsán elmondtuk a GINOP az aszálykezelésre sem tartalmaz eszközöket, ez elsősorban a VP és a KEHOP feladata. A víztakarékos megoldások (mely az aszálykezelésben is fontos eszköz) alkalmazása általános elvárásként történő megfogalmazását fontosnak tartanánk.

3.2.6. Egyéb, a GINOP-hoz kevésbé köthető stratégiák, programok

A) Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 2014-2020 (NBS)

²⁵ <http://www.kormany.hu/download/7/0a/90000/Aszalystrategia.pdf>

(VM előterjesztés 2013. október)

Az NBS olyan jövőképet kíván meghatározni, amelynek elérése Magyarország európai léptékben változatos élővilágának fennmaradását biztosítja. **A 2020-ra kitűzött jövőkép: A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások további hanyatlásának megállítása Magyarországon 2020-ig, valamint állapotuk lehetőség szerinti javítása.**

A stratégia alapvető célja, hogy a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjai beépüljenek a szektorokat áthidaló szakpolitikába, stratégiákba és programokba, valamint azok megvalósításába. Ennek elérése érdekében a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia az alábbi 6 stratégiai területet határozza meg (a célkitűzéseket, az azon belüli célokat, valamint az elérésüket szolgáló intézkedéseket lásd az 1. mellékletben):

I. stratégiai terület:	Hazánk védett természeti területeinek és értékeinek megőrzése, természetvédelmi helyzetük javítása, valamint az Európai Unió madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvének teljes körű hazai végrehajtásához szükséges feltételek megteremtése
II. stratégiai terület:	A táji diverzitás, a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása és helyreállítása
III. stratégiai terület:	A biológiai sokféleség megőrzésében a mezőgazdaság szerepének növelése
IV. stratégiai terület:	Fenntartható erdő- és vadgazdálkodás, valamint a vízi erőforrásaink védelme és fenntartható használata
V. stratégiai terület:	Az idegenhonos inváziós fajok (özönfajok) elleni küzdelem
VI. stratégiai terület:	Hazánk szerepvállalásának erősítése a biológiai sokféleség világszintű csökkenésének megállításában, továbbá a biológiai sokféleség védelmi megállapodásokból fakadó kötelezettségek hazai végrehajtása

Ugyan a fenti területekre esősorban a KEHOP-ban kell válaszokat, megoldásokat találnunk, de a biológiai sokféleség védelmének szélesítése, általános elvként történő megfogalmazását célszerűnek tartanánk, Különös tekintettel a természetvédelmi területek fenntartható fejlesztésénél és a infrastruktúra kiépítését támogató gazdaságfejlesztési céloknál.

B) Nemzeti Erdőprogram²⁶

A fenntarthatóság követelményét szem előtt tartva az erdővel kapcsolatos szakmapolitikai elvárások Magyarországon jelenleg az Európai Unió Erdészeti Cselekvési Tervével és az európai erdők védelmének 2003-as bécsi miniszteri konferenciájának 1-es határozatával összhangban kidolgozott, a 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozattal elfogadott Nemzeti Erdőprogramban kerültek megfogalmazásra. A Nemzeti Erdőprogram célterületei

- Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése
- A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése
- Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás
- Természetvédelem az erdőkben
- Modern erdővédelem
- A fenntartható vadgazdálkodás
- Racionális fahasznosítás

²⁶ <http://erdo.kormany.hu/nemzeti-erdoprogram>

- Az erdészeti igazgatás feladatai
- Kutatás, oktatás és termelésfejlesztés
- Ember-erdő viszonyának javítása érdekében hatékony kommunikáció az erdőről

A Nemzeti Erdőprogramról szóló 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat 2. pontja alapján az erdőgazdálkodásért felelős miniszternek 2006. és 2015. között évente – az érintett miniszterekkel egyetértve – ki kell dolgoznia a Nemzeti Erdőprogram (NEP) megvalósításának éves tervét, majd értékelnie kell annak megvalósulását.

A GINOP-ban erdőgazdálkodással kapcsolatos célok, intézkedések nem jelennek meg.

3.3. A közösségi és a nemzeti célokból összeállítható környezetvédelmi célrendszer

A közösségi és nemzeti célokat áttekintve, azokat értelemszerűen összevonva az alábbiakban megadjuk azon környezeti célkitűzéseket, melyeket az SKV során vizsgálunk. *Kékkel azon hazai célokat jelöltük, melyek a közösségi célok között közvetlen módon nem jelentek meg:*

I. Az uniós polgárok megóvása a környezeti terhelésektől, az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól (levegő, zaj, vegyi és nanoanyagok, klíma-alkalmazkodás, stb.)

1. **Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és – kezelés előmozdítása, a regionális és globális környezeti és éghajlat-változási kihívások uniós kezelésének hatékonyabbá tétele**
2. **Az ÜHG-k kibocsátásának csökkentése az 1990-es szinthez képest EU szinten 20%-kal** (vagy akár 30%-kal). Magyarország jelentősen túlteljesítette ezt, így 2020-ra az emisszió-kereskedelem alá nem tartozó szektorokra (pl. közlekedés, épületek) akár 10%-os növekedés is megengedett.
3. A megújuló energiaforrások arányának növelése 20%-ra (10% a közlekedési szektorban), beleértve a geotermális energiát és a hulladékhasznosítást is
4. Kevesebb és tisztább energia felhasználása a közlekedési szektorban, a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás csökkentése 2012-től évente átlagosan 1 %-kal
5. Kibocsátást elnyelő természetes felszínborítottság növelése
6. Emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások korlátozása (beleértve a fürdővizek biztonságának növelését, a beltéri levegőminőség javítását és a biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentését).
7. Kémiai kockázat csökkentése, környezet-biztonság növelése (benne a vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentését és a nukleáris biztonság növelését).
8. A levegő minőségére vonatkozó átmeneti uniós előírások teljesítése a kritikus városi területek tekintetében is, a kibocsátások csökkentése a Genfi Egyezményvel összhangban 2005-höz képest 2020-ra az SO₂ 46%-os, a nitrogén-oxidok kibocsátásának 34%-os, az illékony szerves vegyületek (VOC) kibocsátásának 30%-os, az NH₃ kibocsátás 10%-os csökkentése.
9. A vizek okozta és más természeti katasztrófák, ill. nem természeti eredetű haváriák/balesetek kártétele elleni védelem.
10. Az Európai Unió városainak fenntarthatóbbá tétele, települési környezetminőség javítása (zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése, levegőminőség-védelme, kibocsátások csökkentése, zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése, ivóvíz minőség javítása, szennyvíz kezelés fejlesztése).
11. Egészséges mezőgazdasági termékek és élelmiszer biztosítása

II. Erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása, a jólét függetlenítése az erőforrás-felhasználástól

12. Az energiahatékonyság javítása 20%-kal, az elsődleges energia-fogyasztás csökkentése 20%-al, magyar cél 10%-os teljes energia megtakarítás elérése 2020-ig.
13. Annak elérése, hogy valamennyi új építésű épület közel nulla energiaigényű, az anyagfelhasználás tekintetében hatékony legyen
14. Energiatermelésre csak nem újra feldolgozható termékeket használata, a hulladéklerakás megszüntetése, a magas szintű újrafeldolgozás biztosítása
15. Az élelmiszerlánc erőforrás-felhasználás csökkentése 20%-kal
16. Ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése.
17. Hatékony, a fenntarthatóság elveit tiszteletben tartó közlekedési rendszer kialakítása, alacsony kibocsátású közlekedési módok ösztönzése
18. A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.
19. A hulladékkeletkezés 1 főre jutó mennyiségének csökkentése
20. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer-maradékból származó hulladék mennyisége felére csökkentése
21. A nem veszélyes építési/bontási hulladék 70 %-ának újrafeldolgozása
22. Hulladékgazdálkodás: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; újrahasznosítás; biztonságos ártalmatlanítás

III. A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások károsodásának megállítása, a biológiai sokféleség helyreállítása

23. Az uniós természetvédelmi jogszabályok hatálya alá tartozó valamennyi faj és élőhely természetvédelmi helyzete romlásának megállítása, helyzetük számottevő és mérhető javítása (2020-ra az aktuális értékelésekhez viszonyítva az élőhelyvédelmi irányelv értelmében végzett élőhely-értékelés 100%-kal, a fajértékelés 50%-kal több; a madárvédelmi irányelv értelmében végzett fajértékelés, 50%-kal több esetben mutasson tükrözön stabil és jobb helyzetet (beleértve az erdőgazdálkodástól függő, illetve általa érintett fajok és élőhelyek helyzetét is, valamint kiemelt figyelemmel a pusztai füves területek és a pannon erdőség extenzív kezelésére, a leromlott vízi ökoszisztémák állapotának javítására)
24. Az országos jelentőségű– köztük a Natura 2000 területek– védett természeti területek és természeti – köztük földtudományi – értékek oltalma, bővítése, in situ és ex situ faj, genetikai állomány védelem.
25. A leromlott ökoszisztémák 15%-ának helyreállítása a zöld infrastruktúra fejlesztése révén
26. A fenntartható gazdálkodás elősegítése, a mező- és erdőgazdálkodásból eredő terhelések csökkentése, táj-szerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelme.
27. Erdők természetvédelme: természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodás, erdőterületek növelése
28. A tájidegen özőnfajoknak és betelepedési útvonalainak meghatározása és rangsorolása, ez alapján a kiemelt terjedésének megfékezése, a betelepedési útvonalak szabályozása
29. Biológiai sokféleség megőrzése, szempontjainak integrálása egyes szektorok döntéshozatalába, stratégiákba, programokba
30. Ökológiai átjárhatóság növelése
31. A genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése

IV. Az európai vízkincs megőrzése, jó minőségű és mennyiségű víz biztosítása minden jogos vízhasználat számára.

32. A felszíni és felszín alatti víztestek jó ökológiai állapota, potenciálja, a jó kémiai állapota és a jó mennyiségi állapota elérése, megőrzése, hidro-morfológiai terhelésük mérséklése, a vízgyűjtő-gazdálkodási terv végrehajtása. Felelős vízkormányzás, integrált vízgazdálkodás, a vízkészlet adottságoknak megfelelő tájhasználatok kialakítása

33. Felelős vízkormányzás, integrált vízgazdálkodás, a vízkészlet adottságoknak megfelelő tájhasználatok kialakítása, a vizek hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése.
34. Az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.
35. A vízkivétel ne érje el a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20%-át, azaz a túlzott vízkivételek és a mezőgazdasági vízfelhasználás csökkentése, a víz-fogyasztás tudatosítása, a takarékos vízhasználat, a vízfelhasználás hatékonyságának javítása.
36. A víztől függő ökoszisztémák állapotának javítása
37. Települések vízgazdálkodási feladatainak jobb ellátása.
38. Zöld infrastruktúra fejlesztése a természetes vízmegtartás, valamint az árvíz-, aszálykockázat csökkentése érdekében
39. Kármentesítés: a szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása.

V. Környezeti eltartóképességnek, mint a gazdálkodás korlátjának érvényesítése

40. A kisajátított területek növekedésének megállítása (2050-re), a talajerózió csökkentése, a talaj szervesanyag-tartalmának növelése
41. Halászati erőforrások fenntartható kiaknázásának biztosítása.
42. Talajok mennyiségi és minőségi védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása, fenntartható terület- és földhasználat.
43. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme

VI. Környezeti tudatosság fejlesztése

44. Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása
45. Környezettudatos szemlélet népszerűsítése
46. Fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a természet-, környezet- és energia-tudatosság erősítése
47. A természeti értékek bemutatása, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése
48. Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése

3.4. A GINOP értékelése a közösségi és nemzeti célok alapján meghatározott környezeti kritériumok alapján

Az előző fejezetben meghatározott környezeti célok alapján a GINOP 4.0 verziója környezeti tartalmát a következő **(3/5.) táblázatban** értékeljük.

A táblázatban a következő minősítési jeleket használtuk:

- ☺ A környezeti cél szempontjából egyértelműen kedvező elmozdulásokra lehet a GINOP alapján számítani.
- ☹ A környezeti cél tekintetében lehetnek kedvező folyamatok, de vagy ezek mértéke valószínűleg csekély, vagy számolnunk kell ellentétes hatásokkal is, amelyek közömbösíthetik az eredményt.
- ⊖ A környezeti cél szempontjából egyértelműen kedvezőtlen elmozdulásokra számíthatunk.
- ☒ A GINOP-pal jellemzően nincs kapcsolat

Környezetvédelmi célok	GINOP intézkedések
I. Az uniós polgárok megóvása a környezeti terhelésektől, az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól (levegő, zaj, vegyi és nanoanyagok, klímaalkalmazkodás, stb.)	
1. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása, a regionális és globális környezeti és éghajlat-változási kihívások uniós kezelésének hatékonyabbá tétele.	A GINOP illeszkedésnél bemutatásra kerül a célkitűzés, azonban konkrét intézkedési szinten csak áttételesen jelenik meg. Például a kutatásfejlesztési, szemléletformálási fejlesztésekben a 2 prioritástengely esetében. A prioritástengely pályázatainak esetén ezen feltételnek való megfelelés alapvetőnek kellene lennie. ☹
2. Az ÜHG-k kibocsátásának csökkentése az 1990-es szinthez képest EU szinten 20%-kal (vagy akár 30%-kal). Magyarország jelentősen túteljesítette ezt, így 2020-ra az emisszió-kereskedelem alá nem tartozó szektorokra (pl. közlekedés, épületek) akár 10%-os növekedés is megengedett	A GINOP illeszkedésnél bemutatásra kerül a célkitűzés, azonban konkrét intézkedés nem kapcsolódik hozzá: a 4. Prioritási tengelyben megfogalmazott energiahatékonysági és megújuló energiaforrás felhasználást ösztönző célok. Az ilyen pályázatok esetében az ÜHG-kibocsátás csökkentése értékelési szempont lehetne, illetve mérésére indikátort szükséges bevezetni. ☹
3. A megújuló energiaforrások arányának növelése 20%-ra (10% a közlekedési szektorban), beleértve a geotermális energiát és a hulladékhasznosítást is. Magyar cél: 14,65 % 2020-ig.	Az 4. prioritási tengelyen belül megjelenik a célkitűzés, a megújuló energiaforrások közül nevesítve a biomassa és a geotermális energia felhasználása. Az ilyen pályázatok esetében az ÜHG-kibocsátás csökkentése értékelési szempont lehetne, illetve mérésére indikátort szükséges bevezetni. ☺
4. Kevesebb és tisztább energia felhasználása a közlekedési szektorban, a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás csökkentése 2012-től évente átlagosan 1 %-kal	Nem releváns, és nem is jelenik meg a GINOP céljai között. ☒
5. Kibocsátást elnyelő természetes felszínborítottság növelése	Nem releváns, és nem is jelenik meg a GINOP céljai között. ☒
6. Emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások korlátozása (beleértve a fürdővizek biztonságának növelését, a beltéri levegőminőség javítását és a biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentését).	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, konkrét intézkedés nincs rá. Jelenleg nem szerepel a tisztább technológiák előnyben részesítése vagy ehhez hasonló célkitűzés az anyagban, a vállalkozások infrastruktúrális fejlesztéseit, a turizmust és az energetikai hatékonyság fejlesztését célzó pályázatok esetén horizontális vállalásként szerepelhetne ilyen. ☹
7. Kémiai kockázat csökkentése, környezet-biztonság növelése (benne a vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentését és a nukleáris biztonság növelését).	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, azonban nem szerepel jelenleg a technológiai biztonság növelésére irányuló intézkedés vagy ehhez hasonló célkitűzés az anyagban, vállalkozásfejlesztési pályázatok esetén horizontális vállalásként szerepelhetne ilyen. ☹
8. A levegő minőségére vonatkozó átmeneti uniós előírások teljesítése a kritikus városi területek tekintetében is, a kibocsátások csökkentése a Genfi Egyezményvel összhangban 2005-höz képest 2020-ra az SO ₂ 46%-os, a nitrogén-oxidok kibocsátásának 34%-os, az illékony szerves vegyületek (VOC) kibocsátásának 30%-os, az NH ₃ kibocsátás 10%-os csökkentése	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, azonban az anyagban nem szerepel kimondottan a települési környezetet érintő hatások minimalizálása. A vállalkozásfejlesztési célok esetén horizontális vállalás lehetne a levegőminőségi hatások vizsgálata/ modellezése. ☹

9. A vizek okozta és más természeti katasztrófák, ill. nem természeti eredetű haváriák/balesetek kártétele elleni védelem.	A GINOP-nak nem feladata a célkitűzés, az OP fejlesztéseiről pedig nem tudni, hogy érintenek-e mentett ártéri területet, esetleg a 6. pt. 6.1. intézkedése: A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése ☒
10. Az Európai Unió városainak fenntarthatóbbá tétele, települési környezetminőség javítása (zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése, levegőminőség-védelme, kibocsátások csökkentése, zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése, ivóvíz minőség javítása, szennyvíz kezelés fejlesztése).	A GINOP nem nevesít városi környezetre vonatkozó speciális célt, egyes intézkedései áttételes hatással lehetnek a települési környezetminőség javítására. A GINOP pályázatok esetén horizontális szempontként figyelembe kellene venni, különösen a vállalkozások versenyképességét fejlesztő beruházások esetében. ☐
11. Egészséges mezőgazdasági termékek és élelmiszer biztosítása	A GINOP céljai között nem szerepelnek közvetlenül mezőgazdasági és élelmiszer előállításához kapcsolódó fejlesztések. A vállalkozások versenyképességének fejlesztésére irányuló pályázatok esetén előfordulhatnak ilyen jellegű pályázatok is. Esetleg horizontális célként megjelenhetne a biogazdálkodás figyelembevétele. ☒
II. Erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása, a jólét függetlenítése az erőforrás-felhasználástól	
12. Az energiahatékonyság javítása 20%-kal, az elsődleges energiafogyasztás csökkentése 20%-kal, magyar cél 10%-os teljes energiamegtakarítás elérése 2020-ig.	Az 4. prioritási tengely intézkedése alatt megfogalmazott energiahatékonysági és megújuló energiaforrás felhasználását ösztönző célok jelentősen hozzájárulhatnak. ☐
13. Annak elérése, hogy valamennyi új építésű épület közel nulla energia-igényű, az anyagfelhasználás tekintetében hatékony legyen	Az 4. prioritási tengely intézkedése alatt megfogalmazott energiahatékonysági és megújuló energiaforrás felhasználását ösztönző célok jelentősen hozzájárulhatnak. ☐
14. Energiatermelésre csak nem újrafeldolgozható termékek használata, a hulladéklerakás megszüntetése, a magas szintű újrafeldolgozás biztosítása	A GINOP céljai között nem jelennek meg hulladékhasznosításra, felhasználásra, kezelésre vonatkozó célkitűzések. ☐
15. Az élelmiszerlánc erőforrás-felhasználás csökkentése 20%-kal	A GINOP céljai között nem szerepelnek élelmiszeripari fejlesztések, áttételesen egyes vállalkozásfejlesztéseken keresztül lehet hatása. ☐
16. Ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése.	A GINOP-ban nincs ilyen nevesített cél, de az indirekt hatásai között megjelenhet. Az energiahatékonyság növelésére irányuló 4.pt. intézkedésének lehet konkrét hatása is, ha a pályázati feltételrendszerben megjelenne a környezet terhelés megelőzése és minimalizálása is. ☐
17. Hatékony, a fenntarthatóság elveit tiszteletben tartó közlekedési rendszer kialakítása, alacsony kibocsátású közlekedési módok ösztönzése	Nem releváns, és a GINOP céljai között nem szerepelnek közlekedésfejlesztések. Egyes intézkedései a várható forgalomnövekedésen keresztül hatással lehetnek a közlekedésfejlesztésekre. ☒
18. A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.	Nem releváns, és a GINOP céljai között nem szerepel. ☒
19. A hulladékkeletkezés 1 főre jutó mennyiségének csökkentése	A GINOP céljai között nem jelennek meg hulladékhasznosításra, felhasználásra, kezelésre vonatkozó célkitűzések. ☐

20. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer-maradékból származó hulladék mennyisége felére csökkentése	Nem releváns, a GINOP célkitűzési között nem szerepel. ☒
21. A nem veszélyes építési/bontási hulladék 70 %-ának újrafeldolgozása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, nevesítve nem szerepel. A vállalkozások infrastrukturális pályázatainak esetén horizontális szempont lehetne a megfelelő építési/bontási hulladékhasznosítás betervezése. ☐
22. Hulladékgazdálkodás: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; újrahasznosítás; biztonságos ártalmatlanítás	A GINOP céljai között nem jelenek meg hulladékhasznosításra, felhasználásra, kezelésre vonatkozó célkitűzések. ☐
III. A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások károsodásának megállítása, a biológiai sokféleség helyreállítása	
23. Az uniós természetvédelmi jogszabályok hatálya alá tartozó valamennyi faj és élőhely természetvédelmi helyzete romlásának megállítása, helyzetük számottevő és mérhető javítása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) a célt pozitívan és negatívan is befolyásolhatja. ☐
24. Az országos jelentőségű-köztük a Natura 2000 területek- védett természeti területek és természeti – köztük földtudományi – értékek oltalma, bővítése, in situ és ex situ faj, genetikai állomány védelem	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) a célt pozitívan és negatívan is befolyásolhatja. ☐
25. A leromlott ökoszisztémák 15%-ának helyreállítása a zöld infrastruktúra fejlesztése révén	A GINOP céljai között szerepelnek infrastruktúrafejlesztések, de a zöld szempontok nem kerültek nevesítésre. Az infrastruktúrafejlesztésekre irányuló pályázatok esetében horizontális szempontként szerepelhetne a zöld szempontok alkalmazása. ☐
26. A fenntartható gazdálkodás elősegítése, azon mezőgazdasági célra hasznosított földterületek arányának maximalizálásával, amelyek a közös agrárpolitika biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedéseinek hatálya alá tartoznak	A GINOP céljai között nem szerepelnek mezőgazdasági fejlesztések. ☒
27. Erdők természetvédelme: természetes folyamatokra alapozott erdő-gazdálkodás, erdőterületek növelése	A GINOP céljai között nem szerepelnek erdőgazdálkodást fejlesztő célok. ☒
28. A tájidegen özönfajoknak és betelepedési útvonalainak meghatározása és rangsorolása, ez alapján a kiemelt terjedésének megfékezése, a betelepedési útvonalak szabályozása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. Fontos lenne horizontális elvként figyelembe venni a kulturális és természeti értékek fenntartható üzemeltetése során. ☐
29. Biológiai sokféleség megőrzése, szempontjainak integrálása egyes szektorok döntéshozatalába, stratégiákba, programokba	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. Fontos lenne horizontális elvként figyelembe venni a kulturális és természeti értékek fenntartható üzemeltetése során. ☐

30. Ökológiai átjárhatóság növelése	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. Célszerű lenne az ilyen jellegű pályázatok esetén horizontális szempontként feltüntetni. ☹
31. A genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése.	Nem releváns a GINOP szempontjából. ☒
V. Az európai vízkinccs megőrzése, jó minőségű és mennyiségű víz biztosítása minden jogos vízhasználat számára.	
32. A felszíni és felszín alatti víztestek jó ökológiai állapota, potenciálja, a jó kémiai állapota és a jó mennyiségi állapota elérése, megőrzése, hidro-morfológiai terhelésük mérséklése, a vízgyűjtő-gazdálkodási terv végrehajtása.	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) és a 4. Energia hatékonyságot és megújuló energia felhasználását támogató intézkedése is lehet rá hatással. ☹
33. Felelős vízkormányzás, integrált vízgazdálkodás, a vízkészlet adottságoknak megfelelő tájhasználatok kialakítása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) és a 4. Energia hatékonyságot és megújuló energia felhasználást támogató intézkedése is lehet rá hatással Célszerű lenne az ilyen jellegű (vízkészletet érintő fenntartási, geotermálisenergia-hasznosítási stb.) pályázatok esetén horizontális szempontként feltüntetni. ☹
34. Az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása	A GINOP céljai között konkrétan nem szerepel, de a vállalkozások versenyképességének és a tudásbázis fejlesztésének is lehet indirekt hatása. ☹
35. A vízkivétel ne érje el a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20%-át, azaz a túlzott vízkivételek és a mezőgazdasági vízfelhasználás csökkentése, a víz-fogyasztás tudatosítása, a takarékos vízhasználat, a vízfelhasználás hatékonyságának javítása	A GINOP céljai között konkrétan nem szerepel, de a vállalkozások infrastrukturális fejlesztésének és a tudásbázis fejlesztésének is lehet indirekt hatása. ☹
36. A víztől függő ökoszisztémák állapotának javítása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) és a 4. Energiahatékonyságot és megújuló energia felhasználását támogató intézkedése pozitív és negatív irányba is befolyásolhatja. ☹
37. Települések vízgazdálkodási feladatainak jobb ellátása.	A GINOP indirekt hatásai között megjelenhet, azonban utalás nem szerepel rá az anyagban. A termelői, energiahatékonysági és az infrastrukturális fejlesztésekre irányuló pályázatok esetében horizontális szempontként szerepelhetne. ☹
38. Zöld infrastruktúra fejlesztése a természetes vízmegtartás, valamint az árvíz-, aszálykockázat csökkentése érdekében	A GINOP céljai között szerepelnek infrastruktúrafejlesztések, de a zöld szempontok nem kerültek nevesítésre. Az infrastruktúrafejlesztésekre irányuló pályázatok esetében horizontális szempontként szerepelhetne. ☹

39. Kármentesítés: a szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása	Nem releváns a GINOP szempontjából. ☒
V. Környezeti eltartóképességnek, mint a gazdálkodás korlátjának érvényesítése	
40. A kisajátított területek növekedésének megállítása (2050-re), a talajerózió csökkentése, a talaj szervesanyag-tartalmának növelése	Közvetlen cél nem szerepel a GINOP anyagban, a vállalkozások területfoglalással járó fejlesztésinek és a természetvédelmi területek fenntartható üzemeltetésének lehet indirekt hatása a talajra. ☐
41. A halászati erőforrások fenntartható kiaknázásának biztosítása	Nem szerepel a GINOP céljai között. ☒
42. Talajok mennyiségi és minőségi védelme, fenntartható terület- és földhasználat	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. Az 1 pt. 1.1. NEC és a 2.1. NEC alatti vállalkozások területfoglalással járó fejlesztései során érintett lehet. A GINOP-ban jelölve van a barnamezős, ipari parkos fejlesztések előnyben részesítése. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. ☐
43. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, nevesítve nem szerepel. A vállalkozások infrastrukturális pályázatait esetén horizontális szempont lehetne. ☐
VI. Környezeti tudatosság fejlesztése	
44. Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása	Nevesítve nem szerepel a GINOP céljai között. ☒
45. Környezettudatos szemlélet népszerűsítése	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, hosszútávon a 2.pt. (K+I) fejlesztéseinek eredménye lehet, de nem szerepel nevesítve az anyagban. ☐
46. Fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a természet-, környezet- és energia-tudatosság erősítése	A fenntartható termelés a GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, hosszútávon a 2.pt. (K+I) fejlesztéseinek eredménye lehet, de nem szerepel nevesítve az anyagban. ☐
47. A természeti értékek bemutatása, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése	A GINOP 4. prioritása konkrétan hozzájárul a cél teljesítéséhez, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedésének (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) eredményeként. ☐
48. Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése	A GINOP szempontjából nem releváns. ☒

- A GINOP nem környezeti célú OP. A környezeti szempontok a gazdaságfejlesztés mellett járulékosan jelenhetnek meg. A 48 cél közül 14 nem releváns a GINOP feladata (zölddel kiemelve). A maradék 34-ből 4 kapott mosolygós arcot, tehát a **célok 23 %-ánál lehet jelentősebb javulásra** számítani a GINOP intézkedéseinek következtében. Míg a célok harmadánál lehet javulással számolni, de ez a forráshiány miatt nem lesz elegendő.
- Minden olyan esetben, amikor a GINOP intézkedéseinek környezeti hatása a megvalósítási feltételek függvénye, nem mosolygós arcot tettünk. Amennyiben feltételezzük, hogy ezen projektek környezettudatosan valósulnak meg, a javulási arány lényegesen jobb, közel 30% is lehet.
- Az emberi egészséget Európában legjobban veszélyeztető tényező nem szerepel a kezelendő célok között. Az egészségi állapot romlása, az egyre több beteg gyermek, a folyamatos gyógyszeresedési kényszerek, a táplálékkiegészítők mindennapos szedése jól jelzi, hogy még az élelmiszer szempontból viszonylag jó helyzetben lévő Magyarországon is baj van az ételek

minőségével, főleg a bennük lévő adalékok, és vegyszer maradványok tekintetében. Ételek, de nem táplálékok.

3.5. Az Operatív Program és a prioritástengelyei célrendszerének konzisztenciája

Egy adott tervrendszer belső konzisztenciáját a célok és eszközök egymást erősítő vagy gyengítő kapcsolatával szoktuk jellemezni. Itt általában nemcsak környezetvédelmi megközelítésre van szükség, hiszen célrendszer vagy prioritások tekintetében a belső konzisztencia hiánya önmagában is problémákat okoz. Esetünkben viszonylag szűkre szabott értékelés lenne, ha a GINOP-ban szereplő beavatkozási rendszert önmagában vizsgálnánk. Szükségesnek tartottuk ezért az Operatív Programok teljes rendszerének áttekintését, annak vizsgálatát, hogy a különböző Operatív Programokban tervezett beavatkozások hogyan tudják egymást erősíteni, vagy esetleg vannak-e olyan elemek, melyek gyengítik egymást. A **3/6. táblázatban zöld színnel az egymást erősítő, pirossal az egymást gyengítő kapcsolatokat akartuk jelölni, de ez utóbbival nem talákoztunk.**

3/6. táblázat: A GINOP specifikus céljainak kapcsolata a többi OP-val

Prioritások, specifikus célkitűzések	VP	TOP VEKOP	KEHOP	IKOP	EFOP
I. Kkv					
NEC 1.1.: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése a mikro-, kis- és középvállalkozások körében a tudatos vállalkozói magatartás kialakulása érdekében					
NEC 2.1.: Több növekedő kkv					
NEC 3.1.: Együttműködő kkv-k számának növelése					
II. K+I					
NEC 4.1.: K+I aktivitás növelése					
NEC 4.2.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése					
NEC 5.1.: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel					
III. Infokommunikációs fejlesztések					
NEC 6.1.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése					
NEC 6.2.: A vállalkozások informatizáltságának növelése					
NEC 7.1.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése					
NEC 8.1.: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása					
IV. Energia					
NEC 9.1.: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által					

Prioritások, specifikus célkitűzések	VP	TOP VEKOP	KEHOP	IKOP	EFOP
V. Foglalkoztatás és képzés					
NEC 10.1.: Álláskeresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg					
NEC 10.2.: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.					
NEC 10.3.: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz					
NEC 11.1.: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított					
NEC 11.2.: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében					
NEC 12.1 A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése					
NEC 13.1 A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzáférése a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez					
NEC 14.1 Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása					
VI. Turizmus					
NEC 15.1 Turisztikai költés növelése					

A GINOP-on belül is találunk olyan, a prioritástengelyek közötti specifikus célokat és intézkedéseket, melyek tematikusan egymást kiegészítve, sőt remélhetőleg egymást szinergikusan erősítve segíthetik a célok megvalósulását. Az OP-n belül az ilyen azonos cél érdekében kialakított intézkedések az alábbi, 3/7. táblázatban láthatók.

3/7. táblázat: A GINOP intézkedéseinek egymás közötti kapcsolata

Intézkedések (Hatások iránya →)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1. 1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése	■	■	■	■	■	■			■	■			■	■	■	■			■	■		■	
2. 1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	■	■				■	■		■	■	■									■	■		
3. 1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	■	■	■						■				■	■	■					■	■		
4. 1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	■	■	■	■		■	■		■				■	■						■	■		
5. 1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	■		■		■								■		■	■				■	■		
6. 2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	■	■		■		■								■	■	■				■	■		
7. 2.2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	■	■		■			■														■		
8. 2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	■							■				■											
9. 3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	■	■	■	■					■							■							■
10. 3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	■	■								■						■	■	■					■
11. 3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és közösségi hozzáférés	■	■									■				■	■	■	■					
12. 3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	■	■						■				■											
13. 4.1. int.: Energiahatékonyság- és megújuló energia használat elősegítése	■	■	■			■							■										■
14. 5.1.int.: Álláskeresők és inaktívok foglalkoztathatóságának javítása	■		■		■	■					■		■	■		■	■	■	■				
15. 5.2 int.: Álláskeresők és inaktívok foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	■														■								
16. 5.3 int.: Álláskeresők és inaktívok foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai	■															■							
17. 5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások	■		■		■	■			■	■	■		■		■		■	■		■	■		
18. 5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében	■																	■	■				
19. 5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése	■									■	■		■		■	■		■	■		■		
20. 5.7.int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása	■									■	■		■		■	■		■	■		■	■	
21. 5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	■		■		■	■					■		■		■	■		■	■			■	■
22. 6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	■		■		■										■	■	■	■	■			■	■
23. 7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása	■	■	■	■																			■
24. 7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatás	■	■												■									■

4. A JELENLEGI HELYZET, KÖRNYEZETI KONFLIKTUSOK ÉS PROBLÉMÁK

4.1. Általános környezeti helyzet az Operatív Program által befolyásolt környezeti jellemzőkre

Hazánk környezeti állapota

Az alábbi összefoglaló Magyarország környezeti állapotát az Európai Unió és Magyarország 2020-ra kitűzött környezeti céljaiból kiindulva mutatja be, a célokkal összefüggő környezeti jellemzők jelenlegi állapotát, szükség szerint trendjeit villantja föl. A felhasznált információk forrásai a készülő operatív programok, valamint ágazati és egyéb stratégiák voltak. Az adatok általában a 2011-es és 2012-es évre vonatkoznak. Az ezektől eltérő forrásokat és időpontokat külön feltüntettük.

4/1. táblázat: Magyarország környezeti célokhoz kapcsolt állapotjellemzői

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
I. Az uniós polgárok megóvása a környezeti terhelésektől, az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól (levegő, zaj, vegyi és nanoanyagok, klímaalkalmazkodás, stb.)	
1. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása, a regionális és globális környezeti és éghajlatváltozási kihívások uniós kezelésének hatékonyabbá tétele.	<ul style="list-style-type: none"> -A Kárpát-medence térségében az évszázad közepéig az átlaghőmérséklet 1,4-2,6°C-os, az évszázad végéig pedig 4,1-4,9°C-os növekedésre számíthatunk. Emellett mind a közeli, mind a távoli jövőre vonatkozóan – változatlan éves csapadékösszeg mellett – a nyári csapadékátlag 5-10%-ot elérő csökkenésére számíthatunk. A magasabb hőmérséklettel járó, meleghez köthető szélsőségek gyakoribbá, a nyári hóhullámokhoz kapcsolható aszályok kiterjedtebbé, intenzívebbé és gyakoribbá válnak. Problémát okozhat az intenzív csapadékesemények (rövid idő alatt lehulló nagy mennyiség) gyakoriságának növekedése. -Az IPCC Jelentés új scenáriói szerint Közép- és Kelet-Európa, így Magyarország klímaérzékenység szempontjából érzékeny régió.
2. Az ÜHG-k kibocsátásának csökkentése az 1990-es szinthez képest EU szinten 20%-kal (vagy akár 30%-kal). Magyarország jelentősen túlteljesítette ezt, így 2020-ra az emissziókereskedelem alá nem tartozó szektorokra (pl. közlekedés, épületek) akár 10%-os növekedés is megengedett.	<ul style="list-style-type: none"> -Az ÜHG kibocsátása 1989 óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Magyarország 2011. évi ÜHG kibocsátása 66,2 millió t CO₂ egyenérték volt, ami az 1990-es évhez képest 33%-os csökkenés. -Az ágazatok közül egyedül a közlekedési szektorban volt növekedés 1990 és 2010 között (45%).
3. A megújuló energiaforrások arányának növelése 20%-ra (10% a közlekedési szektorban), beleértve a geotermális energiát és a hulladékhasznosítást is. Magyar cél: 14,65 % 2020-ig.	<ul style="list-style-type: none"> -A megújuló energiaforrások felhasználása 2011-ben 9,1% volt. A célkitűzések teljesítése lassan halad. A bioüzemanyagok aránya a megújuló energiákon belül 2010-ben 7,5 % volt. -A bioüzemanyagok használata a közlekedésben még alacsony, de emelkedik; 2010-ben már majdnem elérte (4,7%) az EU által kitűzött cél (10%) felét. -Típus szerinti megoszlásban 2012-ben meghatározó a fa, fahulladék, egyéb szilárd hulladék közel 80 %-kal, 4% a geotermikus, 3% körül a biogáz és a szélenergia, a többi (nap, víz) elhanyagolható mértékű.
4. Kevesebb és tisztább energia felhasználása a közlekedési szektorban, a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás csökkentése 2012-től évente átlagosan 1 %-kal.	<ul style="list-style-type: none"> -A mobilizációs igények növekedéséből adódóan a közlekedés továbbra is és egyre inkább a meghatározó környezetterhelő tényező. -A közlekedésből származó ÜHG kibocsátás 2000 óta folyamatosan nőtt, 1990 és 2010 között a növekedés mértéke 45% volt. 2009 óta kisebb csökkenés tapasztalható.

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
	<ul style="list-style-type: none"> - Az utóbbi években számos településen csökkent a fajlagos környezetterhelés, illetve szennyezőanyag-kibocsátás, de az állomány és a futásteljesítmény növekedése ezt az eredményt felülírja. - A közlekedés-szállítás energiafelhasználásának és a gazdasági fejlődésnek a szétválasztása tekintetében hazánk EU-n belül a sereghajtók között van, 2000 és 2010 között a szektor energiafelhasználásának növekedése 34%-kal haladta meg a GDP növekedését. Ezen belül is a közúti közlekedés energiafelhasználása nőtt a legnagyobb mértékben (43%).
5. Kibocsátást elnyelő természetes felszín-borítottság növelése.	A faállománnyal borított terület az elmúlt években folyamatosan nőtt 2013 elején 1 993,6 ezer ha kiterjedésű, az erdő-sűrűség 20,8% volt. A gyepek területe folyamatosan csökken: 2006-ban 1 millió ha (11%), 2012-ben 760 ezer ha (8,1%).
6. Emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások korlátozása (beleértve a fürdővizek biztonságának növelését, a beltéri levegőminőség javítását és a biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentését).	<ul style="list-style-type: none"> - A magyar lakosság egészségi állapota és kilátásai igen rosszak, pl. a Gazdasági és Fejlesztési Együttműködési Szervezet (OECD) 2013. októberi jelentéséből kiderül, hogy Magyarországon a legrosszabb a rák halálozási aránya az OECD 34 tagállama közül. Magyarország az életminőségi mutatók szerint is középkategóriás, a Quality of Life Index 67-es listáján a 39. helyen áll. - A légszennyező anyagok kibocsátása 2000 óta csökkenő mértékű, azonban ez nem járt a levegőminőség arányos javulásával, néhány légszennyező anyag esetén további kihívások állnak előttünk (nitrogén oxidok, talajközeli ózon, részecskeszennyezettség). - Az ivóvízminőség javító beavatkozásoknak köszönhetően nőtt az egészséges ivóvízzel ellátott lakosság aránya. További intézkedések szükségesek az EU elvárásoknak való megfelelés érdekében. - A zajjal terhelt lakosság aránya Magyarországon meghaladja az 50 %-ot - Az OKI nyilvántartása szerint természetes fürdővizeink minősége néhány kivételtől eltekintve a kiváló és a jó kategóriába sorolt. Így ezeknél a minőség megőrzés az elsődleges feladat. - Egyes ártalmas légszennyező anyagok (dohányfüst, radon, vegyi anyagok, nedvesség, allergének CO₂, NO_x) a belső terekben magasabb koncentrációkban lehetnek jelen, mint odakint. Így egy átlagos forgalmú városi utca levegője akár tisztább is lehet, mint a levegő a nappalinkban. Az új, energetikailag előnyösebb nyílászárók tömeges elterjedésével ez a probléma csak fokozódik, a beltéri helységek folyamatos légsere biztosításának szükségessége még nem elég közismert tény. - Ma Magyarországon az allergiás betegek száma 3 millió körüli, ebből a légúti allergiások száma túllépte a 2 millió főt. A légúti allergia kialakulásában a levegőben terjedő allergének mellett mind a kültéri, mind a beltéri lebegőszennyezettség szerepet játszik.
7. Kémiai kockázat csökkentése, környezet-biztonság növelése (benne a vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentését és a nukleáris biztonság növelését).	A napjainkban használt mintegy 100 ezernyi vegyi anyag jelentős hányadáról nem áll rendelkezésre elegendő, a humán és környezeti biztonságosságukat alátámasztó információ.

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012																								
<p>8. A levegő minőségére vonatkozó átmeneti uniós előírások teljesítése a kritikus városi területek tekintetében is, a kibocsátások csökkentése a Genfi Egyezményrel összhangban 2005-höz képest 2020-ra az SO₂ 46%-os, a nitrogén-oxidok kibocsátásának 34%-os, az illékony szerves vegyületek (VOC) kibocsátásának 30%-os, az NH₃ kibocsátás 10%-os csökkentése.</p>	<p>Magyarország a Genfi Egyezményben meghatározott gázokra (SO₂, NO_x, NH₃, VOC) vonatkozó, vállalt nemzeti összkibocsátási küszöböt teljesíteni tudta 2010-ben és tartja azóta is. A Magyarország által vállalt kibocsátási szintek az EU tagországok által vállalt értékek átlagát közelítik.</p> <table border="1" data-bbox="699 387 1457 517"> <thead> <tr> <th>év</th> <th>SO₂</th> <th>NO_x</th> <th>NH₃</th> <th>VOC</th> <th>PM_{2,5}</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2011</td> <td>35</td> <td>129</td> <td>65</td> <td>100</td> <td>31</td> </tr> <tr> <td>2010</td> <td>32</td> <td>162</td> <td>65</td> <td>109</td> <td>32</td> </tr> <tr> <td>2005</td> <td>129</td> <td>203</td> <td>80</td> <td>178</td> <td>31</td> </tr> </tbody> </table> <p>Forgalmas utak környezetében, a nagy gépjárműforgalommal terhelt településeken a nitrogén-oxidok koncentráció-ja nagy lehet, ez az éves határérték túllépését is eredményezheti. Nem szerepel a célok között, de említeni kell a PM_{2,5} és PM₁₀ koncentrációkra vonatkozó rendszeres napi határérték túllépéseket.</p>	év	SO ₂	NO _x	NH ₃	VOC	PM _{2,5}	2011	35	129	65	100	31	2010	32	162	65	109	32	2005	129	203	80	178	31
év	SO ₂	NO _x	NH ₃	VOC	PM _{2,5}																				
2011	35	129	65	100	31																				
2010	32	162	65	109	32																				
2005	129	203	80	178	31																				
<p>9. A vizek okozta és más természeti katasztrófák, ill. nem természeti eredetű haváriák/balesetek kártétele elleni védelem.</p>	<p>Az árvizek által veszélyeztetett terület 21 251 km² az ország területének 23%-a, amely arány a legnagyobbak között van Európában. (Ebből 5 610 km² a Duna, 15 641 km² a Tisza vízgyűjtőjén található.) Az árvizek és belvizek által veszélyeztetett terület az ország területének több mint fele.</p>																								
<p>10. Az Európai Unió városainak fenntarthatóbbá tétele, települési környezetminőség javítása (zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése, levegőminőség-védelme, kibocsátások csökkentése, zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése, ivóvíz minőség javítása, szennyvíz kezelés fejlesztése).</p>	<p>–A zöldterületek egyre kijebb szorulnak a beépített területek közül, távolabb kerülnek a településen élőkől. A zöldfolyosók egyre keskenyebbek, hálózatosságuk egyre több helyen válik mozaikossá. Új közhasználatú zöldterületek alig alakulnak, a zöldfelületi rekonstrukciók során is növekszik a művi, burkolt felületek aránya.</p> <p>–A zöldfelület fejlesztések ellenére stagnál az egy főre jutó zöldterület nagysága (2008-ban 17,5, 2011-ben 17,6 fő/m²). A zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket mutatnak.</p> <p>–A települések összenövését meggátolni hivatott „zöld gyűrű” probléma alapvetően az agglomerációk területén jelentkezik. (További adatok más céloknál.)</p>																								
<p>11. Egészséges mezőgazdasági termékek és élelmiszer biztosítása.</p>	<p>A Vidékfejlesztési Program kezeli (A vásárlók körében ma még gyenge, de erősödő pozitív tendencia az egészséges élelmiszerek, illetve az ökológiai gazdálkodásból származó termékek iránti kereslet növekedése.)</p>																								
<p>II. Erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása, a jólét függetlenítése az erőforrás-felhasználástól</p>																									
<p>12. Az energiahatékonyság javítása 20%-kal, az elsődleges energia-fogyasztás csökkentése 20%-al, magyar cél 10%-os teljes energiamegtakarítás elérése 2020-ig.</p>	<p>A GDP növekedésével párhuzamosan a primerenergia-felhasználás 2000-2008 között folyamatosan nőtt, 2009-ben a gazdasági válság hatására az előző évhez képest 7,6%-kal csökkent, így elérte a 1056 PJ értéket és azóta kismértékben tovább csökkent (2012-ben 999,3 PJ-ra). A végső energiafelhasználás az elmúlt években ingadozott. 2010-ben a végső energiafelhasználáshoz a lakosság 34%-kal, a közlekedés 26,7%-kal, a kereskedelem, szolgáltatás 18,7%-kal, az ipar 17,2%-kal és a mezőgazdaság 3%-kal járult hozzá.</p>																								

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
13. Annak elérése, hogy valamennyi új építésű épület közel nulla energiaigényű, az anyagfelhasználás tekintetében hatékony legyen.	<p>– A közel nulla energiaigényű épületek energiahatékonyságára vonatkozó követelményeket a jelenleg kidolgozás alatt álló, az épületek energiahatékonyságáról szóló rendelet határozza majd meg. 2016-ban szigorítják majd a követelményeket, és várhatóan alapvetően átdolgozzák a követelményrendszert. A közvetlenül az aktív napenergia- és fotovoltaiikus rendszerekkel kapcsolatos követelményeket 2016-ban fogadják majd el.</p> <p>– Közel nulla és alacsony energiaigényű épületek számáról jelenleg pontos információk így nem állnak rendelkezésre, azonban a becslések szerint legfeljebb néhány száz ilyen épület épült eddig Magyarországon.</p>
14. Energiatermelésre csak nem újrafeldolgozható termékek használata, a hulladéklerakás megszüntetése, a magas szintű újrafeldolgozás biztosítása.	<p>– Hazánkban a 2011-ben képződött hulladék 4,4%-át hasznosították energetikailag. A települési hulladék 67%-a (2011) lerakókra kerül. Összehasonlításként Ausztriában kb. 3,7%, Németországban és Hollandiában pedig alig több mint 1% a lerakott települési hulladékok aránya.</p> <p>– A magasabb szintű hasznosítási arányokat biztosító regionális hulladékgazdálkodási rendszerek kiépítése lassan halad. A magas szintű újrafeldolgozási arány biztosítása az országon belül csak a papír hulladékok esetében megoldott, a többi hulladékfrakció nagyarányú hasznosítása egyelőre csak külföldön lehetséges.</p>
15. Az élelmiszerlánc erőforrás-felhasználás csökkentés 20%-kal.	Nincs Magyarországra adat. Kezdeményezések előfordulnak pl. a FUSIONS (Food Use for Social Innovation by Optimising waste prevention Strategies – Élelmiszerek szociális innovációs felhasználása optimális hulladék-csökkentő stratégiák mentén) javaslat.
16. Ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése.	Egyéb célkitűzéseknél szerepelnek a releváns adatok.
17. Hatékony, a fenntarthatóság elveit tiszteletben tartó közlekedési rendszer kialakítása, alacsony kibocsátású közlekedési módok ösztönzése.	<p>– Az autóbuzos és a vasúti közlekedés közötti teljesítmény-megoszlásra jellemző, hogy amíg az 1990-es évtized elején az 50-50%-os arány jellemezte azokat, addig 2012-re már közel 60-40%-ra módosult ez az arány az autóbuzos személyszállítás javára. A helyközi személyszállításban utasszám szerint 2012-ben 22,2%-os volt a vasút részaránya (147,8 millió fő), és 77,8%-os az autóbuzé (518,7 millió fő).</p> <p>– Az áruszállítási teljesítmény 2000 és 2009 között árutonna-kilométerben mérve több mint a duplájára nőtt, azóta stagnál. Az áruszállításban a közút szerepe a meghatározó. 2012-ben a magyarországi áruszállítás 50,6 milliárd árutonna-kilométer</p>

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
18. A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.	<p>teljesítményéből a közút részesedése 66,6%, a vasúté 18%, a csővezetékes szállításé 11,4%, a vízié pedig 4% volt.</p> <p>– 2012-ben az utazások 27%-ban közösségi közlekedéssel, 38%-ban személygépkocsival, 17%-ban kerékpárral történtek (a fennmaradó hányad nagyrészt a gyalogos közlekedés - NFM). A közforgalmú gépjárművel való helyközi és távolsági utazások teljesítménye 2010 óta emelkedő, a helyi közforgalmú személyszállítás azonban továbbra is csökkenő tendenciát mutatott.</p> <p>– A kerékpáros közlekedés hazai helyzete elmarad az európai uniós átlagtól, annak ellenére, hogy az elmúlt időszakban jelentős volt a kerékpárút-hálózat bővítése. Mindezek ellenére több településen (pl. Budapesten) továbbra is hiányos és rossz minőségű, helyenként magas rizikófaktorú a kerékpárút-hálózat. Az utóbbi években szembetűnő a városi kerékpározás térnyerése, amely a modalsplit-ből a 2000. évi 1%-kal szemben 2011-re már 5%-kal részesedett, és töretlen emelkedést mutat.</p>
19. A hulladékkeletkezés megelőzése, 1 főre jutó mennyiség csökkentése.	A 2000-ben 40 m t/év mennyiségről részben a gazdasági válság következtében 2011-re 18,5 m t-ra csökkent.
20. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer-maradékból származó hulladék mennyiség felére csökkentése.	Miközben mintegy egymilliárd ember éhezik a világon, addig a háztartások évente 1,3 milliárd tonna ételt dobnak ki. Becslések szerint a magyar háztartásokban fejenként 40 kg élelmiszerhulladék keletkezik évente. (Európában ez a szám 76 kg/fő/év.)
21. A nem veszélyes építési, bontási hulladék 70 %-ának újrafeldolgozása.	<p>– A nem veszélyes építési-bontási hulladékok lerakási aránya a 2004. évi 91%-ról 2011-re 47%-os értékre csökkent. A csökkenés részben a válság hatására erősen lecsökkent építőipari tevékenységnek köszönhető.</p> <p>– Az országban kiépített építési-bontási hulladék feldolgozó kapacitás jelenleg kihasználatlan, továbbá az új építőipari beruházások elmaradásának köszönhetően nincs felvevőpiaca a feldolgozott, hasznosítandó másodnyersanyagnak.</p>
22. Hulladékgazdálkodás: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; újrahasznosítás; biztonságos ártalmatlanítás.	<p>– Az elmúlt években teljesültek az EU, adott hulladék-áramokra vonatkozó visszagyűjtési-hasznosítási követelményei, de a lerakás aránya még mindig magas (2009-ben 43,2%, 2011-ben 46,1%).</p> <p>– A hulladékok anyagában történő hasznosítása 25-30% között mozog, míg az energetikai hasznosítás 4% körüli. Az égetés aránya 0,5%. A fennmaradó 25-30% egyéb kezelésben részesül.</p>
III. A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások károsodásának megállítása, a biológiai sokféleség helyreállítása	
23. Az uniós természetvédelmi jogszabályok hatálya alá tartozó valamennyi faj és élőhely természetvédelmi helyzete romlásának megállítása, helyzetük számottevő és mérhető javítása.	<p>– Az elmúlt időszakban a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek természetvédelmi helyzete javulást mutat. 2007-hez képest 2013-ra 24 élőhelytípus természetvédelmi helyzete javult (52%), 21 élőhelytípus természetvédelmi helyzete nem változott (46%) és egy élőhelytípus esetében történt negatív változás (2%). A közösségi jelentőségű fajok természetvédelmi helyzetét tekintve 137 faj esetében nem történt változás (66%), 59 faj esetében javulás történt (28%), 12 faj természetvédelmi helyzete romlott, ami a fajok 6%-át jelenti.</p> <p>– A javuló tendencia ellenére az élőhelyvédelmi irányelv mellékletein szereplő közösségi jelentőségű fajok esetében a kedvező természetvédelmi helyzetben lévők aránya csupán 36%, míg a fajok 62%-ának természetvédelmi helyzete rossz vagy kedvezőtlen, 2%-é pedig ismeretlen. Jelenleg 20 növényfajra és 23 állatfajra vonatkozóan van elfogadott fajmegőrzési terv.</p>

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
24. Az országos jelentőségű – köztük a Natura 2000 területek – védett természeti területek és természeti – köztük földtudományi – értékek oltalma, bővítése, in situ és ex situ faj, genetikai állományvédelem.	A védett természeti területek kiterjedése 2009 és 2013 között 884 280 hektárról 894 279 hektárra növekedett. A magyarországi Natura 2000 hálózat 56 különleges madárvédelmi és 479 különleges természet-megőrzési területet foglal magába, melynek összkiterjedése 1,99 millió hektár. Az előző időszak jelentős eredménye, hogy lezárult a Natura 2000 hálózat kialakítása. Az élettelen természeti értékek nyilvántartása folyamatosan bővül.
25. A leromlott ökoszisztémák 15%-ának helyreállítása a zöld infrastruktúra fejlesztése révén.	A hazai zöld infrastruktúra gerincét a védett természeti területeket és Natura 2000 területeket is magában foglaló, az ország területének több mint 36 %-át lefedő országos ökológiai hálózat képezheti - melynek kiterjedése 3 390 600 ha-, de azon messze túlmutat. A zöld infrastruktúra része a települési környezetben a funkcionálisan jól működő, biológiailag aktív, magas ökológiai értékű zöldfelületi rendszer.
26. A fenntartható gazdálkodás elősegítése, a mező- és erdőgazdálkodásból eredő terhelések csökkentése, tájszerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelme.	A Vidékfejlesztési Program kezeli
27. Erdők természetvédelme: természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodás, erdőterületek növelése.	A Vidékfejlesztési Program kezeli (A faállománnyal borított erdőterület az elmúlt években folyamatosan növekedett, 1 993,6 ezer hektár volt 2013. január 1-jén, azaz az ország 20,8%-án van erdő. A 2009-ben hatályba lépett az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény az állami erdőterület meghatározott, fokozatosan növekvő hányadán kötelezővé tette a folyamatos erdőborítást biztosító módszerek alkalmazását. Eredményként az utóbbi években nőtt a természetközeli erdőgazdálkodási módok alkalmazása.)
28. A tájidegen özőnfajoknak és betelepedési útvonalainak meghatározása és rangsorolása, ez alapján a kiemelt terjedésének megfékezése, a betelepedési útvonalak szabályozása.	A természetvédelmi szempontból veszélyt jelentő özőnfajok jegyzékén jelenleg 33 szárazföldi és 8 vízi növényfaj, valamint 35 állatfaj szerepel. A hazánkban még nem megtelepedett, de potenciálisan veszélyt jelentő fajok listája 19 fajt sorol fel. Az inváziós fajok által benépesített élőhelyek kiterjedése nő, illetve új fajok megjelenése is igazolható. Hazánk az első, teszt országok között csatlakozott ahhoz a „NatureWatch” elnevezésű, európai kezdeményezéshez, mely az interneten elérhető adatgyűjtési programban szólítja majd meg a lakosságot az özőnfajok előfordulásának bejelentésére.
29. Biológiai sokféleség megőrzése, szempontjainak integrálása egyes szektorok döntéshozatalába, stratégiákba, programokba.	Az EU2020, az uniós és hazai biodiverzitás stratégia egyaránt kulcskérdésnek tekinti. Adat nincs rá, csak tapasztalat, ami nem kedvező. Segítheti pl. a kötelező környezeti vizsgálat, és lendületet adhat a biodiverzitás ágazati integrációjának az ökoszisztéma szolgáltatások gazdasági értékének az uniós és nemzeti szintű számviteli és jelentéstételi rendszerekbe történő beépítését célzó program is (EU Biodiv. strat. 2. cél. 5 intézkedés).
30. Ökológiai átjárhatóság növelése.	Az elmúlt 20 évben folyamatosan növekedett a táji és élőhelyi szintű feldarabolódás mértéke Európában. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség 2009-ben Európában végzett felmérésén alapuló 2011-es elemzése szerint Magyarország a középmezőnyben található, 7-10 közötti átlag fragmentációs egységgel. (A fragmentációs egység az ökológiai szempontból akadályt jelentő létesítmények száma 1000 km ² -ként.)

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
31. A genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése.	<p>– A géntechnológiai tevékenységek hatásai, az azokból származó természeti, környezeti és egészségi kockázatok a jelenlegi ismeretek alapján alig becsülhetők. Moratórium biztosítja, hogy az EU-ban jelenleg köztermesztésre engedélyezett MON810 GM kukoricafajtákat ne lehessen Magyarországon termesztetni, így a hazai köztermesztés jelenleg GMO-mentes.</p> <p>– A GMO-k előretörését segíti, hogy egyre kevesebb növényfajtát használ az emberiség, így ezek tulajdonképp ugyanúgy tűnnek el, ugyanolyan veszélyeztetettek, mint a vadon élő növényvilág.</p>
IV. Az európai vízkinccs megőrzése, jó minőségű és mennyiségű víz biztosítása minden jogos vízhasználat számára.	
32. A felszíni és felszín alatti víztestek jó ökológiai állapota, potenciálja, a jó kémiai állapota és a jó mennyiségi állapot elérése, megőrzése, hidromorfológiai terhelésük mérséklése, a vízgyűjtő-gazdálkodási terv végrehajtása.	<p>– Hazánkban a közepes vagy annál rosszabb minőségű felszíni víztestek aránya 70-80%, a vízfolyások 8%-a, az állóvizek 18%-a éri csak el a VKI szerinti „jó” ökológiai állapotot. Hazánk felszín alatti vízkészlete európai viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű és minőségű: felszín alatti víztesteink 68%-ban elérik a VKI szerinti „jó állapotot”. A vízfolyások fizikai-kémiai állapota a biológiai értékeléssel összehasonlítva lényegesen jobb, a vizsgált víztestek 50 %-a teljesíti a jó állapot követelményeit, 7 %-ban a kiváló állapotét is (OVGT 2009).</p>
32.cél folyt.	<p>– A VGT végrehajtása nagyon lassan halad. Egyes KEOP2 és 3 konstrukciók keretében történtek vízminőség-javító és a vizek megőrzését, továbbá a víztől függő ökoszisztémák állapotának javítását célzó fejlesztések, de az eddig megvalósult, ill. folyamatban lévő projektek messze nem lesznek elegendőek a 2015-re kitűzött célok teljesítéséhez.</p> <p>– 2010-ben az összes felszíni és felszín alatti vízkivétel mintegy 93,7%-át az ipari, 3,1%-át a közüzemi (lakossági), 1,4%-át a mezőgazdasági és 1,4 %-át az egyéb vízkivétel tette ki. (Ebben a mezőgazdasági vízhasználatok közül az öntözés és a halgazdálkodás nincs benne.)</p> <p>– A csatornabekötéssel rendelkező lakások aránya 74,5% (2012., KSH).</p>
33. Felelős vízkormányzás, integrált vízgazdálkodás, a vízkészlet adottságoknak megfelelő tájhasználatok kialakítása, a vizek hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése.	<p>Az adottságokhoz igazodó tájhasználatok kialakítása megfelelő támogatási rendszer hiányában még azon a kb. 80 ezer hektárnyi területen is várat magára, ahol egyébként a szükséges vízi infrastruktúra kiépült, vagy kiépülőben van. A vízhiányból eredő káros hatások mérséklésére történtek intézkedések. A KEOP keretében megvalósított élőhely-rekonstrukciók és komplex vízvédelmi beavatkozások e célok elérését segítik.</p>
34. Az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.	<p>– Az EU közösségi szinten szabályozott veszélyes anyagok (33-as lista) koncentrációjának hazai vizekben történő meghatározása céljából 2007-2008. során, 66 mérőponton egy éven keresztül havi gyakorisággal történtek mérések, amelyek kiindulási alapul szolgáltak a vízminőségi problémák feltárásához.</p> <p>– A veszélyesanyag-terhelés miatt kockázatos víztestek száma 201 db, a pontszerű források 26 db víztestet (13%), míg a diffúz szennyezőforrások 171 db víztestet (87 %) tesznek kockázatosá.</p>

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
35. A vízkivétel ne érje el a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20%-át, azaz a túlzott vízkivételek és a mezőgazdasági vízfelhasználás csökkentése, a víz-fogyasztás tudatosítása, a takarékos vízhasználat, a vízfelhasználás hatékonyságának javítása.	<p>– A sekély porózus víztesteknél a Duna-Tisza közti hátság, a Nyírség déli része, a Hajdúság, a Nagykunság északi része és a Hortobágy területe süllyedő vízszintű, a száraz időszakokban megnövekvő öntözési célú, gyakorta illegális vízkivételek miatt. A rétegvíz víztestek közül a Kígyós-vízgyűjtőjén számottevő a süllyedés, ivóvíz és öntözési célú vízkivételek és szerbiai vízkivételek miatt. Az alföldi porózus termál vízadók esetében egyes góciókban vannak jelentős süllyedések, elsősorban fürdő és energetikai célú vízkivételek miatt, amelyeket nem követ visszasajtolás. A bányászat miatt jelentős süllyedési góc Gyöngyösvisonta és Bükkábrány, a bányászat miatt (OVGT 2009).</p> <p>– 2000–2011 között az egy főre jutó éves közüzemi lakossági ivóvízfogyasztás a víztakarékossági intézkedések, az emelkedő vízdíjak és a saját kutas ellátására történő átállás hatására több mint 10%-kal csökkent (2012-ben 34,4 m³/fő, KSH).</p>
36. A víztől függő ökoszisztémák állapotának javítása.	<p>– A 869 vízfolyás-víztest, 213 állóvíz víztest és a 185 felszín alatti víztest közül 683 db, 127, illetve 91 db van kapcsolatban védett területtel. Ezek közül a károsodott védett terület miatt intézkedést igénylők: 442 vízfolyás, 43 tó víztest és 27 felszín alatti víz víztest (OVGT 2009).</p> <p>– A KEOP keretében kb. 60 e ha-on valósult meg élőhelyrekonstrukció, melynek egy jelentős hányada vízviszatarítás, továbbá komplex vízvédelmi beavatkozások történtek az ország fontos természeti értékeit hordozó területein hozzávetőleg több tízezer hektáron.</p>
37. Települések vízgazdálkodási feladatainak jobb ellátása.	<p>– Az ivóvíz-ellátottság szinte teljeskörű, ellátatlan önálló település nincsen, az ivóvízbekötéssel rendelkező lakások aránya országos átlagban 94,2% (2012). A szolgáltatott ivóvíz minősége a közüzemi ivóvízzel ellátott lakosság 30%-ánál néhány paraméter (arzén, bór, nitrit, fluorid, ammónium) tekintetében nem felel meg az uniós és a hazai előírásoknak. E paraméterek koncentrációjának csökkentését az Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása biztosítja. Megoldandó feladat továbbá az ólom, vas és mangán határértéknek megfelelő közüzemi ivóvízellátás megvalósítása. Az ólom jellemzően a nyersvízben nem található meg, a fogyasztói csapnál azonban előfordul a határértéket meghaladó mértékben, mely az esetek döntő részében az infrastruktúra egyes alkotóelemei és a szállított ivóvíz közötti kölcsönhatás következménye.</p> <p>– A csatornabekötéssel rendelkező lakások aránya 2012-ben 74,5% volt és az összegyűjtött szennyvíz 46,7%-a (2011., KSH) biológiai tisztítás után kerül vissza a környezetbe. A talajokat terhelő tisztítatlan szennyvíz-szikkasztás visszaszorult az ország egész területén. A növekvő számú szennyvíztisztító telep kibocsátása viszont a felszíni befogadók terhelését növeli.</p>
38. Zöld infrastruktúra fejlesztése a természetes vízmegtartás, valamint az árvíz-, aszálykockázat csökkentése érdekében.	2 árvízi tározó elkészült, 2 épül, 2 pedig előkészítés alatt van. (Mindegyik árvízi tározók területén tájgazdálkodásra alkalmas infrastruktúra tervezése zajlik. A tájgazdálkodás tényleges megvalósulásához szükséges támogatási rendszer még nem született meg.)

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012															
39. Kármentesítés: a szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása.	<p>– 2002-2004 között a KÁRINFO adatbázisba kb. 15 ezer potenciálisan szennyezett terület került. Felülvizsgálata alapján 2006-ig 1100-ra csökkent a nyilvántartott szennyezett területek száma. A 2007-ben megújított nyilvántartási rendszer újabb területeket tárt föl.</p> <p>– Az Országos Környezeti Kármentesítési Program (OKKP) keretébe tartozó szennyezett területek, valószínűsíthető szennyezettséget okozó potenciális szennyező-források száma mintegy 30-40 000. A szennyezett területek nagy száma, a szennyezések sokrétűsége és az idő- és költségigényes kármentesítési technológiák miatt becslések szerint optimális esetben az eddig ismert szennyezések felszámolása kb. 30-40 év alatt valósulhat meg.</p>															
V. Környezeti eltartóképességnek, mint a gazdálkodás korlátjának érvényesítése																
40. A kisajátított területek növekedésének megállítása (2050-re), a talajerózió csökkentése, a talaj szervesanyag-tartalmának növelése.	<p>A települések fejlődése számos esetben a minőségi javulás helyett inkább növekedést, szétterülést jelent. A fejlesztéshez szükséges területeket gyakran a természeti környezetből, a mezőgazdasági művelésű területektől veszik el, miközben mintegy 12 ezer hektár barnamezős terület hasznosítása nem megoldott.</p> <table border="1" data-bbox="826 846 1329 1003"> <thead> <tr> <th></th> <th>2005</th> <th>2012</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>szántó</td> <td>4510</td> <td>4320</td> </tr> <tr> <td>erdő</td> <td>1840</td> <td>1928</td> </tr> <tr> <td>gyep</td> <td>1060</td> <td>760</td> </tr> <tr> <td>kivett</td> <td>1520</td> <td>1936</td> </tr> </tbody> </table>		2005	2012	szántó	4510	4320	erdő	1840	1928	gyep	1060	760	kivett	1520	1936
	2005	2012														
szántó	4510	4320														
erdő	1840	1928														
gyep	1060	760														
kivett	1520	1936														
41. Halászati erőforrások fenntartható kiaknázásának biztosítása.	A Vidékfejlesztési Program kezeli															
42. Talajok mennyiségi és minőségi védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása, fenntartható terület- és földhasználat.	A Vidékfejlesztési Program kezeli. (Az egy hektár mezőgazdasági területre jutó műtrágya hatóanyag mennyisége 2000-től 2007-ig szinte folyamatosan nőtt, majd a 2008-2009. évi visszaesést követően ismét emelkedik. 2012-ben 82 kg/ha volt (KSH, AKI), Németországban 134 kg/ha volt 2010-ben. Az emelkedés nem éri el a 2007-es szintet. A nitrogén mérleg egyenlege az elmúlt években ingadozott, azonban a többi tagországhoz viszonyítva jóval kedvezőtlenebb. A talajok foszformérlege hosszú idő óta negatív, vagyis a gazdálkodás során több elemet viszünk el a termőföldről, mint amennyit pótolunk.)															
43. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme	Lásd 21. célnál leírtak.															
VI. Környezeti tudatosság fejlesztése																
44. Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása.	A magyar lakosságra legjellemzőbb környezettudatos viselkedési forma a repülésről való lemondás az utazás során. Ezt követi az energiatakarékosság a háztartási gépek lecserélése esetén (77,5%) és az, hogy inkább zuhanyozunk fürdés helyett (76,1%). Jellemző még az újrafelhasznált anyagokból készült termékek vásárlása, az üres üvegek szelektív gyűjtése és az előmosás kihagyása is.															
45. Környezettudatos szemlélet népszerűsítése.	A hazai lakosság tájékozottsága a 2007. évi 41%-hoz képest 2011-re 55%-ra nőtt, azonban az eredmények fenntartása, megerősítése, illetve a tájékozottság növelése terén további erőfeszítések szükségesek. A megkérdezettek szerint a környezetvédelem, mint nagyon fontos tényező a magyar lakosság esetében 71%-ról 64%-ra csökkent. Az ár meghatározó a környezetbarát terméket vásárlásánál (az EU 72%-os átlagával szemben hazánkban 62% hajlandó többet fizetni környezetbarát termékért).															

A környezetállapottal közvetlenül összefüggő EU-s és hazai környezeti célok	Releváns környezetállapot Magyarországon 2011-2012
46. Fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a természet-, környezet- és energia-tudatosság erősítése	Az Eurobarométer 2011. évi eredményei alapján 2007-hez képest a lakosok nagyobb arányban tettek konkrét környezetvédelmi lépéseket, pl. csökkentették energiafogyasztásukat (63%), vízfogyasztásukat (48%) és szelektíven gyűjtötték a hulladékot (54%).
47. A természeti értékek bemutatása, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése	A nemzetipark-igazgatóságok fenntartásában 2013-ban 29 fogadó-, látogató- és oktatóközpont üzemel. A természeti értékek bemutatását segíti a 158 saját fenntartású tanösvény, 8 tájház, 3 arborétum és botanikus kert, 52 egyéb bemutatóhely és 42 turizmus számára megnyitott barlang. A nemzetipark-igazgatóságok regisztrált látogatószáma 2013-ban meghaladta az 1,4 millió főt. Ennek ellenére a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos tájékozottság színvonala Magyarországon különösen alacsony: a megkérdezettek 67%-a soha nem hallott a Natura 2000 hálózatról, és mindössze 9% tudja, hogy a fogalom mit takar.
48. Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése	Az éghajlatváltozással foglalkozó közvélemény-kutatás rámutatott arra, hogy 2007 első felében ötször annyi sajtómegjelenés foglalkozott az általános felmelegedés és a globális klímapolitika kihívásaival (közel két és félszer annyi), mint 2006-ban egész évben. Egy 2008-as felmérés szerint a magyar lakosság tisztában van az éghajlatváltozás fogalmával és lényegével, ám annak elsősorban csak a rövidtávú és közvetlen hatásait ismeri, míg az igazi veszélyeket rejtő hosszú távú és közvetett hatásokkal csak kevesen vannak tisztában. (Greenpeace, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a WWF Magyarország és a Cognitive Kft. közös kutatása.)

4.2. A GINOP-ban azonosított konfliktusok, problémák

A GINOP stratégiai összefoglalója megfelelő, a beavatkozási területek indokoltak, és a SWOT elemzés is jórészt hűen tükrözi a jelenlegi állapotunkat. Helytálló a lehetőségek rész leírása, azonban néhány problémára fel kívánjuk hívni a figyelmet.

A lehetőségek között szükséges lenne megemlíteni a belső piacot a kis- és középvállalkozások, valamint az egyes ágazatok szempontjából.

A lehetőségek között megjelennek a környezetileg esetlegesen problémás turisztikai fejlesztések. A természeti és kulturális védelem alatt álló területek hangsúlyosabb bevonása a turizmusba, ezek pénzügyileg gazdaságos üzemeltetése magában rejt negatív környezeti hatásokat. Környezetvédelmi szempontból a megnövekvő forgalmak, illetve az esetlegesen jelentős kibocsátást produkáló járműállomány számának növekedése jelentős veszéllyel is jár, ezen a levegőtisztaság-romlások kezelése közvetlenül egyetlen OP-ban sem jelenik meg. A gazdaságos fenntarthatóság ethosza megfogalmazásra kerül, de megvalósulását a fogyasztáscentrikus gazdasági gondolkodás erősen kétségessé teszi. Fontos a kapcsolódó szabályozási kérdéseket is kezelni egy ilyen törekvés kapcsán.

Az energiahatékonyság fejlesztéséhez és a megújuló energiaforrások használatának növeléséhez rendelt cél is erősen gazdasági megfontolású, az energiaárak csökkenését célozza meg, ami nem feltétlenül van összhangban a környezetre gyakorolt pozitív hatásokkal. A megújuló energiaforrások nem kiegyensúlyozott használata (pl.: jelentős biomassza-felhasználás) monokultúrák kialakulásához vezethet, a geotermikus forrásokra helyezett hangsúly veszélyeztetheti a felszín alatti vízkészletet.

A Kkv szektorhoz és a K+I fejlesztésekhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések és nagy területigényű fejlesztések nem megfelelő feltételek mellett negatív hatásokkal járhatnak.

Összefoglalóan kijelenthetjük, hogy a fejlesztések hatása negatív és pozitív is lehet a jelenleg nem ismert pályázati és végrehajtási feltételek függvényében.

5. AZ OPERATÍV PROGRAM KÖRNYEZETI HATÁSAINAK ÉS FENNTARTHATÓSÁGI KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA

5.1. Környezeti hatások értékelése

A környezeti hatások értékelésénél a környezeti hatásvizsgálatok bevált gyakorlata szerint arra kívánunk választ adni, hogy a tervezett tevékenységek vajon befolyásolhatják-e akár közvetlenül, akár közvetve a környezeti elemek/rendszerek állapotát, befolyásolják-e a védett értékek megőrzési lehetőségeit vagy az emberi egészséget. (A hatások keresésénél nem teszünk különbséget a kedvező és kedvezőtlen változások között, hiszen feladatunk a kedvező változások maximalizálása, a kedvezőtlen változások lehetőség szerinti kiszűrése, de legalábbis minimalizálása.)

Az intézkedéseket hagyományos környezeti hatásaik szerint több csoportba soroltuk az alábbiak szerint:

- Közvetlen és nyomon követhető közvetett **környezeti hatások** a támogatandó tevékenységek megvalósulása miatt **nem várhatók**, a tevékenységek várhatóan legfeljebb csak igen közvetetten, áttételesen befolyásolhatják a környezet állapotát.
- Olyan tevékenységek, melyeknél **várhatóak kisebb-nagyobb mértékű környezeti állapotváltozások**, de ezek vagy eleve elhanyagolható mértékűek, vagy néhány megfelelő tervezési paraméter, támogatási elvárás megválasztásával azzá tehetők.
- A támogatandó tevékenységek miatt **valószínűsíthető a környezet állapotának változása**, de ez vagy nem derül ki a jelenlegi leírásból, vagy áttételesen valósul meg (pl. hatékonyabb energia- vagy anyagfelhasználás).
- Olyan tevékenységek, melyeknél **egyértelmű, hogy környezeti állapotváltozással is járnak, de ennek kedvező, kedvezőtlen, vagy elfogadható volta jelentősen függ a megvalósítás módjától**. (Ezek azok az intézkedések, amelyekre leginkább oda kell figyelni környezeti szempontból.)
- Kifejezetten és egyértelműen a **környezet állapotának javítására javasolt tevékenységek**.

A következőkben besoroljuk a GINOP intézkedéseit a fenti típusokba. Lásd **(5/1.) táblázat**.

A táblázat első oszlopában szereplő tevékenységekkel a továbbiakban nem kívánunk részletesebben foglalkozni, mivel ezek legfeljebb csak áttételesen hathatnak a környezet állapotára. Ezek többségében ugyanis projekt-előkészítési feladatok, pénzügyi és adminisztrációs munkák, kampányok, képzések, kompetenciafejlesztés, hálózatfejlesztés, együttműködési rendszerek kialakítása, melyeknek közvetlen környezeti következményei nincsenek. Hosszabb távon azonban ezek is befolyásolhatják a környezetet, ha megfelelő feltételrendszert szabunk a pályázatnál. (Pl. ha a kompetenciafejlesztésekbe a környezet-tudatosság javítása is beépül, akkor hosszabb távon az egyéni környezeti többletteljesítmények javíthatják a környezet állapotát.)

Ezen tevékenységeknél is meg kell találni azokat az elveket, melyekkel a környezeti terhelések minimalizálhatók. Gondolunk itt többek között az energiahatékony, víztakarékos és hulladék-szegény megoldások alkalmazására, a hulladékok újrahasznosítására (pl. „újrapapír” használata). Ezek a megoldások ugyan a fenntartható fejlődés, a környezet/természet kímélete irányában ható lépések, azonban csak nagyon áttételesen és csak igen kis mértékben fogják befolyásolni az alapfolyamatokat, az ország környezeti állapotát.

A második oszlopba tartozó fejlesztésekkel is röviden foglalkozunk, hiszen ezeknél többnyire csak a megvalósítás szakaszában várhatóak nem számottevő környezeti terhelések. (Természetesen ezekhez is adunk olyan javaslatokat, melyek környezeti szempontú hatékonyságot javíthatják.)

5/1. táblázat: **A GINOP intézkedéseinek besorolása a várható környezeti állapotváltozások szerint**

Környezeti állapotváltozás nem várható	Csak elhanyagolható mértékű környezeti állapotváltozás várható	Kimutatható környezeti állapotváltozás várható		
		áttételes módon, vagy csak valószínűsíthetően	jellege (+,-) a megvalósítás módjától függ	egyértelműen kedvező
3.1. int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	1.1. int.: Vállalkozói kultúra elterjesztése	2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	1.2. int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	4.1. int.: Energiahatékonyság- és megújuló energia használatának elősegítése
3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	2.2. int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	1.4. int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatás
5.1. int.: Álláskeresők és inaktívak foglalkoztathatóságának javítása	1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása	6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	
5.2 int.: Álláskeresők és inaktívak foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében			
5.3 int.: Álláskeresők és inaktívak foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai	3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és közösségi hozzáférés erősítése			
5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások	3.4.int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése			
5.5.int.: Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében	5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése			
5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása				
5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése				

A környezeti értékelés tehát azon tevékenységekre koncentrál, melyeknél várhatóan kimutatható környezeti előnyök/hátrányok jelentkeznek.

A tervezett beavatkozások adott területek levegőminőségére, klímájára, népességére (annak életminőségére, egészségügyi állapotára), talajára, vízkészleteire, erőforrásaira, élővilágára (flóra, fauna), épített kulturális örökségére, tájképére hatnak. Az SKV áttekinti a valószínűsíthető hatásokat, összefüggéseket, az esetleges határokon átnyúló hatásokat. (A hatások mindig olyan állapotváltozást jelentenek, amelyek a "fejlesztés nélküli" állapothoz képest bekövetkeznek.). A környezeti értékelés során feltárásra kerül, hogy a beavatkozások hogyan hatnak az egyes tényezőkre, mik a valószínűsíthető hatások, összefüggések, milyen tendenciák jelezhetőek előre (pl. kisebbek a kibocsátások, csökkennek az igénybevételek, a hatásviselő állapota javul stb.). Az egyes területek értékelése kapcsán a következő kérdésekre keressük a választ:

- milyen hatótényezők vannak
- a becsülhető hatások ismertetése
- a hatások értékelése
- a végrehajtás során várhatóan kritikus programelemek beazonosítása.

5.1.1. Számottevő környezeti hatásokkal nem járó tevékenységek

Ebbe a csoportba azokat a fejlesztéseket soroltuk, melyeknél közvetlen és nyomon követhető környezeti hatások a támogatandó tevékenységek megvalósulása miatt nem várhatók:

3.1. int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése

3.2. int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása

5.1. int.: Álláskeresők és inaktívok foglalkoztathatóságának javítása

5.2 int.: Álláskeresők és inaktívok foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása

5.3 int.: Álláskeresők és inaktívok foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai

5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások

5.5.int.: Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében

5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása

5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése

A csoportba azok a fejlesztések kerültek, melyek a **foglalkoztatás ösztönzésére, az információs és kommunikációs technológiákkal kapcsolatos fejlesztésekre (IKT), illetve az oktatás fejlesztésére** irányulnak. A munkanélküliek képzésének, oktatásának, az atipikus munkavégzési lehetőségek biztosításának, a munkanélküliek vállalkozóvá válásának, az IKT alkalmazások fejlesztésének, üzleti rendszerű használatának és a szektor exportképességének növelésére hozott programoknak várhatóan nem lesz érzékelhető hatása a környezetállapotra. Ugyancsak nem várunk környezetállapot-változást a tananyagfejlesztésektől, a gyakornoki programok számának növelésétől, a jogszerű foglalkoztatás terjedésétől. A helyi munkavégzés előtérbe helyezése forgalomcsökkentő hatású lehet, míg a munkanélküliek vállalkozóvá válása növelheti a közlekedési kibocsátásokat, ugyanakkor ennek mértékében nem várunk jelentős emelkedést vagy csökkenést.

Ide sorolandók továbbá a fenti fejlesztések elérhetővé tételére szolgáló pénzügyi eszközök is.

A továbbiakban a várhatóan környezeti hatásokkal rendelkező intézkedéseket értékeljük az egyes környezeti elemekre kifejtett hatásaik alapján.

5.1.2. Levegőminőség, klíma

Összességében megállapíthatjuk, hogy a 2014-2020 közötti időszakra szóló Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program tervezetében foglaltak megvalósítása esetén a levegőminőség szempontjából hosszútávon kedvező hatások várhatóak. Az egyes prioritások (1.pt., 2.pt., 3.pt. és az 5.pt.) részintézkedései áttételesen az infrastrukturális fejlesztésekkel és oktatás, kutatás támogatásával, szemléletformálással, természeti örökségek megőrzésével járulnak hozzá a levegőminőség javításához. Ezek a kifejezetten környezetvédelmi célt nem nevesítő prioritások és specifikus célok is közvetve kedvező hatásúak lehetnek a levegőkörnyezet szempontjából, illetve megvan a lehetőség az egyes konstrukciók, pályázati kiírások szintjén is a későbbiekben olyan kritériumok, szempontok megfogalmazására, melyek további előnyökkel járhatnak.

Az **oktatási és kutatási háttér fejlesztési** támogatások által elért eredményei hosszú távon pozitív hatással lehetnek Magyarország környezetállapotára. Hozzájárulnak a magyar gazdaság versenyképességének növekedéséhez, valamint fenntartható tudásgazdasággá alakulásához. Viszont a kapcsolódó háttér eszközrendszer (pl.: informatikai fejlesztések, modern üzleti infrastruktúra megteremtése) a kivitelezés, építési időszakban járhatnak közvetlen környezeti hatással, a megfontolt eszközbeszerzés (pl.: energiahatékonyabb) eredményeként csökkenhet az energiafelhasználás. Közvetve is várható kisebb mértékű környezeti változás, hiszen az oktatáson keresztül tudatosabbá, a globális és környezeti problémák megismerésével érzékenyebbé válhatnak a környezet ügye, és így a levegőtisztasági kérdések kapcsán.

Kicsit ettől eltérőek a **vállalkozásfejlesztési intézkedések**. Az első időszak, a megvalósítás itt is hasonló. Várhatóan itt is történnek majd épület, építmény, vagy hozzá kapcsolódó létesítmény megvalósítási munkák (építés/felújítás), illetve szükséges eszközbeszerzés. Ezek itt is az építésnél megszokott környezeti hatásokkal: területfoglalással, légszennyezéssel, zajjal, stb. járnak. Ezek azonban a területigény kivételével a megvalósítás után megszűnnek. A további sorsuk, a működés környezeti hatásai már nem jelezhetőek előre ilyen egyértelműen. Ugyanakkor az 1. pt.-ban nevesítve van az intermodális közlekedési csomópontokra, mint komplex környezetkímélő logisztikai szolgáltatásokra vonatkozó növekvő igény. Ezek fejlesztése, használatának ösztönzése ugyancsak hozzájárulhat a közlekedési kibocsátások csökkentéséhez.

Jelentős hatótényezőknek tartjuk viszont a még az ilyen viszonylag kisméretű beruházások, építési munkák esetén is az építés és a működés közbeni **forgalom**-indukálást. (Beleértjük természetesen ebbe a személy- és a teherszállítást is.) **E hatótényezőknek azért kell nagy fontosságot tulajdonítanunk, mert Magyarország környezetállapotában** – főként abban a közegben (településeken, az utak mellett), ahol az emberek hosszabb időszakot tartózkodnak - **ma a közlekedési kibocsátások meghatározóak**. Ráadásul ezen kibocsátás, azaz a levegő-szennyezés olyan típusú, mely minden más környezeti elemet közvetett módon elér. (Kiülepít a felszíni vízre, a talajra azok szennyezését fokozva, a növények levelére nehezítve ezzel az asszimilációt, a művi elemekre többlet fenntartási munkát, költséget igényelve. E mellett a tüdőn keresztül bejut szervezetünkbe, ahol kimutatható egészségkárosodást is okozhat az egyéni érzékenység függvényében).

Szintén fontos hatótényezőknek tekintjük az **új létesítmények** (épületek, építmények) **létét**. Ez a hatótényező azért kiemelendő, mert a területfoglaláshoz hasonlóan maradandó hatásokat okoz. E hatótényező alapvetően a táj képét, a vizuális megjelenést, illetve a tájhasznosítást, település-szerkezetet befolyásolhatja kedvezőtlen (és csak nagyon nehezen visszafordítható) módon.

Az építéssel, felújítással korszerűsítéssel együtt járó projektek legfontosabb környezeti hatótényezői az alábbiak lehetnek:

- **területfoglalás**²⁷ (pontszerű megjelenés)
- építés (levegőszennyezés, zaj, rezgés, talaj-, talajvízszennyezés, hulladékképződés, stb.)
- építés kapcsolódó tevékenységei (pl. szállítás levegőszennyezése, zaj- és rezgésterhelése, talajmunkák, tereprendezés hatásai)
- működés (levegőszennyezés, zajterhelés pl. a fűtés, hűtés során)
- **forgalom** (levegőszennyezés, zajterhelés)
- hulladékképződés
- fenntartási munkák
- **új létesítmény léte** (településképi, településszerkezeti változások, stb.)

Az építéssel együtt járó tevékenységek esetén a felsoroltak közül meghatározó hatótényezőnek a területfoglalást, a forgalmat és a létesítmény létét tekintjük. A **területfoglalás** azért kiemелendő, mert az egyszer elfoglalt területen lévő **értékek** (legyen az természetvédelmi, kultúrtörténeti vagy más táji érték) **véglegesen megsemmisülnek**. Tehát projektjeinknek olyan területet kell találnunk, mely értékeink megőrzését nem lehetetleníti el. (Ezt is érdemes a pályázati kiírásban szerepeltetni.)

A GINOP 4.0 verziójában a 6. prioritási tengely intézkedése (a természet és kulturális örökségek védelme és fenntartható üzemeltetése) mellett megjelennek a 4. Prioritási tengelynél a megújuló energia felhasználását és az energiahatékonyság növelését célzó fejlesztések, melyek ténylegesen hozzájárulhatnak az uniós klímavédelmi (szén-dioxid kibocsátás csökkentési) cél teljesítéséhez. Ezen beruházásoknak köszönhetően ráadásul a különböző légnemű szennyezőanyagok légkörbe történő kibocsátásának kismértékű csökkenése is várható.

A megújuló energia kiaknázását célzó beruházások - vagy az egyéb célú, de ilyen elemet is tartalmazó projektek – tekinthetők a légszennyezettség csökkentése szempontjából előnyösnek. Másfelől viszont a turisztikai attrakciók bevezetésével, hálózatosításával, fejlesztésével és reklámozásával az adott területen forgalomnövekedésre lehet számítani, melynek hatása ellentétes lehet. A többi prioritásban is előforduló, helyi, illetőleg térségi erőforrásokat a helyi igények kielégítésre fordító gazdaságfejlesztési beavatkozások (vállalkozóvá válás, e-közszolgáltatások hozzáférhetőségének fejlesztése) a lakóhely és a munkahely közötti forgalom nagyságát, valamint az áruszállítási igények csökkenését eredményezve üdvözlendők. Ugyanakkor ezzel ellentétes hatásúak a turisztikai desztinációk látogatottságának növelésére, melyek a közlekedési igények növekedésén keresztül a levegő (és ezen belül az ÜHG kibocsátás) szempontjából is kedvezőtlenek.

A GINOP esetében az energiahatékonyság fejlesztésére és a természetvédelmi területek fenntartható fejlesztésére irányuló intézkedéseknek várhatóak konkrét, illetve a K+I intézkedések céljaiként kiemelt öko-innovációknak várható közvetlen/közvetett (de várhatóan csak hosszabb idő múlva jelentkező) levegőminőséget érintő hatásai. Megjegyezzük, hogy a 4. Prioritásban említett biomassa energetikai célú felhasználása mind a szálló por (PM10), mind az egyéb légszennyezők esetében negatívan hat a levegőminőségre – még ha zéró emissziós, megújuló energiának is definiáljuk. Közvetett módon az egyes infrastruktúrafejlesztési beruházások is hatással lehetnek a levegőminőségre. Az OP-ban ténylegesen levegőminőség-védelmi beavatkozás nincs, így leginkább a közvetett hatásokon keresztül fejti ki hatását.

Javaslataink:

- ☞ Infrastrukturális fejlesztések esetében javasoljuk a zöld fejlesztések preferálását. (Levegőminőség tekintetében például ilyen lehet, hogy a szilárd biomassa égetéssel történő energetikai célú hasznosításának légszennyezőanyag kibocsátásait hogyan lehetne mérsékelni.) Javasoljuk, hogy a projektek esetében kötelezően vizsgálandó szempont legyen a levegőminőség védelemre irányuló vizsgálatok, modellezések elvégzése,

²⁷ Félkövér, vastag betűkkel - a véleményünk szerint – a környezeti állapot szempontjából meghatározó hatótényezőket jelöltük.

amennyiben a projekt megvalósulása vagy üzemelése várhatóan jelentős légszennyezés kibocsátással jár, illetve érzékeny terület közelében történik.

- ☞ Javasoljuk, hogy az infrastrukturális oldali hiányosságok oldását célzó projektek esetében írják elő a környezeti hatások minimalizálását. (pl. kivitelezés esetén a felporzás megakadályozása, forgalomszabályozás)
- ☞ Javasoljuk, hogy a zöld gazdaság terén tevékenykedő vállalkozásokat részesítsék előnyben (pl. többletponttal) a pályázatok értékelése során.
- ☞ Tekintettel arra, hogy gazdasági szempontból is célszerűbb, ha az energiahatékonysági beavatkozás megelőzi a megújuló energiás beavatkozást, javasoljuk, hogy megújuló energia hasznosítását célzó beruházásokat csak energetikai korszerűsítéssel együtt, vagy energiafogyasztás szempontjából már felújított, vagy alaptól korszerű épület esetében támogassanak.
- ☞ Abban az esetben, ha az intézkedés nyílászárók cseréjét is lehetővé teszi, javasoljuk az épületek megfelelő szellőzését és légcseréjét is a projektek keretein belül előírni, így biztosítható, hogy a beltéri levegő minősége és az épületek energetikai besorolása is megfelelő legyen.
- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (pl. közösségi közlekedés, kerékpárút, biztonságos kerékpártárolás) is fordítsanak figyelmet.

Közlekedés

A közlekedési fejlesztéseket a készülő Nemzeti Közlekedési Stratégia alapozza meg, az érintett operatív programok tervezése az NKS készítésével szoros együttműködésben valósul meg.

A 2014-2020 közötti EU támogatásból megvalósuló közlekedésfejlesztések zömét az IKOP tartalmazza (mely egyébként a KÖZOP szakaszolt projektjeit is magában foglalja). Az IKOP szorosan együtt tervez az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközzel (CEF), amely TEN-T törzshálózati projekteket finanszíroz, a hazai elképzelések szerint ebből valósulna meg számos jelentős vasútfejlesztési projekt, illetve esetlegesen további vasútfejlesztési projektek mellett az M15 és M70 autópályák bővítése, a komáromi Duna híd, illetve a Duna hajózhatóságával kapcsolatos egyes tanulmányok is.

Közlekedési fejlesztéseket is támogat emellett a TOP, a VEKOP és kisebb részben a GINOP is. A GINOP-ban az intézkedések ismertetése (illetve annak kapcsolódása a Bejárható Magyarország programhoz kapcsolódóan) keretében a turisztikai jellegű közlekedés (gyalogos, kerékpáros (Eurovelo), lovas, vitorlás, túrakenus) található meg, illetve utalásokból az üzleti infrastruktúrához köthető egyes kerítésen belüli fejlesztések, illetve egyes intermodális fejlesztések támogatására lehet következtetni.

5/1/2. táblázat: Közlekedésfejlesztéssel járó intézkedések az egyes operatív programokban

	IKOP	TOP	VEKOP	GINOP
Közútfejlesztés	TEN-T hálózati fejlesztések az eljutási idő javítása érdekében (1. prioritás)	1.prioritás: üzleti infrastruktúra fejlesztései iparterületek elérhetőségét, feltárását segítő vonalas infrastruktúrafejlesztések, Alacsonyabb rendű utak felújítása, fejlesztése (kisebb utak fejlesztése a városrehabilitáció keretében is említésre kerül a 4. prioritásban)	-	1. prioritáson belül, az inkubátorházak, ipari parkok/területek, stb. fejlesztéséhez, korszerűsítéséhez kapcsolódóan az infrastruktúra szolgáltatási minőségének fejlesztése keretében vagy a logisztikai infrastruktúra továbbfejlesztések, logisztikai központok szolgáltatásainak fejlesztése keretében
Vasútfejlesztés	TEN-T (2. prioritás): lassújelek megszüntetése, vasútvonalak villamosítása, vonalkorszerűsítés, állomáskorszerűsítés és elővárosi fejlesztések (3. prioritás): vonalkorszerűsítés, motorvonat beszerzés, utazásszervezés	Esetlegesen 1. prioritás üzleti infrastruktúra fejlesztései: iparterületek elérhetőségét, feltárását segítő vonalas infrastruktúrafejlesztések	-	1. prioritáson belül, az inkubátorházak, ipari parkok/területek, stb. fejlesztéséhez, korszerűsítéséhez kapcsolódóan az infrastruktúra szolgáltatási minőségének fejlesztése keretében vagy a logisztikai infrastruktúra továbbfejlesztések, logisztikai központok szolgáltatásainak fejlesztése keretében
Vízi közlekedés fejlesztése	2. prioritás keretében megjelennek a vízi közlekedést segítő fejlesztések (RIS, elektronikus hajózási térkép és frissítése, ECDIS használatának bevezetése, hajóút kitűzési rendszer komplex fejlesztése, kijelölés korszerűsítése)	-	-	1. prioritáson belül, az inkubátorházak, ipari parkok/területek, stb. fejlesztéséhez, korszerűsítéséhez kapcsolódóan az infrastruktúra szolgáltatási minőségének fejlesztése keretében vagy a logisztikai infrastruktúra továbbfejlesztések, logisztikai központok szolgáltatásainak fejlesztése keretében
Nem motorizált közlekedés fejlesztése	A kerékpáros közlekedés a vasútállomás fejlesztések (2. prioritás) és a 3. prioritásbeli közlekedési láncok jobb összekapcsolását szolgáló, kötőtpályás létesítményhez kapcsolódó beavatkozások kapcsán érintőlegesen megjelenik (B+R)	2. prioritás: Turisztikai célú kerékpárutak ráhordó szakaszainak megvalósítása 3. prioritás: gyalogos és kerékpáros közlekedés biztonságának növelése, Regionális kerékpárforgalmi hálózat fejlesztései: építés, felújítás, hálózatba szervezés/csatlakozás, közösségi közlekedéshez való csatlakozás biztosítása, kerékpár-kölcsönző hálózatok 4. prioritás: járdák fejlesztése a	Kerékpáros közlekedési fejlesztések: 3. prioritás „A szén-dioxid-kibocsátás csökkentése a közösségi közlekedés fejlesztése által” célkitűzéssel belülről regionális és helyi kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése, országos hálózatokhoz való csatlakozás, közösségi közlekedéshez való csatlakozás, kerékpártárolók, kerékpár-kölcsönző-hálózat, KENYI, kerékpárút-nyilvántartás kiépítése, kerékpáros közlekedés népszerűsítése, biztonság növelése	6. prioritás: Turisztikai célú kerékpár-hálózati fejlesztések: Euro-Velo kerékpárhálózat fejlesztése

	IKOP	TOP	VEKOP	GINOP
		városrehabilitáció keretében		
Közösségi közlekedés fejlesztése	<p>3. prioritás: döntően kötöttpályás közlekedéshez kötődően (vonal és jármű korszerűsítés/beszerzés, felújítás, informatikai fejlesztések és közlekedési szövetségek, de emellett közlekedési láncok összekapcsolása, mobilitás-irányítási tervek kidolgozása, közlekedésbiztonsági beavatkozások</p> <p>2. prioritás fejlesztései zömében a vasúti személyszállítást is érintik (lásd feljebb)</p>	<p>3. prioritás: módváltást segítő fejlesztések</p> <p>4. prioritás: elképzelhető, hogy a közszolgáltatások jobb elérhetőségének biztosítása a városrehabilitáció keretében ilyen fejlesztést is takarhat</p>	<p>4. prioritás kiegészítő jellegű közlekedési fejlesztései vélhetőleg ide tartozó beavatkozásokat tartalmazhatnak, de nincs információ</p> <p>(esetleg az 5. prioritáson belül a szegregált telepeken a közszolgáltatások helyi szinten való elérése, a lakók település vérkeringésébe való bekapcsolása is fedhet ilyen beavatkozásokat, de nincs információ)</p>	-
Városi, elővárosi közlekedés fejlesztése	3. prioritás, lásd fent	lásd előző pont	4. prioritás kiegészítő jellegű közlekedési fejlesztései vélhetőleg ide tartozó beavatkozásokat tartalmazhatnak, de nincs információ	-
Modalitás fejlesztése	2. prioritás állomásfejlesztéseikhez kötődően és 3. prioritás infrastruktúrafejlesztés keretei között szerepel a különböző közlekedési láncok jobb összekapcsolása	<p>3. prioritás: módváltó rendszerek fejlesztése, intermodális csomópontok fejlesztése (jellemzően nem-kötöttpályás),</p> <p>kerékpározás közlekedés közösségi közlekedésbe integrálása (parkoló, tároló) külön is</p>	<p>1. prioritás az üzleti infrastruktúrához kötődően a meglévő logisztikai infrastruktúra továbbfejlesztése keretében szerepel pl. a közlekedési eszközök közötti átrakás feltételeinek javítása</p> <p>3. prioritáson belül a kerékpáros közlekedés közösségi közlekedéshez kapcsolása keretei belül B+R, kerékpártárolók építése szerepel</p>	1. prioritáson belül a logisztikai infrastruktúra továbbfejlesztése tartalmazza a közlekedési eszközök közötti átrakás feltételeinek javítását
Közlekedésbiztonság fejlesztése	Horizontális szempontként minden prioritásban megjelenik.	<p>3. prioritás: gyalogos és kerékpáros közlekedéshez kapcsolódóan tartalmaz ilyen fejlesztéseket</p> <p>4. prioritás: járdák fejlesztése a városrehabilitáció keretében ezt is szolgálja</p>	<p>3. prioritás a városi kerékpáros közlekedés biztonságának növelését és általában regionális és helyi kerékpárutak forgalomtechnikai, balesetbiztonsági célú korrekcióját tartalmazza</p> <p>(indikátorok alapján egyéb közlekedésbiztonsági fejlesztések is lesznek, de nincs bővebb információ)</p>	<i>ITS fejlesztések esetleg a 3. prioritáson belül</i>
Szemléletformálás	A 3. prioritásban, országos szintű közösségi közlekedést népszerűsítő és közlekedésbiztonsági kampányok, továbbá járművezetők üzemanyag-takarékos és biztonságos vezetéssel kapcsolatos képzései, illetve a teleautó rendszer kialakítása, népszerűsítése keretében szerepel.	2. prioritás tartalmaz környezettudatosságot szolgáló szemléletformáló akciókat, de pontosabb információ nincsen a szűkebb témáról	A 3. prioritáson belül a kerékpáros közlekedés népszerűsítése is említésre kerül	-

A GINOP szinte minden elemének lehet hatása az infrastrukturális fejlesztéseken keresztül a közlekedésre, azonban nincs ténylegesen közlekedésfejlesztési beavatkozás. Az OP így leginkább a közvetett hatásokon keresztül fejti ki hatását.

Ilyen többek között az **1. prioritási tengely**, melynek 2. intézkedésének hatására az üzleti infrastruktúrák fejlődését (pl. inkubátorházak, ipari, illetve tudományos és technológiai parkok, ipari területek, valamint logisztikai központok) várják. Ez jelenthet adott esetben akár közvetlenül közlekedési infrastruktúrafejlesztést is (az EU Duna Régió Stratégiájához kapcsolódóan) például intermodális központok fejlesztését, multimodális csomópontok fejlesztésére vonatkozó akciókat a növekedési lehetőséggel rendelkező vállalkozásokat kiszolgáló logisztikai rendszerek közlekedési alágazatának fejlesztésén keresztül), közlekedési szempontból azonban a közvetett hatás sem elhanyagolható. A támogatások eredményeképpen várhatóan többek között nő a fejlett szolgáltatások nyújtására képes inkubátorházak, ipari, illetve tudományos és technológiai parkok, ipari területek, valamint logisztikai központok minőségi szolgáltatásainak köre, valamint az ezeket igénybe vevő vállalkozások száma, ami az adott terület, központ környezetében a forgalom növekedését eredményezi – minél több és/vagy nagyobb vállalat telepedik meg a területen, annál jobban. A növekvő forgalom okozta terhelésnövekedés mérséklése érdekében fontos volna, hogy a szóban forgó területek vasúton/vízi úton is megközelíthetőek legyenek, a munkavállalók számára pedig a csoportos (vagy tömeg-) és a szelíd, nem motorizált közlekedési módok lehetőségét kellene biztosítani, valamint ösztönözni őket a környezetbarátabb közlekedésre (pl. telekocsi, bicikli, stb.).

Emellett a vállalkozásfejlesztési beavatkozásoknak köszönhetően globálisan, illetve országos szinten is növekedhet a forgalom a vállalkozások nemzetközi szerepének erősödésével, illetve általában a hazai szinten történő terjeszkedésével is.

Végző soron pedig a közlekedési igények csökkenését szolgálja a hazánkban jelen lévő multinacionális vállalatokhoz kapcsolható beszállítói programokban részt venni képes vállalatok támogatása (1.pt.4.int. beszállítói integrátorok), azáltal, hogy így külföldről érkező áruszállítás kerülhet kiváltásra. (Hosszú távon azonban, ahogy a hosszabb utak egyre inkább vasúton vagy vízi úton bonyolódnak majd - vö. Fehér Könyv előírásai - a hazai kis távolságokon viszont megmaradhat a közúti közlekedés, félő hogy újra romló tendenciák lesznek megfigyelhetők. Ezen romlás elkerülésére, illetve további kibocsátáscsökkentésre esetleg lehetőséget teremthet az 1.pt.2.int.-ben említett intermodalitás térnyerése, illetve a közlekedési beruházások ilyen irányú fejlesztése.)

A K+I intézkedések a legnagyobb növekedési potenciállal rendelkező térségek (Közép-Magyarország) fejlesztését célozzák. Ez közlekedési szempontból azzal a veszéllyel járhat, hogy az amúgy is túlterhelt nagyvárosokban növeli a forgalmat. A vasúti, vízi (a személyszállításban a közösségi, illetve esetleg nem motorizált) megközelítési lehetőségek biztosítása, fejlesztése ezért ezekben az esetekben különösen fontos volna.

A **6. Prioritás** természeti és kulturális örökség megőrzésére, védelmére és fejlesztésére irányuló programjai keretében a természeti és kulturális örökségek hálózatba kapcsolásával, innovatív és kreatív módon történő attrakcióvá fejlesztésével kívánja az OP gazdaságilag (és szerencsére környezetileg is) fenntarthatóvá tenni a területeket és a szektort.

☞ Felhívjuk a figyelmet, hogy a gazdasági fenntarthatóság – amellett, hogy valóban fontos szempont kell legyen egy ilyen beruházásnál – nem mehet a környezeti fenntarthatóság, illetve az eredeti környezetállapot megőrzésének rovására.

A hálózatosodás és a komplex fejlesztés tényleges és hatékony fejlesztéséhez szükséges valamennyi fejlesztési terület (pl. környezet, energetika, közlekedés) összhangjának elérése. Ennek eszközt jelentheti például egy, az adott (rész)hálózatba elképzelt térség minden településére kiterjedő ITI, amely a különböző prioritások rendelkezésre álló forrásait területi szempontok mentén koncentrálna.

Közvetve a közlekedési igények csökkenését szolgálhatják a 3. prioritás keretében támogatott egyes IKT eszközök (táv munkát biztosító) használatát ösztönző, népszerűsítő támogató projektek.

5.1.3. Klíma

A hatásait már napjainkban is éreztető éghajlatváltozás esetében három kérdéskört szükséges vizsgálni, egyrészt a klíma további jelentős változásának mértékét mérséklő ÜHG kibocsátás csökkentését, másrészt a már bekövetkezett negatív hatások csökkentését, illetve az alkalmazkodást a változásokhoz.

A zöld gazdaság fejlesztése deklaráltan a klímaváltozás elleni küzdelmet hivatott szolgálni. Az EU ugyanis célul tűzte ki 2050-re az alacsony szén-dioxid kibocsátású, versenyképes gazdaság megvalósítását, összhangban azzal, hogy korunk egyik legnagyobb kihívásának tekintett éghajlatváltozás kapcsán a leglényegesebb beavatkozási terület az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentése.

Az OP prioritásai közül a 4. prioritásnak kimondott célja a klímaváltozás csökkentése az EU-s céloknak megfelelően, továbbá közvetetten a többi prioritás is szolgálhatja ezt a célt, a megvalósítástól függően lehet pozitív (azaz csökkentő) hatása a klímaváltozás tekintetében.

- ☞ Javasoljuk, hogy a megújuló energiatermeléssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési projektek esetében írják elő a teljes életciklusra kiterjedő szénlábnyom-számítást – megadott módszertan alapján. Az épületkorszerűsítések/létesítések esetében pedig – különösen amennyiben esetleg távfűtés kiváltása is célja a beavatkozásnak – szintén a teljes élettartamra vonatkozó ÜHG kibocsátások összevetése volna kívánatos.
- ☞ Ugyancsak javasoljuk, hogy a pályázók között vizsgálják meg, hogy egységnyi pénzügyi beruházás hatására hol történik a (leg)nagyobb ÜHG kibocsátás csökkentés, így adott pénzügyi ráfordítás a legnagyobb környezeti haszonnal járhatna.

A vállalkozásfejlesztési infrastrukturális beruházások esetében klímabarát építészeti megoldások minden felújítás, bővítés, létesítés során alkalmazhatók. A klasszikus nyílászárócsere-szigeteléses megoldások mellett például zöld udvarok, zöld homlokzatok, (extenzív) zöldtetők mennyiségének, az árnyékoló, fényvisszaverő felületek, a csapadékvíz talajba szivárgását, elpárolgását lehetővé tevő vízáteresztő felületek, burkolatok mennyiségének növelésén keresztül lehet a hőség és szárazság hatásait illetve az ÜHG kibocsátás lakott területeken belül hatékonyan mérsékelni.

- ☞ Javasoljuk, hogy a klímabarát építészeti megoldásokat részesítsék előnyben a felújítások és létesítések kapcsán.
- ☞ Javasoljuk a horizontális célkitűzések közé beemelni a klímavédelmet, ide értve mind az ÜHG kibocsátás csökkentését, mind pedig a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodást, illetve a hatások csökkentését.

5.1.4. Zaj- és rezgésvédelem

A levegőnél leírtakhoz hasonlóan a zaj- és rezgésterhelés szempontjából sem egyértelműek a várható hatások.

- ☞ Javasoljuk, hogy a lakott és/vagy környezeti és/vagy zaj-rezgés szempontjából érzékeny területeken folytatandó infrastruktúra fejlesztések esetében a zaj, rezgés terhelés minimalizálását eredményező törekvések horizontális vagy értékelési szempontok legyenek.

Útburkolat felújítása, illetve szilárd burkolattal történő ellátása esetén (pl. ipari területekhez vezető alap infrastruktúrafejlesztések vagy turisztikai célú infrastrukturális fejlesztések, stb.) az egyenletesebb sebesség miatt a terhelés csökkenése vélelmezhető (legalábbis alacsonyabb megengedett sebességek esetén) - amennyiben a fejlesztés nem von maga után jelentős forgalomnövekedést.

- ☞ Javasoljuk a nagyobb zaj- és rezgésterhelésnek kitett lakott területek mellett az útépitések, útfelújítások esetében a csendes útburkolat alkalmazásának támogatását.

A belső téri zaj- rezgés terhelés szempontjából a korszerűsítések, új épületek létesítése kapcsán megvalósuló nyílászárócsere (illetve az új épületek esetében beépítendő nyílászárók) kedvező hatásúak lesznek, még akkor is, ha céljuk eredendően az energiatakarékosság.

- ☞ Javasoljuk, hogy indokolt esetben, különösen a nagyobb forgalomnak kitett, vagy egyéb okból zajjal terhelt részeken tegyék lehetővé a jobb hanggátlású nyílászárók beépítésének támogatását. Ehhez kapcsolódóan kiemelten kezelendő a belső terek megfelelő szellőzését biztosító eszközök beépítése!

5.1.5. Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz

Az OP-ban közvetlenül a felszíni és felszín alatti vizekre ható intézkedéseket a 6. prioritás turizmusfejlesztési intézkedése, illetve az 1. prioritás infrastruktúra fejlesztési része tartalmaz(hat). A gyógydesztinációk, gyógyfürdők turisztikai és egészségmegőrzési hasznosításánál fontos megfelelő figyelmet fordítani a fenntartható használatra. A gyógyvízforrások is kimeríthető természeti erőforrásnak minősülnek; mivel ez egy valóban egyedülálló természeti és kulturális kincse hazánknak, ezért fontos olyan módon használni ezeket, hogy később is megőrizhessék funkcióikat.

Ugyancsak a 6. prioritásban jelenhet meg a turisztikai attrakciók komplex fejlesztése során és a Bejárható Magyarország Program céljai között az ország természeti kincseinek bejárhatóvá tétele. Ehhez kapcsolódóan várhatóan történnek majd vízi útvonal- és kiszolgálólétesítmény-fejlesztési projektek. Ezen projektek kapcsán kötelező szempontként szükséges alkalmazni a tájba illeszkedő kivitelezéseket, illetve a fejlesztések során megvizsgálni a vizek állapotára és a VKI elvárásainak teljesíthetőségére vonatkozó hatásokat.

Az esetleges intermodalitást szolgáló beruházások kapcsán is fontos megvizsgálni azok fenntarthatóságát és alkalmazhatóságát folyóink hajózhatósági problematikájára figyelemmel.

A megújuló energetikai beruházásoknál az esetleges vízi energia kihasználás esetében ugyancsak fontos a talaj és felszíni vizek mennyiségére, minőségére, élővilágára történő hatások előzetes elemzése, értékelése.

- ☞ Javasoljuk, hogy gyógyfürdők, természeti és környezeti erőforrásokat hasznosító gyógydesztinációk esetében legyen kötelező pályázati szempont azok környezeti erőforrások szempontjából is fenntartható használata.
- ☞ Vízi utak, kiszolgáló létesítmények kapcsán szükséges megvizsgálni a vízminőségre, ökológiára, élővilágra vonatkozó jövőbeli hatásokat.
- ☞ Intermodalitást szolgáló beruházások kapcsán azok fenntarthatóságának és alkalmazhatóságának, környezeti hatásainak vizsgálata
- ☞ Megújuló energetikai beruházásoknál az esetleges vízi energia kihasználás esetében a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségére, minőségére történő hatás előzetes vizsgálata szükséges

A GINOP-ban ismertetett célok várhatóan a turisták számának növekedésével járnak, a természetvédelmi területek és egyéb turisztikai és örökségvédelmi attrakciók ökoszisztémája ezért jelentőbb bolygatásnak lesz kitéve.

- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai adottságok fejlesztést célzó projektek esetében, készüljön tanulmány a várható környezeti hatásokról.

5.1.6. Talaj

A termőföld Magyarország egyik kiemelten fontos természeti erőforrása. Hazánk területének 80-85 %-át mezőgazdasági művelésre alkalmas talajok fedik, az egy főre jutó termelésre alkalmas föld nagysága az európai országok közül a legmagasabb. A fenntarthatóság elvének ellentmond, hogy a termőterület aránya hosszabb távon folyamatosan csökkent a települések és az infrastruktúra terjeszkedése következtében, a talaj állapotának romlása pedig a mezőgazdaság versenyképességét rontja. A GINOP prioritásai között közvetlenül a talaj- és termőföld védelméhez kapcsolódó prioritás nincs, de közvetve több prioritás intézkedései is hatással lehetnek rá. Az 1. prioritáshoz kapcsolódóan például negatívan hathat a termőföldre, hogy az esetleges új vállalkozások telephelyigénye miatt újabb területeket kell kivonni a művelés alól. Szerencsére az OP-ban is megjelenik a barnamezős beruházások előnyben részesítése. A cél, hogy a zöldmezős beruházások aránya minél inkább csökkenjen a barnamezősök javára, illetve a gyengébb talajú területek kiválasztása domináljon az esetleges zöldmezős beruházásoknál. A 4. prioritáshoz kapcsolódóan a turisztikai hasznosítás csak megfelelő és szakszerű fenntartás mellett nem eredményezi a talajok romlását.

Nem közvetlenül a talajt, de annak hasznosítását érintő kérdés a megújuló energiaforrások hasznosításának lehetőségei között a biomassza égetés. Bár ezt zéróemissziós energiatermelési technológiának tekintjük, nem szabad elfelejteni, hogy a növények egyik közvetett haszna a karbontárolás; a bennük lévő szén egy jelentős része CO₂-vé alakul égetésükkor, miközben hosszú évekig tart, hogy az „eltárolást” elvégezzék. Biomassza-tüzelés támogatását csak olyan helyen javasoljuk támogatni, ahol egyébként is keletkező mezőgazdasági melléktermék energetikai átalakítását végzik, illetve ahol egyébként kihasználatlan/valamilyen okból mezőgazdasági célra nehezen hasznosítható területeken történik energetikai célú növénytermesztés.

- ☞ Amennyiben hasonló megtérülési mutatókkal rendelkező egyéb megújuló energiaforrások kihasználására is lehetőség nyílik, akkor azok támogatását javasoljuk a biomassza-tüzeléssel szemben.
- ☞ Javasolt cél, hogy a térségi és helyi gazdaságfejlesztés ne járjon a jó minőségű területek művelésből való kivonásával.
- ☞ A gazdaságfejlesztési projekteknél előnyben kell részesíteni a barnamezős beruházásokat, amennyiben ez nem lehetséges, törekedni kell a terület-igénybevétel minimalizására.
- ☞ Javasolt a turizmusra, az innovatív szolgáltatásokra – pl. gyógyfürdőfejlesztéssel kapcsolt geotermikus energia többlépcsős, energiahatékony hasznosítására, egészségügyi szolgáltatásokra, kereskedelmi bővítésekre stb. kapott támogatásokat kössék a természeti és örökségvédelmi oltalom alatt álló területek fenntartható műveléséhez, melyekben a konkrét környezeti célok (pl.: védett egyed számnövelés, tájidegeden fajok kiszorítása, is megjelennek).
- ☞ A termőföldek és a talajok védelmével kapcsolatban indokolt egy Nemzeti Talajvédelmi Stratégia kidolgozása.

5.1.7. Természeti környezet, az élővilág, a biodiverzitás

Az operatív programok Stratégiai Környezeti Vizsgálata jó lehetőséget kínál arra, hogy a természetvédelem esetében sem „csővégi” megoldásokkal éljünk, hanem eleve olyan beavatkozásokat tervezzünk, támogassunk, amelyek minimum nem okoznak kárt a bioszférában. Emellett, ezzel a tervezési eszközzel elérhető, hogy olyan projektek szülessenek, amelyek elősegítik akár a természeti környezet állapotának javítását.

Az Európai Unió a 2014-20-as ciklusban fokozottan törekszik arra, hogy a biológiai sokféleség szempontjai integrálódjanak az ágazati politikákba²⁸. Hasonló célkitűzéseket fogalmaz meg az új

²⁸ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának - Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia, COM (2011) 244 végleges

Nemzeti Biodiverzitás Stratégia is.²⁹ A IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program a területet is természeti erőforrásként javasolja kezelni és a terület-takarékosságra hívja fel a figyelmet.

Éppen ezért nemcsak az egyes prioritások, intézkedések ökoszisztémákra való hatásainak elemzésére van szükség, hanem arra is, hogy lehetőleg a GINOP minden elemében jussanak érvényre természeti tőkénk, a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjai, illetve ragadjunk meg minden lehetőséget e cél elősegítése érdekében. Mindezek okán a természeti környezetre való hatások elemzésére az SKV is részletesebben kitér, áttekintve, hogy hogyan érvényesülhetnek a természetvédelmi szempontok a GINOP-ban.

☞ „Természeti örökségünk jövőbeni megőrzése érdekében **a természetvédelmi szempontokat nem csupán a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken, hanem minden területen és tevékenységben érvényesíteni kell!**”

A biodiverzitás csökkenésének mérséklése elősegíthető, ha az egyes prioritásoknál – ahol csak mód nyílik rá - betervezünk olyan elemeket is, amelyek közvetve, vagy közvetlenül szolgál(hat)ják az élő és élettelen természeti értékek védelmét és a zöldfelületek fejlesztését. Lásd **(5/2.)** táblázat.

☞ A pályázati kiírások során minden esetben érvényesíteni kell a környezeti fenntarthatóság köztük a természetvédelem, a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjait.

Ennek egyik módja bizonyos, a természeti értékek megőrzését segítő kritériumok megkövetelése, másik módja ösztönzők kialakítása e cél érdekében. A követelmények teljesítése pályázatai feltétel, míg az ajánlások követése plusz pontot érhet.

Természetvédelmet szolgáló követelmények lehetnek, hogy a projekt következtében:

- nem növekedhet a település kiterjedése,
- nem növekedhet a betonozott felületek nagysága,
- nem csökkenhet sem a zöldfelületek, sem a természeti területek, élőhelyek kiterjedése, nem romolhat az állapotuk
- a barnamezős beruházások előnyben részesítése

Természetvédelmet szolgáló ajánlások lehetnek, hogy a projekt járuljon hozzá:

- a települési zöldfelületek állapotának javításához,
- a települési zöldfelületek kiterjedésének, vagy intenzitásának növekedéséhez,
- természeti területek, természetszerű élőhelyek (gyepmozaikok, cserjések, fasorok, mezsgyék, erdők, vízterek, stb.) bővüléséhez, vagy állapotuk javulásához
- helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek gyarapításához
- helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek állapotának javításához

²⁹ Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 8. célkitűzés: A biológiai és táji diverzitás megőrzését és fejlesztését szolgáló szempontok integrációja az átfogó, valamint az érintett ágazati szakpolitikákba a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma-szolgáltatások eszközzel, különös tekintettel a területi tervezésre.

5/2. táblázat: A GINOP intézkedéseinek várható hatása a természeti környezetre

intézkedések	Jelentős terület-foglalás I/N/?	Jelentős szennyezőanyag kibocsátás I/N/?	Mérsékli-e az ökoszisztémák terhelését I/N/talán	Járhat-e zöldfelület-vagy élőhely fejlesztéssel? I/N/?	Lehet-e más pozitív hatása a biodiverzításra I/N/?	Természetvédelmi szinergia más OP-val	Természetvédelmi szempontok érvényesítése	Természetvédelmi összhatás ³⁰ ☺, ☹, ⊗
1. pt.: Kkv								
1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése	N	N	N	N	N		Javasoljuk az integrált térségi együttműködés erősítését és ösztönzését azokban az esetekben, amikor a helyi együttműködésből fakadó előny hasonló mértékű, mint az esetleges távol(abb)i régiókban kötött együttműködés előnye.	☹
1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	N	I	N	N	N		Bővítés-fejlesztési támogatásoknál a barnamezős beruházások előnyben részesítése- mint ahogy az OP is említi.	⊗
1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	?	?	N	N	N		Barnamezős beruházások előnyben részesítése.	☹/⊗
1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	N	?	N	N	N		Javasoljuk az integrált térségi együttműködés erősítését és ösztönzését azokban az esetekben, amikor a helyi együttműködésből fakadó előny hasonló mértékű, mint az esetleges távol(abb)i régiókban kötött együttműködés előnye.	☹
1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	N	N	N	N	N			☹
2. pt.: K+I								
2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	N	?	Talán	N	?		Környezetkímélőbb vállalati megoldások, zöld, erőforrás-takarékosabb technológiák kidolgozására irányuló K+F+I projektek támogatása, előnyben részesítése	☹
2. 2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	?	?	Talán	N	?		Környezetkímélőbb megoldások, termékek, folyamatok kidolgozására irányuló K+F+I hálózatosodás támogatása, előnyben részesítése	☹

³⁰ A javaslatok megvalósulásával együtt értelmezve

intézkedések	Jelentős terület-foglalás I/N/?	Jelentős szennyezőanyag kibocsátás I/N/?	Mérsékli-e az ökoszisztémák terhelését I/N/talán	Járhat-e zöldfelület-vagy élőhely fejlesztéssel? I/N/?	Lehet-e más pozitív hatása a biodiverzításra I/N/?	Természetvédelmi szinergia más OP-val	Természetvédelmi szempontok Természetvédelmi érvényesítése	Természetvédelmi összhatás ³⁰ ☺, ☹, ☹
2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	N	N	Talán	N	?			☺
3. pt.: Infokommunikációs fejlesztések								
3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	N	N	N	N	N			☺
3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	N	N	N	N	N			☺
3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése	N	N	Talán	N	N			☺
3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	N	N	N	N	N			☺
4. pt.: Energia								
4.1. int.: Energiahatékonyság- és megújuló energia használatának elősegítése	N	N	I	N	I		Biomassza-támogatások során vizsgálendő a beszerezni kívánt biológiai hulladék eredete (melléktermékként keletkező biomassza felhasználás támogatása, mezőgazdasági területeken energetikai célokra termesztett biomassza vizsgálata, erdőkivágások lehetőség szerinti elvetése, elkerülendő az ezzel kapcsolatos visszasságokat).	☺
5. pt.: Foglalkoztatás és képzés								
5.1.int.: Álláskeresők és inaktívák foglalkoztathatóságának javítása	N	N	N	N	N		Az oktatásra adott támogatások során elvárás legyen az oktatási tervbe bevenni rövid, természetvédelmi, környezeti és fenntarthatósági oktatási modulokat is.	☺
5.2 int.: Álláskeresők és inaktívák foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	N	N	N	N	N			☺
5.3 int.: Álláskeresők és inaktívák foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai	N	N	N	N	N			☺
5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások	N	N	N	N	N		Az oktatásra adott támogatások során elvárás legyen az oktatási tervbe bevenni	☺

intézkedések	Jelentős terület-foglalás I/N/?	Jelentős szennye-zőanyag kibocsá-tás I/N/?	Mérsékli-e az ökoszisz-témák terhelését I/N/talán	Járhat-e zöldfelület-vagy élőhely fejlesztéssel? I/N/?	Lehet-e más pozitív hatása a biodi-verzítésra I/N/?	Természet-védelmi szinergia más OP-val	Természetvédelmi szempontok érvényesítése	Természet-védelmi összhatás ³⁰ ☺, ☹, ☹
							rövid, természetvédelmi, környezeti és fenntarthatósági oktatási modulokat is.	
5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakoronoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében	N	N	N	N	N		Az oktatásra adott támogatások során elvárás legyen az oktatási tervbe bevenni rövid, természetvédelmi, környezeti és fenntarthatósági oktatási modulokat is.	☹
5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése	N	N	N	N	N			☹
5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása	N	N	N	N	N		Az oktatásra adott támogatások során elvárás legyen az oktatási tervbe bevenni rövid, természetvédelmi, környezeti és fenntarthatósági oktatási modulokat is.	☹
5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	N	N	N	N	N			☹
6. pt.: Turizmus								
6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	?	?	N	I	?		A természetes zöldterületeket, biológiailag aktív területeket érintő fejlesztő beruházásokat, fejlesztéseket a természeti környezet-be ágyazva szükséges végezni, s az ezek megközelíthetőségét szolgáló fejlesztéseket is az alternatív, lehetőleg nem motorizált közlekedési eszközökkel / módokkal való elérésre kell tervezni. (pl. épített környezetben parkolók, onnan gyalog/bicikli utak, tömegközlekedési lehetőségek) – ezzel is megőrizve a jövő generáció számára a természeti értékeket és azok vonzerejét. A támogatások során a fenntartható turizmusfejlesztési projektek előtérbe helyezése szükséges. A természeti örökségek látogatottságánál nem beszélhetünk a látogatók kritikus tömegéről (maximum egy felső kritikus tömegről, határról, mely felett már az ökoszisztéma/környezet jelentős megzavarásának lehetősége is fennáll). A	☹

intézkedések	Jelentős terület-foglalás I/N/?	Jelentős szennyezőanyag kibocsátás I/N/?	Mérsékli-e az ökoszisztémák terhelését I/N/talán	Járhat-e zöldfelület-vagy élőhely fejlesztéssel? I/N/?	Lehet-e más pozitív hatása a biodiverzításra I/N/?	Természetvédelmi szinergia más OP-val	Természetvédelmi szempontok Természetvédelmi érvényesítése	Természetvédelmi összhatás ³⁰ ☺, ☹, ☹
							természeti értékek fenntartható megőrzésének értelmezése véleményünk szerint hibás az OP-ben, a támogatások kiosztásánál természetesen lehet törekedni a majdani költség/profitmaximalizálásra, de a természeti örökségek megőrzése, védelme nem lehet pusztán egy közgazdasági megfontolású fejlesztés. A kiírandó pályázatok körében és azok bírálatakor rendkívüli figyelemmel, szakértők bevonásával kell eljárni, hiszen vékony a választvonal a fenntartható fejlesztés és a tájrombolás között – valamilyen szinten mindkettő megzavarja a természeti környezet egységét, s a zavarás mértéke az csupán, ami e kettőt elválasztja egymástól. Javasoljuk, hogy fenntartható, környezetbarát és természetközeli viselkedésmódok és kultúra átadása legyen a fejlesztések célja – kapcsolódó infrastruktúrafejlesztést óvatosan, környezetbe illeszkedő mértékkel, mérettel és kivitellel kell végezni. (a természeti környezet értékének meghatározásához pedig javasoljuk áttekinteni a teljes gazdasági érték élőhelyekre vonatkozó fogalmát, módszertanát). A központi koordinációs fejlesztések mellett javasoljuk a helyi szakértők, szervezetek bevonását is a pályázatok értékelésébe és a fejlesztésekbe, ezzel is biztosítva a szubszidiaritás elvének megvalósulását.	
7. pt.: Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése								
7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása	N	N	N	N	N			☹
7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatása	N	N	I	N	N			☹

5.1.8 Környezeti értékelés

A környezeti hatásokat a továbbiakban környezeti elemenként és rendszerenként fogjuk bemutatni, de első lépésben összefogottan mutatjuk be az **5/3. táblázatban** a feltételezett hatásokat. Kékkel a pozitív, pirossal a negatív hatásokat jelöltük. A számozás a feltételezett hatásintenzitást mutatja. Azoknál a mezőknél, ahol mind a két szín szerepel az adott intézkedésnél alkalmazott technológiától, vagy annak más speciális jellemzőjétől (például telepítési hely) függ a hatás, amit előre nem lehet meghatározni.

A hatásokat tekintve a következő típusú intézkedésekkel számolhatunk:

- **A pozitív hatások dominálnak, és vannak csak pozitív hatásokkal járó intézkedések.**
- **A negatív hatások jórészt pozitívokkal együtt szerepelnek, tehát megjelenésük elkerülhető az intézkedés megfelelő feltételekkel való alkalmazása esetében.**
- **Az intézkedések hatására a legtöbb pozitív változás – természetesen sikeres alkalmazás esetében – az energiahatékonyságon keresztül a levegőminőség javulása és a természeti erőforrások kezelése terén várható.**
- **A foglalkoztatás témájú fejlesztések esetén az embert érő hatásokon kívül esetleg a valószínűsíthető közlekedés csökkenéstől várható levegőminőségben változás.**
- **Az infrastrukturális fejlesztéseknek pozitív hatásaik mellett mindig számítani kell az érintett környezeti elemet (pl.: talajt) negatívan befolyásoló hatásra is.**
- **Összességében jelentős hatásra csak a pozitívumok között lehet számítani, viszont miután itt csak az intézkedéstípus hatását néztük, és nem vettük figyelembe a ráfordítások mértékét, ezek az értékek csak lehetőséget jelentenek.**

A vizsgálatok megerősítették az előzetes gyorsértékelés megállapításait, így azokat kiegészítve itt is felsoroljuk:

Környezetvédelmi szempontból szemlélve az OP-t az megállapításokat tehetjük:

- 1. A GINOP gazdaságélénkítést támogató tevékenységei hordozhatnak magukkal környezeti tartalmat, de a kis- és középvállalkozások gazdasági fejlesztése, a közsféra modernizálása, és gazdaságilag hatékony működtetés a célja. Még a nevesített energiahatékonyságot és védett területek hasznosítását célzó célok esetében is a pénzügyi értelemben vett fenntarthatóságot célozza.**
- 2. A GINOP foglalkoztatás-fejlesztési céljai nem járnak azonosítható, jellemző környezeti hatással.**
- 3. A K+I típusú fejlesztések céljai hosszú távon hozzájárulhatnak a környezeti állapot javulásához.**
- 4. Az infokommunikációs fejlesztések esetében nem várható egyértelmű környezetállapot-változás. Esetleg közvetett hatásokkal számolhatunk.**
- 5. Az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások jellemzőbb használatának ösztönzése pozitívan járulhat hozzá a környezetállapot változásához. Mindemellett a megújuló energiaforrások használata negatívan befolyásolhatja a biodiverzitást és a tájat.**

- 6. A természetvédelmi és kulturális védelem alatt álló területeken a turizmussal kapcsolatos beruházások a megvalósításuktól függően negatív és pozitív környezeti állapotváltozást is eredményezhetnek.**

5/3. táblázat: A GINOP intézkedések hatásmátrixa

Prioritások, specifikus célkitűzések	Intézkedések	Levegő	Klíma	Felszíni víz	Felszínalatti víz	Talaj	Öko-rend.	Települ. körny.	Táj	Ember	Term. erőf./energia ig.
1. pt.: Kkv											
NEC 1.1.: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése a mikro-, kis- és középvállalkozások körében a tudatos vállalkozói magatartás kialakulása érdekében	1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése							2		2	2
NEC 2.1.: Több növekedő kkv	1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	2	2	2	2	2/2	2/2	2	1/1	2	2
	1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	2/2	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	3	
NEC 3.1.: Együttműködő kkv-k számának növelése (2)	1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	1	1	1/1	1	1/1				2	2
	1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program						1/1	1	1/1	1	
2. pt.: K+I											
4.1.NEC.: K+I aktivitás növelése	2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	1	2	1	1	1		2		2	2
4.2.NEC.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése	2. 2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	1	2	2	2	2	2				2
5.1. NEC: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel	2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	1	2				2				2
3. pt.: Infokommunikációs fejlesztések											
6.1 NEC.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése	3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	1	1							1	
6.2. NEC.: A vállalkozások informatizáltságának növelése	3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	1	1					2		2	2
NEC 7.1.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése	3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése	1	1							3	
NEC 8.1.: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása	3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	1	1							2	3

4. pt.: Energia											
NEC 9.1.: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által	4.1. int.: Energhatékonyág- és megújuló energia használatának elősegítése	3	3	3	3	2	2 / 2	2 / 2	2 / 2		3
5. pt.: Foglalkoztatás és képzés											
NEC 10.1.: Álláskereső, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg	5.1.int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása										3
NEC 10.2.: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.	5.2 int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	1									3
NEC 10.3: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz	5.3 int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai										3
NEC 11.1: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított	5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások										3
NEC 11.2.: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében	5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében										3
NEC 12.1 A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése	5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése	1									3
NEC 13.1 A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzáférése a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez	5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása	1									3

A GINOP 4.0-ás változatának SKV-ja

NEC 14.1 Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása	5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	1									3	
6. pt.: Turizmus												
NEC 15.1 Turisztikai költés növelése	6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	2/2	2/2	2/2	2		2

1 nem jelentős negatív környezeti hatás, 2 közepes negatív környezeti hatás, 3 jelentős negatív környezeti hatás

1 nem jelentős pozitív környezeti hatás, 2 közepes pozitív környezeti hatás, 3 jelentős pozitív környezeti hatás 1/1 vegyes hatás

5.2. Fenntarthatósági elemzés

A fenntartható fejlődés szempontjainak biztosításához szükséges meghatározni azt a viszonyítási alapot (értékrendet), amelynek való megfelelés a társadalmi, gazdasági és a környezetvédelmi politikán, stratégiákon, terveken számon kérhető.

A fenntartható fejlődés gyakorlatban történő alkalmazásához tehát meg kell határozni olyan széles körben elfogadott értékeket, amelyeket érvényesíteni tudunk. Az érvényesítés vizsgálatához ezeknek mérhetőnek, de legalábbis számon kérhetőeknek kell lenniük.

A fenntarthatósági célok a környezetvédelminél tágabb célkitűzést jelentenek, de a környezetvédelmi célok megvalósulása teljes egészében része a fenntartható fejlődés célkitűzéseinek megvalósulásának.

Miután sem a célállapotok, sem az ezekhez vezető utak pontosan nem határozhatók meg, a kialakított rendszer célja megfelelő irányok meghatározása és az egyes politikák, programok és tervek értékelhetőségének biztosítása. Ez utóbbi végeredményben az elmozdulás kedvező vagy kedvezőtlen voltát hivatott megállapítani, azaz azt, hogy egy adott lépés a fenntarthatóság irányába történő elmozdulást eredményez-e, vagy attól való távolodást.

Az értékrend részben az eddigi gyakorlat, részben a témakörben megjelent EU és hazai stratégiák szintetizálásával készült. A használt kritériumrendszer folyamatosan fejlődik, de jelen munkában meghatározott értékrend előzménye már több konkrét SKV-ban került felhasználásra, mindig a vizsgálat specialitásainak megfelelően.

Az első táblázatban foglaljuk össze az értékrendet, a táblázat harmadik oszlopa mutatja be azokat a kritériumokat, amelyeket a GINOP értékeléséhez fel kívánunk használni.

5.2.1. A fenntartható fejlődési kritériumok meghatározása

A fenntartható fejlődésre vonatkozó értékrendünket az SKV elkészítésekor az egyes operatív programokra vonatkozóan konkretizáltuk. A következő táblázat első és második oszlopa az egyes általunk figyelembe veendő fenntarthatósági kritériumot általános formában mutatja. A harmadik oszlop a GINOP tartalmát is figyelembe vett pontosítás, ezeket az elvárásokat kívánjuk érvényesíteni a GINOP-pal szemben az értékelés során.

Az értékelés a jelenleg számunkra rendelkezésre bocsátott 4.0 (2014. május 10.) verziószámú változat alapján lehetséges.

5/4. táblázat: A fenntarthatósági kritériumok értelmezése a GINOP értékeléséhez

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása a GINOP elemzéséhez
<p>I. A szükségletek kielégítése és a természeti-környezeti értékek megőrzése között hosszú távú egyensúlyt kell elérni.</p> <p>(c) a környezet igénybevétele ne haladja meg a források keletkezésének a mértékét</p> <p>(d) a környezet terhelése ne haladja meg a környezet asszimilációs kapacitását.</p>	<p>1. A lételemnek tekintett, feltételeken megújuló környezeti elemek (levegő, víz, föld, élővilág) készleteit és állapotát, valamint az általuk alkotott környezeti rendszer potenciálját, önszabályozó képességét a rendszer terhelhetőségének határában belül fenn kell tartani, illetve ahol ez szükséges és lehetséges, állapotukat javítani kell.</p>	<p>1. Olyan tevékenységek, vállalatok támogatása, olyan munkahelyek megmentése és létrehozása, melyek <u>közvetve vagy közvetlenül a környezeti rendszer állapotát és potenciálját fenntartják</u>, illetve azon tevékenységek / vállalatok / munkahelyek kiemelt támogatása, melyek az állapot javításához <u>hozzájárulnak</u>. A környezeti elemekre vonatkozó externális hatások figyelembevétele a foglalkoztatás párhuzamos növelése és a munkahelyteremtés során.</p> <p>2. A versenyképesség növelését célzó intézkedések <u>legjobb elérhető technológia</u> (BAT) szempont szerinti végrehajtása, infrastrukturális fejlesztések környezeti elemekre, környezeti rendszerre vonatkozó externális hatásainak figyelembevétele</p> <p>3. K+F+I – környezeti elemek készleteinek fogyasztását lassító, <u>nem környezeti erőforrás intenzív K+F+I programok támogatása</u>, célként olyan eredmények elérésének megjelölése, melyek a környezeti rendszer állapotát javítják (akár externáliákon keresztül is). A tevékenység során a környezeti elemekben végbement tevékenység hatására előidézett romlás kisebb legyen, mint a várható környezeti haszon.</p> <p>4. Hálózat és infrastruktúrafejlesztés az <u>externális hatások figyelembevételével</u> történjen A tevékenységek ne járjanak terhelés/szennyezés növekedéssel, illetve a tevékenységek során cél legyen ezek csökkentése is.</p>
	<p>2. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban általában a feláldozott és a létrehozott értékek pozitív egyenlege kell, hogy érvényesüljön, miközben a meg nem újuló erőforrások igénybevétele nem haladhatja meg azt az ütemet, amennyivel azok megújuló erőforrásokkal való helyettesíthetősége megoldható.</p>	<p>1. Munkahelyteremtés a fenntartható gazdálkodás, <u>fenntartható erőforrás-gazdálkodás figyelembevételével</u>, propagálásával.</p> <p>2. <u>BAT-on alapuló versenyképesség növelés</u></p> <p>3. K+F+I –<u>zöld projektszemlélet támogatása</u> (green technology), helyettesítő, kevésbé természeti-erőforrás igényes technológiák, anyagok, folyamatok támogatása.</p> <p>4. Tudásalapú projektek előtérbe helyezése a nyersanyagokon és erőforrásokon nyugvókkal szemben.</p>

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása a GINOP elemzéséhez
	<p>3. A természetbe hulladékként visszakerülő anyagok mennyiségének és veszélyességének csökkennie kell.</p>	<p>A GINOP pályázatok során az elektronikus ügyintézés, archiválás, iratkezelés előnyben részesítése,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hulladék-intenzív és vízhasználat munkaadók <u>hulladékcsökkentésre</u> kötelezése, korszerű hulladékgazdálkodásra való ösztönzés 2. Versenyképesség növelésénél a pályázatoknál hulladékcsökkentési és vízhasználat csökkentési <u>horizontális vállalások</u>. 3. K+F+I – integrált <u>hulladékcsökkentési és vízhasználat-csökkentési szempontú projektek támogatása</u>, projektek hulladékkal leginkább terhelt lépéseinek azonosítása, zéró hulladék technológiák előnyben részesítése 4. Hulladékok <u>veszélyességének és mennyiségének csökkentése</u>, erre irányuló csökkentés, a keletkező hulladékok korszerű kezelése, kapcsolt termelési rendszerekre irányuló útmutató kidolgozása (hulladék=0, melléktermék=alapanyag egy másik folyamat során/egy másik üzem számára)
	<p>4. A rendelkezésre álló terület felhasználásánál az igénybe vehető területek nagyságát kemény felső korlátnak kell tekinteni, a fejlesztéseknél a területkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Barnamezős beruházások támogatása, helyettesítő tevékenységek esetében fajlagos területegységen előállított javak figyelembevétele.</u>
<p>II. A kardinális értékek elvesztésével járó folyamatok nem tűrhetők el. <i>Minden kipusztított faj belőlünk vesz el valamit.</i></p>	<p>5. A biológiai sokféleség megőrzésének feltételeit, a természetesen előforduló fajok, és tenyésztett vagy természetes hagyományos fajták megőrzését és védelmét, a természetes és természet-szerű élőhelyek sokszínűségét, és térbeli koherenciáját biztosítani kell. Az ökoszisztéma szolgáltatások lehetőségét értékek kell tekinteni, azt meg kell őrizni, illetve ahol szükséges javítani kell.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Foglalkoztatás növelése, munkahelyteremtésen belül a hagyományos, fenntartható mezőgazdálkodás támogatása, <u>környezeti és természeti szempontokat figyelembevevő integrált fejlesztési modellek alkalmazása</u>, ökoszisztéma szolgáltatások megőrzésére irányuló fejlesztések megvalósítása. Oktatási programok létrehozása, erősítése, terjesztése. Biodiverzitás megőrzésére való törekvés, infrastrukturális beruházásoknál (legfőképp utak, autópályák) nagyobb hangsúly fektetése a vadállomány területi elszeparáltságának megelőzésére.

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása a GINOP elemzéséhez
	6. Az építészeti, táji és kulturális értékek fennmaradását biztosítani kell.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fenntartható turizmus fejlesztés, ökológiai turizmus fejlesztése, építészeti, táji és kulturális értékek megőrzésére irányított támogatások, ezek kiosztásakor fenntarthatósági, városképi és turisztikai szempontok figyelembe vétele. 2. Beruházásoknál törekedni kell az építészeti, táji és természeti értékek megőrzésére, fejlesztésére, ezek fenntartható használatára, együttélésre
III. Biztosítani kell a természeti környezeti változásokhoz való alkalmazkodás lehetőségét egyéni és társadalmi szinten <i>A gazdasági-, társadalmi-, technikai-, egyed-, faj-, és bármilyen más fejlődés egyik elengedhetetlen feltétele, hogy szolgálja a környezethez való alkalmazkodást. Ellenkező esetben a folyamat a kérdéses alany pusztulásához vezethet.</i>	7. A környezeti (pl.: klíma-) változásokhoz való alkalmazkodó képességet mind a társadalom, mind az érintett lakosság szintjén meg kell őrizni, azt korlátozni nem szabad, sőt lehetőség szerint javítani kell.	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Lakossági tudatosságot javító programok támogatása</u>, az alkalmazkodáshoz elengedhetetlen ökológiai, természeti és környezeti értékek megőrzésére és védelmére kell koncentrálni, s az ökológiai kapacitás/szolgáltatások fenntartható hasznosítását mindenki számára biztosítani kell.
	8. A nem kívánatos természeti környezeti változásokat erősítő emberi tevékenységeket hatásuk és jelentőségük függvényében korlátozni kell.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Foglalkoztatás növelése, munkahelyteremtés – <u>tudatos fogyasztói magatartás erősítése</u> 2. Versenyképesség növelése – Környezetvédelmi beruházások ösztönzése, 3. K+F+I – anyag és energiatakarékosabb, kevesebb hulladékkal járó folyamatok fejlesztése, kapcsolt termelési modellek fejlesztése (hulladék=melléktermék=alapanyag) 4. A fejlesztések, beruházások nem járhatnak a szennyező kibocsátások növekedésével, társadalmi tudatosság erősítése szükséges, oktatás előtérbe helyezése, társadalmi ösztönzés.
	9. A természeti rendszerek környezeti változásokhoz való alkalmazkodó képességét segíteni kell, hogy ökoszisztéma szolgáltatásaikat megtarthassák.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Foglalkoztatás növelése, munkahelyteremtés – oktatási tevékenység erősítése 2. Versenyképesség növelése – n/a 3. K+F+I – kapcsolódó kutatások, fejlesztések (vízgazdálkodás, klímaváltozás hatásait kezelő fejlesztési célok támogatása) 4. Természeti környezet védelmével biztosítani kell a természeti folyamatok végbemenetelét, őshonos fajok védelmét, természet érintetlenségét
	10. Nem eltűrhető az az állapot, hogy a társadalom egy része olyan rossz életkörülmények között él, mely az alkalmazkodó képességét szinte megszünteti, így csak a közvetlen környezetének felélésével képes életben maradni.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Foglalkoztatás növelése, munkahelyteremtés – gazdaságilag elmaradott, magas munkanélküliségi rátával küzdő térségek támogatása, <u>felzárkóztatási programok indítása</u>, tudástranszfer erősítése, szegregációt csökkentő intézkedések, oktatás Vidéki turizmus segítése, fenntartható vízi turizmus támogatása, versenyképesség növelése.

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása a GINOP elemzéséhez
<p>IV. Meg kell adni mindenkin ek a lakóhelyén az emberhez méltó élet lehetőségét mind a jelenben, mind a jövőben.</p> <p><i>Egy fejlesztésnek akkor van értelme, ha jobb lesz tőle ott élni.</i></p>	<p>11. Az egészséges környezet és az egészséges ételmiszer és ivóvíz minden ember alapvető joga, a nem megfelelés sem helyi, sem tágabb szinten nem tűrhető.</p>	<p>1. Környezetvédelmi beruházások támogatása, barnamezős beruházások kivitelezése, externáliák figyelembe vétele a <u>szennyező tevékenységet közvetlenül vagy közvetetten generáló beruházások esetében</u> (létesítmények, infrastrukturális beruházások, stb.).</p> <p>2. Az <u>elérhető legjobb technikákat</u> alkalmazó projektek előnyben részesítése, negatív hatások intoleranciája.</p> <p>3. Ahol még nem valósult meg, víztisztítási beruházások befejezése, helyi mezőgazdálkodás ösztönzése a kihasználatlan területeken.</p>
	<p>12. Meg kell őrizni a helyi kultúrát, azokat a termelői és fogyasztói mintázatokat, amelyek a környezethez való alkalmazkodás során alakultak ki, s hosszú távon biztosították a helyi közösség és környezet harmóniáját. Emellett, vagy ha ez már nem lehetséges a fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítását kell támogatni.</p>	<p>1. Regionális gazdaságélénkítő programok támogatása, létrehozása, <u>lokálpatrióta</u> fogyasztásélénkítés, fenntartható fogyasztói és termelői szemlélet erősítése</p>
	<p>13. A projektek miatt a helyi közösségeknek ne szűküljenek a lehetőségei az igényelt és választható életmódok tekintetében, amennyiben ezek nem zárják ki egymást, és megfelelnek mind a fenntarthatóság, mind a fejlődés kritériumainak.</p>	<p>1. <u>Barnamezős</u>, az adott település képébe illeszkedő beruházások támogatása, fenntartható, munkahelyteremtő kezdeményezések felkarolása, regionális és települési sajátságokra építő turizmus támogatása, környezeti és természeti szempontok figyelembe vétele a projektek minden szintjén</p>
	<p>14. Minden a környezetgazdálkodással összefüggő tevékenységet azon a szinten kell megvalósítani, ahol a probléma kezelése a legnagyobb környezeti és egyéb haszonnal, valamint a legkisebb környezeti kockázattal, illetve kárral jár.</p>	<p>1. <u>Subszidiaritás</u> elvének alkalmazása a projektek során, szakértői segítség nyújtása, regionális szakértők támogatása, helyi piaci igényekre tekintettel lévő pályáztatás.</p>
	<p>15. A helyi szinten kezelhető erőforrások használata elsősorban a helyi közösség hasznát szolgálja.</p>	<p>1. <u>Helyi, decentralizált termelő vállalatok segítése</u>, fenntartható módon kiaknázható ökológiai szolgáltatásokra épülő projektek támogatása, helyi erőforrások fenntartható hasznosítására épülő beruházások segítése</p> <p>2. Horizontális elvként minden konstrukcióban a helyi erőforrásokra való támaszkodás elősegítése (PR tevékenység, stb. esetén is).</p>

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása a GINOP elemzéséhez
V. A fenntartható fejlődést csak felelősségt eljes ember érheti el. <i>Az egyén életminőségének javulása sem a saját, sem a mások által preferált környezeti javak sérelmére nem történhet.</i>	16. Erősíteni kell a társadalom befogadó jellegét (társadalmi kirekesztés, demográfiai problémák kezelése, stb.) az értékek mentén.	<u>1. Hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők, kisebbségek, idősek, pályakezdők foglalkoztatottságának növelése,</u> foglalkoztatásuk segítése, képzések, helyi lokálpatrióta programok felkarolás, tudás alapú és toleráns társadalom létrehozása iktatás és helyi szintű akcióprogramok lévén
	17. A térség, régió, város nem veszélyezteti - sem közvetlen, sem közvetett formában – sem saját környékén, sem távolabb ugyanezeknek a követelményeknek az érvényesülését.	<u>1. Integrációs programok, szegregációt csökkentő oktatások,</u> segítség hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők oktatásában, integrált települési társadalomfejlesztési tervek készítése, <u>kirekesztést csökkentő horizontális indikátorok alkalmazása.</u> Externális hatások figyelembe vétele, regionálisan integrált projektek kidolgozása
	18. Meg vannak az eszközök ahhoz, hogy a fejlesztések hatására a fenntarthatóság elvei tudatosuljanak, és erkölcsi normává váljanak a társadalom tagjaiban, és ezzel párhuzamosan a tervezés során az érintetteknek a döntésekben való részvétele biztosítva van.	1. Oktatás fejlesztése, érintett felek bevonása a stratégia, a projektek folyamataiba, korrupcióellenes lépések, projektek fenntarthatósági aspektusának kiemelése, kommunikálása a regionális/települési lakosság felé, példamutatás, környezettudatos, fenntartható munkahelyek létrehozása és támogatása, ugyan ilyen közintézmények megvalósítása

Ez alapján elkészítettük a következő táblázatot, mely az egyes kritériumokat a GINOP jelenlegi változatához képest értékeli, és javaslatokkal él.

5/5. táblázat: A fenntarthatósági kritériumok értelmezése a GINOP értékeléséhez

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>1. A lételemnek tekintett, feltételesen megújuló környezeti elemek (levegő, víz, föld, élővilág) készleteit és állapotát, valamint az általuk alkotott környezeti rendszer potenciálját, önszabályozó képességét a rendszer terhelhetőségének határán belül fenn kell tartani, illetve ahol ez szükséges és lehetséges, állapotukat javítani kell. ☺</p>	<p>A GINOP intézkedéseinek többsége (hosszú távon) közvetve érinti a környezeti elemeket. A kivitelezési munkákat leszámítva (infrastruktúra beruházások, felújítások, stb.) a közvetett hatás jelentkezik az oktatáson, a vállalkozásfejlesztésekben, az IKT szektor fejlesztésén, a K+I beruházásokon keresztül: a létrejött projektek „eredményei” tudják formálni a környezeti elemek minőségi paramétereit, változtatni a rendszer potenciálját. Pont ezért a programkiírások és a támogatást elnyerők kiválasztása során lenne szükséges ezen paraméterekkel foglalkozni.</p> <p>Azon intézkedéseknél, amelyek várhatóan közvetlenül hathatnak a környezeti állapotokra, az OP-ban megjelennek a fenntarthatóság szempontjából pozitív kritériumok: a barnamezős beruházások, az ökoinnovációk, a megújuló energiák, az energetikai korszerűsítések támogatásai.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Olyan tevékenységek, vállalatok támogatása, olyan munkahelyek megmentése és létrehozása, melyek közvetve vagy közvetlenül a környezeti rendszer állapotát és potenciálját fenntartják, illetve azon tevékenységek / vállalatok / munkahelyek kiemelt támogatása, melyek az állapot javításához hozzájárulnak. ☞ A környezeti elemekre vonatkozó externális hatások becslése és a becsléshez képesti csökkentés vállalása a projekt megvalósítása során és után. ☞ A projektek <u>legjobb elérhető technológia</u> (BAT) szempont szerinti végrehajtása ☞ A környezeti elemeket érintő mindennemű fejlesztés, beavatkozás az adott környezeti elem terhelhetőségének figyelembevételével kerüljön meghatározásra
<p>2. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban általánosan a feláldozott és a létrehozott értékek pozitív egyenlege kell, hogy érvényesüljön, miközben a megújuló erőforrások igénybevétele nem haladhatja meg azt az ütemet, amennyivel azok megújuló erőforrásokkal való helyettesíthetősége megoldható. ☺</p>	<p>Az OP jelen állapotában nem alkalmas arra, hogy belőle általános érvényű, a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásra vonatkozó következtetéseket vonjunk le.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ A fenntartható erőforrás-gazdálkodás figyelembevételével történjen a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás. ☞ Javasoljuk a BAT-okon alapuló eszközbeszerzéseket és fejlesztéseket ☞ zöld projektszemlélet kialakításának támogatása (green technology), helyettesítő, kevésbé természeti-erőforrás igényes technológiák, anyagok, folyamatok támogatása, kiválasztási részszerzőpont a támogatandó projektek között. ☞ Tudásalapú projektek előtérbe helyezése a nyersanyagokon és erőforrásokon nyugvókkal szemben.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>3. A természetbe hulladékként visszakerülő anyagok mennyiségének és veszélyességének csökkennie kell. ☺</p>	<p>A GINOP jelenlegi formájában nem látunk hulladékcsökkentésre való utalást, az intézkedések és prioritások között nincs erre vonatkozó cél. Az öko-innovációk támogatásán belül akár hulladékmennyiséget csökkentő elképzelések is kidolgozásra kerülhetnek.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ A GINOP pályázatok során az elektronikus ügyintézés, archiválás, iratkezelés előnyben részesítése, ☞ Az OP-ból támogatásban részesülő vállalkozások (az ézszerűség határára belüli) folyamatos hulladékcsökkentési vállalásra kötelezése, korszerű hulladékgazdálkodásra való ösztönzés a horizontális vállalatok során. ☞ Projektek hulladékkal leginkább terhelt lépéseinek azonosítása, zéró hulladék technológiák előnyben részesítése a pályázat során ☞ A támogatásban részesülő projektek között kapcsolt termelési rendszerekre irányuló útmutató „térkép” kidolgozásának annak azonosítására, hogy egyes vállalatoknál keletkező hulladék hasznosítható lehet-e (technológiailag és fenntartható módon, a környezeti előnyöket és hátrányokat összevetve) egy más vállalat számára.
<p>4. A rendelkezésre álló terület felhasználásánál az igénybe vehető területek nagyságát kemény felső korlátnak kell tekinteni, a fejlesztéseknél a területkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni. ☺/☺</p>	<p>A GINOP megfogalmazza a barnamezős beruházások előnyben részesítését a zöldmezősökkel szemben, ezen szempont betartása a pályázat során is rendkívül fontos.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Pályázatnál a helyettesítő tevékenységek esetében fajlagos területegységen előállított javak figyelembevétele. ☞ Zöldterületek mennyiségének megőrzése, beruházások esetében zöldterületek csökkentésének kiváltása/megváltása valamilyen szempontrendszer szerint. (települések esetében pl. közparkok/zöld felületek létrehozása, fenntartása; fakivágásoknál új, a kivágottal valamilyen módszertan szerint megfeleltethető fa/fák telepítése, stb.)
<p>5. A biológiai sokféleség megőrzésének feltételeit, a természetesen előforduló fajok, és tenyésztett vagy természetesen hagyományos fajták megőrzését és védelmét, a természetes és természetesen élőhelyek sokszínűségét, és térbeli koherenciáját biztosítani kell. Az ökoszisztéma szolgáltatások lehetőségét értékelni kell tekinteni, azt meg kell őrizni, illetve ahol szükséges javítani kell. ☺</p>	<p>A GINOP jelenlegi formájában nem látunk a biodiverzitásra, annak javítására való utalást, az intézkedések és prioritások között nincs erre vonatkozó cél.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Munkahelyteremtés, vállalkozásfejlesztés során hagyományos, fenntartható mezőgazdálkodás támogatása, <u>környezeti és természeti szempontokat figyelembe vevő integrált fejlesztési modellek alkalmazása</u> ☞ Ökoszisztéma szolgáltatások megőrzésére irányuló fejlesztések megvalósítása. ☞ Biodiverzitás megőrzésére való törekvés, infrastrukturális beruházásoknál (legfőképp utak, autópályák) nagyobb hangsúly fektetése a vadállomány területi elszeparáltságának megelőzésére. ☞ Növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatos pályázatnál a régióhoz alkalmazkodott / a régió megváltozott jellegéhez illeszkedő állat és növényfajok hasznosítása, termelése és tenyésztése a géndiverz flóra és fauna fenntartásához.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>6. Az építészeti, táji és kulturális értékek fennmaradását biztosítani kell.</p> <p>☺/☹/☹</p>	<p>A GINOP 6. Prioritásában megjelenik a kulturális és természeti értékek, örökségek védelme, megőrzése, ugyanakkor ennek pontos módját nem részletezi az OP. Jelen verzióból annyi derül ki, hogy energiahatékonysági beruházásokkal kívánják az értékek védelmét megoldani, ami üdvözlendő, ugyanakkor nem elégséges. Energiahatékonysági beruházásokkal nem lehet a sokszor leromlott állapotban lévő kulturális örökségeket fenntartani, illetve ezek gazdasági fenntarthatóságát szavatolni. Az OP tervezői úgy fogalmazzák, „A prioritás intézkedés keretében megvalósuló fejlesztésekkel a kulturális és természeti örökség helyszíneinek gazdasági fenntarthatóságát szükséges szolgálni, ezt a turisztikai vonzerők innovatív, kreatív módon történő attrakcióvá alakításával kívánjuk elérni.”. Véleményünk szerint is fontos szempont a támogatásból megvalósuló beruházások gazdasági fenntarthatósága, ugyanakkor nem lehet pusztán gazdasági szempontból megközelíteni a fenntarthatóságot. Az erős fenntarthatóság értelmezése szerint a környezet-társadalom-gazdaság hármasság figyelembevételével, a természeti és kulturális környezet fenntartható fejlesztését szem előtt tartva kell eljárni ezen projektek esetében.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Fenntartható turizmusfejlesztés, ökológiai turizmus fejlesztése, építészeti, táji és kulturális értékek megőrzésére irányított támogatásoknál, ezek kiosztásakor fenntarthatósági, városképi és turisztikai szempontok figyelembe vétele. ☞ Beruházásoknál törekedni kell az építészeti, táji és természeti értékek megőrzésére, fejlesztésére, ezek fenntartható használatára, együttélésre. ☞ A fenntarthatóság újraértelmezése szükséges az OP-ban, nem lehet a pénzügyi fenntarthatóságot a környezettel összemenni/azonosítani. ☞ Ahogy az OP is megfogalmazza, rendkívül fontos a természeti értékek fejlesztésénél, rendszerbe szervezésénél a terület teherbírásának, fenntartható használatának figyelembe vételével tervezni. ☞ A természeti fejlesztéseknél rendkívül fontos a természet közeli, tájba illő ötletek megvalósítására törekedni, megközelítésükkor is környezet és természetbarát közlekedési módokat előtérbe helyezni. ☞ Egészségturizmus esetében a természeti erőforrások (pl. gyógy- és termálvizek) fenntartható használatára, hasznosítására kell törekedni. ☞ Fenntartható, környezetbarát és természetközeli viselkedésmódok és kultúra átadása kell, hogy legyen a cél – kapcsolódó infrastruktúrafejlesztést óvatosan, környezetbe illeszkedő mértékkel, mérettel és kivitellel kell végezni. ☞ A szubszidiaritás elvének biztosítása érdekében óvatosan kell bánni a központi koordináció kijelölésével.
<p>7. A környezeti (pl.: klíma-) változásokhoz való alkalmazkodó képességet mind a társadalom, mind az érintett lakosság szintjén meg kell őrizni, azt korlátozni nem szabad, sőt lehetőség szerint javítani kell.</p> <p>☹</p>	<p>Nem található az OP-ban kimondottan a lakosság és a társadalom alkalmazkodóképességére, annak javítására vonatkozó intézkedés. Egyes intézkedéseken belül megjelenhetnek olyan projektek, melyek ehhez hozzájárulnak (pl. ökoinnováció), illetve az épületenergetikai felújítások, ha nem is az alkalmazkodáshoz, de a megelőzéshez hozzájárulnak.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Lakossági tudatosságot javító programok támogatása az oktatási programok során. ☞ Az alkalmazkodáshoz elengedhetetlen ökológiai, természeti és környezeti értékek megőrzésére és védelmére kell koncentrálni, s az ökológiai kapacitás/szolgáltatások fenntartható hasznosítását/használatát mindenki számára biztosítani kell. ☞ Növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatosan a régióhoz alkalmazkodott / a régió megváltozott jellegéhez passzoló állat és növényfajok hasznosítása a géndiverz flóra és fauna fenntartásához.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>8. .A nem kívánatos természeti környezeti változásokat erősítő emberi tevékenységeket hatásuk és jelentőségük függvényében korlátozni kell.</p> <p>☹</p>	<p>Ezen pontot kétféleképpen értelmezhetjük az OP-ban. Egyrészt az infrastruktúra beruházások (zöldebb technológia), a vállalkezási tanácsadások, az oktatási tevékenységek során csökkenhet a természetkárosító emberi tevékenységek mértéke, ugyanakkor a beszállítói integrátorok megerősödése, új vállalkozások alakulása közvetlenül és közvetve is növelheti a káros emberi tevékenységek mértékét.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Oktatási projektek során a tudatos fogyasztói magatartás erősítése ☞ Projektben nyertes vállalkozások (pl. vállalkozásfejlesztés során) környezetvédelmi beruházásainak ösztönzése, ☞ K+I fejlesztések során anyag és energiatakarékosabb, kevesebb hulladékkal járó folyamatok fejlesztése, ☞ Annak kikötése, hogy a fejlesztések, beruházások nem járhatnak a szennyező kibocsátások növekedésével ☞ Egy adott cél eléréséhez nevesített projektek közül a kisebb nem kívánatos hatást kiváltó(ka)t kell választani
<p>9. A természeti rendszerek környezeti változásokhoz való alkalmazkodó képességét segíteni kell, hogy ökoszisztéma szolgáltatásaikat megtarthassák.</p> <p>☹</p>	<p>Nem található az OP-ban erre vonatkozó rész, cél vagy intézkedés.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ K+I tevékenységek, kutatások, fejlesztések (vízgazdálkodás, klímaváltozás hatásait kezelő fejlesztési célok) támogatása ☞ Természeti környezet védelmével biztosítani kell a természeti folyamatok végbemenetelét, őshonos fajok védelmét, természet érintetlenségét

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>10. Nem eltérhető az az állapot, hogy a társadalom egy része olyan rossz életkörülmények között él, mely az alkalmazkodó képességét szinte megszünteti, így csak a közvetlen környezetének felélésével képes életben maradni.</p> <p>☺/☹</p>	<p>Az OP jelentős lépéseket tervez az hátrányos helyzetű (konvergencia) régiók foglalkoztatásának növelésére, a képzettséggel/végzettséggel nem rendelkezők oktatására, a fiatalok álláshoz jutására, a vállalkozóvá válás elősegítésére. Az intézkedéseket, programokat egymással szorosan összefüggve tervezik megvalósítani az OP tanulsága szerint. Ezekhez kapcsolódóan tanterv készítés és kerettanterv felülvizsgálat is várható az operatív program megvalósítása során, a képzési terv rugalmassága, hatékonysága mentén.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Az előzőekben javasolt oktatásba veendő környezet-, természetvédelmi és fenntarthatósági modulokat vegyék figyelembe a tananyagfejlesztésnél. ☞ Új tananyagfejlesztés helyett/mellett érdemes lenne itthon és más országokban is bevált (azaz már tesztelt és működőképes) modelleket alkalmazni, esetleg azok átalakításával hibrid oktatási modelleket létrehozni. ☞ Fontos figyelembe venni az oktatás során a legújabb átfogó elemzések (pl. PISA tesztek) eredményeit, s ezek fényében akár a fiatalabb korosztály tanterveit is felülvizsgálni. ☞ Fenntarthatósági szempontból fontos lenne a szakközépiskolák színvonalának és elismertségének növelése, hiszen jó szakmunkából folyamatosan hiány van az országban ☞ Fontos kidolgozni a fejlesztési programokon belül közel homogén tudású és képességű csoportok létrehozására alkalmas kiválasztási módszert, hiszen így jobban biztosítható a programok eredményessége ☞ A jelenlegi indikátorszámok mellett várhatóan további (a képzettek számával arányos mennyiségű) munkahelyteremtésre lesz szükség, hogy a képzettek el is tudjanak helyezkedni, legyen felvevőbázisa a képzett munkaerőnek. ☞ Helyi fenntartható, hagyományos munkamódszerek megtartása, munkamintázatok felülvizsgálata, ezekre alapozó fejlesztési programok kidolgozása ☞ A kimondottan fiatalok álláshoz jutását célzó programok mellé céltott szociálpedagógiai módszertan kell, hogy kiépüljön, hogy valóban értékelhető eredményeket lehessen elérni a fejlesztési programokkal, s ne csak indikátorteljesítésekről szóljanak a pályázatok. ☞ Már máshol is alkalmazott és bevált példák átvétele az elmaradott területeken a szegregáció csökkentése és megszüntetése, a hatékony oktatási módszerek átvétele, az alapvető szociális készségek elsajátítása, a kilátástalanságból való kilábalás érdekében. Ehhez az oktatás, a mentálhigiénés tanácsadás, a pozitív példamutatás, a személyre szabott tanácsadás, és a tudatosság elterjesztése egyszerre fontos, céltott módon a különböző korosztályok és különböző életviteli helyzetben/állapotban lévők számára.
<p>11. Az egészséges környezet és az egészséges ételmiszer és ivóvíz minden ember alapvető joga, a nem megfelelés sem helyi, sem tágabb szinten nem tűrhető.</p> <p>☺</p>	<p>A GINOP leginkább az ökoinnováción keresztül, illetve a barnamezős beruházások kivitelezésével, az épületenergetikai felújításokkal, a megújuló energiaforrások használatán keresztül járul hozzá az egészséges(ebb) környezet létrejöttéhez.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ externáliák figyelembe vétele a szennyező tevékenységet közvetlenül vagy közvetetten generáló beruházások pályáztatásakor (pl. létesítmények, infrastrukturális beruházások, stb.). ☞ Az elérhető legjobb technikákat (BAT) alkalmazó projektek előnyben részesítése, negatív hatások intoleranciája. ☞ Helyi mezőgazdálkodás ösztönzése a kihasználatlan területeken. ☞ Megújuló energiaforrások hasznosításakor a biomassza égetés szükségességének és lehetőségének vizsgálata. A helyben / lokálisan keletkező mezőgazdasági hulladék energetikai hasznosítása támogatható, ugyanakkor a jó minőségű, mezőgazdasági célra is hasznosítható földterületek biológiai energiahordozó termesztésére történő felhasználása legalábbis aggályos, miközben Magyarországon is vannak, akik nem jutnak megfelelő mennyiségű táplálékhoz nap mint nap.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>12. Meg kell őrizni a helyi kultúrát, azokat a termelői és fogyasztói mintázatokat, amelyek a környezethez való alkalmazkodás során alakultak ki, s hosszú távon biztosították a helyi közösség és környezet harmóniáját. Emellett, vagy ha ez már nem lehetséges a fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítását kell támogatni.</p> <p>☺</p>	<p>A GINOP nem fogalmaz meg stratégiai célokat a helyi mintázatok megőrzése céljából, a helyi kultúra megőrzésének célja valószínűsíthető a turisztikai és örökségvédelmi projektek keretében. A helyi piac megerősítése cél, de az nem derül ki, hogy ezt helyi mintázatok megőrzése mellett képzelik-e el a tervezők.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Regionális gazdaságélénkítő programok támogatása, létrehozása, <u>lokálpatrióta</u> fogyasztásélénkítés, fenntartható fogyasztói és termelői szemlélet erősítése az intézkedéseken belül. ☞ Hagyományos, tájjellegű, helyi szinten kialakult <u>fenntartható</u> mezőgazdálkodás támogatása, környezeti és természeti szempontokat figyelembe vevő integrált fejlesztési modellek alkalmazása, ökoszisztéma szolgáltatások megőrzésére irányuló fejlesztések megvalósítása. ☞ Oktatási programok létrehozása, erősítése, terjesztése. ☞ Növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatosan a régióhoz alkalmazkodott / a régió megváltozott jellegéhez passzoló állat és növényfajok hasznosítása a géndiverz flóra és fauna fenntartásához. ☞ Ahol lehetséges, a gazdaságélénkítést a helyi kultúrára, termelői és fogyasztói mintázatokra építve, azokkal szinergiában kell kialakítani.
<p>13. A projektek miatt a helyi közösségeknek ne szűküljenek a lehetőségei az igényelt és választható életmódok tekintetében, amennyiben ezek nem zárják ki egymást, és megfelelnek mind a fenntarthatóság, mind a fejlődés kritériumainak.</p> <p>☺</p>	<p>Véleményünk szerint, mivel a GINOP nagy részének célja a gazdaság élénkítése, a jobb életszínvonal biztosítása, várhatóan nem fog beszűkülni az intézkedések hatására az igényelt és választható életmódok tekintetében, sőt; amennyiben a gazdaságélénkítéssel kapcsolt foglalkoztatás sikeresen megvalósul, valószínűsíthetően növekszik az emberek választási lehetőségeinek száma.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ <u>Barnamezős</u>, az adott település képébe illeszkedő beruházások támogatása, ☞ fenntartható, munkahelyteremtő kezdeményezések felkarolása, ☞ regionális és települési sajátságokra építő turizmus támogatása, ☞ környezeti és természeti szempontok figyelembe vétele a projektek minden szintjén. ☞ Externális hatások figyelembevétele a pályáztatás során
<p>14. Minden a környezetgazdálkodással összefüggő tevékenységet azon a szinten kell megvalósítani, ahol a probléma kezelése a legnagyobb környezeti és egyéb haszonnal, valamint a legkisebb környezeti kockázattal, illetve kárral jár.</p> <p>☺</p>	<p>A GINOP több helyen is központosított irányítást javasol a különböző intézkedések végrehajtása során. Véleményünk szerint ezzel sérül a szubszidiaritás elve, meg kéne találni az összhangot az elkerülhetetlen központi irányítás és a helyi, térségi tevékenységek között.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ szubszidiaritás elvének alkalmazása a projektek során, szakértői segítség nyújtása, regionális szakértők támogatása, helyi piaci igényekre tekintettel lévő pályáztatás. ☞ bürokrácia csökkentése a projektek végrehajtása során

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
15. A helyi szinten kezelhető erőforrások használata elsősorban a helyi közösség hasznát szolgálja. ☺	A GINOP a megújuló energiaforrások hasznosításával és a fenntartható turizmus kiépítésével is a helyi erőforrások helyi hasznosulását támogatja. Javaslatunk: ☞ Helyi, decentralizált termelő vállalatok segítése, ☞ fenntartható módon kiaknázható szolgáltatásokra épülő projektek támogatása, ☞ Horizontális elvként minden konstrukcióban a helyi erőforrásokra való támaszkodás elősegítése fenntartható módon, azok kihasználása nélkül, szinergikusan (PR tevékenység, stb. esetén is).
16. Erősíteni kell a társadalom befogadó jellegét (társadalmi kirekesztés, demográfiai problémák kezelése, stb.) az értékek mentén. ☹	A munkanélküliek álláshoz jutásával, az életszínvonal emelkedésével összhangban nőhet az emberek szolidaritása, a kirekesztés-ellenessége, ugyanakkor a két változás között nincs bizonyított kapcsolat. Az egyes intézkedésekben szerepel a hátrányos helyzetűek, megkülönböztetettek, kirekesztettek segítésére kiírt intézkedések. Javaslatunk: ☞ A képzések során elfogadást segítő, szociális modulok beépítése ☞ Hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők, kisebbségek, idősek, pályakezdők foglalkoztatottságának növelése, foglalkoztatásuk segítése, ☞ képzések, helyi lokálpatrióta programok felkarolás, ☞ tudás alapú és toleráns társadalom létrehozása helyi szintű akcióprogramok révén. ☞ Már máshol is alkalmazott és bevált példák átvétele az elmaradott területeken a szegregáció csökkentése és megszüntetése, ☞ az oktatáshoz kapcsolódó speciális modulok alkalmazása: mentálhigiénés tanácsadás, a pozitív példamutatás, a személyre szabott tanácsadás, és a tudatosság elterjesztése célzott módon a különböző korosztályok és különböző életviteli helyzetben/állapotban lévők számára.
17. A térség, régió, város nem veszélyezteteti - sem közvetlen, sem közvetett formában – sem saját környékén, sem távolabb ugyanezeknek a követelményeknek az érvényesülését. ☹	
18. Meg vannak az eszközök ahhoz, hogy a fejlesztések hatására a fenntarthatóság elvei tudatosuljanak, és erkölcsi normává váljanak a társadalom tagjaiban, és ezzel párhuzamosan a tervezés során az érintetteknek a döntésekben való részvétele biztosítva van. ☺	Az OP-ban az oktatáson, a K+I innovációkon, a fenntartható turizmusfejlesztésen keresztül elérhetőek ezek a célok a tudatosság növelésén keresztül. Javaslatunk: ☞ A képzések, oktatások keretében fenntarthatósági modul beépítése.

A táblázatban a következő minősítési jeleket használtuk:

Jel	Jelentés
☺	A fenntarthatósági kritérium szempontjából egyértelműen kedvező elmozdulásokra lehet a GINOP alapján számítani.
☹	A fenntarthatósági kritérium tekintetében lehetnek kedvező folyamatok, de vagy ezek mértéke valószínűleg csekély, vagy számolnunk kell ellentétes hatásokkal is, amelyek közömbösíthetik az eredményt.
☹	A fenntarthatósági kritérium szempontjából egyértelműen kedvezőtlen elmozdulásokra számíthatunk.

5.3. Gátló társadalmi gazdasági konfliktusok

Az eddigiekben a fenntarthatóság és a környezeti hatások szempontjából elemeztük a fejlesztéseket, de számolnunk kell olyan átfogó folyamatokkal is, amelyek a végrehajtás során a tervezettel ellentétes környezeti hatásokat okozhatnak, kedvezőtlen folyamatokat indíthatnak el, vagy megkerülhetetlen végrehajtási korlátot jelentenek. Ezeket a konfliktusokat, jelenségeket az **5/6. táblázat**ban foglaljuk röviden össze.

5/6. táblázat: **Társadalmi-gazdasági eredetű hatások és az operatív programok**

Társadalmi-gazdasági eredetű hatások	Esetleges következmény/ OP válasz (zárójelben a kiemelten érintett OP, ha nincs megjelölt OP, akkor minden OP érintett)
Gazdasági hatások, folyamatok	
<p>1. Gazdasági válság, a lassú kilábalás hatására a rövid távú szemlélet és a növekedési kényszer erősödik, a hosszú távú környezeti szempontokat is figyelembe vevő magatartás háttérbe szorul.</p>	<p>A fejlesztéseknél és egyéb intézkedéseknél a környezeti, fenntarthatósági horizontális szempontok elhanyagolása. A kiválasztási szempontoknál a környezeti követelmények következetes érvényesítésének elmaradása. A PM-ben is a növekedés jelzője ugyan az, hogy fenntartható, de ez tartóssat, és nem a fenntartható fejlődésnek megfelelőt jelent.</p>
<p>2. Az állandó szabályozásváltozások, a költségvetési megszorítások és a kedvezményezettek rossz pénzügyi helyzete (kevés önereje) kikényszeríti a rövid távú szemléletet.</p>	
<p>3. A helyi közösségek hozzászoktak valamilyen - a politika vagy a gazdasági kényszerek (külföldi befektetők) diktálta külső feltételeknek való – kiszolgáltatottsághoz. A kívülről diktált fejlődés azonban általában környezet- és hagyományidegen.</p>	<p>Környezeti szempontból nem megfelelő fejlesztések valósulhatnak meg. Veszélybe kerül a támogatások felhasználása (abszorpció) és a megépített létesítmények, illetve intézkedések hosszú távú pénzügyi, környezeti fenntarthatósága is.</p>
<p>4. Az önkormányzatok fejlesztései gyakran presztízscélokat szolgálnak, sokszor nem a helyi valós szükségletek kielégítése a cél.</p>	<p>A helyi adottságokra, köztük a természeti adottságokra épülő megoldások preferálása szükséges.</p>
<p>5. Az önkormányzatok szakember ellátottsága szerény, céljai (túlélés) erősen determináltak.</p>	
<p>6. Az önkormányzatok folyamatos erőforráshiánya eladósodási hajlama.</p>	
<p>7. A tőkebefektetőket, a külföldi és hazai beruházókat a környezeti hatások általában maximum a jogszabályok betartásának szintjéig érdeklik, általában nincs kötődésük a területhez.</p>	<p>Az területi környezeti adottságokhoz illeszkedő fejlesztéseket akadályoztatása.</p>
<p>8. Az ipari fejlődés további stagnálásával, kismértékű beindulásával megállhat a savasodást okozó, az ÜHG hatású gáz kibocsátás csökkenése, növekedhet az ipar energiafogyasztás, és e miatt a légszennyező anyagok kibocsátása. A veszélyes anyagokkal folytatott tevékenység jelentős kockázatokat hordoz.</p>	<p>Kemény környezeti, klíma, fenntarthatósági horizontális kritérium és pályázati követelmény érvényesítése szükséges. (Elsősorban a GINOP-nál, de minden olyan OP-nál ahol energiái igényes tevékenység támogatása előfordulhat.)</p>

Társadalmi-gazdasági eredetű hatások	Esetleges következmény/ OP válasz (zárójelben a kiemelten érintett OP, ha nincs megjelölt OP, akkor minden OP érintett)
<p>9. Kevésbé jellemző a gazdaságban a hulladékszegény technológiák alkalmazása, vagy a keletkező gyártási maradékok visszaforgatása. Hasonlóan kevés és nem megfelelően szabályozott a jellemzően hulladék felhasználó tevékenység is. Az ipari ökológiai megközelítés alkalmazása, a primer nyersanyagok védelme és az anyagában történő hasznosítás alacsony szintű.</p>	<p>Kemény környezeti, klíma, fenntarthatósági horizontális kritérium és pályázati követelmény érvényesítése szükséges. (Elsősorban a GINOP-nál, de minden olyan OP-nál ahol hulladékkeletkezéssel együtt járó tevékenység támogatása előfordulhat.)</p>
<p>10. A környezetvédelmi ipar, szolgáltatások súlya kicsi, korszerűsége hagy kívánnivalót maga után.</p>	<p>A környezeti fejlesztésekhez kevés a hazai beszállítói hozzájárulás, így a gazdaságfejlesztési, foglalkoztatási hatás a kívánnál alacsonyabb.</p>
<p>11. A legnagyobb tőke és lobbierő, továbbra is az iparosított, intenzív technológiák, és az ezek termékeit feldolgozó, szintén túliparosított élelmiszeripar mögött van. Az élelmiszer import-függőség számos, az emberi egészséggel és az élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos kérdést is felvet.</p>	<p>Kemény környezeti, klíma, fenntarthatósági horizontális kritérium és pályázati követelmény érvényesítése szükséges. (Elsősorban a GINOP-nál, de minden olyan OP-nál ahol ilyen technológiákat alkalmazó tevékenység támogatása előfordulhat.)</p>
<p>12. Növekednek a mobilitási igények, és célként jelenik meg ennek kielégítése.</p>	<p>A közösségi közlekedés, illetve a vasúti, vízi és a kombinált szállítási módok preferálása az OP-kban. (Leginkább az IKOP, TOP, VEKOP szintjén.)</p>
<p>13. Túlcentralizált hálózatok feloldásának folyamatos ellehetetlenülése. (Minden autópálya Budapest felé vezet, minden metróvonal az V. kerületbe, decentralizált energiaellátás terjedésének akadályozása)</p>	<p>Közlekedési intézkedések hatásai korlátozottak, a rossz tendenciák tovább élnek. (Elsősorban az IKOP, TOP, VEKOP szintjén. Megj.: <i>A probléma már megemlítés szintjén sincs az IKOP-ban</i>)</p>
<p>14. Turizmus növekedése jelentős környezeti igénybevétellel jár, általában területileg koncentrált módon.</p>	<p>Kemény környezeti, klíma, fenntarthatósági horizontális kritérium és pályázati követelmény érvényesítése szükséges, ugyanakkor a területi szempontokat is figyelembe kell venni. Ez fontos lenne érvényesíteni a 4. pt. intézkedéseinél.</p>
<p>15. Épületállomány állapota kritikus, legalább kétharmada felújításra szorul.</p>	<p>Az OP-kban megjelenő épületenergetikai fejlesztéssel együtt felújításra is lehessen támogatást kapni. (Szinte minden OP, de elsősorban a GINOP, TOP, VEKOP, KEHOP.)</p>
<p>16. A közösségi infrastruktúra, köztük a környezeti közszolgáltatások (vízhálózat, szennyvíz) vagy a közlekedési infrastruktúra helyenként rendkívül lepusztult állapotban van.</p>	<p>A rekonstrukciós feladatok előtérbe kellene, hogy kerüljenek. Ez egyelőre nem látható.</p>
<p>17. A területhasználat alakulása kedvezőtlen. Jellemző a belterületbe vonás, és elsősorban az az infrastruktúra (útépítés) és a szolgáltató (kereskedelem, logisztika, stb.) területek terjeszkedése. A növekvő mértékű urbanizáció, a települések szétterülése, összeépülése jellemző.</p>	<p>Kemény környezeti, klíma, fenntarthatósági horizontális kritérium és pályázati követelmény érvényesítése szükséges, ugyanakkor a területi szempontokat is figyelembe kell venni. Nagyon a GINOP terület-igénybevétellel járó fejlesztései esetében.</p>
<p>18. A piac önmagától nem preferálja a környezetbarát termékeket. A környezetileg jobb, társadalmilag hasznosabb termékeknek kicsi az ismertsége, az elérhetősége és általában drágább is.</p>	<p>Ökoinnováció, környezeti K+F, környezeti kritériumok erősítése. (Minden OP, de elsősorban is a GINOP, a TOP és a VEKOP szintjén.)</p>

Társadalmi-gazdasági eredetű hatások	Esetleges következmény/ OP válasz (zárójelben a kiemelten érintett OP, ha nincs megjelölt OP, akkor minden OP érintett)
19. Nemzetközi összehasonlításban alacsony a hazai vállalkozások K+F és innovációs tevékenysége , pláne a környezetvédelmi tartalmú.	
20. A hazai tudásáramlás nemzetközi viszonylatban lassúnak számít : a tudomány és az ipar között jelentős „szakadék” húzódik.	
21. Az egy hektár mezőgazdasági területre jutó műtrágya hatóanyag mennyisége az utóbbi években újból emelkedik , a nitrogén mérleg egyenlege az elmúlt években ingadozott, azonban a többi tagországhoz viszonyítva jóval kedvezőtlenebb. A szerves trágya használat katasztrofálisan alacsony . A talajok foszformérlege hosszú idő óta negatív. A gazdaságok műtrágya felhasználásában lévő területi különbségek továbbra is jellemzőek.	<p>A nemzetközi szinten még jónak számító talajadottságaink romlása, amihez a 11. pont és a biomassza égetés erőltetése is hozzájárulhat. A probléma azért is súlyos, mert nagyon nehéz rövid időn belül megoldást találni.</p> <p>(a problémát a KEHOP nem kezeli, a Vidékfejlesztési OP viszont igen.)</p>
22. Gyakran előfordul, hogy a kifejezetten gazdaságfejlesztési céllal megvalósított beruházások sokszor nem érik el céljukat (lásd pl. ipari parképítések/bővítések, vagy útfejlesztések), miközben ennek ellenére környezeti konfliktusokat, problémákat okoznak.	<p>Ezek végeredményben felesleges pénzköltések, fejlesztések. Ezt megelőzni csak a jelenleginél megalapozottabb stratégiákkal, és jobb kiválasztási rendszerrel lehet. A következmény egyértelmű feleslegesen feláldozott környezeti érték, állapotjellemző. A GINOP esetében döntő fontosságú.</p>
Társadalmi hatások, folyamatok	
23. Új munkahely teremtése, vagy a régiiek megtartása gyakran alapvető létkérdésként, társadalmi elvárásként lehet értelmezni, akár a környezeti érdekek sérelme árán is .	<p>Kemény környezeti, klíma, fenntarthatósági horizontális kritérium és pályázati követelményérvényesítés szükséges, ugyanakkor a területi szempontokat is figyelembe kell venni. A munkahelyteremtés kiemelt célja a GINOP-nak, nagyon fontos kezelni a konfliktust.</p>
24. Az elmaradott térségek a saját források hiánya miatt eleve kevesebb támogatáshoz juthatnak . A kitorési kísérletek gyakran járnak a meglévő értékek felélésével, feláldozásával. A jelenlegi támogatási periódus is Budapest és néhány nagy lobbijú város pozícióit erősítette.	<p>A területi felzárkózást segítő intézkedések kis mértékű, elszigetelt eredményekre vezethetnek. A területi felzárkózást segíteni nemcsak az EFOP-ból kell, megfelelő pályázati kritérium rendszer szükséges a többi OP-ban is. A nagyobb lobbijú erő mindig felülírja ezeket a törekvéseket.</p>
25. Jelentősek, és nőnek a regionális, térségi különbségek .	<p>A GINOP-ban lévő területi fókuszálás (legnagyobb növekedési potenciállal rendelkező térségek (un. növekedési zónák, max. 6-8) ilyen veszélyeket rejt magában. A jelenlegi támogatási periódusban is Budapest és néhány nagy lobbijú város volt, aki szinte mindent vitt. Ezeknél a legnagyobb a növekedési potenciál.</p>
26. A lakosság jelentős részének helyzete olyan, hogy a mindennapi megélhetési problémák háttérbe szorítanak minden mást . Gyakorikak a szegénységből, megélhetési kényszerből származó környezeti túlterhelések, túlhasználatok.	<p>Törekedni kell a win-win megoldásokra, ami egyszerre szolgálja a szegénység elleni küzdelmet, a foglalkoztatottság növelését és a fenntartható fejlődést (pl. energiaszegénység megelőző programok indítása, szociális földprogramok, élömlátás igényes környezeti, vízi fejlesztések, fenntartási munkák).</p>
27. A foglalkoztatottság szintje még mindig alacsony .	

Társadalmi-gazdasági eredetű hatások	Esetleges következmény/ OP válasz (zárójelben a kiemelten érintett OP, ha nincs megjelölt OP, akkor minden OP érintett)
<p>28. A reáljövedelmek nem, vagy kis mértékben növekednek, sőt a növekedési adatot is leggazdagabb rétegek adatai produkálták. A jövedelem különbségek már olyan szintűek, ami a gazdasági fejlődésnek is gátja. (tízszerez körül)</p>	<p>A környezetvédelmi közszolgáltatásoknál komoly megfizethetőségi, lakossági fizető-képességi probléma merül fel (ivóvíz, szennyvíz, hulladék). Veszélybe kerül a támogatások felhasználása (abszorpció) és a megépített létesítmények, illetve intézkedések hosszú távú pénzügyi, környezeti fenntarthatósága is. A hatalmas GINOP-ra fordított ráfordítás mennyiség nem akkor éri el a célját, ha GDP növekedést eredményez, hanem ha általános reálbér növekedést is.</p>
<p>29. Az egészség megőrzésének jelentős akadálya a szegénység, a társadalmi kirekesztettség.</p>	<p>A környezet-egészségügy erősítése is szükséges. (Elsősorban EFOP-ban.)</p>
<p>30. A fogyasztói társadalmi értékrend dominál. Az anyagi jólét megszerzése aránytalanul nagy szerepet kap, míg a környezet minőségének, szolgáltatásainak értékelése nem megfelelő súlyú. Ezt a szemléletet a média még erősíti is.</p>	<p>Az OP-k környezeti fejlesztéseinek elfogadottsága alacsony lehet. Környezeti nevelés, szemléletformálás szerepét növelni kell. (Különösen az EFOP-ban és a KEHOP-ban, de minden OP-ban törekedni kell rá, a KEHOP-ban és az IKOP-ban van rá intézkedés.)</p>
<p>31. A fogyasztói társadalom magatartás-formái anyag- és energiapocsékoláshoz és a hulladékok fokozott termeléséhez vezetnek.</p>	<p>Az OP-k vonatkozó intézkedései korlátozott hatásúak lehetnek, ezért erősítésük szükséges. Ugyanakkor az erre ható legfontosabb folyamatokra (tartósabb cikkek gyártása, a nagytömegű csomagolóanyag, műanyagflakon kiváltása, környezetbarát termékek adókedvezményei) nincs hatással a tervezett fejlesztések rendszere.</p>
<p>32. A környezeti nevelésben megjelenő normákat a mindennapi élet gyakorlata nem erősíti. Állami és önkormányzati környezetvédelmi példamutatás nem megfelelő.</p>	
Intézményi, szabályozási hatások	
<p>33. A környezetpolitika ágazati és területi integrációját nehezítő tényezők vannak túlsúlyban. Nincs olyan intézmény, mechanizmus, amely képes lenne a környezeti, a fenntarthatósági és társadalmi-gazdasági kérdések együttes kezelésére.</p>	<p>Az OP-k környezeti intézkedései korlátozott hatásúak lehetnek. Lassíthatja a fejlesztések megvalósítását, ugyanakkor gyengíti a környezeti követelmények érvényesíthetőségét. Az integráció a GINOP esetében is fontos lenne.</p>
<p>34. A társadalmi együttműködés területén, nemzetközi összehasonlításban alacsony mind az emberekbe, mint az intézményekbe vetett bizalom.</p>	<p>A társadalmiasítási feladatokat komolyabban kell venni, hogy a közérdek jobban érvényesülhessen.</p>
<p>35. A környezeti intézkedések nem, vagy nehezen illeszkednek az ágazati és területfejlesztési tervekbe.</p>	<p>A problémát erősíti a környezetvédelmi (és a vízügyi) feladatok irányításának széttagolása.</p>
<p>36. Az egyes beruházási tevékenységek társadalmi-gazdasági-környezeti megvalósíthatóságának vizsgálata és társadalmi egyeztetése sokszor nem megfelelő módon történik. A környezeti döntéshozatal mozgásteret szűkül.</p>	<p>Az OP-k környezeti intézkedései korlátozott hatásúak lehetnek. Lassíthatja a fejlesztések megvalósítását, ugyanakkor gyengíti a környezeti követelmények érvényesíthetőségét.</p>
<p>37. Sokszor a stratégiai szintű döntéshozatal során is a rövid távú érdekek kerülnek előtérbe, melyek nem állnak arányban a környezethez fűződő, hosszabb távú közérdekkel.</p>	<p>A társadalmiasítási feladatokat komolyabban kell venni, hogy a közérdek jobban érvényesülhessen.</p>

Társadalmi-gazdasági eredetű hatások	Esetleges következmény/ OP válasz (zárójelben a kiemelten érintett OP, ha nincs megjelölt OP, akkor minden OP érintett)
38. A zöld közbeszerzés elvei nem terjedtek kellő mértékben el sem a magán, sem a közszférában.	Legalább az EU pályázatoknál általánosan érvényesíteni kell.
39. Kedvezőtlen tendencia, hogy a környezetvédelmi igazgatási szervek dolgozóinak létszáma az elmúlt időszakban is csökkent, miközben az intézett hatósági ügyek száma folyamatosan növekedett.	Nehezíti és jelentősen lassítja a projektek megvalósítását, gyengíti a környezeti követelmények érvényesítését.
40. Az államigazgatás karcsúsítására vonatkozó ismétlődő elképzelések és a rendszeresen szintén ismétlődő reformok veszélyeztethetik a pályázati intézmény-rendszer működésének színvonalát, hatékonyságát is.	Abszorpciós és végrehajtási problémák adódhatnak.
41. Az államigazgatási átszervezések sokszor az össze-tartozó területek szétválasztásához vezetnek (pl. vízügy).	A stratégiák, célok, végrehajtás feltételei nem konzisztensek, egymásnak ellentmondó törekvések érvényesülnek. Nincs mód megfelelő egységes szemlélet kialakítására.
42. A közvetlen és közvetett állami támogatások (pl. ágazati céllelőirányzatok, adókedvezmények) egy része kedvezőtlen környezeti hatással jár.	Nehezíti a környezeti projektek megvalósítását, gyengíti a környezeti követelmények érvényesítését.
43. Az árak általában nem tükrözik a környezeti külső költségeket (externáliák), az ökoszisztéma szolgáltatásokat sem fizetik meg. Ebből is adódik a természeti erőforrások túlhasználata. A fogyasztók nem kapnak jelzéseket az árakon keresztül az általuk fogyasztott termékek környezeti hatásáról.	Nehezíti a környezeti projektek megvalósítását, gyengíti a környezeti követelmények érvényesítését, a környezeti fejlesztések elfogadottságát
44. A környezeti adók súlya nem növekszik, kevés a környezetvédelmi alapú adókedvezmény.	
46. Nem megfelelők a környezeti gazdasági szabályozók, ösztönzők, nincs innovatív fejlődés e területen.	

5.4. Az OP összefoglaló környezeti szempontú értékelése

A GINOP 1-7 sz. fő beavatkozási területeivel – 7 fő „prioritási tengelyei”-ben foglalt **stratégiai fő céljaival egyet lehet érteni**, valamennyi felvetett gazdaságfejlesztésnek energiaigény-vonzata is van (infrastrukturális fejlesztések, tudásbázis, fejlesztés, infokommunikációs fejlesztések, turisztikai (fenntartható üzemeltetési) és energiahatékonysági fejlesztések, foglalkoztatás fejlesztés). Ezen fejlesztések célja a gazdasági versenyképesség fejlesztése, elsősorban a háttér biztosításával. A támogatni tervezett tevékenységek az energia- és az erőforrás-hatékonyság fejlesztését eredményezik. Az energiahatékonysági, energiatakarékos beavatkozások, illetve megújuló energia felhasználás mértékének növelése az erőforrásokkal való takarékos bánásmód szempontjából alapvetően mind-mind előrelépést jelent. Összhangban van a fenntartható fejlődés horizontális céljaival.

Javaslatunk, hogy a forráselosztásnál az intenzitási szint a fejlettségi szinthez legyen kapcsolva, hogy a felzárkózásra szoruló térségek tényleg felzárkózhassanak; a fejletlenebb területek kaphassanak magasabb intenzitású támogatást.

Több olyan terület fejlesztése is hangsúlyt kap, amelyek véleményünk szerint más OP-ból finanszírozandók – pl. képzés, átképzés, stb. – illetve mivel konkrét tartalmuk nem ismert, nem is

látható, hogy mennyiben járulnak hozzá a gazdaságfejlesztéshez, a munkahelyteremtéshez (pl. közösségi terek létrehozásának támogatása).

Az OP megközelítése nem környezeti szempontú, több intézkedésnek lehetnek környezeti vonatkozásai mind a kivitelezési, mind az üzemeltetési szakaszban, melyekhez nincs a pályázótól elvárt feltételrendszer kapcsolva. Pl.:

- A megújuló energia felhasználását és energiahatékonyság-növelését célzó fejlesztéseinek esetén. Ezen projektek esetén is figyelembe kellene venni az egyes környezeti elemekre kifejtett hatásokat. Pl.: biomassza-tüzelés esetén a monokultúrák kialakulásának kockázata.
- A turizmusfejlesztő projektekből hiányzik a környezeti erőforrások minőségének megőrzését környezetvédelmi szempontból alátámasztó feltételrendszer.

A szorosan kapcsolódó **energiagazdálkodási beavatkozások** támogatását ebben a programban is szükséges biztosítani, ezek:

- a természeti erőforrások – hazai energiahordozók – potenciális adottságai és hasznosítása,
- az energiagazdálkodás – kitermelés, átalakítás, elosztás – korszerűsítése,
- a környezet megőrzése, védelme, CO₂ terhelés csökkentése keretében az innovatív, megújuló energiahasznosítási technológiákra nagyobb K+F+I tevékenység támogatása,
- a versenyképes gazdasági ágazatok fajlagos energia-megtakarításának és hatékonyabb energiateljesítményének – módszertani innováció segítségével történő – elérése, megújuló energiahasznosítás mód bővítésével,

Pontosabb pályázati vagy értékelési szempontokra lenne szükség, ami biztosítja majd, hogy ezek ne maradjanak meg a korábbi fenntarthatósági kritériumok szintjén, melyek az eddigi értékelések tanúsága szerint alkalmatlanok voltak arra, hogy valós eredményeket érjenek el. A horizontális környezetvédelmi szempontok alkalmazásának kérdése különösen jelentős. Nem szabad, hogy ezek a szempontok pusztán formálisan teljesíthető „pluszpont szerzési” lehetőséggé váljanak, kellő súlyt kell biztosítani nekik.

A GINOP 4. és 6. prioritásban – ami elvileg környezeti javulást is eredményezhet – sincs biztosíték arra, hogy az intézkedések révén javuló környezetállapot valósuljon meg.

Véleményünk szerint a különböző szintű fejlesztési programok tervezésében, valamint a pályázati kiírásokban (már ahol lesznek) kötelező elemként kellene betenni a környezeti, természetvédelmi szempontokat. Kizáró szempont legyen, ha a fejlesztési programok, stratégiák, beavatkozások következtében várhatóan romlik a környezeti állapot, illetve, ha a környezeti, fenntarthatósági horizontális szempontokat (pl. klímaváltozáshoz kapcsolódó intézkedések, anyag, víz és energiatakarékosság, hulladékkezelés megelőzés, vízszennyezés, a levegőszennyezés és zajszennyezés csökkentése) nem érvényesítik.

A GINOP alapján megvalósuló intézkedések eredményeként várható kedvező környezeti hatások és az azok között létrejövő szinergikus hatások összességében hozzájárulnak a környezeti célok megvalósulásához, továbbá a gazdasági versenyképesség és foglalkoztatási arány növelésén keresztül az életfeltételek, az életminőség kedvezőbbé válásához.

A GINOP megvalósítása esetén a **levegőminőség** szempontjából döntően inkább kedvező hatások várhatóak, elsősorban az energia- és anyaghatékonyság fejlesztéséből kifolyólag, másodsorban az infrastrukturális fejlesztések hatására.

Zaj- és rezgés vonatkozásában a kivitelezések ideje alatt ideiglenesen megnövekedett zajterheléssel lehet számolni. Tekintettel arra, hogy a turisztikai látványosságokat alapvetően érzékeny természeti és kulturális védelem alatt álló területek tervezik megvalósítani, ezek zajhatása a faunára jelentős hatással lehet.

A felszíni és felszín alatti vizekre, valamint a talajok, a termőföld és a földtani közeg állapotára közvetett és közvetlen negatív hatásokkal számolhatunk. Mind a vállalkozásfejlesztések területfoglalásának, mind a természetvédelmi területek turisztikai felhasználásának esetében.

Az élővilágra, a biodiverzitásra és a természeti környezetre a GINOP 4. és 6. prioritása lehet jelentősen kedvező hatással. A fejlesztések eredményeként - megfelelő feltételek mellett - növekedhet a biológiailag aktív felületek aránya, állapota, gyarapodhatnak az élő és élettelen természeti értékek. Javasolt azonban, hogy a természetvédelem és az egyes környezeti elemek minőségének védelme horizontális szempontként is jelenjen meg.

Az OP-ból továbbra is hiányzik a hazai környezetállapot átfogó áttekintése, a főbb problémák azonosítása, melyből kiindulva ki lehetne jelölni az OP által kezelni kívánt kihívásokat, és súlyos környezeti problémák úgy maradnak beavatkozás nélkül, hogy említésre kerülnének akár maguk a problémák, akár annak jelzése, hogy hogyan és milyen forrásból kívánja azt az ország kezelni.

6. A KEDVEZŐTLEN HATÁSOK CSÖKKENTÉSÉRE, A KÖRNYEZETVÉDELMI MEGOLDÁSOK HATÉKONYSÁGÁNAK JAVÍTÁSÁRA SZOLGÁLÓ JAVASLATOK

6.1. Az operatív program környezetvédelmi hatékonyságának értékelése, javaslatok a szükséges intézkedésekre

Jelen fejezetben összefoglaljuk és rendszerezük a környezeti értékelés megelőző fejezeteiben vázolt javaslatokat:

6.1.1. Általános követelményrendszer

A javaslat nem csak a GINOP fejlesztései tekintetében fogalmazódott meg.

☞ *A különböző szintű fejlesztési programok tervezésében, valamint a pályázati kiírásokban már ahol lesznek) kötelező elemként kellene betenni a környezeti, természetvédelmi szempontokat.*

Miután a problémák között megemlítettük, hogy a **horizontális elvekkel** foglalkozó fenntarthatósági fejezet nem tartalmaz olyan elveket, amelyek utóbb számon kérhetők a végrehajtás során javaslunk ilyeneket.

☞ *I. A pályázatok kiírásánál és elbírálásánál, projektfüggően alkalmazásra javasolt fenntarthatósági előírások:*

A projekt

1. erőforrás-hatékony, azaz anyag-, energia-, víztakarékos megoldásokat, hulladékszegény, a hulladék keletkezését megelőző, a hulladékok újrahasznosítást elősegítő technológiákat alkalmaz,
2. csökkenti a károsanyag-kibocsátásokat, vagy új fejlesztések esetén jobb fajlagosakkal rendelkezik az átlagosnál,
3. csak akkor nem vesz barnamezőt igénybe, ha erre az adott településen nincs mód, akkor viszont terület- és kiemelten zöldfelület igénybevétele minimális,
4. kimutatható módon hozzájárul a klímaváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, de legalább nem növeli a kedvezőtlen hatásokat, klímabarát építészeti megoldásokat alkalmaz,
5. nem csökkenti a foglalkoztatást a hátrányos helyzetű térségekben,
6. védett természeti és kulturális örökségvédelmi értékek igénybevételét, az ezekre vonatkozó kedvezőtlen környezeti hatásokat kiszűri, de legalábbis minimális szinten tartja,
7. alacsony zajkibocsátású technológiákat, berendezéseket alkalmaz,
8. nem jár a közúti forgalom számottevő többlet terhelésével,
9. a lakosságot érintő fejlesztéseket úgy valósítja meg, hogy az az érintett lakosság számára érzékelhető és megfizethető életminőség-javulással jár a hatásterületen
10. a szociális elemeket is tartalmazó intézkedéseknél biztosítani tudja, hogy a fejlesztések a ténylegesen rászoruló csoportok javára történjenek.

☞ *II. További, a pályázatok kiírásánál és elbírálásánál figyelembe veendő, előnyben részesítendő szempontok:*

A projekt

1. hozzájárul a területi/társadalmi kiegyenlítődéshez, célzottan hátrányos helyzetű lakosságra és térségekre vonatkozik,
2. javítja a foglalkoztatási helyzetet, új munkalehetőségeket teremt, főleg hátrányos helyzetűnek számító rétegek tekintetében,
3. tényleges környezetállapot, illetve települési környezetállapot javító hatása van

4. kimutatható ÜHG és/vagy légszennyezőanyag kibocsátás csökkenéssel jár,
5. célzott hatásai mellett járulékos módon hozzájárul a természeti és/vagy a kulturális örökségvédelmi értékek megőrzéséhez, védett fajok, vagy élőhelyek védelméhez, rehabilitációjához, a víztestek jó állapotának eléréséhez,
6. természeti adottságoknak megfelelő ökoszisztéma szolgáltatásokat vesz igénybe,
7. helyi kultúrára és a környezethez alkalmazkodó hagyományos termelői és fogyasztói mintázatra épít, fenntarthatóbb életmódot szolgálja,
8. megújuló energiát hasznosító technológiákat alkalmaz,
9. természetszerű élőhelyek, zöldfelület kiterjedésnek növekedésével, meglévő élőhelyek/zöldfelületek rehabilitációjával, állapotuk javulásával, intenzitásának növelésével is jár,
10. környezetvédelmi szemléletformálást tartalmaz.

6.1.2. Levegőminőség-védelem

- ☞ Infrastrukturális fejlesztések esetében javasoljuk a zöld fejlesztések preferálását. (Levegőminőség tekintetében például ilyen lehet, hogy a szilárd biomassza égetéssel történő energetikai célú hasznosításának légszennyezőanyag kibocsátásait hogyan lehetne mérsékelni.) Javasoljuk, hogy a projektek esetében kötelezően vizsgálandó szempont legyen a levegőminőség védelemre irányuló vizsgálatok, modellezések elvégzése.
- ☞ Javasoljuk, hogy az infrastrukturális oldali hiányosságok oldását célzó projektek esetében írják elő a környezeti hatások minimalizálását. (pl. kivitelezés esetén a felporzás megakadályozása, forgalomszabályozás)
- ☞ Javasoljuk, hogy zöld gazdaság terén tevékenykedő vállalkozásokat részesítsék előnyben (pl. többletponttal) a pályázatok értékelése során.
- ☞ Tekintettel arra, hogy gazdasági szempontból is célszerűbb, ha az energiahatékonysági beavatkozás megelőzi a megújuló energiás beavatkozást, javasoljuk, hogy megújuló energia hasznosítást célzó beruházásokat csak energetikai korszerűsítéssel együtt, vagy energiafogyasztás szempontjából már felújított, vagy alaptól korszerű épület esetében támogassanak.
- ☞ Abban az esetben, ha az intézkedés nyílászárók cseréjét is lehetővé teszi, javasoljuk az épületek megfelelő szellőzését és légcseréjét is a projektek keretein belül előírni, így biztosítható, hogy a beltéri levegő minősége és az épületek energetikai besorolása is megfelelő legyen.
- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (pl. közösségi közlekedés, kerékpárút, biztonságos kerékpártárolás) is fordítsanak figyelmet.

6.1.3. Közlekedés

- ☞ A közlekedési fejlesztések kapcsán hangsúlyozni kell a stratégiai szintű megalapozottság és az összehangoltság (akár települések, akár közlekedési módok között) szükségességét.
- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (pl. közösségi közlekedés, kerékpárút, biztonságos kerékpártárolás) is fordítsanak figyelmet.

6.1.4. Klímaadaptáció

- ☞ Javasoljuk, hogy a megújuló energiatermeléssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési projektek esetében írják elő a teljes életciklusra kiterjedő szénlábnym-számítást – megadott módszertan alapján. Az épületkorszerűsítések/létesítések esetében pedig – különösen amennyiben esetleg távfűtés kiváltása is célja a beavatkozásnak – szintén a teljes lételemre vonatkozó ÜHG kibocsátások összevetése volna kívánatos.

- ☞ Ugyancsak javasoljuk, hogy a pályázók között vizsgálják meg, hogy egységnyi pénzügyi beruházás hatására hol történik a (leg)nagyobb ÜHG kibocsátás csökkentés, így adott pénzügyi ráfordítás a legnagyobb környezeti haszonnal járhatna.

6.1.5. Zaj- és rezgésvédelem

A levegőnél leírtakhoz hasonlóan a zaj, rezgés terhelés szempontjából sem egyértelműek a várható hatások.

- ☞ Javasoljuk, hogy a lakott és/vagy környezeti és/vagy zaj-rezgés szempontjából szempontból érzékeny területeken folytatandó infrastruktúra fejlesztések esetében a zaj, rezgés terhelés minimalizálását eredményező törekvések horizontális vagy értékelési szempontok legyenek.
- ☞ Javasoljuk a nagyobb zaj- rezgésterhelésnek kitett lakott területek mellett az útépitések, útfelújítások esetében a csendes útburkolat alkalmazásának támogatását.
- ☞ Javasoljuk, hogy indokolt esetben, különösen a nagyobb forgalomnak kitett, vagy egyéb okból zajjal terhelt részeken tegyék lehetővé a csökkentett hanggátlású nyílászárók beépítésének támogatását. Ehhez kapcsolódóan kiemelten kezelendő a belső terek megfelelő szellőzését biztosító eszközök beépítése!

6.1.6. Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz

A megújuló energetikai beruházásoknál az esetleges vízi energia kihasználás esetében ugyancsak fontos a talaj és felszíni vizek mennyiségére, minőségére, élővilágára történő hatások előzetes elemzése, értékelése.

- ☞ Javasoljuk, hogy gyógyfürdők, természeti és környezeti erőforrásokat hasznosító gyógydesztinációk esetében legyen kötelező pályázati szempont azok környezeti erőforrások szempontjából is fenntartható használata.
- ☞ Vízi utak, kiszolgáló létesítmények kapcsán szükséges megvizsgálni a vízminőségre, ökológiára, élővilágra vonatkozó jövőbeli hatásokat.
- ☞ Intermodalitást szolgáló beruházások kapcsán azok fenntarthatóságának és alkalmazhatóságának, környezeti hatásainak vizsgálata
- ☞ Megújuló energetikai beruházásoknál az esetleges vízi energia kihasználás esetében a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségére, minőségére történő hatás előzetes vizsgálata szükséges

A GINOP-ban ismertet célok várhatóan a turisták számának növekedésével járnak, a természetvédelmi területek és egyéb turisztikai és örökségvédelmi attrakciók ökoszisztémája ezért jelentőbb bolygatásnak lesz kitéve.

- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai adottságok fejlesztést célzó projektek esetében, készüljön tanulmány a várható környezeti hatásokról.

6.1.7. Talaj

A termőföld Magyarország egyik kiemelten fontos természeti erőforrása. Hazánk területének 80-85 %-át mezőgazdasági művelésre alkalmas talajok fedik, az egy főre jutó termelésre alkalmas Javasolt cél, hogy a térségi és helyi gazdaságfejlesztés ne járjon a jó minőségű területek művelésből való kivonásával.

- ☞ A gazdaságfejlesztési projekteknél előnyben kell részesíteni a barnamezős beruházásokat, amennyiben ez nem lehetséges törekedni kell a terület igénybevétel minimalizására
- ☞ Javasolt turizmusra, az innovatív szolgáltatásokra – pl. gyógyfürdőfejlesztéssel kapcsolt geotermikus energia többlépcsős, energiahatékony hasznosítására, egészségügyi szolgáltatásokra, kereskedelmi bővítésekre stb. kapott támogatásokat kössék a természeti és örökségvédelmi oltalom alatt álló területek fenntartható műveléshez, melyekben a

konkrét környezeti célok (pl.: védett egyed számnövelés, tájidegeden fajok kiszorítása, is megjelennek.

- ☞ A termőföldek és a talajok védelmével kapcsolatban indokolt egy Nemzeti Talajvédelmi Stratégia kidolgozása.

6.1.8. Természeti környezet, az élővilág, a biodiverzitás

- ☞ „Természeti örökségünk jövőbeni megőrzése érdekében **a természetvédelmi szempontokat nem csupán a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken, hanem minden területen és tevékenységben érvényesíteni kell!**”
- ☞ A pályázati kiírások során minden esetben érvényesíteni kell a környezeti fenntarthatóság köztük a természetvédelem, a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjait.

Ennek egyik módja bizonyos, a természeti értékek megőrzését segítő kritériumok megkövetelése, másik módja ösztönzők kialakítása e cél érdekében. A követelmények teljesítése pályázatai feltétel, míg az ajánlások követése plusz pontot érhet.

Természetvédelmet szolgáló követelmények lehetnek, hogy a projekt következtében:

- nem növekedhet a település kiterjedése,
- nem növekedhet a betonozott felületek nagysága,
- nem csökkenhet sem a zöldfelületek, sem a természeti területek, élőhelyek kiterjedése, nem romolhat az állapotuk

Természetvédelmet szolgáló ajánlások lehetnek, hogy a projekt járuljon hozzá:

- a települési zöldfelületek állapotának javításához,
- a települési zöldfelületek kiterjedésének, vagy intenzitásának növekedéséhez,
- természeti területek, természetszerű élőhelyek (gyepmozaikok, cserjések, fasorok, mezsgyék, erdők, vízterek, stb.) bővüléséhez, vagy állapotuk javulásához
- helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek gyarapításához
- helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek állapotának javításához

- ☞ Javasolt turizmusra, az innovatív szolgáltatásokra – pl. gyógyfürdőfejlesztéssel kapcsolt geotermikus energia többlépcsős, energiahatékony hasznosítására, egészségügyi szolgáltatásokra, kereskedelmi bővítésekre stb. kapott támogatásokat kössék a természeti és örökségvédelmi oltalom alatt álló területek fenntartható műveléshez, melyekben a konkrét környezeti célok (pl.: védett egyed számnövelés, tájidegeden fajok kiszorítása, stb.) is megjelennek.

6.1.9. Környezettudatosság

- ☞ Javasoljuk, hogy eszközbeszerzések támogatása esetében szigorú környezetvédelmi követelmények kerüljenek megfogalmazásra az anyag-és energiatakarékosság vonatkozásban.
- ☞ Javasoljuk, hogy a marketing tevékenységek keretében az elektronikus megoldásokat preferálják a papír alapúval szemben – az olyan erőforrás-igényes, de vitatható hatékonyságú elem, mint pl. a szórólap pedig lehetőleg egyáltalán ne legyen támogatható!
- ☞ Javasoljuk, hogy létesítések, építések (pl. 1. prioritás 1. intézkedés,) esetében írják elő az újrahasznosított építőanyagok használatát – minimális %-ot határozva meg, a többletjelöléseket az értékelés során többletponttal jutalmazva.
- ☞ Javasolt cél – a környezettudatosság érdekében – a közösségi és egyéni jó gyakorlatok terjesztése (oktatás és bevonás útján) a foglalkozási tevékenység és a magánélet vonatkozásában egyaránt, valamint a helyi gazdaságra és az azt meghatározó szereplőkre jellemző termelés- és fogyasztásorientáltságnak a fenntarthatóság iránti elkötelezettségre

váltása. Kiemelt terepe kell, hogy legyen a környezettudatosság terjesztésének a közoktatás, ahol a jövő generációi kaphatnak alapokat a fenntartható életmódhoz.

- ☞ Javasoljuk, hogy a kisléptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések támogatható tevékenységei között jelenjenek meg a passzív zajcsökkentési lehetőségek (zajvédő fal, fokozott hanggátlású nyílászárók, védőfasorok).
- ☞ A kedvezményezettek adminisztrációs terheinek csökkentése keretében javasolt elektronikus ügyintézésre, illetve a benyújtandó dokumentumok számának, terjedelmének csökkentésére vonatkozó javaslatok rendkívül előremutatóak a természeti erőforrásokkal való takarékos bánásmód tekintetében.

6.2. Javaslat az operatív program által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe veendő környezeti szempontokra

- ☞ Javasoljuk, hogy az OTFK által meghatározott várospolitikában a fenntarthatóság és a klímatudatosság a beavatkozások szintjén is megjelenjen, s az egyes városok Integrált Településfejlesztési Stratégiáiban is megfelelően adaptálódjon.
- ☞ Az energetikai fejlesztések, korszerűsítések kapcsán olyan programok, pályázati formák kidolgozása szükséges, amelyet a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok is igénybe tudnak venni. Az energetikai korszerűsítések szorgalmazása és a fogyasztói szemlélet kialakulásának preferálása e körben kiemelten fontos.
- ☞ Elő kell segíteni, hogy a hátrányos helyzetű térségekben telepedjenek meg a zöldgazdaság-fejlesztés húzóágazatai.
- ☞ A termőföldek és a talajok védelmével kapcsolatban indokolt egy Nemzeti Talajvédelmi Stratégia kidolgozása.

6.3. A várható környezeti hatások monitorozására vonatkozó javaslatok értékelése, további javaslatok

A GINOP 3.0 verziója specifikus célonként megnevezi azokat a javasolt indikátorokat, amelyekkel egy-egy intézkedés hatékonysága mérhető. Ezek az indikátorok azonban tartalmukban nagyon általánosak, a kidolgozottságuk nem megfelelő és egyáltalán nem tartalmaznak környezeti hatást mérő számokat.

Az elérendő célokhoz igazodóan növelni kell a környezeti, fenntarthatósági indikátorok számát a közvetlen, a közvetett és a nem környezeti tartalmú, de jelentős hatású intézkedések esetében.

A meghatározott környezetvédelmi célrendszer alapján megadhatók azok a mutatók, amelyekkel a tényleges környezeti hatások mérhetőek lehetnek, illetve a környezetvédelmi, fenntarthatósági típusú célok érvényesülése követhető. Figyelembe véve azt a tényt, hogy az intézkedések többsége nem környezetvédelmi jellegű, az intézkedések környezetre gyakorolt hatásainak meghatározásához az indikátorok szélesebb körét (intézkedések teljesítménye, hatótényezők, környezeti állapot mérésére szolgáló indikátorokat) szükséges alkalmazni. Mindezek mellett az intézkedések vizsgálatához a környezetvédelmi indikátorokon kívül fenntarthatósági indikátorok meghatározása is fontos lenne. Ezek a mutatók intézkedésenként meghatározhatók, de miután ennek az is a célja, hogy a közbenső és az utólagos értékeléshez alapot nyújtson, nagyon körültekintően kell eljárni, főleg a tényleges mérhetőség tekintetében.

A környezetvédelmi értékeléshez háromfajta mutatót lehet általában használni:

- a környezet állapotának alakulását jellemző adatokat,
- az egyes hatótényezők alakulását jellemző adatokat,
- valamilyen projekt, intézkedés működését, alkalmazását, eredményeit.

Az intézkedések eredményeinek mérhetősége kapcsán a következő környezeti és fenntartható fejlődést támogató mutatók bevonását javasoljuk azzal a feltétellel, hogy mérhetőek és egyértelműen meghatározhatóak legyenek.

Azon intézkedések esetében, ahol környezeti állapotváltozás nem vagy csak elhanyagolható mértékben várható a környezeti és fenntarthatósági mutatók beépítését horizontális szinten javasoljuk.

1. prioritástengely: Kkv:

- az új infrastruktúra vagy infrastruktúra fejlesztése révén elfoglalt biológiailag aktív terület nagyságára,
- revitalizált barnamezős területek nagyságára
- zöldgazdaság fejlesztésére irányuló együttműködésekre,
- kémiai biztonság növelésére,
- a kísérleti fejlesztések során az alternatív energia alkalmazását elősegítő technológiai fejlesztésekre, tevékenységekre,
- fejlesztések az energia-megtakarítására,
- CO₂ kibocsátás csökkentése,
- építés, fejlesztés során keletkezett hulladék mennyiségére, illetve ebből az újrahasznosított hulladék arányára,
- megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási arányára,
- képzések támogatásra,
- családbarát munkavégzés támogatására, stb.

2. prioritástengely: K+I:

- az új termékek/technológia közvetlen vagy közvetett pozitív hatása az egyes környezeti elemek minőségére,
- fajlagos anyag- és energiafelhasználás csökkentésére,
- nem megújuló energia hasznosítás kiváltása megújuló energiaforrásból ,
- revitalizált barnamezős területek nagyságára,
- energia-megtakarítás mértéke,
- Co₂ kibocsátás csökkentése,
- klímabarát építészeti megoldások alkalmazására, stb.

3. prioritástengely: Infokommunikációs fejlesztések:

- környezettudatos szemléletmód beépítése az oktatásba és fejlesztésbe,
- fejlesztés során keletkezett hulladék mennyiségére (pl.: elektronikus hull.), illetve ebből az újra használat arányára,
- erőforrás hatékony rendszer kiépítésére,
- fajlagos anyag- és energiafelhasználás csökkentésére,
- hátrányos helyzetűek, megváltozott munkaképességűek bevonása a fejlesztése/ oktatásba, stb.

5. prioritástengely: Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése:

- környezettudatos szemléletmód beépítése az oktatásba,
- helyi erőforrásokra épülő munkahelyek száma,
- védett természetvédelmi területek fenntartásába bevont foglalkoztatottak száma,
- helyi lehetőségekre (tudásbázisra/ tájjellegre) építő, gyakorlat orientált oktatás

7. prioritástengely: Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése:

- Lokális együttműködési programok támogatása,
- megőrzött, helyreállított környezeti és kulturális örökség,
- környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek, programok száma.

Azon intézkedések esetében, ahol kimutatható környezeti állapot változás várható az alábbi indikátorok beépítését javasoljuk a pályázatba.

4. prioritástengely: Energia:

- víz és energia hatékony fejlesztésekre,
- vízi ökoszisztémák megőrzésére tett intézkedések,
- életminőséget veszélyeztető kibocsátások csökkentése,
- energia hatékonyság növelése (vásárolt energia mennyiség/ termelési kapacitás fajlagosa)

6. prioritástengely: Turizmus:

- természetesen előforduló fajok egyedszámának fenntartása ill. növelése,
- negatív környezeti hatások (pl.: zaj) megelőzések, kiváltására tett intézkedések,
- az új infrastruktúra vagy infrastruktúra fejlesztése révén elfoglalt biológiailag aktív terület nagyságára,
- leromlott ökoszisztémák helyreállítása.

KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

1. A vizsgálat körülményei

Az SKV célja az operatív program környezeti és ezzel összefüggő társadalmi hatásainak előrejelzése és értékelése elsősorban az ország környezetvédelmi céljainak megvalósulása és a fenntartható fejlődés irányába történő elmozdulás szempontjából. Az SKV így – mint általában minden hatásvizsgálati folyamat – kedvező irányba befolyásolja a terveket, segít elkerülni az elfogadhatatlan hatásokat, az esetleges problémákra megfelelő kompromisszumot találni.

A SKV a tervezés teljes folyamatában, így már annak korai szakaszaiban is támogatja a tervezőket abban, hogy az egyes operatív programokban hogyan lehet a környezeti követelményeket a legmegfelelőbbben megjeleníteni, és a környezeti fenntarthatóság irányába kedvező elmozdulásokat elérni. Ennek érdekében az SKV készítői az Operatív Programok tervezőivel az NFÜ-vel történő szerződés-kötés után még 2013. tavaszán felvették a kapcsolatot.

Az SKV partnerségi folyamatán keresztül a közvélemény, a szakértők és a civil szervezetek figyelemmel kísérhetik a környezeti értékelés teljes folyamatát az SKV tematikájának kialakításától a tervezésében való részvételen keresztül a végső környezeti jelentés elkészítéséig. A partnerek véleményét a jelentés megfogalmazásakor figyelme be kell venni.

2. A vizsgálat néhány fontos módszertani kérdése

A környezeti vizsgálat kiindulópontja egy egységes, prioritástengely - célrendszer specifikus módszertan, tematika kialakítása a 2/2005 (I.11.) Kormányrendelet konkretizálásával. A hazai jogszabály a vonatkozó EU SKV irányelv tartalmi követelményeinek megfelel, de tartalmi előírásai annál részletesebbek.

Az SKV fő célja környezeti és fenntarthatósági szempontból értékelni a GINOP-ot és prioritástengelyeit, szükség esetén lebontva a célok, intézkedések szintjére. Az értékelés során az OP-ok egészét figyelembe vesszük, azért hogy a tervezési program egésze eredményeként létrejövő fejlesztési projektrendszer kedvező irányba befolyásolni tudja.

A GINOP esetében a környezeti vizsgálatnak alapvetően arra a kérdésre kell választ adni, hogy a fejlesztések következtében:

- **lehet-e pozitív elmozdulás a fenntartható fejlődés irányában,**
- **csökkenhetnek-e a termelői káros kibocsátások,**
- **a csővégi megoldások kényszerei változnak-e,**
- **mennyire elérhető a fejlesztések környezetbarát voltának biztosítása,**
- **csökkennek-e a hatására a területi egyenlőtlenségek?**

Az SKV eredményei két fő részre oszthatók. Egyrészt környezeti szempontból minősíti az Operatív Program megvalósulása nyomán kialakuló várható új állapotokat, véleményt alkot a programok prioritásai, beavatkozásai környezeti és fenntarthatósági teljesítményéről. Másrészt segíti megtalálni a környezeti szempontból optimális, legnagyobb eredménnyel és legkisebb kockázattal járó. Ehhez alkalmazható javaslatokat kell megfogalmazni, a tervek és a későbbi pályázati kiírások környezeti megfelelőségének elősegítése céljából.

3. Az SKV tárgya

Az SKV tárgya a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program 2014-2020 (GINOP 4.0 változat, 2014. március 13.) verziója. Ennek tartalmát a változat szerint a 1. táblázatban foglaltuk össze. A táblázat célja a lehető legrövidebben összefoglalni, hogy milyen is a GINOP tartalma. A táblázat bemutatja, az OP felépítését az intézkedések szintjéig, azok jellemző tartalmát, jellegét és a szövegesen elvárt eredményeket is.

Az 1. táblázat utolsó oszlopában specifikus célok szintjén négy kérdést teszünk fel:

- **1. Azonosítható környezeti hatás?**
- **2. Azonosítható életminőségi hatás?**
- **3. Hozzájárulás a fenntartható fejlődéshez?**
- **4. Hozzájárulás a területi egyenlőtlenség csökkentéséhez?**

1. táblázat: A GINOP tartalma és a várható környezeti hatások azonosítása

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
1. pt.: Kkv					
NEC 1.1.: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése a mikro-, kis- és középvállalkozások körében a tudatos vállalkozói magatartás kialakulása érdekében	1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése	- 1. Akció: kezdő szakaszban lévő vállalkozások számára szükséges, üzleti terv és üzleti modell kialakítása, piackutatás, piacfelmérés, szegmentálás, marketingstratégia- és tanácsadás, mentorhálózat kiépítése, mentorhálózat - 2. Akció: működő vállalkozások számára nyújtott tanácsadás, tudástranszfer, mentorhálózat -3. Akció: a vállalkozás fizikai helyének biztosítása (inkubátorházak fejlesztése és vállalkozások szolgáltatáspalettájának bővítése és fejlesztése)	- szervezetfejlesztés - üzleti vezetési tanácsadás, üzleti tapasztalatsere	Vállalkozások tudatosabb működtetésének fejlesztése	1. lehet 2. van 3. lehet 4. van
NEC 2.1.: Több növekedő kkv	1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	Modern és oszthatatlan üzleti infrastruktúra kiépítése (meglévő infrastruktúrális kapacitások továbbfejlesztésére, illetve a szolgáltatások bővítésére, a minőségi színvonal emelésére, innováció, ipari parokok kihasználtságának fejlesztése)	- infrastruktúra fejlesztés, kiépítése - (pénzügyi eszköz részletek a 7. pt.-ban)	vállalkozások vállalkozásoknak jobb infrastruktúrális körülményeinek biztosítása	1. van 2. van 3. lehet 4. van
	1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	vállalkozások növekedési potenciáljának javítása, gazdasági teljesítményének erősítése, Vállalkozások differenciált (életszakasz, ill. élethelyzet szerinti) fejlesztése, tőke eszköz és infrastruktúra fejlesztés	- szervezetfejlesztés - képzés - eszközfejlesztés - (pénzügyi eszköz, részletek a 7. pt.-ban)	munkahely megőrzés, új munkahely teremtés, foglalkoztatás bővítés	1.lehet 2.lehet 3. lehet 4. nincs
NEC 3.1.: Együttműködő kkv-k számának növelése (2)	1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	- klaszterfejlesztés - technológia transzfer és a –tudás megosztás elősegítése - beszállítói integrátorok kihasználtságának fejlesztése - turisztikai desztináció menedzsmenthez fejlesztések	- infrastruktúra, fejlesztés - szervezetfejlesztés - tanácsadás	klaszterek és egyéb hálózatok szervezeti működésének javulása, piacra jutás feltételeinek javulás	1. van 2. van 3. lehet 4. lehet

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezetelakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
	1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program	- innovatív kommunikáció támogatása a hagyományos és új turisztikai piacon - termék alapú kommunikáció támogatásával a szenior korosztály kiszolgálása- Gyógydesztinációk stb. - MICE – az üzleti turizmust segítő professzionális iroda működtetése - helyi lakosság és a szolgáltatók szemlélet formálása	- infrastruktúra, informatikai fejlesztés - szervezetfejlesztés - tanácsadás	Egy turistára eső költés növekedése	1. lehet 2. lehet 3. nincs 4. nincs
2. pt.: K+I					
4.1.NEC.: K+I aktivitás növelése	2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	Vállalatok önálló K+I tevékenységének támogatása, innovációs ökoszisztéma építés, vállalati K+F kapacitásfejlesztés, specializációk, Kkv-k és feltalálók innovációs és adminisztratív tevékenységének segítése	- K+I tevékenységek kapacitásnövelése	KKV-k innovációs készség javítása	1. van 2. lehet 3. lehet 4. nincs
4.2.NEC.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése	2. 2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	Kutatóhelyek közötti kapcsolatok létrehozása, Kutatóintézeti kiválósági központok, kutató központok infrastruktúra fejlesztése, nemzetközi K+F kapcsolatok fejlesztése	- K+F+I tevékenységek kapacitásnövelése - tudás áramoltatás	K+I erőforrásait hatékonyság, tudásáramoltatás kkv-k felé, piacosítás Szervezés, fókuszálás fejlesztés	1. van 2. lehet 3. lehet 4. nincs
5.1. NEC: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel	2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	Kutatási és innovációs (K+I) kiválóság fejlesztése, hazai kutatóhelyek elavult K+I műszerállományának fejlesztése H2020 programban való magyar részvétel és teljesítmény markáns növelése, Nemzetközi, EU-s nagy kutatásokban való részvétel. Nevesítve: ELI-ALPS (ELI-Attosecond Light Pulse Source) magyarországi nagyprojekt	- infrastruktúra fejlesztése - tudásáramoltatás	Kutatóintézmények innovációs képességének javítását	1. lehet 2. nincs 3. lehet 4. nincs
3. pt.: Infokommunikációs fejlesztések					

<p>Prioritások/ Specifikus célkitűzések</p>	<p>Intézkedések</p>	<p>Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű</p>	<p>Jelleg</p>	<p>Elvárt eredmény</p>	<p>1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez</p>
<p>6.1 NEC.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése</p>	<p>3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése</p>	<p>Kínálati oldal fejlesztése - Infokommunikációs területi innovációs és termékesítő tevékenységének fejlesztése</p>	<p>– IKT ágazat versenyképesség és export potenciál növelése</p>	<p>A hazai szoftver és IT szolgáltatási részágazatok exportképessége növekszik</p>	<p>1. nincs 2. lehet 3. nincs 4. nincs</p>
<p>6.2. NEC.: A vállalkozások informatizáltságának növelése</p>	<p>3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása</p>	<p>Vállalkozások IKT alkalmazásokkal és eszközökkel való ellátottságának javítása, az elektronikus, felhőalapú szolgáltatások igénybevételének növelése.</p>	<p>– Kapacitásfejlesztés</p>	<p>vállalkozások infokommunikációs fejlődése A hazai vállalkozások informatizáltsági szintje 2020-ra eléri, vagy meghaladja az európai átlagot, 2020-ra nem lesz IKT-t nem használó vállalkozás</p>	<p>1. nincs 2. lehet 3. nincs 4. nincs</p>
<p>NEC 7.1.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése</p>	<p>3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése</p>	<p>leghátrányosabb célcsoportok esetében a digitális készségek területén a kereslet iránti igény megteremtése, ehhez Kormányzat és közigazgatás stabil, korszerű informatikai hátterének kialakítása (e-közigazgatás), vidéki lakosság digitális kompetenciájának fejlesztésében; hátrányos helyzetűek számára IKT alkalmazások, eszközök biztosítása</p>	<p>– közszféra informatikai infrastruktúrájának fejlesztése – Képzés – eszközbeszerzés</p>	<p>közösségi internet hozzáférési pontok fejlesztése, hátrányos helyzetű állampolgárok IKT használati szintjének növelés</p>	<p>1. lehet 2. van 3. lehet 4. van</p>

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
NEC 8.1.: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása	3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	sávszélesség-igény kielégítésére állami szélessávú optikai hálózat fejlesztés és NGA hozzáférési hálózat megvalósítása közigazgatási, oktatási, egészségügyi, oktatási, kulturális, egyházi, egyéb állami vagy önkormányzati intézmények hálózati kapcsolatainak fejlesztése	- közszféra informatikai infrastruktúrájának fejlesztése	IKT eszközök használatának fejlődése szemléletformálás	1. lehet 2. lehet 3. nincs 4. lehet
4. pt.: Energia					
NEC 9.1.: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által	4.1. int.: Energiahatékonyság- és megújuló energia használatának elősegítése	gazdasági szektor megújuló energia felhasználásának növelésére, valamint energiahatékonyságának javítására irányuló fejlesztéseinek támogatása, projektelőkészítés is támogatható, hatásvizsgálat, energiahatékonysági audit.	- hatékonyság fejlesztése - versenyképességnövelő - pénzügyi eszközök részletezve a 7. prioritásban	Primer energia felhasználás csökkentése, megújuló energia részarányának növelése ÜHG kibocsátás csökkenése	1. van 2. van 3. van 4. lehet
5. pt.: Foglalkoztatás és képzés					
NEC 10.1.: Állás keresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg	5.1.int.: Állás keresők és inaktív foglalkoztathatóságának javítása	állás keresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek és rövidtávon a munkaerőpiacra integrálható inaktív foglalkoztathatóságának javítása aktív eszközök segítségével, munkaerő piaci szolgáltatások fejlesztése	- ösztönzés, - fejlesztés - oktatás - szolgáltatásfejlesztés	Foglalkoztathatóság, munkavállalási kedv javulása a munkanélküliek és az inaktív körében	1. nincs 2. van 3. lehet 4. van
NEC 10.2.: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.	5.2 int.: Állás keresők és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	társadalmi vállalkozások ösztönzése és támogatása nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjainak támogatása	- társadalmi munkahelyek támogatása	Javuló, ügyfélre szabott munkaerőpiaci szolgáltatások	1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet

<p>Prioritások/ Specifikus célkitűzések</p>	<p>Intézkedések</p>	<p>Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű</p>	<p>Jelleg</p>	<p>Elvárt eredmény</p>	<p>1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez</p>
<p>NEC 10.3: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz</p>	<p>5.3 int.: Álláskeresők és inaktívak foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai</p>	<p>helyi szinten egy-egy specifikus célcsoport munkaerő-piaci problémáinak orvoslására jellemzően non-profit szereplők által szervezett foglalkoztatási programokhoz való hozzáférés javítása.</p>	<p>oktatás</p>	<p>javuló személyre szabott szolgáltatásokhoz való hozzáférési lehetőség</p>	<p>1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet</p>
<p>NEC 11.1: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított</p>	<p>5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások</p>	<p>Ifjúsági Garanciához kapcsolódó foglalkoztatási támogatások Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ)-on keresztül, Ifjúsági Foglalkoztatási Kezdeményezés (Youth Employment Initiative, YEI) keretében Magyarországra allokált források is, amelyekre a fiatalok munkanélkülisége szempontjából négy legrosszabb helyzetű magyarországi régió (Észak-Alföld, Dél-Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl) jogosult, és amelyek az ESZA forrásokkal együttesen használhatók fel. A tervezett főbb célcsoportok a 15-24 éves nem foglalkoztatott fiatalok, akik nem vesznek részt szakképzésben és oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytatnak tanulmányokat.</p>	<p>Munkalehetőség növelése, Oktatás, Képzés Támogatása</p>	<p>javul a hátrányos helyzetű, nem dolgozó, illetve oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (NEET) fiatalok foglalkoztathatósága, képzettsége, szakmai gyakorlati ismeretei, munkavállalási hajlandósága, ezáltal munkaerő-piaci kilátásaik, elhelyezkedési esélyeik és foglalkoztatásuk.</p>	<p>1. nincs 2. van 3. lehet 4. van</p>
<p>NEC 11.2.: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében</p>	<p>5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében</p>	<p>gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében főbb célcsoportok a 25 év alatti fiatalok. A program földrajzi célterülete: a prioritási tengely által lefedett minden régió. A jellemző kedvezményezett típusai pedig a gyakornoki helyet kialakító vállalkozások, illetve a vállalkozást indító fiatalok</p>	<p>- Munkalehetőség növelése, Oktatás</p>	<p>Munkaerő kínálat képzettségi szintjének növekedése</p>	<p>5. nincs 6. van 7. lehet 8. lehet</p>

<p>Prioritások/ Specifikus célkitűzések</p>	<p>Intézkedések</p>	<p>Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű</p>	<p>Jelleg</p>	<p>Elvárt eredmény</p>	<p>1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez</p>
<p>NEC 12.1 A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése</p>	<p>5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése</p>	<p>foglalkoztatás rugalmas módja, munka minőségének javítása, jogszerű foglalkoztatás ösztönzése. Az intézkedés tervezett főbb célcsoportjai a munkavállalók és munkáltatók, jellemző kedvezményezettek főbb típusai az NFSZ és az adóhatóság.</p>	<p>- ösztönzés - alkalmazkodóképesség javítás</p>	<p>a vállalatok a működéshez igazított rugalmas munkaszervezési módszereket vezessenek be, javuljon a munkahelyi egészség és biztonság, valamint a munka minősége, ezáltal mind a vállalkozások, mind a munkavállalók alkalmazkodóképessége</p>	<p>1.lehet 2. van 3. lehet 4. lehet</p>
<p>NEC 13.1 A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzájárása a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez</p>	<p>5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása</p>	<p>alacsony képzettségűekre és közfoglalkoztatottakra fókuszáló célzott képzési, kompetencia-fejlesztési program, munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése, munkaképes korú, digitálisan írástudatlan népesség digitális alapkompenciáinak fejlesztése, munkavállalók munkahelyi képzésének támogatása</p>	<p>- képzés - oktatás fejlesztés</p>	<p>a felnőtt lakosság (különösen az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők) minél nagyobb aránya vegyen részt formális oktatásban/képzésben, és lehetősége legyen a munkaerő-piaci szempontból releváns ismeretek, készségek, kompetenciák megszerzésére</p>	<p>1. nincs 2. van 3. lehet 4. lehet</p>

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
NEC 14.1 Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása	5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szak- és felnőttképzési intézményrendszer megteremtése, szakképzés és felnőttképzés minőségének javítása,	- Oktatásfejlesztés - Képzés - Szervezés	a szakképzési és felnőttképzési intézményrendszer minél rugalmasabban és gyorsabban tudjon reagálni a gazdasági változásokra, a képzési kimenetek minősége javuljon és megfelelően a vállalkozások igényeinek.	5. Nincs 6. van 7. Lehet 8. Nincs
6. pt.: Turizmus					
NEC 15.1 Turisztikai költés növelése	6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	kulturális és természeti örökség helyszínek gazdasági fenntarthatóságának növelése, a turisztikai vonzerők innovatív, kreatív módon történő attrakcióvá alakítása, turista látogatás szám növekedése.	Fejlesztés	Hazai és nemzetközi turisták költésének növekedése, természeti és kulturális erőforrások megőrzése	5. van 6. Lehet 7. Van 8. nincs
7. pt.: Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése					

<p>Prioritások/ Specifikus célkitűzések</p>	<p>Intézkedések</p>	<p>Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű</p>	<p>Jelleg</p>	<p>Elvárt eredmény</p>	<p>1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez</p>
<p>NEC2.2.: Kkv-k külső finanszírozáshoz történő hozzáféréseinek javítása</p>	<p>7.1. int.: Termelő és szolgáltató vállalkozások támogatása</p>	<p>KKV-k versenyképességének fejlesztését, foglalkoztatási képességének javítását a finanszírozási lehetőségeik megteremtése pénzügyi eszközök részletezve a 7. Prioritásban K+I és IKT fejlesztésre is</p>	<p>Pénzügyi ösztönzés</p>	<p>életképes vállalkozások beruházásaihoz és működéséhez szükséges forrás biztosítása kigazdálkodható nagyságú forrásköltség mellett, illetve fejlesztése annak érdekében, hogy a későbbiekben a pénzügyi szektor szereplői által forráshoz jussanak. Ezen keresztül javuló versenyképesség, új munkahelyek létrehozása, meglévők megtartása.</p>	<p>1. lehet 2. lehet 3. lehet 4. nincs</p>

Prioritások/ Specifikus célkitűzések	Intézkedések	Tartalom kék = közvetlen vagy közvetett módon környezet alakító sötétsárga = nem környezeti hatású zöld = vegyes jellegű	Jelleg	Elvárt eredmény	1. környezeti hatás léte 2. életminőségi hatás léte Hozzájárulás a 3. fenntartható fejlődéshez 4. területi egyenlőtlenség csökkentéséhez
NEC 16.2: Új, közel zéró szén-dioxid kibocsátású épületek létesítése, meglévők energiahatékonysági korszerűsítése	7.2. int.: Megújuló energia és energiahatékonyság támogatás	A KEHOP-ban foglalt meghatározott célok pénzügyi eszközökkel történő támogatására kerül sor az intézkedés keretében. Épületek hőtechnikai adottságainak javítását, hővesztéseinek csökkentését, megújuló energiaforrások alkalmazását, intézmények fűtési, hűtési és használati melegvíz-rendszereinek korszerűsítését, illetve az épületeken belül világítási rendszerek korszerűsítése, új, közel zéró emissziójú épületek létesítése.	pénzügyi ösztönzés	A lakóépületek, önkormányzati tulajdonú épületek, az állami tulajdonú központi költségvetési szervek vagyonkezelésében álló középületek, valamint a nonprofit szektor és közszolgáltatók közfeladat-ellátásra használt épületeinek energiahatékonysági, illetve megújuló energiaforrások alkalmazásával csökken a károsanyag kibocsátás, tisztább és élhetőbb környezet jön létre, a helyi megújuló energia felhasználási arányának növekedése miatt Magyarország energiatartóssága csökken.	1. van 2. lehet 3. van 4. nincs

4. A GINOP értékelése a közösségi és nemzeti célok alapján meghatározott környezeti célok alapján

Az előző fejezetben meghatározott környezeti célok alapján a GINOP környezeti tartalmát a következő, **2. táblázat**ban értékeljük.

A táblázatban a következő minősítési jeleket használtuk:

- ☺ A környezeti cél szempontjából egyértelműen kedvező elmozdulásokra lehet a GINOP alapján számítani.
- ☹ A környezeti cél tekintetében lehetnek kedvező folyamatok, de vagy ezek mértéke valószínűleg csekély, vagy számolnunk kell ellentétes hatásokkal is, amelyek közömbösíthetik az eredményt.
- ⊗ A környezeti cél szempontjából egyértelműen kedvezőtlen elmozdulásokra számíthatunk.
- ☒ A GINOP-pal jellemzően nincs kapcsolat

2. táblázat: A környezeti célok és a GINOP kapcsolata

Környezetvédelmi célok	GINOP intézkedések
I. Az uniós polgárok megóvása a környezeti terhelésektől, az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól (levegő, zaj, vegyi és nanoanyagok, klímaalkalmazkodás, stb.)	
1. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása, a regionális és globális környezeti és éghajlatváltozási kihívások uniós kezelésének hatékonyabbá tétele.	A GINOP illeszkedésnél bemutatásra kerül a célkitűzés, azonban konkrét intézkedési szinten csak áttételesen jelenik meg. Például a kutatásfejlesztési, szemléletformálási fejlesztésekben a 2 prioritástengely esetében. A prioritástengely pályázatainak esetén ezen feltételnek való megfelelés alapvetőnek kellene lennie. ☹
2. Az ÜHG-k kibocsátásának csökkentése az 1990-es szinthez képest EU szinten 20%-kal (vagy akár 30%-kal). Magyarország jelentősen túlteljesítette ezt, így 2020-ra az emisszió-kereskedelem alá nem tartozó szektorokra (pl. közlekedés, épületek) akár 10%-os növekedés is megengedett	A GINOP illeszkedésnél bemutatásra kerül a célkitűzés, azonban konkrét intézkedés nem kapcsolódik hozzá: a 4. Prioritás tengelyben megfogalmazott energia hatékonysági és megújuló energiaforrás felhasználást ösztönző célok. Az ilyen pályázatok esetében az ÜHG-kibocsátás csökkentése értékelési szempont lehetne, illetve mérésére indikátort szükséges bevezetni. ☹
3. A megújuló energiaforrások arányának növelése 20%-ra (10% a közlekedési szektorban), beleértve a geotermális energiát és a hulladékhasznosítást is. Magyar cél: 14,65 % 2020-ig.	Az 4. prioritási tengelyen belül megjelenik a célkitűzés, megújuló energiaforrások közül nevesítve a biomassa és a geotermális energia felhasználása. Az ilyen pályázatok esetében az ÜHG-kibocsátás csökkentése értékelési szempont lehetne, illetve mérésére indikátort szükséges bevezetni. ☺
4. Kevesebb és tisztább energia felhasználása a közlekedési szektorban, a közlekedésből származó ÜHG kibocsátás csökkentése 2012-től évente átlagosan 1 %-kal	Nem releváns, és nem is jelenik meg a GINOP céljai között. ☒
5. Kibocsátást elnyelő természetes felszínborítottság növelése	Nem releváns, és nem is jelenik meg a GINOP céljai között. ☒

6. Emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások korlátozása (beleértve a fürdővizek biztonságának növelését, a beltéri levegőminőség javítását és a biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentését).	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, konkrét intézkedés nincs rá. Jelenleg nem szerepel a tisztább technológiák előnyben részesítése vagy ehhez hasonló célkitűzés az anyagban, a vállalkozások infrastruktúrális fejlesztéseit, a turizmust és az energetikai hatékonyság fejlesztését célzó pályázatok esetén horizontális vállalásként szerepelhetne ilyen. ☐
7. Kémiai kockázat csökkentése, környezet-biztonság növelése (benne a vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentését és a nukleáris biztonság növelését).	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, azonban nem szerepel jelenleg a technológiai biztonság növelésére irányuló intézkedés vagy ehhez hasonló célkitűzés az anyagban, vállalkozásfejlesztési pályázatok esetén horizontális vállalásként szerepelhetne ilyen. ☐
8. A levegő minőségére vonatkozó átmeneti uniós előírások teljesítése a kritikus városi területek tekintetében is, a kibocsátások csökkentése a Genfi Egyezményrel összhangban 2005-höz képest 2020-ra az SO ₂ 46%-os, a nitrogén-oxidok kibocsátásának 34%-os, az illékony szerves vegyületek (VOC) kibocsátásának 30%-os, az NH ₃ kibocsátás 10%-os csökkentése	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, azonban az anyagban nem szerepel kimondottan a települési környezetet érintő hatások minimalizálása. A vállalkozás fejlesztési célok esetén horizontális vállalás lehetne a levegőminőségi hatások vizsgálata/ modellezése. ☐
9. A vizek okozta és más természeti katasztrófák, ill. nem természeti eredetű haváriák/balesetek kártétele elleni védelem.	A GINOP –nak nem feladata a célkitűzés, az OP fejlesztéseiről pedig nem tudni, hogy érintenek-e mentett ártéri területet, esetleg a 6. pt. 6.1. intézkedése: A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése ☒
10. Az Európai Unió városainak fenntarthatóbbá tétele, települési környezetminőség javítása (zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése, levegőminőség-védelme, kibocsátások csökkentése, zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése, ivóvíz minőség javítása, szennyvíz kezelés fejlesztése).	A GINOP nem nevesít városi környezetre vonatkozó speciális célt, egyes intézkedései áttételes hatással lehetnek a települési környezetminőség javítására. A GINOP pályázatok esetén horizontális szempontként figyelembe kellene venni, különösen a vállalkozások versenyképességét fejlesztő beruházások esetében. ☐
11. Egészséges mezőgazdasági termékek és élelmiszer biztosítása	GINOP céljai között nem szerepelnek közvetlenül mezőgazdasági és élelmiszer előállításához kapcsolódó fejlesztések. A vállalkozások versenyképességének fejlesztésére irányuló pályázatok esetén előfordulhatnak ilyen jellegű pályázatok is. Esetleg horizontális célként megjelenhetne a biogazdálkodás figyelembevétele. ☒
II. Erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása, a jólét függetlenítése az erőforrás-felhasználástól	
12. Az energiahatékonyság javítása 20%-kal, az elsődleges energia-fogyasztás csökkentése 20%-al, magyar cél 10%-os teljes energiamegtakarítás elérése 2020-ig.	Az 4. prioritási tengely intézkedése alatt megfogalmazott energia hatékonysági és megújuló energiaforrás felhasználást ösztönző célok jelentősen hozzájárulhatnak. ☐
13. Annak elérése, hogy valamennyi új építésű épület közel nulla energia-igényű, az anyagfelhasználás tekintetében hatékony legyen	Az 4. prioritási tengely intézkedése alatt megfogalmazott energia hatékonysági és megújuló energiaforrás felhasználást ösztönző célok jelentősen hozzájárulhatnak. ☐

14. Energiatermelésre csak nem újrafeldolgozható termékeket használata, a hulladék-lerakás megszüntetése, a magas szintű újrafeldolgozás biztosítása	A GINOP céljai között nem jelennek meg hulladékhasznosításra, felhasználásra, kezelésre vonatkozó célkitűzések. ☹
15. Az élelmiszerlánc erőforrás-felhasználás csökkentése 20%-kal	A GINOP céljai között nem szerepelnek élelmiszeripari fejlesztések, áttételesen egyes vállalkozásfejlesztéseken keresztül lehet hatása. ☹
16. Ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal, az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések megelőzése, csökkentése.	A GINOP-ban nincs ilyen nevesített cél, de az indirekt hatásai között megjelenhet. Az energiahatékonyság növelésére irányuló 4.pt. intézkedésnek lehet konkrét hatása is, ha a pályázati feltételrendszerben megjelenne a környezetterhelés megelőzése és minimalizálása is. ☹
17. Hatékony, a fenntarthatóság elveit tiszteletben tartó közlekedési rendszer kialakítása, alacsony kibocsátású közlekedési módok ösztönzése	Nem releváns, és a GINOP céljai között nem szerepelnek közlekedésfejlesztések. Egyes intézkedései a várható forgalomnövekedésen keresztül hatással lehetnek a közlekedésfejlesztésekre. ☒
18. A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.	Nem releváns és a GINOP céljai között nem szerepel. ☒
19. A hulladékkezelés 1 főre jutó mennyiségének csökkentése	A GINOP céljai között nem jelennek meg hulladékhasznosításra, felhasználásra, kezelésre vonatkozó célkitűzések. ☹
20. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer-maradékból származó hulladék mennyisége felére csökkentése	Nem releváns, a GINOP célkitűzési között nem szerepel. ☒
21. A nem veszélyes építési/bontási hulladék 70 %-ának újrafeldolgozása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, nevesítve nem szerepel. A vállalkozások infrastrukturális pályázatainak esetén horizontális szempont lehetne a megfelelő építési/bontási hulladékhasznosítás betervezése. ☹
22. Hulladékgazdálkodás: keletkezésük megelőzése, veszélyességük csökkentése; szelektív gyűjtés; újrahasznosítás; biztonságos ártalmatlanítás	A GINOP céljai között nem jelennek meg hulladékhasznosításra, felhasználásra, kezelésre vonatkozó célkitűzések. ☹
III. A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások károsodásának megállítása, a biológiai sokféleség helyreállítása	
23. Az uniós természetvédelmi jogszabályok hatálya alá tartozó valamennyi faj és élőhely természetvédelmi helyzete romlásának megállítása, helyzetük számottevő és mérhető javítása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) a célt pozitívan és negatívan is befolyásolhatja. ☺
24. Az országos jelentőségű-köztük a Natura 2000 területek- védett természeti területek és természeti – köztük földtudományi – értékek oltalma, bővítése, in situ és ex situ faj, genetikai állomány védelem	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) a célt pozitívan és negatívan is befolyásolhatja. ☺
25. A leromlott ökoszisztémák 15%-ának helyreállítása a zöld infrastruktúra fejlesztése révén	A GINOP céljai között szerepelnek infrastruktúrafejlesztések, de a zöld szempontok nem kerületek nevesítésre. Az infrastruktúrafejlesztésekre irányuló pályázatok esetében horizontális szempontként szerepelhetne a zöld szempontok alkalmazása. ☹

26. A fenntartható gazdálkodás elősegítése, azon mezőgazdasági célra hasznosított földterületek arányának maximalizálásával, amelyek a közös agrárpolitika biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedéseinek hatálya alá tartoznak	A GINOP céljai között nem szerepelnek mezőgazdasági fejlesztések. ☒
27. Erdők természetvédelme: természetes folyamatokra alapozott erdő-gazdálkodás, erdőterületek növelése	A GINOP céljai között nem szerepelnek erdőgazdálkodást fejlesztő célok. ☒
28. A tájidegen özőnfajoknak és betelepedési útvonalainak meghatározása és rangsorolása, ez alapján a kiemelt terjedésének megfékezése, a betelepedési útvonalak szabályozása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. Fontos lenne horizontális elvként figyelembe venni a kulturális és természeti értékek fenntartható üzemeltetése során. ☐
29. Biológiai sokféleség megőrzése, szempontjainak integrálása egyes szektorok döntéshozatalába, stratégiákba, programokba	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. Fontos lenne horizontális elvként figyelembe venni a kulturális és természeti értékek fenntartható üzemeltetése során. ☐
30. Ökológiai átjárhatóság növelése	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással. Célszerű lenne az ilyen jellegű pályázatok esetén horizontális szempontként feltüntetni. ☐
31. A genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése.	Nem releváns a GINOP szempontjából. ☒
IV. Az európai vízkincs megőrzése, jó minőségű és mennyiségű víz biztosítása minden jogos vízhasználat számára.	
32. A felszíni és felszín alatti víztestek jó ökológiai állapota, potenciálja, a jó kémiai állapota és a jó mennyiségi állapota elérése, megőrzése, hidro-morfológiai terhelésük mérséklése, a vízgyűjtő-gazdálkodási terv végrehajtása.	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) és a 4. Energiahatékonyságot és megújuló energia felhasználását támogató intézkedése is lehet rá hatással. ☐
33. Felelős vízkormányzás, integrált vízgazdálkodás, a vízkészlet adottságoknak megfelelő tájhasználatok kialakítása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) és a 4. Energia hatékonyságot és megújuló energia felhasználást támogató intézkedése is lehet rá hatással. Célszerű lenne az ilyen jellegű (vízkészletet érintő fenntartási, geotermálisenergia-hasznosítási, stb.) pályázatok esetén horizontális szempontként feltüntetni. ☐
34. Az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinak, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása	A GINOP céljai között konkrétan nem szerepel, de a vállalkozások versenyképességének és a tudásbázis fejlesztésének is lehet indirekt hatása. ☐

35. A vízkivétel ne érje el a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20%-át, azaz a túlzott vízkivételek és a mezőgazdasági vízfelhasználás csökkentése, a vízfogyasztás tudatosítása, a takarékos vízhasználat, a vízfelhasználás hatékonyságának javítása	A GINOP céljai között konkrétan nem szerepel, de a vállalkozások infrastrukturális fejlesztésének és a tudásbázis fejlesztésének is lehet indirekt hatása. ☹
36. A víztől függő ökoszisztémák állapotának javítása	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) és a 4. Energiahatékonyságot és megújuló energia felhasználást támogató intézkedése pozitív és negatív irányba is befolyásolhatja. ☹
37. Települések vízgazdálkodási feladatainak jobb ellátása.	A GINOP indirekt hatásai között megjelenhet, azonban utalás nem szerepel rá az anyagban. A termelői, energiahatékonysági és az infrastrukturális fejlesztésekre irányuló pályázatok esetében horizontális szempontként szerepelhetne. ☹
38. Zöld infrastruktúra fejlesztése a természetes vízmegtartás, valamint az árvíz-, aszálykockázat csökkentése érdekében	A GINOP céljai között szerepelnek infrastruktúrafejlesztések, de a zöld szempontok nem kerültek nevesítésre. Az infrastruktúrafejlesztésekre irányuló pályázatok esetében horizontális szempontként szerepelhetne. ☹
39. Kármentesítés: a szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása	Nem releváns a GINOP szempontjából. ☒
V. Környezeti eltartóképeségnek, mint a gazdálkodás korlátjának érvényesítése	
40. A kisajátított területek növekedésének megállítása (2050-re), a talajerózió csökkentése, a talaj szervesanyag-tartalmának növelése	Közvetlen cél nem szerepel a GINOP -ban anyagban, a vállalkozások területfoglalással járó fejlesztésének és a természetvédelmi területek fenntartható üzemeltetésének lehet indirekt hatása a talajra. ☹
41. A halászati erőforrások fenntartható kiaknázásának biztosítása	Nem szerepel a GINOP céljai között. ☒
42. Talajok mennyiségi és minőségi védelme, fenntartható terület- és földhasználat	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg. Az 1 pt. 1.1. NEC és a 2.1. NEC alatti vállalkozások területfoglalással járó fejlesztései során érintett lehet. A GINOP-ban jelölve van a barnamezős, ipari parkos fejlesztések előnyben részesítése. A Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) lehet rá hatással ☹
43. Építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, nevesítve nem szerepel. A vállalkozások infrastrukturális pályázatok esetén horizontális szempont lehetne. ☹
VI. Környezeti tudatosság fejlesztése	
44. Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása	Nevesítve nem szerepel a GINOP céljai között. ☒
45. Környezettudatos szemlélet népszerűsítése	A GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, hosszútávon a 2.pt. (K+I) fejlesztéseinek eredménye lehet, de nem szerepel nevesítve az anyagban. ☹
46. Fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a természet-, környezet- és energia-tudatosság erősítése	A fenntartható termelés a GINOP indirekt hatásai között jelenhet meg, hosszútávon a 2.pt. (K+I) fejlesztéseinek eredménye lehet, de nem szerepel nevesítve az anyagban. ☹

47. A természeti értékek bemutatása, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése	A GINOP 4. prioritása konkrétan hozzájárul a cél teljesítéséhez, a Turizmus fejlesztésére irányuló 6. pt. intézkedése (Természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése) eredményeként. ☺
48. Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése	A GINOP szempontjából nem releváns. ☒

A táblázatból levonható tanulságok a következők:

- A GINOP nem környezeti célú OP. A környezeti szempontok a gazdaságfejlesztés mellett járulékosan jelenhetnek meg. A 48 cél közül 14 nem releváns a GINOP feladat (zölddel kiemelve). A maradék 34-ből 4 kapott mosolygós arcot, tehát a **célok 23 %-ánál lehet jelentősebb javulásra** számítani a GINOP intézkedéseinek következtében, míg a célok harmadánál lehet javulással számolni, de ez a forráshiány miatt nem lesz elegendő.
- Minden olyan esetben, amikor a GINOP intézkedéseinek környezeti hatása a megvalósítási feltételek függvénye, nem mosolygós arcot tettünk. Amennyiben feltételezzük, hogy ezen projektek környezettudatosan valósulnak meg, a javulási arány lényegesen jobb, közel 30% is lehet.
- Az emberi egészséget Európában legjobban veszélyeztető tényező nem szerepel a kezelendő célok között. Az egészségi állapot romlása, az egyre több beteg gyermek, a folyamatos gyógyszeresedési kényszerek, a táplálékkiegészítők mindennapos szedése jól jelzi, hogy még az ebből a szempontból viszonylag jó helyzetben lévő Magyarországon is baj van az élelmiszerekkel. Ételek, de nem táplálékok. Az élelmiszeradalékokat jelölték meg az Egyesült Államokban elsőszámú halálökként.

5. Az OP összefoglaló környezeti és fenntarthatósági szempontú értékelése

5.1. Környezeti értékelés

A környezeti hatásokat a továbbiakban környezeti elemenként és rendszerenként fogjuk bemutatni, de a feltételezett hatásokat első lépésben összefogottan mutatjuk be a **3. táblázatban**. Kékkel a pozitív, pirossal a negatív hatásokat jelöltük. A számozás a feltételezett hatásintenzitást mutatja. Azoknál a mezőknél, ahol mind a két szín szerepel az adott intézkedésnél alkalmazott technológiától, vagy annak más speciális jellemzőjétől (például telepítési hely) függ a hatás, amit előre nem lehet meghatározni.

A hatásokat tekintve a következő típusú intézkedésekkel számolhatunk:

- **A pozitív hatások dominálnak, és vannak csak pozitív hatásokkal járó intézkedések.**
- **A negatív hatások jórészt pozitívokkal együtt szerepelnek, tehát megjelenésük elkerülhető az intézkedés megfelelő feltételekkel való alkalmazása esetében.**
- **Az intézkedések hatására a legtöbb pozitív változás – természetesen sikeres alkalmazás esetében – az energiahatékonyságon keresztül a levegőminőség javulása és a természeti erőforrások kezelése terén várható.**
- **A foglalkoztatás témájú fejlesztések esetén az embert érő hatásokon kívül esetleg a valószínűsíthető közlekedés csökkenéstől várható levegőminőségben változás.**

- Az infrastrukturális fejlesztéseknek a pozitív hatások mellett mindig számítani kell az érintett környezeti elemet (pl.: talajt) negatívan befolyásoló hatásra is.
- Összességében jelentős hatásra csak a pozitívumok között lehet számítani, viszont miután itt csak az intézkedéstípus hatását néztük, és nem vettük figyelembe a ráfordítások mértékét, ezek az értékek csak lehetőséget jelentenek.

A vizsgálatok megerősítették az előzetes gyorsértékelés megállapításait, így azokat kiegészítve itt is felsoroljuk:

Környezetvédelmi szempontból szemlélve az OP-t a következő megállapításokat tehetjük:

1. A GINOP gazdaságélénkítést támogató tevékenységei hordozhatnak magukkal környezeti tartalmat, de a kis és középvállalkozások gazdasági fejlesztése, a közsféra modernizálása és gazdaságilag hatékony működtetés a célja. Még a nevesített energiahatékonyságot és védett területek hasznosítását célzó célok esetében is a pénzügyi értelemben vett fenntarthatóságot célozza.
2. A GINOP foglalkoztatás fejlesztési céljai nem járnak azonosítható, jellemző környezeti hatással.
3. A K+I típusú fejlesztések céljai hosszú távon hozzájárulhatnak a környezeti állapot javulásához.
4. Az infokommunikációs fejlesztések esetében nem várható egyértelmű környezetállapot-változás. Esetleg közvetett hatásokkal számolhatunk.
5. Az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások jellemzőbb használatának ösztönzése pozitívan járulhat hozzá a környezetállapot változásához. Mindemellett a megújuló energiaforrások használata negatívan befolyásolhatja a biodiverzitást és a tájat.
6. A természetvédelmi és kulturális védelem alatt álló területeken a turizmussal kapcsolatos beruházások a megvalósításuktól függően negatív és pozitív környezeti állapotváltozást is eredményezhetnek.

3. táblázat: A GINOP intézkedések hatásmátrixa

Prioritások, specifikus célkitűzések	Intézkedések	Levegő	Klíma	Felszíni víz	Felszínalatti víz	Talaj	Öko-rend.	Települ. körny.	Táj	Ember	Term. erőf./energia ig.
1. pt.: Kkv											
NEC 1.1.: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése a mikro-, kis- és középvállalkozások körében a tudatos vállalkozói magatartás kialakulása érdekében	1.1.int. Vállalkozói kultúra elterjesztése							2		2	2
NEC 2.1.: Több növekedő kkv	1.2.int.: Modern üzleti infrastruktúra megteremtése	2	2	2	2	2/2	2/2	2	1/1	2	2
	1.3. int.: Kapacitásbővítés támogatása	2/2	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	3	
NEC 3.1.: Együttműködő kkv-k számának növelése (2)	1.4.int.: Vállalkozások hálózatosodásának és piacra jutásának elősegítése	1	1	1/1	1	1/1				2	2
	1.5. int.: Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program						1/1	1	1/1	1	
2. pt.: K+I											
4.1.NEC.: K+I aktivitás növelése	2.1. int.: Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése	1	2	1	1	1		2		2	2
4.2.NEC.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése	2. 2.int.: Stratégiai K+I együttműködések és kezdeményezések támogatása	1	2	2	2	2	2				2
5.1. NEC: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel	2.3. int.: K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése a nemzetközi kiválóság érdekében	1	2				2				2
3. pt.: Infokommunikációs fejlesztések											
6.1 NEC.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése	3.1.int.: Versenyképes IKT szektor fejlesztése	1	1							1	
6.2. NEC.: A vállalkozások informatizáltságának növelése	3.2.int.: Digitális gazdaság fejlődésének előmozdítása	1	1					2		2	2
NEC 7.1.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése	3.3.int.: Digitális felzárkózás (e-inclusion) és a közösségi hozzáférés erősítése	1	1							3	
NEC 8.1.: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása	3.4. int.: Újgenerációs szélessávú hálózatok és hozzáférés fejlesztése	1	1							2	3
4. pt.: Energia											

NEC 9.1.: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által	4.1. int.: Energhatékonyág- és megújuló energia használatának elősegítése	3	3	3	3	2	2 / 2	2 / 2	2 / 2	3
5. pt.: Foglalkoztatás és képzés										
NEC 10.1.: Álláskereső, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg	5.1.int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása									3
NEC 10.2.: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek.	5.2 int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - társadalmi célú vállalkozások ösztönzése és támogatása	1								3
NEC 10.3: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz	5.3 int.: Álláskereső és inaktív foglalkoztathatóságának javítása - nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjai									3
NEC 11.1: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított	5.4.int.: Ifjúsági Garancia - foglalkoztatási támogatások									3
NEC 11.2.: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében	5.5 int.:Ifjúsági Garancia - gyakornoki program és vállalkozóvá válás támogatása a fiatalok körében									3
NEC 12.1 A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése	5.6. int.: Alkalmazkodóképesség fejlesztése	1								3
NEC 13.1 A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzáférése a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez	5.7. int.: Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása	1								3

NEC 14.1 Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása	5.8. int.: Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése	1									3	
6. pt.: Turizmus												
NEC 15.1 Turisztikai költés növelése	6.1. int.:A természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	2/2	2/2	2/2	2		2

1 nem jelentős negatív környezeti hatás, 2 közepes negatív környezeti hatás, 3 jelentős negatív környezeti hatás

1 nem jelentős pozitív környezeti hatás, 2 közepes pozitív környezeti hatás, 3 jelentős pozitív környezeti hatás 1/1 vegyes hatás

A GINOP 1-7 sz. fő beavatkozási területeivel – 7 fő „prioritási tengely”-ben foglalt **stratégiai fő céljaival egyet lehet érteni**, valamennyi felvetett gazdaságfejlesztésnek energiaigény vonzata is van (infrastrukturális fejlesztések, tudásbázis, fejlesztés, infokommunikációs fejlesztések, turisztikai (fenntartható üzemeltetési) és energiahatékonysági fejlesztések, foglalkoztatás fejlesztés). Ezen fejlesztések célja a gazdasági versenyképesség fejlesztése elsősorban a háttér biztosításával. A támogatni tervezett tevékenységek energia és erőforrás hatékonyság fejlesztést eredményeznek. Az energiahatékonysági, energiatakarékos beavatkozások, illetve megújuló energia felhasználás mértékének növelése az erőforrásokkal való takarékos bánásmód szempontjából alapvetően mind-mind előrelépést jelent. Összhangban van a fenntartható fejlődés horizontális céljaival.

Javaslatunk, hogy a forráselosztásnál az intenzitási szintet a fejlettségi szinthez kellene kapcsolni, hogy a felzárkózásra szoruló térségek tényleg felzárkózhassanak; a fejletlenebb területek kaphassanak magasabb intenzitású támogatást.

Több olyan terület fejlesztése is hangsúlyt kap, amelyek véleményünk szerint más OP-ból finanszírozandók – pl. képzés, átképzés, stb. – illetve mivel konkrét tartalmuk nem ismert, nem is látható, hogy mennyiben járulnak hozzá a gazdaságfejlesztéshez, a munkahelyteremtéshez (pl. közösségi terek létrehozásának támogatása).

Az OP megközelítése nem környezeti szempontú, a több intézkedésnek lehetnek környezeti vonatkozásai mind a kivitelezési, mind az üzemeltetési szakaszban, melyekhez nincs pályázótól elvárt feltételrendszer kapcsolva. Pl.:

- A megújuló energia felhasználását és energiahatékonyság-növelését célzó fejlesztéseinek esetén. Ezen projektek esetén is figyelembe kellene venni az egyes környezeti elemekre kifejtett hatásokat. Pl.: biomassza tüzelés esetén a monokultúrák kialakulásának kockázata.
- A turizmusfejlesztő projektekből hiányzik a környezeti erőforrások minőségének megőrzését környezetvédelmi szempontból alátámasztó feltételrendszer.

A szorosan kapcsolódó **energiagazdálkodási beavatkozások** támogatását ebben a programban is biztosítani, ezek:

- a természeti erőforrások – hazai energiahordozók – potenciális adottságai és hasznosítása,
- az energiazártkörű működés – kitermelés, átalakítás, elosztás – korszerűsítése,
- a környezet megőrzése, védelme, CO₂ terhelés csökkentése keretében az innovatív, megújuló energiahasznosítási technológiákra nagyobb K+F+I tevékenység támogatása,
- a versenyképes gazdasági ágazatok fajlagos energia-megtakarításának és hatékonyabb energiazártkörű működésének – módszertani innováció segítségével történő – elérése, megújuló energiahasznosítás mód bővítésével,

Pontosabb pályázati vagy értékelési szempontokra lenne szükség, ami biztosítja majd, hogy ezek ne maradjanak meg a korábbi fenntarthatósági kritériumok szintjén, melyek az eddigi értékelések tanúsága szerint alkalmatlanok voltak arra, hogy valós eredményeket érjenek el. A horizontális környezetvédelmi szempontok alkalmazásának kérdése különösen jelentős. Nem szabad, hogy ezek a szempontok pusztán formálisan teljesíthető „pluszpont szerzési” lehetőséggé váljanak, kellő súlyt kell biztosítani nekik.

A GINOP 4. és 6. prioritásban – ami elvileg környezeti javulást is eredményezhet – sincs biztosíték arra, hogy az intézkedések révén javuló környezetállapot valósuljon meg.

Véleményünk szerint a különböző szintű fejlesztési programok tervezésében, valamint a pályázati kiírásokban már ahol lesznek) kötelező elemként kellene betenni a környezeti, természetvédelmi szempontokat. Kizáró szempont legyen, ha a fejlesztési programok, stratégiák, beavatkozások következtében várhatóan romlik a környezeti állapot, illetve, ha a környezeti, fenntarthatósági horizontális szempontokat (pl. klímaváltozáshoz kapcsolódó

---

intézkedések, anyag, víz és energiatakarékosság, hulladékkezelés megelőzés, vízszennyezés, a levegőszennyezés és zajszennyezés csökkentése) nem érvényesítik.

A GINOP alapján megvalósuló intézkedések eredményeként várható kedvező környezeti hatások és az azok között létrejövő szinergikus hatások összességében hozzájárulnak a környezeti célok megvalósulásához, továbbá a gazdasági versenyképesség és foglalkoztatási arány növelésén keresztül életfeltételek, az életminőség kedvezőbbé válásához.

A GINOP megvalósítása esetén a **levegőminőség** szempontjából döntően inkább kedvező hatások várhatóak, elsősorban az energia-anyag hatékonyság fejlesztéséből kifolyólag, másodsorban az infrastrukturális fejlesztések hatására.

Zaj- és rezgés vonatkozásában, a kivitelezések ideje alatt ideiglenesen megnövekedett zaj terheléssel lehet számolni. Tekintettel arra, hogy a turisztikai látványosságokat alapvetően érzékeny természeti és kulturális védelem alatt álló területek tervezik megvalósítani ezek zajhatása a faunára jelentős hatással lehet.

A felszíni és felszín alatti vizekre, valamint a talajok, a termőföld és a földtani közeg állapotára közvetett és közvetlen negatív hatásokkal számolhatunk. Mind a vállalkozás fejlesztések területfoglalására, mind a természetvédelmi területek turisztikai felhasználásának esetében.

Az élővilágra, a biodiverzitásra és a természeti környezetre a GINOP 4. és 6. prioritása lehet jelentősen kedvező hatással. A fejlesztések eredményeként - megfelelő feltételek mellett - növekedhet a biológiailag aktív felületek aránya, állapota, gyarapodhatnak az élő és élettelen természeti értékek. Javasolt azonban, hogy a természetvédelem és az egyes környezeti elemek minőségének védelme horizontális szempontként is jelenjen meg.

Az OP-ból továbbra is hiányzik a hazai környezetállapot átfogó áttekintése, a főbb problémák azonosítása, melyből kiindulva ki lehetne jelölni az OP által kezelni kívánt kihívásokat és súlyos környezeti problémák úgy maradnak beavatkozás nélkül, hogy említésre kerülnének akár maguk a problémák, akár annak jelzése, hogy hogyan és milyen forrásból kívánja azt az ország kezelni.

5.2. Fenntarthatósági elemzés

Ahhoz, hogy vizsgálni tudjuk egy társadalmi, gazdasági, környezetvédelmi politika, stratégia, program, terv és a fenntartható fejlődés viszonyát, azaz, hogy meg tudjuk állapítani a tervek biztosítják-e a fenntarthatóság felé történő elmozdulás meg kell határozni azt a viszonyítási alapot, amelyhez való megfelelés vizsgálhatunk. Az értékrend a témakörben megjelent EU és hazai stratégiák, valamint az eddigi hazai gyakorlat szintetizálásával készült. A használt kritérium rendszer folyamatosan fejlődik, de már számos SKV-ban került felhasználásra, mindig a vizsgálat specialitásainak megfelelően.

Az **4. táblázat**-ban a GINOP-ra kialakított fenntartható fejlődési kritériumrendszert alapján értékeljük annak tartalmát. Az értékelések folyamán ahol ez felmerült javaslatokat is teszünk.

4. táblázat: A GINOP értékelése a fenntarthatósági kritériumokhoz való viszony alapján

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>1. A lételemnek tekintett, feltételesen megújuló környezeti elemek (levegő, víz, föld, élővilág) készleteit és állapotát, valamint az általuk alkotott környezeti rendszer potenciálját, önszabályozó képességét a rendszer terhelhetőségének határán belül fenn kell tartani, illetve ahol ez szükséges és lehetséges, állapotukat javítani kell. ☺</p>	<p>A GINOP intézkedéseinek többsége (hosszú távon) közvetve érinti a környezeti elemeket. A kivitelezési munkákat leszámítva (infrastruktúra beruházások, felújítások, stb.) a közvetett hatás jelentkezik az oktatáson, a vállalkozásfejlesztésekben, az IKT szektor fejlesztésén, a K+I beruházásokon keresztül: a létrejött projektek „eredményei” tudják formálni a környezeti elemek minőségi paramétereit, változtatni a rendszer potenciálját. Pont ezért a programkiírások és a támogatást elnyerők kiválasztása során lenne szükséges ezen paraméterekkel foglalkozni.</p> <p>Azon intézkedéseknél, amelyek várhatóan közvetlenül hathatnak a környezeti állapotokra, az OP-ban megjelennek a fenntarthatóság szempontjából pozitív kritériumok: a barnamezős beruházások, az ökoinnovációk, a megújuló energiák, az energetikai korszerűsítések támogatásai.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Olyan tevékenységek, vállalatok támogatása, olyan munkahelyek megmentése és létrehozása, melyek közvetve vagy közvetlenül a környezeti rendszer állapotát és potenciálját fenntartják, illetve azon tevékenységek / vállalatok / munkahelyek kiemelt támogatása, melyek az állapot javításához hozzájárulnak. ☞ A környezeti elemekre vonatkozó externális hatások becslése és a becsléshez képesti csökkentés vállalása a projekt megvalósítása során és után. ☞ A projektek <u>legjobb elérhető technológia</u> (BAT) szempont szerinti végrehajtása ☞ A környezeti elemeket érintő mindennemű fejlesztés, beavatkozás az adott környezeti elem terhelhetőségének figyelembevételével kerüljön meghatározásra
<p>2. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban általánosan a feláldozott és a létrehozott értékek pozitív egyenlege kell, hogy érvényesüljön, miközben a meg nem újuló erőforrások igénybevétele nem haladhatja meg azt az ütemet, amennyivel azok megújuló erőforrásokkal való helyettesíthetősége megoldható. ☺</p>	<p>Az OP jelen állapotában nem alkalmas arra, hogy belőle általános érvényű, a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásra vonatkozó következtetéseket vonjunk le.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ A fenntartható erőforrás-gazdálkodás figyelembevételével történjen a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás. ☞ Javasoljuk a BAT-okon alapuló eszközbeszerzéseket és fejlesztéseket ☞ zöld projektszemlélet kialakításának támogatása (green technology), helyettesítő, kevésbé természeti-erőforrás igényes technológiák, anyagok, folyamatok támogatása, kiválasztási részszerzőpont a támogatandó projektek között. ☞ Tudásalapú projektek előtérbe helyezése a nyersanyagokon és erőforrásokon nyugvókkal szemben.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>3. A természetbe hulladékként visszakerülő anyagok mennyiségének és veszélyességének csökkennie kell. ☺</p>	<p>A GINOP jelenlegi formájában nem látunk hulladécsökkentésre való utalást, az intézkedések és prioritások között nincs erre vonatkozó cél. Az ökoinnovációk támogatásán belül akár hulladékmennyiséget csökkentő elképzelések is kidolgozásra kerülhetnek.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ A GINOP pályázatok során az elektronikus ügyintézés, archiválás, iratkezelés előnyben részesítése, ☞ Az OP-ból támogatásban részesülő vállalkozások (az ésszerűség határán belüli) folyamatos hulladécsökkentési vállalásra kötelezése, korszerű hulladékgazdálkodásra való ösztönzés a horizontális vállalások során. ☞ Projektek hulladékkal leginkább terhelt lépéseinek azonosítása, zero hulladék technológiák előnyben részesítése a pályázatás során ☞ A támogatásban részesülő projektek között kapcsolt termelési rendszerekre irányuló útmutató „térkép” kidolgozásának annak azonosítására, hogy egyes vállalatoknál keletkező hulladék hasznosítható lehet-e (technológiailag és fenntartható módon, a környezeti előnyöket és hátrányokat összevetve) egy más vállalat számára.
<p>4. A rendelkezésre álló terület felhasználásánál az igénybe vehető területek nagyságát kemény felső korlátnak kell tekinteni, a fejlesztéseknél a területkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni. ☺/☺</p>	<p>A GINOP megfogalmazza a barnamezős beruházások előnyben részesítését a zöldmezősökkel szemben, ezen szempont betartása a pályázatás során is rendkívül fontos.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Pályázatásnál a helyettesítő tevékenységek esetében fajlagos területegységen előállított javak figyelembevétele. ☞ Zöldterületek mennyiségének megőrzése, beruházások esetében zöldterület csökkentésének kiváltása/megváltása valamilyen szempontrendszer szerint. (települések esetében pl. közparkok/zöld felületek létrehozása, fenntartása; fakivágásoknál új, a kivágottal valamilyen módszertan szerint megfeleltethető fa/fák telepítése, stb.)
<p>5. A biológiai sokféleség megőrzésének feltételeit, a természetesen előforduló fajok, és tenyésztett vagy természetett hagyományos fajták megőrzését és védelmét, a természetes és természetszerű élőhelyek sokszínűségét, és térbeli koherenciáját biztosítani kell. Az ökoszisztéma szolgáltatások lehetőségét értéknek kell tekinteni, azt meg kell őrizni, illetve ahol szükséges javítani kell. ☺</p>	<p>A GINOP jelenlegi formájában nem látunk a biodiverzitásra, annak javítására való utalást, az intézkedések és prioritások között nincs erre vonatkozó cél.</p> <p>Javaslataink:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Munkahelyteremtés, vállalkozásfejlesztés során hagyományos, fenntartható mezőgazdálkodás támogatása, <u>környezeti és természeti szempontokat figyelembe vevő integrált fejlesztési modellek alkalmazása</u> ☞ Ökoszisztéma szolgáltatások megőrzésére irányuló fejlesztések megvalósítása. ☞ Biodiverzitás megőrzésére való törekvés, infrastrukturális beruházásoknál (legfőképp utak, autópályák) nagyobb hangsúly fektetése a vadállomány területi elszeparáltságának megelőzésére. ☞ Növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatos pályázatásnál a régióhoz alkalmazkodott / a régió megváltozott jellegéhez illeszkedő állat és növényfajok hasznosítása, termelése és tenyésztése a géndiverz flóra és fauna fenntartásához.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>6. Az építészeti, táji és kulturális értékek fennmaradását biztosítani kell.</p> <p>☺/☹/☹</p>	<p>A GINOP 6. Prioritásában megjelenik a kulturális és természeti értékek, örökségek védelme, megőrzése, ugyanakkor ennek pontos módját nem részletezi az OP. Jelen verzióból annyi derül ki, hogy energiahatékonysági beruházásokkal kívánják az értékek védelmét megoldani, ami üdvözlendő, ugyanakkor nem elégséges. Energiahatékonysági beruházásokkal nem lehet a sokszor leromlott állapotban lévő kulturális örökségeket fenntartani, illetve ezek gazdasági fenntarthatóságát szavatolni. Az OP tervezői úgy fogalmazzák, „A prioritás intézkedés keretében megvalósuló fejlesztésekkel a kulturális és természeti örökség helyszínek gazdasági fenntarthatóságát szükséges szolgálni, ezt a turisztikai vonzerők innovatív, kreatív módon történő attrakcióvá alakításával kívánjuk elérni.”. Véleményünk szerint is fontos szempont a támogatásból megvalósuló beruházások gazdasági fenntarthatósága, ugyanakkor nem lehet pusztán gazdasági szempontból megközelíteni a fenntarthatóságot. Az erős fenntarthatóság értelmezése szerint a környezet-társadalom-gazdaság hármasság figyelembevételével, a természeti és kulturális környezet fenntartható fejlesztését szem előtt tartva kell eljárni ezen projektek esetében.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Fenntartható turizmusfejlesztés, ökológiai turizmus fejlesztése, építészeti, táji és kulturális értékek megőrzésére irányított támogatásoknál, ezek kiosztásakor fenntarthatósági, városképi és turisztikai szempontok figyelembe vétele. ☞ Beruházásoknál törekedni kell az építészeti, táji és természeti értékek megőrzésére, fejlesztésre, ezek fenntartható használatára, együttélésre. ☞ A fenntarthatóság újraértelmezése szükséges az OP-ban, nem lehet a pénzügyi fenntarthatóságot a környezettel összemosni/azonosítani. ☞ Ahogy az OP is megfogalmazza, rendkívül fontos a természeti értékek fejlesztésénél, rendszerbe szervezésénél a terület teherbírásának, fenntartható használatának figyelembe vételével tervezni. ☞ A természeti fejlesztéseknél rendkívül fontos a természet közeli, tájba illő ötletek megvalósítására törekedni, megközelítésükkor is környezet és természetbarát közlekedési módokat előtérbe helyezni. ☞ Egészségturizmus esetében a természeti erőforrások (pl. gyógy- és termásvizek) fenntartható használatára, hasznosítására kell törekedni. ☞ Fenntartható, környezetbarát és természetközeli viselkedésmódok és kultúra átadása kell, hogy legyen a cél – kapcsolódó infrastruktúrafejlesztést óvatosan, környezetbe illeszkedő mértékkel, mérettel és kivitellel kell végezni. ☞ A szubszidiaritás elvének biztosítása érdekében óvatosan kell bánni a központi koordináció kijelölésével.
<p>7. A környezeti (pl.: klíma-) változásokhoz való alkalmazkodó képességet mind a társadalom, mind az érintett lakosság szintjén meg kell őrizni, azt korlátozni nem szabad, sőt lehetőség szerint javítani kell.</p> <p>☺</p>	<p>Nem található az OP-ban kimondottan a lakosság és a társadalom alkalmazkodóképességére, annak javítására vonatkozó intézkedés. Egyes intézkedéseken belül megjelenhetnek olyan projektek, melyek ehhez hozzájárulnak (pl. ökoinnováció), illetve az épületenergetikai felújítások, ha nem is az alkalmazkodáshoz, de a megelőzéshez hozzájárulnak.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Lakossági tudatosságot javító programok támogatása az oktatási programok során. ☞ Az alkalmazkodáshoz elengedhetetlen ökológiai, természeti és környezeti értékek megőrzésére és védelmére kell koncentrálni, s az ökológiai kapacitás/szolgáltatások fenntartható hasznosítását/használatát mindenki számára biztosítani kell. ☞ Növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatosan a régióhoz alkalmazkodott / a régió megváltozott jellegéhez passzoló állat és növényfajok hasznosítása a géndiverz flóra és fauna fenntartásához.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>8. A nem kívánatos természeti környezeti változásokat erősítő emberi tevékenységeket hatásuk és jelentőségük függvényében korlátozni kell.</p> <p>☹</p>	<p>Ezen pontot kétféleképpen értelmezhetjük az OP-ban. Egyrészt az infrastruktúra beruházások (zöldebb technológia), a vállalkezési tanácsadások, az oktatási tevékenységek során csökkenhet a természetkárosító emberi tevékenységek mértéke, ugyanakkor a beszállítói integrátorok megerősödése, új vállalkozások alakulása közvetlenül és közvetve is növelheti a káros emberi tevékenységek mértékét.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Oktatási projektek során a tudatos fogyasztói magatartás erősítése ☞ Projektben nyertes vállalkozások (pl. vállalkozásfejlesztés során) környezetvédelmi beruházásainak ösztönzése, ☞ K+I fejlesztések során anyag és energiatakarékosabb, kevesebb hulladékkal járó folyamatok fejlesztése, ☞ Annak kikötése, hogy a fejlesztések, beruházások nem járhatnak a szennyező kibocsátások növekedésével ☞ Egy adott cél eléréséhez nevesített projektek közül a kisebb nem kívánatos hatást kiváltó(ka)t kell választani
<p>9. A természeti rendszerek környezeti változásokhoz való alkalmazkodó képességét segíteni kell, hogy ökoszisztéma szolgáltatásaikat megtarthassák.</p> <p>☹</p>	<p>Nem található az OP-ban erre vonatkozó rész, cél vagy intézkedés.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ K+I tevékenységek, kutatások, fejlesztések (vízgazdálkodás, klímaváltozás hatásait kezelő fejlesztési célok) támogatása ☞ Természeti környezet védelmével biztosítani kell a természeti folyamatok végbemenetelét, őshonos fajok védelmét, természet érintetlenségét

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>10. Nem eltérhető az az állapot, hogy a társadalom egy része olyan rossz életkörülmények között él, mely az alkalmazkodó képességét szinte megszünteti, így csak a közvetlen környezetének felélésével képes életben maradni.</p> <p>☺/☹</p>	<p>Az OP jelentős lépéseket tervez az hátrányos helyzetű (konvergencia) régiók foglalkoztatásának növelésére, a képzettséggel/végzettséggel nem rendelkezők oktatására, a fiatalok álláshoz jutására, a vállalkozóvá válás elősegítésére. Az intézkedéseket, programokat egymással szorosan összefüggve tervezik megvalósítani az OP tanulsága szerint. Ezekhez kapcsolódóan tanterv készítés és kerettanterv felülvizsgálat is várható az operatív program megvalósítása során, a képzési terv rugalmassága, hatékonysága mentén.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Az előzőekben javasolt oktatásba veendő környezet-, természetvédelmi és fenntarthatósági modulokat vegyék figyelembe a tananyagfejlesztésnél. ☞ Új tananyagfejlesztés helyett/mellett érdemes lenne itthon és más országokban is bevált (azaz már tesztelt és működőképes) modelleket alkalmazni, esetleg azok átalakításával hibrid oktatási modelleket létrehozni. ☞ Fontos figyelembe venni az oktatás során a legújabb átfogó elemzések (pl. PISA tesztek) eredményeit, s ezek fényében akár a fiatalabb korosztály tanterveit is felülvizsgálni. ☞ Fenntarthatósági szempontból fontos lenne a szakközépiskolák színvonalának és elismertségének növelése, hiszen jó szakmunkásból folyamatosan hiány van az országban ☞ Fontos kidolgozni a fejlesztési programokon belül közel homogén tudású és képességű csoportok létrehozására alkalmas kiválasztási módszert, hiszen így jobban biztosítható a programok eredményessége ☞ A jelenlegi indikátorszámok mellett várhatóan további (a képzettek számával arányos mennyiségű) munkahelyteremtésre lesz szükség, hogy a képzettek el is tudjanak helyezkedni, legyen felvevőbázisa a képzett munkaerőnek. ☞ Helyi fenntartható, hagyományos munkamódszerek megtartása, munkamintázatok felülvizsgálata, ezekre alapozó fejlesztési programok kidolgozása ☞ A kimondottan fiatalok álláshoz jutását célzó programok mellé célzott szociálpedagógia módszertan kell, hogy kiépüljön, hogy valóban értékelhető eredményeket lehessen elérni a fejlesztési programokkal, s ne csak indikátorteljesítésekről szóljanak a pályázatok. ☞ Már máshol is alkalmazott és bevált példák átvétele az elmaradott területeken a szegregáció csökkentése és megszüntetése, a hatékony oktatási módszerek átvétele, az alapvető szociális készségek elsajátítása, a kilátástalanságból való kilábalás érdekében. Ehhez az oktatás, a mentálhigiénés tanácsadás, a pozitív példamutatás, a személyre szabott tanácsadás, és a tudatosság elterjesztése egyszerre fontos, célzott módon a különböző korosztályok és különböző életviteli helyzetben/állapotban lévők számára.
<p>11. Az egészséges környezet és az egészséges ételmiszer és ivóvíz minden ember alapvető joga, a nem megfelelés sem helyi, sem tágabb szinten nem tűrhető.</p> <p>☹</p>	<p>A GINOP leginkább az ökoinnováción keresztül, illetve a barnamezős beruházások kivitelezésével, az épületenergetikai felújításokkal, a megújuló energiaforrások használatán keresztül járul hozzá az egészséges(ebb) környezet létrejöttéhez.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ externáliák figyelembe vétele a szennyező tevékenységet közvetlenül vagy közvetetten generáló beruházások pályáztatásakor (pl. létesítmények, infrastrukturális beruházások, stb.). ☞ Az elérhető legjobb technikákat (BAT) alkalmazó projektek előnyben részesítése, negatív hatások intoleranciája. ☞ Helyi mezőgazdálkodás ösztönzése a kihasználatlan területeken. ☞ Megújuló energiaforrások hasznosításakor a biomassza égetés szükségességének és lehetőségének vizsgálata. A helyben / lokálisan keletkező mezőgazdasági hulladék energetikai hasznosítása támogatható, ugyanakkor a jó minőségű, mezőgazdasági célra is hasznosítható földterületek biológiai energiahordozó természetítésére történő felhasználása legalábbis aggályos, miközben Magyarországon is vannak, akik nem jutnak megfelelő mennyiségű táplálékhoz nap mint nap.

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
<p>12. Meg kell őrizni a helyi kultúrát, azokat a termelői és fogyasztói mintázatokat, amelyek a környezethez való alkalmazkodás során alakultak ki, s hosszú távon biztosították a helyi közösség és környezet harmóniáját. Emellett, vagy ha ez már nem lehetséges a fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítását kell támogatni.</p> <p>☺</p>	<p>A GINOP nem fogalmaz meg stratégiai célokat a helyi mintázatok megőrzése céljából, a helyi kultúra megőrzésének célja valószínűsíthető a turisztikai és örökségvédelmi projektek keretében. A helyi piac megerősítése cél, de az nem derül ki, hogy ezt helyi mintázatok megőrzése mellett képzelik-e el a tervezők.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ Regionális gazdaságélénkítő programok támogatása, létrehozása, <u>lokálpatrióta</u> fogyasztásélénkítés, fenntartható fogyasztói és termelői szemlélet erősítése az intézkedéseken belül. ☞ Hagyományos, tájjellegű, helyi szinten kialakult <u>fenntartható</u> mezőgazdálkodás támogatása, környezeti és természeti szempontokat figyelembe vevő integrált fejlesztési modellek alkalmazása, ökoszisztéma szolgáltatások megőrzésére irányuló fejlesztések megvalósítása. ☞ Oktatási programok létrehozása, erősítése, terjesztése. ☞ Növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatosan a régióhoz alkalmazkodott / a régió megváltozott jellegéhez passzoló állat és növényfajok hasznosítása a géndiverz flóra és fauna fenntartásához. ☞ Ahol lehetséges, a gazdaságélénkítést a helyi kultúrára, termelői és fogyasztói mintázatokra építve, azokkal szinergiában kell kialakítani.
<p>13. A projektek miatt a helyi közösségeknek ne szűküljenek a lehetőségei az igényelt és választható életmódok tekintetében, amennyiben ezek nem zárják ki egymást, és megfelelnek mind a fenntarthatóság, mind a fejlődés kritériumainak.</p> <p>☺</p>	<p>Véleményünk szerint, mivel a GINOP nagy részének célja a gazdaság élénkítése, a jobb életszínvonal biztosítása, várhatóan nem fog beszűkülni az intézkedések hatására az igényelt és választható életmódok tekintetében, sőt; amennyiben a gazdaságélénkítéssel kapcsolt foglalkoztatás sikeresen megvalósul, valószínűsíthetőleg növekszik az emberek választási lehetőségeinek száma.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ <u>Barnamezős</u>, az adott település képébe illeszkedő beruházások támogatása, ☞ fenntartható, munkahelyteremtő kezdeményezések felkarolása, ☞ regionális és települési sajtóságokra építő turizmus támogatása, ☞ környezeti és természeti szempontok figyelembe vétele a projektek minden szintjén. ☞ Externális hatások figyelembevétele a pályáztatás során
<p>14. Minden a környezetgazdálkodással összefüggő tevékenységet azon a szinten kell megvalósítani, ahol a probléma kezelése a legnagyobb környezeti és egyéb haszonnal, valamint a legkisebb környezeti kockázattal, illetve kárral jár.</p> <p>☹</p>	<p>A GINOP több helyen is központosított irányítást javasol a különböző intézkedések végrehajtása során. Véleményünk szerint ezzel sérül a szubszidiaritás elve, meg kéne találni az összhangot az elkerülhetetlen központi irányítás és a helyi, térségi tevékenységek között.</p> <p>Javaslatunk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ szubszidiaritás elvének alkalmazása a projektek során, szakértői segítség nyújtása, regionális szakértők támogatása, helyi piaci igényekre tekintettel lévő pályáztatás. ☞ bürokrácia csökkentése a projektek végrehajtása során

FF kritérium	Értékelés és javaslatok
15. A helyi szinten kezelhető erőforrások használata elsősorban a helyi közösség hasznát szolgálja. ☺	A GINOP a megújuló energiaforrások hasznosításával és a fenntartható turizmus kiépítésével is a helyi erőforrások helyi hasznosulását támogatja. Javaslatunk: ☞ Helyi, decentralizált termelő vállalatok segítése, ☞ fenntartható módon kiaknázható szolgáltatásokra épülő projektek támogatása, ☞ Horizontális elvként minden konstrukcióban a helyi erőforrásokra való támaszkodás elősegítése fenntartható módon, azok kihasználása nélkül, szinergikusan (PR tevékenység, stb. esetén is).
16. Erősíteni kell a társadalom befogadó jellegét (társadalmi kirekesztés, demográfiai problémák kezelése, stb.) az értékek mentén. ☹	A munkanélküliek álláshoz jutásával, az életszínvonal emelkedésével összhangban nőhet az emberek szolidaritása, a kirekesztésellenessége, ugyanakkor a két változás között nincs bizonyított kapcsolat. Az egyes intézkedésekben szerepel a hátrányos helyzetűek, megkülönböztetettek, kirekesztettek segítésére kiírt intézkedések. Javaslatunk: ☞ A képzések során elfogadást segítő, szociális modulok beépítése ☞ Hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők, kisebbségek, idősök, pályakezdők foglalkoztatottságának növelése, foglalkoztatásuk segítése, ☞ képzések, helyi lokálpatrióta programok felkarolás, ☞ tudás alapú és toleráns társadalom létrehozása helyi szintű akcióprogramok révén. ☞ Már máshol is alkalmazott és bevált példák átvétele az elmaradott területeken a szegregáció csökkentése és megszüntetése, ☞ az oktatáshoz kapcsolódó speciális modulok alkalmazása: mentálhigiénés tanácsadás, a pozitív példamutatás, a személyre szabott tanácsadás, és a tudatosság elterjesztése célzott módon a különböző korosztályok és különböző életviteli helyzetben/állapotban lévők számára.
17. A térség, régió, város nem veszélyezteteti - sem közvetlen - sem közvetett formában – sem saját környékén, sem távolabb ugyanezeknek a követelményeknek az érvényesülését. ☹	
18. Meg vannak az eszközök ahhoz, hogy a fejlesztések hatására a fenntarthatóság elvei tudatosuljanak, és erkölcsi normává váljanak a társadalom tagjaiban, és ezzel párhuzamosan a tervezés során az érintetteknek a döntésekben való részvétele biztosítva van. ☺	Az OP-ban az oktatáson, a K+I innovációkon, a fenntartható turizmusfejlesztésen keresztül elérhetőek ezek a célok a tudatosság növelésén keresztül. Javaslatunk: ☞ A képzések, oktatások keretében fenntarthatósági modul beépítése.

A táblázatban a következő minősítési jeleket használtuk:

Jel	Jelentés
☺	A fenntarthatósági kritérium szempontjából egyértelműen kedvező elmozdulásokra lehet a KEHOP alapján számítani.
☹	A fenntarthatósági kritérium tekintetében lehetnek kedvező folyamatok, de vagy ezek mértéke valószínűleg csekély, vagy számolnunk kell ellentétes hatásokkal is, amelyek közömbösíthetik az eredményt.
☹	A fenntarthatósági kritérium szempontjából egyértelműen kedvezőtlen elmozdulásokra számíthatunk.

6. Javaslatok

6.1. Általános követelményrendszer

A következő javaslat nem csak a GINOP fejlesztéseinek tekintetében fogalmazódott meg:

- ☞ **A különböző szintű fejlesztési programok tervezésében, valamint a pályázati kiírásokban (már ahol vannak) kötelező elemként kellene betenni a környezeti, természetvédelmi szempontokat.**

Miután a problémák között megemlítettük, hogy a **horizontális elvekkel** foglalkozó fenntarthatósági fejezet nem tartalmaz olyan elveket, amelyek utóbb számon kérhetők, a végrehajtás során javaslunk ilyeneket.

- ☞ **I. A pályázatok kiírásánál és elbírálásánál projektfüggően alkalmazásra javasolt fenntarthatósági előírások:**

A projekt

11. erőforrás-hatékony, azaz anyag-, energia-, víztakarékos megoldásokat, hulladékszegény, a hulladék keletkezését megelőző, a hulladékok újrahasznosítását elősegítő technológiákat alkalmaz,
12. csökkenti a károsanyag-kibocsátásokat, vagy új fejlesztések esetén jobb fajlagosakkal rendelkezik az átlagosnál,
13. csak akkor nem vesz barnamezőt igénybe, ha erre az adott településen nincs mód, akkor viszont terület- és kiemelten a zöldfelület igénybevétele minimális,
14. kimutatható módon hozzájárul a klímaváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, de legalább nem növeli a kedvezőtlen hatásokat, klímabarát építészeti megoldásokat alkalmaz,
15. nem csökkenti a foglalkoztatást a hátrányos helyzetű térségekben,
16. védett természeti és kulturális örökségvédelmi értékek igénybevitelét, az ezekre vonatkozó kedvezőtlen környezeti hatásokat kiszűri, de legalábbis minimális szinten tartja,
17. alacsony zajkibocsátású technológiákat, berendezéseket alkalmaz,
18. nem jár a közúti forgalom számottevő többletterhelésével,
19. a lakosságot érintő fejlesztéseket úgy valósítja meg, hogy az az érintett lakosság számára érzékelhető és megfizethető életminőség-javulással jár a hatásterületen,
20. a szociális elemeket is tartalmazó intézkedéseknél biztosítani tudja, hogy a fejlesztések a ténylegesen rászoruló csoportok javára történjenek.

- ☞ **II. További, a pályázatok kiírásánál és elbírálásánál figyelembe veendő, előnyben részesítendő szempontok:**

A projekt

11. hozzájárul a területi/társadalmi kiegyenlítődéshoz, célzottan hátrányos helyzetű lakosságra és térségekre vonatkozik,
12. javítja a foglalkoztatási helyzetet, új munkalehetőségeket teremt, főleg a hátrányos helyzetűnek számító rétegek tekintetében,
13. tényleges környezetállapot, illetve települési környezetállapot javító hatása van,
14. kimutatható ÜHG és/vagy légszennyezőanyag kibocsátás csökkenéssel jár,
15. célzott hatásai mellett járulékos módon hozzájárul a természeti és/vagy a kulturális örökségvédelmi értékek megőrzéséhez, védett fajok, vagy élőhelyek védelméhez, rehabilitációjához, a víztestek jó állapotának eléréséhez,
16. természeti adottságoknak megfelelő ökoszisztéma-szolgáltatásokat vesz igénybe,
17. helyi kultúrára és a környezethez alkalmazkodó hagyományos termelői és fogyasztói mintázatra épít, fenntarthatóbb életmódot szolgálja,
18. megújuló energiát hasznosító technológiákat alkalmaz,

19. természetszerű élőhelyek, zöldfelület-kiterjedések növekedésével, meglévő élőhelyek/zöldfelületek rehabilitációjával, állapotuk javulásával, intenzitásának növelésével is jár,
20. környezetvédelmi szemléletformálást tartalmaz.

6.2. Levegőminőség-védelem

- ☞ Infrastrukturális fejlesztések esetében javasoljuk a zöld fejlesztések preferálását. (Levegőminőség tekintetében például ilyen lehet, hogy a szilárd biomassza égetéssel történő energetikai célú hasznosításának légszennyezőanyag-kibocsátásait hogyan lehetne mérsékelni.) Javasoljuk, hogy a projektek esetében kötelezően vizsgálandó szempont legyen a levegőminőség-védelemre irányuló vizsgálatok, modellezések elvégzése.
- ☞ Javasoljuk, hogy az infrastrukturális oldali hiányosságok oldását célzó projektek esetében írják elő a környezeti hatások minimalizálását. (pl. kivitelezés esetén a felporzás megakadályozása, forgalomszabályozás)
- ☞ Javasoljuk, hogy a zöld gazdaság terén tevékenykedő vállalkozásokat részesítsék előnyben (pl. többletponttal) a pályázatok értékelése során.
- ☞ Tekintettel arra, hogy gazdasági szempontból is célszerűbb, ha az energiahatékonysági beavatkozás megelőzi a megújuló energiás beavatkozást, javasoljuk, hogy megújuló energia hasznosítását célzó beruházásokat csak energetikai korszerűsítéssel együtt, vagy energiafogyasztás szempontjából már felújított, vagy alaptól korszerű épület esetében támogassanak.
- ☞ Abban az esetben, ha az intézkedés nyílászárók cseréjét is lehetővé teszi, javasoljuk az épületek megfelelő szellőzését és légcseréjét is a projektek keretein belül előírni, így biztosítható, hogy a beltéri levegő minősége és az épületek energetikai besorolása is megfelelő legyen.
- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (pl. közösségi közlekedés, kerékpárút, biztonságos kerékpártárolás) is fordítsanak figyelmet.

6.3. Közlekedés

- ☞ A közlekedési fejlesztések kapcsán hangsúlyozni kell a stratégiai szintű megalapozottság és az összehangoltság (akár települések, akár közlekedési módok között) szükségességét.
- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai fejlesztések során a környezetbarát megközelítési módok lehetővé tételére (pl. közösségi közlekedés, kerékpárút, biztonságos kerékpártárolás) is fordítsanak figyelmet.

6.4. Klímaadaptáció

- ☞ Javasoljuk, hogy a megújuló energiatermeléssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési projektek esetében írják elő a teljes életről kiterjedő szénlábnym-számítást – megadott módszertan alapján. Az épületkorszerűsítések/létesítések esetében pedig – különösen amennyiben esetleg távfűtés kiváltása is célja a beavatkozásnak – szintén a teljes élettartamra vonatkozó ÜHG kibocsátások összevetése volna kívánatos.
- ☞ Ugyancsak javasoljuk, hogy a pályázók között vizsgálják meg, hogy egységnyi pénzügyi beruházás hatására hol történik a (leg)nagyobb ÜHG-kibocsátás csökkentés, így adott pénzügyi ráfordítás a legnagyobb környezeti haszonnal járhatna.

6.5. Zaj- és rezgésvédelem

A levegőnél leírtakhoz hasonlóan a zaj- és rezgésterhelés szempontjából sem egyértelműek a várható hatások.

- ☞ Javasoljuk, hogy a lakott és/vagy környezeti és/vagy zaj-rezgés szempontjából érzékeny területeken folytatandó infrastruktúrafejlesztések esetében a zaj- és rezgésterhelés

minimalizálását eredményező törekvések horizontális vagy értékelési szempontok legyenek.

- ☞ Javasoljuk a nagyobb zaj- rezgésterhelésnek kitett lakott területek mellett az útépitések, útfelújítások esetében a csendes útburkolat alkalmazásának támogatását.
- ☞ Javasoljuk, hogy indokolt esetben, különösen a nagyobb forgalomnak kitett, vagy egyéb okból zajjal terhelt részeken tegyék lehetővé a csökkentett hanggátlású nyílászárók beépítésének támogatását. Ehhez kapcsolódóan kiemelten kezelendő a belső terek megfelelő szellőzését biztosító eszközök beépítése!

6.6. Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz

A megújuló energetikai beruházásoknál az esetleges vízi energia kihasználásának esetében ugyancsak fontos a talaj és felszíni vizek mennyiségére, minőségére, élővilágára történő hatások előzetes elemzése, értékelése.

- ☞ Javasoljuk, hogy gyógyfürdők, természeti és környezeti erőforrásokat hasznosító gyógydesztinációk esetében legyen kötelező pályázati szempont azok környezeti erőforrások szempontjából is fenntartható használata.
- ☞ Vízi utak, kiszolgáló létesítmények kapcsán szükséges megvizsgálni a vízminőségre, ökológiára, élővilágra vonatkozó jövőbeli hatásokat.
- ☞ Intermodalitást szolgáló beruházások kapcsán szükséges azok fenntarthatóságának és alkalmazhatóságának, környezeti hatásainak vizsgálata.
- ☞ Megújuló energetikai beruházásoknál az esetleges vízi energia kihasználásának esetében a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségére, minőségére történő hatás előzetes vizsgálata szükséges.

A GINOP-ban ismertetett célok várhatóan a turisták számának növekedésével járnak, a természetvédelmi területek és egyéb turisztikai és örökségvédelmi attrakciók ökoszisztémája ezért jelentősebb bolygatásnak lesz kitéve.

- ☞ Javasoljuk, hogy a turisztikai adottságok fejlesztést célzó projektek esetében készüljön tanulmány a várható környezeti hatásokról.

6.7. Talaj

A termőföld Magyarország egyik kiemelten fontos természeti erőforrása. Hazánk területének 80-85 %-át mezőgazdasági művelésre alkalmas talajok fedik. Javasolt cél, hogy a térségi és helyi gazdaságfejlesztés ne járjon a jó minőségű területek művelésből való kivonásával.

- ☞ A gazdaságfejlesztési projekteknél előnyben kell részesíteni a barnamezős beruházásokat, amennyiben ez nem lehetséges, törekedni kell a terület-igénybevétel minimalizására.
- ☞ Javasolt turizmusra, az innovatív szolgáltatásokra – pl. gyógyfürdőfejlesztéssel kapcsolt geotermikus energia többlépcsős, energiahatékony hasznosítására, egészségügyi szolgáltatásokra, kereskedelmi bővítésekre stb. kapott támogatásokat kössék a természeti és örökségvédelmi oltalom alatt álló területek fenntartható műveléséhez, melyekben a konkrét környezeti célok (pl.: védett egyed számnövelés, tájidegeden fajok kiszorítása, is megjelennek).
- ☞ A termőföldek és a talajok védelmével kapcsolatban indokolt egy Nemzeti Talajvédelmi Stratégia kidolgozása.

6.8. Természeti környezet, az élővilág, a biodiverzitás

- ☞ „Természeti örökségünk jövőbeni megőrzése érdekében **a természetvédelmi szempontokat nem csupán a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken, hanem minden területen és tevékenységben érvényesíteni kell!**”
- ☞ A pályázati kiírások során minden esetben érvényesíteni kell a környezeti fenntarthatóság, köztük a természetvédelem, a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjait.

Ennek egyik módja bizonyos, a természeti értékek megőrzését segítő kritériumok megkövetelése, másik módja ösztönzők kialakítása e cél érdekében. A követelmények teljesítése pályázatai feltétel, míg az ajánlások követése plusz pontot érhet.

Természetvédelmet szolgáló követelmények lehetnek, hogy a projekt következtében:

- nem növekedhet a település kiterjedése,
- nem növekedhet a betonozott felületek nagysága,
- nem csökkenhet sem a zöldfelületek, sem a természeti területek, élőhelyek kiterjedése, nem romolhat az állapotuk.

Természetvédelmet szolgáló ajánlások lehetnek, hogy a projekt járuljon hozzá:

- a települési zöldfelületek állapotának javításához,
- a települési zöldfelületek kiterjedésének, vagy intenzitásának növekedéséhez,
- természeti területek, természetszerű élőhelyek (gyepmozaikok, cserjések, fasorok, mezsgyék, erdők, vízterek, stb.) bővüléséhez, vagy állapotuk javulásához,
- helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek gyarapításához,
- helyi védett élő, vagy élettelen természeti értékek állapotának javításához.

☞ Javasoljuk, hogy a turizmusra, az innovatív szolgáltatásokra – pl. gyógyfürdőfejlesztéssel kapcsolt geotermikus energia többlépcsős, energiahatékony hasznosítására, egészségügyi szolgáltatásokra, kereskedelmi bővítésekre stb. kapott támogatásokat kössék a természeti és örökségvédelmi oltalom alatt álló területek fenntartható műveléséhez, melyekben a konkrét környezeti célok (pl.: védett egyed számnövelés, tájidegeden fajok kiszorítása, stb.) is megjelennek.

6.9. Környezettudatosság

- ☞ Javasoljuk, hogy eszközbeszerzések támogatása esetében szigorú környezetvédelmi követelmények kerüljenek megfogalmazásra az anyag- és energiatakarékosság vonatkozásában.
- ☞ Javasoljuk, hogy a marketingtevékenységek keretében az elektronikus megoldásokat preferálják a papír alapúval szemben – az olyan erőforrás-igényes, de vitatható hatékonyságú elem, mint pl. a szórólap pedig lehetőleg egyáltalán ne legyen támogatható!
- ☞ Javasoljuk, hogy létesítések, építések (pl. 1. prioritás 1. intézkedés) esetében írják elő az újrahasznosított építőanyagok használatát – minimális %-ot határozva meg, a többleteljesítéseket az értékelés során többletponttal jutalmazva.
- ☞ Javasolt cél – a környezettudatosság érdekében – a közösségi és egyéni jó gyakorlatok terjesztése (oktatás és bevonás útján) a foglalkozási tevékenység és a magánélet vonatkozásában egyaránt, valamint a helyi gazdaságra és az azt meghatározó szereplőkre jellemző termelés- és fogyasztásorientáltságnak a fenntarthatóság iránti elkötelezettségre váltása. Kiemelt terepe kell, hogy legyen a környezettudatosság terjesztésének a közoktatás, ahol a jövő generációi kaphatnak alapokat a fenntartható életmódhoz.
- ☞ Javasoljuk, hogy a kisléptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések támogatható tevékenységei között jelenjenek meg a passzív zajcsökkentési lehetőségek (zajvédő fal, fokozott hanggátlású nyílászárók, védőfasorok).
- ☞ A kedvezményezettek adminisztrációs terheinek csökkentése keretében javasolt elektronikus ügyintézésre, illetve a benyújtandó dokumentumok számának, terjedelmének csökkentésére vonatkozó javaslatok rendkívül előremutatóak a természeti erőforrásokkal való takarékos bánásmód tekintetében.

6.10. Javaslat az operatív program által befolyásolt más teremben, illetve programban figyelembe veendő környezeti szempontokra

- ☞ Javasoljuk, hogy az OTFK által meghatározott várospolitikában a fenntarthatóság és a klímatusatosság a beavatkozások szintjén is megjelenjen, s az egyes városok Integrált Településfejlesztési Stratégiáiban is megfelelően adaptálódjon.
- ☞ Az energetikai fejlesztések, korszerűsítések kapcsán olyan programok, pályázati formák kidolgozása szükséges, amelyet a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok is igénybe tudnak venni. Az energetikai korszerűsítések szorgalmazása és a fogyasztói szemlélet kialakulásának preferálása e körben kiemelten fontos.
- ☞ Elő kell segíteni, hogy a hátrányos helyzetű térségekben telepedjenek meg a zöldgazdaság-fejlesztés húzóágazatai.
- ☞ A termőföldek és a talajok védelmével kapcsolatban indokolt egy Nemzeti Talajvédelmi Stratégia kidolgozása.

6.11. Javasolt SKV környezeti indikátorok

5. táblázat: Javasolt SKV környezeti indikátorok

Prioritások, specifikus célkitűzések	Lehetséges SKV környezeti indikátorok
<p>I. prioritási tengely: Kkv 1.1.NEC: Vállalkozói kultúra és versenyképes tudás elterjesztése a mikro-, kis- és középvállalkozások körében a tudatos vállalkozói magatartás kialakulása érdekében 2.1.NEC: Több növekedő kkv 3.1.NEC: Együttműködő kkv-k számának növelése</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☞ az új infrastruktúra vagy infrastruktúra fejlesztése révén elfoglalt biológiailag aktív terület nagyságára, ☞ revitalizált barnamezős területek nagyságára ☞ zöldgazdaság fejlesztésére irányuló együttműködésekre, ☞ kémiai biztonság növelésére, ☞ a kísérleti fejlesztések során az alternatív energia alkalmazását elősegítő technológiai fejlesztésekre, tevékenységekre, ☞ fejlesztések az energia-megtakarítására, ☞ CO₂ kibocsátás csökkentése, ☞ építés, fejlesztés során keletkezett hulladék mennyiségére, illetve ebből az újrahasznosított hulladék arányára, ☞ megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási arányára, ☞ képzések támogatásra, ☞ családbarát munkavégzés támogatására
<p>II. prioritási tengely: K+I 4.1.NEC.: K+I aktivitás növelése 4.2.NEC.: Stratégiai S3 K+I hálózatok számának növelése 5.1. NEC: A K+I kapacitások megerősítésével növekvő H2020 részvétel</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☞ az új termékek/technológia közvetlen vagy közvetett pozitív hatása az egyes környezeti elemek minőségére, ☞ fajlagos anyag- és energiafelhasználás csökkentésére, ☞ nem megújuló energia hasznosítás kiváltása megújuló energiaforrásból, ☞ revitalizált barnamezős területek nagyságára, ☞ energia-megtakarítás mértéke, ☞ Co₂ kibocsátás csökkentése, ☞ klímabarát építészeti megoldások alkalmazására

Prioritások, specifikus célkitűzések	Lehetséges SKV környezeti indikátorok
<p>III. prioritási tengely: Infokommunikációs fejlesztések 6.1. NEC.: IKT szektor nemzetközi versenyképességének növelése 6.2. NEC.: A vállalkozások informatizáltságának növelése 7.1. NEC: Digitális felzárkózás (e-inclusion) felgyorsítása és a közösségi hozzáférés növelése 8.1. NEC: Újgenerációs, országos szélessávú hálózatok rendelkezésre állásának biztosítása</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☞ környezettudatos szemléletmód beépítése az oktatásba és fejlesztésbe, ☞ fejlesztés során keletkezett hulladék mennyiségére (pl.: elektronikus hull.), illetve ebből az újra használat arányára, ☞ erőforrás hatékony rendszer kiépítésére, ☞ fajlagos anyag- és energiafelhasználás csökkentésére, ☞ hátrányos helyzetűek, megváltozott munkaképességűek bevonása a fejlesztése/oktatásba
<p>IV. prioritási tengely: Energia 9.1. NEC: Közvetlen energiaköltségek összesített csökkentése az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése által</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☞ víz- és energiahatékony fejlesztésekre, ☞ vízi ökoszisztémák megőrzésére tett intézkedések, ☞ életminőséget veszélyeztető kibocsátások csökkentése, ☞ energiahatékonyság növelése (vásárolt energia mennyiség/ termelési kapacitás fajlagosa)
<p>V. prioritási tengely: Foglalkoztatás és képzés 10.1. NEC: Álláskeresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek növekvő körének munkaerő-piaci integrációja valósul meg 10.2. NEC: A társadalmi célú vállalkozások foglalkoztatási kapacitásai erősödnek. 10.3. NEC: A munkanélküliek és inaktívak széles körben hozzáférnek a nem állami szervezetek által szervezett munkaerő-piaci programokhoz 11.1. NEC: A sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben nem résztvevő (ún. NEET) fiatalok Ifjúsági Garanciához való hozzáférése biztosított 11.2. NEC: Jobb hozzáférés a gyakornoki helyekhez és növekvő vállalkozói aktivitási kedv a fiatalok körében 12.1. NEC: A munkaerő-piaci szereplők munkaszervezési módszerek és munka minősége terén történő aktivitásának és tudatosságának növekedése 13.1. NEC: A munkavállalási korú lakosság, különösen az alacsony képzettségűek javuló hozzáférése a munkaerő-piaci kompetenciákat javító formális képzési lehetőségekhez 14.1. NEC: Gazdasági igényekhez igazodó, minőségi képzési intézményrendszer kialakítása</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☞ környezettudatos szemléletmód beépítése az oktatásba, ☞ helyi erőforrásokra épülő munkahelyek száma, ☞ védett természetvédelmi területek fenntartásába bevont foglalkoztatottak száma, ☞ helyi lehetőségekre (tudásbázisra/ tájjellegre) építő, gyakorlat orientált oktatás

Prioritások, specifikus célkitűzések	Lehetséges SKV környezeti indikátorok
VI. prioritási tengely: Turizmus 15.1.NEC: Turisztikai költés növelése	<ul style="list-style-type: none"> ☞ természetesen előforduló fajok egyedszámának fenntartása ill. növelése, ☞ negatív környezeti hatások (pl.: zaj) megelőzések, kiváltására tett intézkedések, az új infrastruktúra vagy infrastruktúra fejlesztése révén elfoglalt biológiailag aktív terület nagyságára, ☞ leromlott ökoszisztémák helyreállítása.
7. prioritási tengely: Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése 2.2.NEC: Kkv-k külső finanszírozáshoz történő hozzáféréseinek javítása 16.2.NEC: Új, közel zéró szén-dioxid kibocsátású épületek létesítése, meglévők energiahatékonysági korszerűsítése	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Lokális együttműködési programok támogatása, ☞ megőrzött, helyreállított környezeti és kulturális örökség, ☞ környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek, programok száma

Rövidítésjegyzék

AS	Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról – Aszálystratégia
EFOP	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESZA	Európai Szociális Alap
EU	Európai Unió
GINOP	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív
IKOP	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program
KA	Kohéziós Alap
KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
KHV	Környezeti Hatásvizsgálat
KMR	Közép-Magyarországi Régió
MECST	Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve
NBS	Nemzeti Biodiverzitás Stratégia
NES	Nemzeti Energiastratégia
NÉS2	Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia
NFFK	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NGM	Nemzetgazdasági Minisztérium
NKP	Nemzeti Környezetvédelmi Program
NRP	Nemzeti Reformprogram
NVÍZS	Nemzeti Vízstratégia
NVS	Nemzeti Vidékstratégia

OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
OHT	Országos Hulladékgazdálkodási Terv
OP	Operatív Program
PM	Partnerségi Megállapodás
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
TOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
VEKOP	Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program
VKI	Víz Keretirányelv
VP	Vidékfejlesztési program

IRODALOMJEGYZÉK

	Dátum	Cím	Készítető - Szerző
HAZAI DOKUMENTUMOK			
		Új Széchenyi Terv vonatkozó stratégiai dokumentumai (www.nfu.hu/uj_szechenyi_terv)	
1.	2010.12.	Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program	Új Széchenyi Terv/NFÜ
	2010.12.	Zöldgazdaság-fejlesztési Program	Új Széchenyi Terv/NFÜ
	2010.12.	Vállalkozásfejlesztés	Új Széchenyi Terv/NFÜ
	2010.12.	Közlekedésfejlesztés	Új Széchenyi Terv/NFÜ
	2010.12.	Tudományinnováció	Új Széchenyi Terv/NFÜ
	2010.12.	Foglalkoztatás	Új Széchenyi Terv/NFÜ
2.	2012.06.	Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról (www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
3.	2011.05.	Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák – (2011–2020) - Keretmegállapodás Magyarország Kormánya és az Országos Roma Önkormányzat között (www.kormany.hu)	KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság
4.	2011.11.	Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák – (2011–2020) Helyzetelemzés és Stratégia (www.kormany.hu)	KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság
5.	2010.07.	Magyarország hozzájárulása a Duna Stratégia fejlesztéséhez (Melléklet az 1150/2010 (VII.9.) Kormányhatározathoz) (www.kormany.hu)	Magyarország Kormánya
6.	2012.	Új Nemzedék jövőjéért Program - Kormány Ifjúságért keretprogramja 2012 (www.kormany.hu)	Magyarország Kormánya
7.	2013.04.	Magyarország Konvergencia Programja 2013 – 2016 (www.kormany.hu)	Magyarország Kormánya
8.	2011.	Magyarország 2013. évi Nemzeti Reformprogramja (www.kormany.hu)	Magyarország Kormánya
9.	2011.04.	Magyarország 2011. évi Nemzeti Reformprogramja (www.kormany.hu)	Magyarország Kormánya
10.	2013.03.	Nemzeti Vízstratégia (www.kormany.hu)	VM Környezetügyekért Felelős Államtitkársága
11.	2010.11.	Az Európa 2020 stratégia végrehajtását megalapozó előzetes nemzeti intézkedési terv (www.kormany.hu)	Magyarország Kormánya
12.	2013.05.	„Befektetés a jövőbe” Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020 (www.kormany.hu)	Nemzetgazdasági Minisztérium
13.	2013.	Környezetértékelés az „Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció” c. dokumentáció Stratégiai Környezeti Vizsgálatához (www.nth.gov.hu)	Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal
14.	2013.	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (www.nth.gov.hu)	Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal
15.	2011.05.	Semmelweis Terv az egészségügy megmentésére (www.kormany.hu)	Nemzeti Erőforrás Minisztérium Egészségügyért Felelős Államtitkárság
16.	2011.	Szell Kálmán terv - összefogás az adósság ellen (www.polgariszemle.hu)	Magyarország Kormánya
17.	2012.	Nemzeti Energiastratégia (www.kormany.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
18.	2012.05.	A Nemzeti Energiastratégia környezeti és fenntarthatósági értékelése (www.kormany.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
19.	2010.	Magyarország megújuló energia hasznosítási cselekvési terve (2010-2020) (www.kormany.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
20.	2010.	Magyarország megújuló energia hasznosítási cselekvési terve - a 2020-ig terjedő megújuló	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

	Dátum	Cím	Készítető - Szerző
HAZAI DOKUMENTUMOK			
		energiahordozó felhasználás alakulásáról (www.kormany.hu)	
21.	2012.	Nemzeti Energiastratégia 2030 (www.kormany.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
22.	2012.05.	A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója - Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (http://www.nfft.hu)	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács
23.	2012.	Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020 (www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
24.	2013.	Nemzeti Környezetvédelmi Program IV. (2014-2020)(www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
25.	2013.	Országos Hulladékgazdálkodási Terv (2009.-2020.) (www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
26.	2013.	Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2014-2025, kitékintéssel 2050-re) (www.kormany.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
27.	2013	Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 2014-2020 (www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
28.	2004	Nemzeti Erdőprogram (http://erdo.kormany.hu/nemzeti-erdoprogram)	Vidékfejlesztési Minisztérium
29.	2010	Magyarország hozzájárulása a Duna Régió Stratégia (DRS) fejlesztéséhez (www.kormany.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
30.	2011. 09.	Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia (www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
31.	2013.	A szubszidiaritás a fenntartható fejlődés környezetvédelmi szemszögéből (www.matud.iif.hu)	Bándi Gyula
32.	2013. tavasza	Az EU környezetvédelmi politikája (nagyboldizsar.freeweb.hu/)	Nagy Boldizsár
33.	2013.06.	Nemzetközi klímapolitikai együttműködés, Magyarország részvétele és feladatai (www.vahavahalozat.hu)	dr. Faragó Tibor
34.	2012.10.	A kerékpáros közlekedésfejlesztés időközi értékelése a 2007-13-as időszakban (www.nfu.hu)	Viteco Kft. – Terra Studio Kft.
35.	2013.03.	Közösségi közlekedési szolgáltatás értékelése menetrendi és utasszolgáltatási mutatók alapján (www.nfu.hu)	Viteco Kft. – Terra Studio Kft.
36.	2012.	Magyarország jelentése az elkövetkezendő öt éves időszakra szóló nemzeti ITS -intézkedésekről, a 2010/40. sz. ITS Direktíva 17. cikk (2) bekezdés előírásának megfelelően, az intelligens közlekedési rendszerek és szolgáltatások kiemelt alkalmazási területeire vonatkozóan (www.nih.gov.hu)	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
37.	2012.04.	ÉRTÉKELŐ JELENTÉS Közlekedési infrastruktúra fejlesztések értékelése 2000-2011 (www.nih.gov.hu)	Terra Studio Kft.
37.	2013.03.	Városi és elővárosi közösségi közlekedési konstrukciók értékelése a 2004-2013 időszakban (www.nfu.hu)	Viteco Kft. – Terra Studio Kft. – FBK-Med Bt.
38.	2013.04.	A hazai környezetügy az elmúlt negyed században: tények és adatok, hazai előzmények és nemzetközi háttér (www.vahavahalozat.hu)	dr. Faragó Tibor
39.	2011.05.	A természeti erőforrások fenntartása (http://www.nfft.hu)	Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsa

	Dátum	Cím	Készítető - Szerző
HAZAI DOKUMENTUMOK			
40.	2013. 04.	Az élelmezési célú növényi genetikai erőforrások megőrzésének stratégiája 2020-ig (www.kormany.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium
41.	2010. 04.	A Duna-vízgyűjtő magyarországi része Vízyűjtőgazdálkodási Terv (vizeink.hu)	VKKI
42.	2013.09.	Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv 2014-2020. NATURA 2000 FINANSZÍROZÁS EU finanszírozási lehetőségek a 2014-2020 időszakban (www.termeszetvedelem.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium, Természetmegőrzési Főosztály
43.	2013.09.	Natura 2000 területek finanszírozási lehetőségei az EMVA forrásaiból . NATURA 2000 FINANSZÍROZÁS EU finanszírozási lehetőségek a 2014-2020 időszakban (www.termeszetvedelem.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium, Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály
44.	2013.09.	A magyar halgazdálkodás és a Natura 2000 területek Uniós finanszírozásának összefüggései	Vidékfejlesztési Minisztérium, Halgazdálkodási és HOP Irányító Hatósági osztály
45.	2013.09.	NATURA 2000 FINANSZÍROZÁS EU finanszírozási lehetőségek a 2014-2020 időszakban Erdészet (www.termeszetvedelem.hu)	Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Halászati Vadászati Főosztály
46.	2012.	A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon (www.ksh.hu)	KSH
47.	2013.	A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon (http://www.nfft.hu)	A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács számára készítette a Hétfa Kutatóintézet
48.	2013.07.	Az Előzetes Fenntarthatósági Vizsgálat (EFV) módszertana	Hétfa Kutatóintézet
48.	2004.	Módszertani útmutató kormányzati stratégia tervezéséhez	Miniszterlenőki Hivatal

	Dátum	Cím	Készítető - Szerző
EU által készített dokumentumok			
EU 1.	2010.03.	Európa 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája (http://eur-lex.europa.eu)	Európai Unió Bizottsága
EU 2.	2010.01.	Európai stratégia a Duna-régióról – Az Európai Unió állásfoglalása (http://eur-lex.europa.eu)	Európai Unió
EU 3.	2011.05.	Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia (http://eur-lex.europa.eu)	EU (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának)
EU 4.	2013.03.	Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv COM(2012) 673 final (http://eur-lex.europa.eu)	EU (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának)
EU 5.	2013.03.	A vízhiányra és az aszályra vonatkozó európai politika felülvizsgálatáról szóló jelentés COM(2012) 672 final (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 6.	2013.03.	A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a vízpolitikai keretirányelvben (2000/60/EK) előírt vízgyűjtő-gazdálkodási tervek végrehajtásáról COM(2012) 670 final (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 7.	2010.12.	Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája (http://eur-lex.europa.eu)	EU (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a
EU 8.	2011.12.	Innováció a fenntartható jövőért - Az ökoinnovációs cselekvési terv (Eco-AP)	

	Dátum	Cím	Készítető - Szerző
EU által készített dokumentumok			
		(http://eur-lex.europa.eu)	Régiók Bizottságának)
EU 9.	2011.01.	Erőforrás-hatékony Európa – Az Európa 2020 stratégia keretébe illeszkedő kiemelt kezdeményezése (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 10.	2013	Környezetbarát infrastruktúra – Európa természeti tőkéjének növelése (http://eur-lex.europa.eu)	
EU. 11.	2005.12.	A fenntartható fejlődés stratégiájának felülvizsgálatáról - Cselekvési program (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 12.	2012.11.	Javaslat az Európai Parlament és a Tanács határozata a 2020-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról „Jólét bolygónk felélése nélkül” (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 13.	2011.	Sustainable development in the European Union 2011 edition - 2011 monitoring report of the EU sustainable development strategy (ec.europa.eu/epp/eurostat/ec.europa.eu)	EU
EU 14.	2013	The Programming Period 2014-2020 - Guidance document on monitoring and evaluation, Concepts and Recommendations (ec.europa.eu)	EU
EU 15.	2012.03.	Az Európai Parlament és a Tanács rendelete A Közös Stratégiai Kerethez tartozó Európai Regionális Fejlesztési Alapra, Európai Szociális Alapra, Kohéziós Alapra, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 16.	2013.	A Bizottság Szolgálatainak álláspontja MAGYARORSZÁG 2014–2020-as időszakra vonatkozó partnerségi megállapodása és programjai előrehaladásáról (ec.europa.eu/regional_policy/what/future/.../hu_position_per_hu.pdf)	EU
EU 17.	2010.10.	Az Európa 2020 stratégia kiemelt kezdeményezése: Innovatív Unió (http://eur-lex.europa.eu)	EU (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának)
EU 18.	2010.10.	Intelligens szabályozás az Európai Unióban (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 19.	Brüsszel, 2013.05	Környezetbarát infrastruktúra – Európa természeti tőkéjének növelése (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 20.	2013.06	A TANÁCS AJÁNLÁSA Magyarország 2013. évi nemzeti reformprogramjáról és Magyarország 2012–2016-os időszakra vonatkozó konvergencia programjának tanácsi véleményezéséről (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 21.	2011.03.	FEHÉR KÖNYV: Útiterv az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforrás-hatékony közlekedési rendszer felé (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 22.	2011.	Európai Bizottság javaslata a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretre	EU

	Dátum	Cím	Készítető - Szerző
EU által készített dokumentumok			
		(http://eur-lex.europa.eu)	
EU 23.	2006.06.	Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) – Renewed Strategy (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 24.	2012.07.	Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012 (www.un.org/depts/dhl/resguide/gares_en.shtml)	EU
EU 25.	2006.02.	Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013 (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 26.	2013.	A TANÁCS HATÁROZATA a Magyarországon fennálló túlzott hiányról szóló 2004/918/EK határozat hatályon kívül helyezéséről (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 27.	2012.11.	Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv (http://eur-lex.europa.eu)	EU (A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának)
EU 28.	2013.04.	Innováció a fenntartható növekedésért: az európai biogazdaság (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 29.		Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia (http://eur-lex.europa.eu)	
EU 30.	2013.	Startegy for Danube Region Biomass Action Plan (http://eur-lex.europa.eu)	EU
EU 31.	2013.09.	Financing Natura 2000 Policy framework and new opportunities for 2014-2020 Workshop (www.termeszetvedelem.hu)	EU
EU 32.	2013.09.	Strengthening the uptake of EU funds for Natura 2000 (www.termeszetvedelem.hu)	<i>Alberto Arroyo Schnell, WWF EPO</i>
EU 33.	2013.09.	FINANCING NATURA 2000 IN 2014-2020 GUIDANCE HANDBOOK (www.termeszetvedelem.hu)	Commissioned by the European Commission DG Environment
EU 34.	2013.	Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment (http://eur-lex.europa.eu)	EU

A GINOP tervezésénél figyelembe veendő közösségi és nemzeti célok és mérföldkövek

TARTALOMJEGYZÉK

1. Erőforráshatékony Európa megvalósításnak ütemterve	185
2. Jólét bolygónk felélése nélkül – Környezetvédelmi cselekvési program	187
3. A fenntartható fejlődés stratégiájának felülvizsgálatáról - Cselekvési program.....	192
6. A globális szegénység és a fejlesztési kihívások	195
4. Országajánlás	195
5. Biológiai Sokféleség Stratégia	196
6. Víz Keretirányelv (VKI).....	197
7. Blueprint – Az európai vízkészletek megőrzése.....	198
8. A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója - Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (NFFK).....	199
9. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)	201
10. Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020	202
11. Magyarország Hozzájárulása a Duna Stratégia Fejlesztéséhez	203
12. Nemzeti Vízstratégia (NVÍZS)	205
13. Országos Hulladékgazdálkodási Terv	206
14. Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2014-2025, kitekintéssel 2050-re).....	212
15. Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (NBS) 2014-2020 (VM előterjesztés 2013. október)	224

Erőforráshatékony Európa megvalósításnak ütemterve³¹

Az SKV szempontjából az alábbi mérföldkövek figyelembe vételét tartjuk szükségesnek:

I. A gazdaság átalakítása

I/1 Fenntartható fogyasztás és termelés: Mérföldkő: 2020-ra már működnek azok a piaci és szakpolitikai ösztönzők, amelyek díjazták a hatékonyságot növelő befektetéseket. Ezek az ösztönzők serkentették az innovációt, amelynek eredményeit erőforrás-hatékony termelési módszerek formájában széles körben alkalmazzák. A vállalkozások és a befektetők képesek a teljes életciklusra vonatkozó erőforrás-hatékony mérésre és értékelésre. A gazdasági növekedés és a jólét független az erőforrás-felhasználástól, és elsősorban a termékek és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások értékének növekedéséből származik.

I/2 A hulladék erőforrássá alakítása: Mérföldkő: 2020-ra a hulladékot erőforrásként kezeljük. A hulladékkezelés egy főre jutó mennyisége egyértelműen csökken. A hulladékok újrafeldolgozása és újrahaználata – a széles körű szelektív hulladékgyűjtés és a másodlagos nyersanyagpiac kialakítása révén – gazdasági szempontból vonzó lehetőséget jelent az állami és a magánszféra szereplői számára. Egyre több anyagot, köztük egyre több jelentős környezeti hatással bíró, illetve kritikus nyersanyagot hasznosítunk újra. Megvalósul a hulladékokra vonatkozó szabályozás teljes körű végrehajtása. Nincs többé illegális hulladékszállítás. Az energiatermelési célra történő felhasználás a nem újrafeldolgozható termékekre korlátozódik, a hulladéklerakók gyakorlatilag megszűntek, és biztosított a magas szintű újrafeldolgozás.

I/3 A kutatás és innováció támogatása: Mérföldkő: 2020-ra a tudományos áttörések és a fenntartható innovációs erőfeszítések révén hatalmas előrelépés történt azon a téren, hogy az erőforrásokat hogyan értelmezzük, kezeljük, azok felhasználását hogyan csökkentjük, azokat hogyan használjuk, majd használjuk és dolgozzuk fel újra, hogyan helyettesítjük, óvjuk és becsüljük meg. Mindezt a beruházások jelentős növelése, az erőforrás-hatékony, az éghajlatváltozás és a tűrőképesség társadalmi kihívásai kezelésének összehangolása, valamint az európai kutatási térségen belüli megalapozott szakosodás és együttműködés tette lehetővé.

I/4 Környezeti szempontból káros támogatások és az árak helyes kialakítása: Mérföldkő: 2020-ra a környezeti szempontból káros támogatások megszűntek, és a rászorulóakra gyakorolt hatásokat a folyamat során kellő mértékben figyelembe vették.

Mérföldkő: 2020-ra érezhető elmozdulás történt a munkát terhelő adóktól a környezetvédelmi adók felé. Ennek nyomán – a tagállamokban alkalmazott bevált módszerekkel összhangban – a költségvetési bevételek között jelentősen megnőtt a környezetvédelmi adók aránya, többek között a tényleges adómértékek rendszeres kiigazítása révén.

II. Természeti tőke és ökoszisztéma-szolgáltatások

II/1 Ökoszisztéma szolgáltatások: Mérföldkő: 2020-ra a hatóságok és az üzleti vállalkozások a természeti tőkéhez és az ökoszisztéma-szolgáltatásokhoz kellő értéket társítanak, és megfelelő mértékben figyelembe veszik őket.

II/2 Biológiai sokféleség: Mérföldkő: 2020-ra az Európai Unióban a biológiai sokféleség csökkenését és az ökoszisztéma-szolgáltatások károsodását sikerült megállítani, és a biológiai sokféleséget a lehetőségekhez képest sikerült helyreállítani.

II/3 Ásványi anyagok és fémek

II/4 Víz: Mérföldkő: 2020-ra a Víz Keretirányelv szerinti valamennyi vízgyűjtő-gazdálkodási tervet végrehajtották. 2015-ben az Európai Unió valamennyi folyójának vízgyűjtő területén a vizek állapota – minősége, mennyisége és felhasználása –

³¹ Erőforráshatékony Európa megvalósításának ütemterve (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0571:FIN:hu:PDF>)

megfelelő. Az aszályok és az árvizek hatásai minimálisak, az érintett növényfajták alkalmazkodtak a körülményekhez, a talaj vízmegtartó képessége javult, és az öntözés hatékony. Alternatív vízellátási lehetőségekhez csak akkor folyamodnak, ha már valamennyi olcsóbban kivitelezhető módszert igénybe vettek. A vízkivétel nem éri el a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20 %-át.

II/5 Levegő: Mérföldkő: 2020-ra a levegő minőségére vonatkozó átmeneti uniós előírásokat – a kritikus városi területek tekintetében is – sikerült teljesíteni, továbbá ezeket az előírásokat korszerűsítettük és további intézkedéseket határoztunk meg annak érdekében, hogy tovább közelítsünk a végső célkitűzéshez, azaz elérjük azt a levegőminőséget, amely az egészségre és a környezetre nem gyakorol jelentős hatást.

II/6 Földterületek és talajok: Mérföldkő: 2020-ra az uniós szakpolitikák kialakításánál figyelembe vesszük az azok által az EU-ban és globális szinten a földhasználatra gyakorolt közvetlen és közvetett hatásokat, és a kisajátítás mértéke úgy alakul, hogy 2050-re összességében már ne nőjön a kisajátított területek nagysága; a talajerózió csökkent és a talaj szervesanyag-tartalma nőtt, a talajjavítási munkák a szennyezett területeken már javában folynak.

II/7 Tengeri erőforrások: Mérföldkő: 2020-ra sikerült elérni az EU tengervizeinek jó környezeti állapotát, és 2015-re a halászat a legnagyobb fenntartható hozamon belül marad.

III. A LEGFONTOSABB ÁGAZATOK

III/1. Élelmiszerek: Mérföldkő: 2020-ra széles körben elterjedtek az egészségesebb élelmiszereket előállító és fenntarthatóbb termelésre és fogyasztásra irányuló ösztönzők, amelyek az élelmiszerlánc erőforrás-felhasználásának 20 %-os csökkenését eredményezték. A fogyasztásra alkalmas élelmiszer-maradékból származó hulladék mennyiségét sikerült a felére csökkenteni az Európai Unióban.

III/2 Az épületek korszerűsítése: Mérföldkő: 2020-ra az épületek és az infrastruktúra felújítása és kivitelezése magas erőforrás-hatékonysági színvonalon valósul meg. Az életcikluson alapuló megközelítést széles körben alkalmazzák, valamennyi új építésű épület közel nulla energiaigényű és az anyagfelhasználás tekintetében hatékony, érvényben vannak a meglévő épületállomány felújítására vonatkozó szakpolitikák, így a felújítások költséghatékony módon, évi 2 %-os ütemben haladnak. A nem veszélyes építési és bontási hulladék 70 %-a újrafeldolgozásra kerül.

III/3 Hatékony mobilitás biztosítása: Mérföldkő: 2020-ra a közlekedési ágazat általános hatékonyabbá válása az erőforrások, azaz a nyersanyagok, az energia és a földterületek optimális felhasználása, az éghajlatváltozásra és az egészségre gyakorolt káros hatások csökkentése, az alacsonyabb levegőszennyezés és zajkibocsátás, a kevesebb baleset, valamint a biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztémák pusztulásának mérséklődése révén nagyobb értéket teremt. A közlekedés kevesebb és tisztább energiát használ fel, jobban gazdálkodik a korszerű infrastruktúrával, valamint csökkenti a környezetre és a kulcsfontosságú természeti kincsekre – köztük a vizekre, a tájakra és az ökoszisztémákra – gyakorolt káros hatását. Az üvegházhatást okozó gázkibocsátás a közlekedésben 2012-től kezdődően évente átlagosan 1 %-kal csökken.

IV. IRÁNYÍTÁS ÉS ELLENŐRZÉS

IV/1 Az erőforrás-hatékonysággal kapcsolatos fellépések új lehetőségei: Mérföldkő: 2020-ra az érdekelteket valamennyi szinten sikerül mozgósítani annak érdekében, hogy a szakpolitikák, a finanszírozás, a kutatás és az innováció egymással összhangban legyen, és egymást kölcsönösen erősítse. Az erőforrás-hatékonyság gazdaság irányába történő átalakulás folyamatában az erőforrás-hatékonyságra vonatkozó ambiciózus célkitűzések és stabil, naprakész mutatók irányt mutatnak a magán- és a közszféra döntéshozói számára.

IV/2 Az erőforrás-hatékonyság támogatása nemzetközi szinten: Mérföldkő: 2020-ra az erőforrás-hatékonyság a nemzetközi közösség közös célkitűzése lesz, és – a Rióban

elfogadott megközelítés alapján – konkrét előrelépés is történt megvalósításának irányába.

IV/3Az uniós környezetvédelmi intézkedésekből származó előnyök jobb kihasználása: Mérföldkő: 2020-ra az uniós környezetvédelmi jogszabályok előnyeit sikerül teljes mértékben kiaknázni.

Jólét bolygónk felélése nélkül – Környezetvédelmi cselekvési program³²

A Környezetvédelmi cselekvési programban szereplő célkitűzések a következők:

1. sz. kiemelt célkitűzés: Az Európai Unió természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése

- A Biodiverzitás Stratégia és a Víz Keretirányelv végrehajtása;
- A célkitűzések beépítése más politikákba;
- Az éghajlat-politikának széles körben kell támaszkodnia az ökoszisztémákra;
- A megújuló energiákkal kapcsolatos döntéseknél messzemenően figyelembe kell venni a biológiai sokféleség megőrzését;
- A földhasználattal kapcsolatos tagállami döntéseket fenntarthatóbban kell megtervezni. A fenntartható föld- és talajhasználat célértékeit is meg kell határozni;
- További erőfeszítéseket kell tenni a tápanyagciklus költség és erőforrás-hatékonyabb kezelése és a műtrágyahasználat hatékonyabbá tétele érdekében is. E kihívások kezeléséhez a környezetre vonatkozó uniós szabályozást jobban érvényre kell juttatni, továbbá szükség szerint szigorítani kell a szabványokat, és a tápanyagciklus tárgykörét holisztikusabban – a túlzott tápanyagterhelés és az eutrofizálódás tárgyában meglévő uniós politikák összekapcsolásával és szerves egységbe foglalásával kell megközelíteni;
- 2020-ra az uniós és országos szintű számviteli és jelentéstételi rendszerek szerves részévé válik.

Az Európai Unió természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra:

- megálljon a biodiverzitás csökkenése és az ökoszisztémák romlása, az ökoszisztémák és szolgáltatásaik pedig fennmaradjanak és javuljanak;
- az édesvizek, valamint az átmeneti és a part menti vizek terhelésének hatása jelentősen csökkenjen, s ezáltal sikerüljön elérni, fenntartani és meghaladni a Víz Keretirányelv szerinti jó állapotot;
- a tengervizek terhelésének hatása jelentősen csökkenjen, s ezáltal sikerüljön elérni, fenntartani és meghaladni a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvben szerinti jó környezetvédelmi állapotot;
- a levegőszennyezésnek az ökoszisztémákra és a biológiai sokféleségre gyakorolt hatásai tovább csökkenjenek;
- az uniós földgazdálkodás fenntartható legyen, a talaj megfelelő védelemben részesüljön, és jó úton haladjon a szennyezett helyszínek helyreállítása;
- a tápanyagciklus (a nitrogén és a foszfor) kezelése fenntarthatóbb és erőforrás-hatékonyabb legyen;
- az erdők és az általuk nyújtott szolgáltatások védelemben részesüljenek, és fokozódjon az éghajlatváltozással és a tűzvészekkel szembeni ellenálló képességük;

³² EU Környezetvédelmi Cselekvési Program: Javaslat a 2020-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról „Jólét bolygónk felélése nélkül” (2012. november 29. COM(2012) 710 final). [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2012\)0710_/com_com\(2012\)0710_hu.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2012)0710_/com_com(2012)0710_hu.pdf)

2. sz. kiemelt célkitűzés: erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes uniós gazdaság kialakítása

Ahhoz, hogy az Európai Unióból erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes gazdaság váljon, a programnak biztosítania kell, hogy 2020-ra:

- az Európai Unió elérje a 2020-ra kijelölt éghajlat- és energiapolitikai célkitűzéseit, és azon munkálkodjon, hogy – a középhőmérséklet növekedés 2 °C alatt tartását szolgáló globális erőfeszítések részeként – 2050-ig az 1990 évihez képest 80–95%-kal csökkentse üvegházhatású gáz kibocsátását;
- az Európai Unió iparának teljes környezeti hatása minden ipari ágazatban jelentősen csökkenjen, az erőforrás-hatékonyság pedig megnőjön;
- a termelés és a fogyasztás teljes környezeti hatása csökkenjen, különösen az élelmiszer-ipari, a lakás- és a mobilitási ágazatban;
- a hulladékkal, mint erőforrással való gazdálkodás biztonságos legyen, az egy főre jutó abszolút hulladékképződés csökkenjen, az energetikai hasznosítás az újrafeldolgozásra alkalmatlan anyagokra korlátozódjon, és ténylegesen megszűnjön az újrafeldolgozható és a komposztálható anyagok hulladéklerakóban való elhelyezése;
- az Európai Unióban megelőzhető legyen vagy jelentősen visszaszoruljon a vízstressz.

Ennek feltétele különösen, hogy:

- maradéktalanul végrehajtásra kerüljön az éghajlat-változási és energiaügyi csomag, és megállapodás szülessen az uniós éghajlat- és energiapolitikának a 2020 utáni időszakra szóló keretéről;
- általánossá váljon a „rendelkezésre álló legjobb technológiák” alkalmazása, és fokozott erőfeszítések történjenek az újonnan megjelenő innovatív technológiák, eljárások és szolgáltatások alkalmazásának ösztönzésére;
- lendületet kapjanak a karbonszegény, erőforrás-hatékony gazdaságra való átállás felgyorsítására és költségeinek csökkentésére alkalmas innovatív technológiák, rendszerek és üzleti modellek bevezetéséhez szükséges köz- és magánszektorbeli kutatási és innovációs erőfeszítések;
- egyöntetűbb uniós keret vonatkozzon a fenntartható termelésre és fogyasztásra; a termékekre vonatkozó szabályozás felülvizsgálatra kerüljön a termékek teljes élettartamra vetített környezeti teljesítményének és erőforrás-hatékonyságának javítása érdekében; célértékek kerüljenek kijelölésre a fogyasztás teljes hatásának csökkentése érdekében;
- maradéktalanul végrehajtásra kerüljön a hulladékra vonatkozó uniós szabályozás; ez magában foglalja a hulladékhierarchia alkalmazását, továbbá azon piaci alapú eszközök és intézkedések tényleges alkalmazását, amelyekkel biztosítható a hulladéklerakás tényleges felszámolása, az energetikai hasznosítás újrafeldolgozásra alkalmatlan anyagokra való korlátozása, az újrafeldolgozott hulladék jelentős, megbízható uniós nyersanyagforrásként való felhasználása, a veszélyes hulladék biztonságos kezelése és keletkezésének csökkentése, a jogellenes hulladékszállítmányok felszámolása, valamint az uniós környezetbarát újrafeldolgozási tevékenységek belső piaci akadályainak elhárítása;
- a vízfelhasználás hatékonyabbá váljon vízgyűjtő kerületenkénti célértékek rögzítése és piaci mechanizmusok alkalmazása – például vízárképzés – révén.

3. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól

Az uniós polgároknak a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól való megóvása érdekében a programnak biztosítania kell, hogy 2020-ra:

- az Európai Unióban a levegő minősége jelentősen javuljon;
- az Európai Unióban a zajszennyezés jelentősen csökkenjen;

- az Európai Unióban mindenhol szigorú előírások garantálják a polgárok ivó- és fürdővizének biztonságát;
- eredményes intézkedések történjenek a vegyi anyagok együttes hatása és az endokrin diszruptorokkal kapcsolatos biztonsági aggályok tárgyában, és sor kerüljön a veszélyes anyagok – köztük a termékekben lévő anyagok –használatával kapcsolatos környezeti és egészségi kockázatok felmérésére és minimalizálására;
- eredményes intézkedések történjenek a nanoanyagokkal kapcsolatos biztonsági aggályok tekintetében, egy a különböző szabályozásokon végigvonuló egyöntetű megközelítés részeként;
- döntő előrelépés történjék az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásban.

Ennek feltétele különösen, hogy:

- felülvizsgált, a legújabb tudományos ismeretekhez igazított uniós levegőminőségi politika kerüljön végrehajtásra, és mérések szolgálják a levegőszennyezésnek a forrásnál történő visszaszorítását;
- felülvizsgált, a legújabb tudományos ismeretekhez igazított uniós zajpolitika kerüljön végrehajtásra, és mérések szolgálják a zajszennyezésnek a forrásnál történő visszaszorítását;
- fokozottabb erőfeszítések történjenek az ivóvíz-minőségi irányelv végrehajtására – különös tekintettel a kis ivóvíz-szolgáltatókra – és a fürdővíz-minőségi irányelv végrehajtására;
- a nem toxikus környezet kialakítása érdekében olyan uniós stratégia kerüljön kidolgozásra, amely egy a vegyi anyag-expozícióra és -toxicitásra vonatkozó átfogó tudásbázison alapul, és amely fenntartható helyettesítő anyagok feltalálásához vezet;
- elfogadásra és végrehajtásra kerüljön az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás uniós stratégiája, ami azt is jelenti, hogy a főbb uniós politikai kezdeményezésekbe és ágazatokba szervesen be kell építeni az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással és a katasztrófakockázat-kezeléssel kapcsolatos megfontolásokat.

4. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós környezetpolitika hasznának maximalizálása

A környezetre vonatkozó uniós szabályozás hasznának maximalizálása érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra:

- egyértelmű információk álljanak az uniós polgárok rendelkezésére az uniós környezetjog alkalmazásának módjáról;
- javuljon a környezetre vonatkozó speciális joganyag végrehajtása;
- valamennyi közigazgatási szinten fokozottabban betartsák az uniós környezetjogot, és biztosítva legyen a belső piac versenyfeltételeinek egyenlősége;
- az állampolgárok bizalma megnőjön az uniós környezetjog iránt;
- érvényesíthető legyen az állampolgárokat és szervezeteiket megillető hatékony jogi védelem elve.

Ennek feltétele különösen, hogy:

- nemzeti szinten létrejöjjenek olyan rendszerek, amelyek a környezetre vonatkozó uniós szabályozás végrehajtásának módjáról szóló információkat aktívan terjesztik, és amelyeket az egyes tagállamok teljesítményének uniós szintű felülvizsgálata egészít ki;
- partnerségen alapuló végrehajtási megállapodások jöjjenek létre a tagállamok és a Bizottság között;
- bővüljön a hatékony tagállami vizsgálatra és felügyeletre vonatkozó kötelező kritériumok alkalmazási köre az uniós környezetjogban, s ennek kiegészítéseképpen kialakításra kerüljön az alapos aggodalomra okot adó helyzetek kezelésére alkalmas uniós szintű apparátus;

- nemzeti szinten egységes és hatékony mechanizmusok kerüljenek kialakításra az uniós környezetjog alkalmazásával kapcsolatos panaszok kezelésére;
- biztosítva legyen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó nemzeti rendelkezések összhangja az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlatával, és ösztönzésben részesüljön a peren kívüli vitarendezés, mint a környezettel kapcsolatban felmerülő jogviták békés rendezésének eszköze.

5. sz. kiemelt célkitűzés: a környezetpolitika tudományos alapjának megszilárdítása

A környezetpolitika tudományos alapjának fejlesztése érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra:

- a politikai döntéshozók és a vállalkozások szilárdabb alappal rendelkezzenek környezet- és éghajlat-politikájuk kialakításához és végrehajtásához, a költségek és hasznok mérése tekintetében is;
- az újonnan felmerülő környezeti és éghajlat-változási kockázatokat számottevően jobban értsük és tudjuk értékelni és kezelni;
- megerősítést nyerjen a környezetpolitika és -tudomány közötti kapcsolódási felület.

Ennek feltétele különösen, hogy:

- az uniós és tagállami szintű erőfeszítések össze legyenek hangolva és a környezettel kapcsolatos ismeretek fő hiányosságaira összpontosuljanak, a környezeti fordulópontok kockázataira is kiterjedően;
- következetes megközelítés jusson érvényre a kockázatkezelésben;
- egyszerűbbé, ésszerűbbé és korszerűbbé váljon a környezeti és éghajlat-változási adatok és információk gyűjtése, kezelése és megosztása.

6. sz. kiemelt célkitűzés: a környezet- és éghajlat-politikai beruházások és a megfelelő árképzés biztosítása

A környezet- és éghajlat-politikai beruházások és a megfelelő árképzés biztosítása érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra:

- a környezet- és éghajlat-politikai célkitűzések költséghatékonyan kerüljenek megvalósításra, és megfelelő finanszírozás álljon a háttérükben;
- megnőjön a környezeti és éghajlat-változási kiadások magánszektorbeli finanszírozása.

Ennek feltétele különösen, hogy:

- fokozatosan megszűnjenek a környezetileg káros támogatások, egyre inkább olyan piaci alapú eszközök kerüljenek alkalmazásra, mint az adók, az árképzés és a díjkötelezettség, és bővüljön a környezetbarát termékek és szolgáltatások piaca, kellő tekintettel a lehetséges kedvezőtlen társadalmi hatásokra;
- könnyebbé váljon a hozzáférés az innovatív pénzügyi eszközökhöz és az ökoinnováció finanszírozásához;
- a gazdasági, társadalmi és földrajzi kohéziót előmozdító szakpolitikákban kellően megnyilvánuljanak a környezeti és éghajlat-változási prioritások;
- külön erőfeszítések történjenek a környezetpolitikai cselekvés uniós finanszírozásának maradéktalan és hatékony felhasználása érdekében, többek között a 2014–2020-as uniós többéves pénzügyi keretből való gyors lehívás jelentős előmozdításával, valamint a költségvetés legalább 20%-ának az éghajlatváltozás enyhítésére és a hozzá való alkalmazkodásra fordításával, ami az éghajlat-politikai cselekvések általános érvényesítésével, egyértelmű mérföldkövek és célértékek kijelölésével, nyomon követéssel és jelentéstétellel oldható meg;
- 2014-ig kialakításra és alkalmazásra kerüljön a környezettel – és különösen az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleséggel – kapcsolatos uniós költségvetési kiadások bejelentésére és nyomon követésére szolgáló rendszer;

- a környezeti és éghajlat-változási megfontolások az európai szemeszter folyamatában is érvényre jussanak olyankor, amikor relevánsak egy adott tagállam fenntartható növekedési kilátásai szempontjából, és alkalmasak arra, hogy országspecifikus ajánlások részét képezzék;
- fejlődésünk fenntarthatóságának nyomon követésére alternatív – a GDP-t kiegészítő és túlhaladó – mutatók kerüljenek kidolgozásra és alkalmazásra, és további munkára kerüljön sor a gazdasági mutatóknak a környezeti és társadalmi mutatókkal – a természeti tőkére vonatkozó számvetési eljárásokkal is – történő integrálására.

7. sz. kiemelt célkitűzés: a környezeti megfontolások fokozottabb érvényre juttatása és a politikai koherencia növelése

Ennek érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra az ágazati politikákat a környezettel és az éghajlattal kapcsolatos vonatkozó célértékek és célkitűzések elérésre törekedve dolgozzák ki és hajtsák végre uniós és tagállami szinten. Ennek feltétele különösen, hogy:

- az uniós és tagállami szintű politikai kezdeményezések – beleértve a meglévő politikák felülvizsgálatait és reformjait, valamint az új kezdeményezéseket is – környezeti és éghajlat-változási feltételeket és ösztönzőket is tartalmazzanak;
- koherenciájuk és eredményességük biztosítása érdekében az uniós és a tagállami szintű politikai kezdeményezések minden esetben előzetes környezeti, társadalmi és gazdasági hatásvizsgálat tárgyai legyenek.

8. sz. kiemelt célkitűzés: az Európai Unió városainak fenntarthatóbbá tétele

Ennek érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra az Európai Unió városainak többsége a fenntartható várostervezés és –rendezés érdekében célirányos politikát hajtson végre. Ennek feltétele különösen, hogy:

- a városok környezeti teljesítményének értékelése céljából, a gazdasági és társadalmi hatások figyelembevételével kritériumrendszer kerüljön meghatározásra és elfogadásra;
- a városok tájékoztatást kapjanak a városi fenntarthatóság javítását szolgáló intézkedések finanszírozásáról, és ilyen finanszírozáshoz juthassanak.

9. sz. kiemelt célkitűzés: a regionális és globális környezeti és éghajlat-változási kihívások uniós kezelésének hatékonyabbá tétele

Ennek érdekében a program biztosítani fogja, hogy 2020-ra:

- a Rio+20 csúcstalálkozó eredményei maradéktalanul érvényre jussanak az uniós külső politikákban, és az Európai Unió ténylegesen hozzájáruljon a közösen vállalt kötelezettségek – köztük a riói egyezményekben foglaltak – teljesítése érdekében tett globális erőfeszítésekhez;
- az Európai Unió ténylegesen támogassa a környezeti és éghajlat-változási kihívások kezelése és a fejlődés fenntarthatóságának biztosítása érdekében tett nemzeti, regionális és nemzetközi erőfeszítéseket;
- csökkentésre kerüljön az Európai Unió fogyasztásának az unió határain túllépő környezeti hatása.

Ennek feltétele különösen, hogy:

- lépések történjenek olyan fenntartható fejlődési célok elfogadására, amelyek:
  - a befogadó zöld gazdaság és a fenntartható fejlődés tágabb célkitűzései szempontjából kulcsfontosságú területekre – energia, víz, élelmezésbiztonság, óceánok, fenntartható fogyasztás és termelés – és horizontális kérdésekre – méltányosság, társadalmi befogadás, emberhez méltó foglalkoztatás, jogállamiság és jó kormányzás – vonatkoznak;
  - univerzálisan, a fenntartható fejlődés mindhárom területén alkalmazhatók;
  - célértékek és mutatók segítségével kerülnek értékelésre, és azokkal el vannak látva, és d) a 2015 utáni időszakra szóló fejlesztési kerettel koherens és szerves egésznek alkotnak, továbbá támogatják az éghajlat-változási cselekvéseket.

- az ENSZ Környezetvédelmi Programjának megerősítése révén lépések történjenek egy, a fenntartható fejlődést szolgáló hatékonyabb ENSZ-struktúra kialakítására – összhangban a Rio+20 csúcstalálkozó eredményeivel, és továbbra is kiállva amellet, hogy az ENSZ Környezetvédelmi Programját egy ENSZ-ügynökség rangjára emeljék –, továbbá támogatásban részesüljenek a multilaterális környezetvédelmi megállapodások közötti szinergiák fokozására irányuló erőfeszítések;
- erőteljesebb hatást fejtsenek ki a különböző finanszírozási források, többek között az adók, a hazai erőforrás-mozgósítás, a magánberuházás, valamint az új és innovatív források bevonása révén, és lehetőségek teremtsenek a fejlesztési támogatásnak a többi finanszírozási forrás bevonása céljából való hasznosítására a Rióban, valamint az Európai Unió saját szakpolitikáiban – beleértve az éghajlatváltozás elleni küzdelem és a biológiai sokféleség finanszírozásával kapcsolatos nemzetközi kötelezettségvállalásokat is – foglalt, a fenntartható fejlődés finanszírozására irányuló stratégiák részeként;
- a partnerországokkal való kapcsolattartás stratégiaibbá váljon. Ennek érdekében az együttműködésnek a következőkre kell összpontosulnia:
  - a stratégiai partnerek esetében a legjobb gyakorlatoknak a belső környezetpolitikába és környezetpolitikai szabályozásba való átültetésének előmozdítására és a multilaterális környezetvédelmi tárgyalásokkal kapcsolatos konvergenciára;
  - az európai szomszédságpolitika hatálya alá tartozó országok esetében a környezettel és az éghajlatváltozással kapcsolatos uniós politika és szabályozás fő elemeihez való fokozatos közelítésre, valamint a regionális környezeti és éghajlat-változási kihívások kezelését szolgáló együttműködés megerősítésére;
  - a fejlődő országok esetében a környezetvédelem, az éghajlatváltozás elleni küzdelem és a természetkatasztrófa-elhárítás érdekében ezen országok által tett erőfeszítések támogatása, valamint – a szegénység csökkentéséhez és a fejlődés fenntarthatóságához való hozzájárulásként – a környezettel kapcsolatos nemzetközi kötelezettségvállalások teljesítése.
- az Európai Unió a multilaterális környezetvédelmi folyamatokban – beleértve az UNFCCC-t, a Biológiai Sokféleség Egyezményt és a vegyi anyagokkal kapcsolatos megállapodásokat – és más releváns fórumokon – például a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezetben és Nemzetközi Tengerészeti Szervezetben – egységesebben, proaktívabban és hatékonyabban lépjen fel annak érdekében, hogy uniós és globális szinten teljesüljenek a 2020-ig szóló kötelezettségvállalások, és megállapodás szülessék a 2020 utáni nemzetközi lépésekről;
- jóval 2020 előtt megerősítésre kerüljenek a fő multilaterális környezetvédelmi megállapodások;
- az élelmiszerárak és egyéb árucikkek uniós fogyasztásával globálisan járó környezeti hatások és a velük kapcsolatos esetleges válaszlépések értékelése.

A fenntartható fejlődés stratégiájának felülvizsgálatáról - Cselekvési program³³

Lényegi kérdéseknek az alábbiakat fogalmazza meg:

1. Éghajlatváltozás és tiszta energia

- Az EU kész a meglévő, 2012-ig érvényes kötelezettségvállalásokon túli kötelezettségvállalásokra az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának további csökkentése érdekében, javaslatok kialakításával, továbbá olyan nemzetközi megállapodások előkészítésével, amelyek valamennyi üvegházhatást okozó gázra és ágazatra vonatkoznak,

³³ Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) 10117/06 Council Of the European Union (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>)

ösztönzi továbbá az innovációt és kiigazító intézkedéseket hoz. Az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszere példaértékű lehet egy nemzetközi szénpiac számára.

- Az EU a jövőbeli éghajlat-politikát az európai éghajlat-változási program második szakaszában fejleszti tovább, együttműködve az érintettekkel a költséghatékony lehetőségek szisztematikus kiaknázását szolgáló új intézkedések kialakításában, ideértve például a gépjárműveket, a repülőgépeket, a technológiai fejlesztést és annak a fejlődéshez való hozzáigazítását. Az EU és a tagállamok felülvizsgálják az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszerét annak továbbfejlesztése céljából, és megfontolás tárgyává teszik azt a kérdést, hogy kiterjesszék-e üvegházhatást okozó további gázokra és más ágazatokra, ideértve a légi közlekedést is.
- 2005 októberében Hampton Courtban tartott informális megbeszélésükön az állam- és kormányfők megállapodtak abban, hogy felkérlik a Bizottságot az újonnan megerősített, fenntartható, biztonságos és versenyképes európai energiapolitika kialakítására. A Bizottság jelentős kezdeményezéseket tesz a biomasszával és a bioüzemanyagokkal kapcsolatosan 2006-ban. Vitát indít el továbbá 2006-ban az EU 2020-ig alkalmazandó, megújuló energiával kapcsolatos politikájáról, ideértve a megújuló erőforrásokból nyert összes energia megoszlását is. Ez valamennyi érintett szereplő számára egyértelmű célkitűzést jelent, és biztosítja a vállalkozások és a befektetők számára fontos biztonságot. Az EU világszerte ösztönzi a továbbiakban is a megújuló energiák felhasználását.
- A Bizottság az energiahatékonyságra vonatkozóan cselekvési tervet javasolt a 20%-osra becsült költséghatékonysági megtakarítási potenciál elérése érdekében. Határozott lépésre van szükség az épületek energia-megtakarításának terén az épületek energiateljesítményére vonatkozó jelenlegi jogszabályokon túlmenően, különösen a háztartások érdekében. A Bizottság együttműködik majd a tagállamokkal, a strukturális alapokból megvalósítva az energiahatékonysági célkitűzéseket, eközben különös figyelmet fordít azokra a tagállamokra, amelyek a legnagyobb fejlesztési potenciállal rendelkeznek.

2. Közegészségügy

- Az egészségügyi fenyegetettség kezelésére vonatkozó cselekvési terveik javítása (lehetséges járványokra való felkészülés, figyelembe véve az influenzajárványra való felkészültségre vonatkozó, nemrégiben frissített iránymutatást),
- A HIV/AIDS-szel kapcsolatos EU-stratégia elfogadása és végrehajtása, ideértve az ellenőrzés fokozására és a tagállamok közötti együttműködés javítására tett lépéseket. Harmadik országok esetében fokozni kell az erőfeszítéseket az EU meglévő cselekvési programjának végrehajtására a HIV/AIDS, a tuberkulózis és a malária elleni küzdelem érdekében,
- A környezeti szennyezőanyagok, az azoknak való kitettség és az egészségügyi hatások közötti kapcsolatok kutatásának összehangolása annak érdekében, hogy jobban megértsük, mely környezeti tényezők okoznak egészségügyi problémákat, és ezeket hogyan lehet a legeredményesebben megelőzni.

3. Társadalmi kirekesztés, demográfia és migráció

- A 2005 októberében Hampton Courtban ülésező állam- és kormányfők megbeszéléseire reagálva a Bizottság 2006 elején közleményt tesz közzé, amely megvizsgálja annak módjait, hogy az EU hogyan segítheti a tagállamokat az előttük álló demográfiai kihívások kezelésében, különösen az aktív öregedési stratégiák, a bevándorlók integrálása és a jobb családi feltételek megteremtése révén. Konzultál a szociális partnerekkel arról, hogy tegyen-e javaslatot új kezdeményezésekre a munka és a magánélet összeegyeztethetősége érdekében.
- A Bizottság javaslatot tesz a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évének megtartására. A nők és férfiak közötti egyenlőséggel kapcsolatos ütemtervet 2006-ban terjesztik elő; ennek célja az lesz, hogy segítse a nemek közti egyenlőség megvalósítását és az EU-t terhelő demográfiai problémák kezelését. Az EU

támogatja a tagállamok arra irányuló erőfeszítéseit, hogy szociális biztonsági rendszereiket ezek fenntarthatósága biztosításának érdekében korszerűsítsék.

- Az EU-nak és tagállamainak folytatniuk kell a legális migrációra vonatkozó EU-politika fejlesztését, támogatást kell nyújtaniuk a migránsok és családtagjaik beilleszkedéséhez, és küzdeniük kell az illegális bevándorlás ellen. A tagállamok integrációs intézkedéseinek támogatása érdekében a Bizottság javaslatot tett a harmadik országokból származó állampolgárok beilleszkedését támogató európai alap létrehozására a 2007–2013 közötti időszakra. Emellett a legális migrációval kapcsolatosan – ideértve a bebocsátási eljárásokat is – szakpolitikai tervet bocsátott ki. Javaslatot tesz 2006-ban az illegális bevándorlás elleni küzdelmet szolgáló közös szakpolitikai keret létrehozására is.

4. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodás

- A tagállamoknak a Bizottsággal együtt meg kell osztaniuk egymással tapasztalataikat és a bevált gyakorlatot a téren, ahogyan az adózási terhet a munka megadóztatásáról a fogyasztás és/vagy szennyezés jövedelemtől függetlenül történő megadóztatására helyezik át, hozzájárulva ezáltal az EU növekvő munkanélküliséggel és környezetvédelemmel kapcsolatos célkitűzéseikhez. Emellett a tagállamoknak jelentős közbeszerzési forrásaikat hatékonyabban kell kihasználniuk az innovatív, energiahatékonyabb és tisztább alkalmazások térnyerésének támogatása érdekében. A Bizottság javaslatot tesz majd a „zöld” járművek közbeszerzéséről szóló irányelvre.
- Az EU a tagállamokkal és az érintettekkel együttműködik az ökoinnováció ösztönzésében és az ökoteknológiák piacának bővítésében. A tagállamoknak végre kell hajtaniuk a környezeti technológiákkal kapcsolatos ütemterveiket. A 7. kutatási keretprogrammal az EU finanszírozást biztosít a tevékenységek ösztönzéséhez, továbbá a kulcsfontosságú területeken, mint például a hidrogén- és fűtőanyagcellák, a kutatás és a technológiai fejlesztés előmozdításához.
- A Bizottság cselekvési tervet készít a fenntartható termelés és fogyasztás ösztönzésére, amely terv a folyamatban lévő kezdeményezésekre és eszközökre épít, mint például az erőforrás- és hulladékgazdálkodási politika, az integrált termékpolitika és -normák, a környezetirányítási rendszerek, valamint az innovációs és technológiai politikák; célja, hogy ezek hatását fokozza, a hiányosságokat felszámolja, továbbá hogy biztosítsa a globális kezdeményezésekhez való hozzájárulásukat.
- Az EU-nak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell a védett területek Natura 2000 hálózatának hatékony finanszírozását és irányítását, továbbá bel- és külpolitikájukba a biológiai sokféleség szempontjait a biológiai sokféleség hanyatlásának megállítása érdekében jobban be kell vonniuk.

5. Fenntartható közlekedés

- Az EU-nak és tagállamainak arra kell összpontosítaniuk, hogy a teher- és utasszállítás szempontjából vonzóbbá váljanak a közúti közlekedés alternatívái, e célból fejleszteniük kell többek között a transzeurópai hálózatokat és az intermodális kapcsolatokat a teherszállítás logisztikája érdekében, hogy így az áruk közúti, vasúti és vízi szállítása könnyen váltogatható legyen. Ez 2006 második felében jelentős politikai vita témája lesz.
- Az Európai Bizottság tovább vizsgálja az infrastrukturális díjak alkalmazását az EU-ban, tekintettel az olyan példákra, mint a forgalomfüggő úthasználati díjak sikeres helyi rendszerei, a kamionokra kivetendő infrastrukturális díj az EU teljes területén, valamint a műholdas, információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának új lehetőségei.
- A Bizottság intézkedéscsomagot javasol majd, amelynek célja, hogy azáltal fejlessze a gépjárművek környezeti teljesítményét, hogy a tiszta és energiahatékony járműveket részesíti támogatásban; az intézkedéscsomag része lesz az ilyen járművek közbeszerzéséről, az új gépjárműnormákról és a bioüzemanyagok felhasználásának növeléséről szóló irányelv is. A Bizottság már javaslatot tett arra, hogy a tagállamok eltérő személygépjármű-adót állapítsanak meg a CO₂-kibocsátás alapján.

6. A globális szegénység és a fejlesztési kihívások

- Az EU-nak és tagállamainak támogatásuk mértékét 2015-re a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 0,7%-ára kell növelniük, 0,56%-os időközi célkitűzés elérésével 2010-ben, amelyből a korábbi 15 EU-tagország számára az egyéni célkitűzés 0,51%, a 10 új tagállam számára pedig 0,17%.
- Az EU-nak és tagállamainak növelniük kell támogatási politikáik hatékonyságát, koherenciáját és minőségét a 2005–2010 közötti időszakban a tagállamok közötti fokozottabb koordináció megvalósításával, közös uniós programozási keret fejlesztésével; több közös intézkedés és a projektek közös finanszírozása révén, valamint a fejlesztési és egyéb politikák koherenciájának növelésével. A támogatás minőségét a hatékony költségvetési támogatás, az adósságsökkentés és a támogatások feltételektől független odaítélése révén kell növelniük.
- Az EU ösztönzi a nemzetközi környezetirányítás fejlesztését, többek között egy környezettel foglalkozó ENSZ-szervezet megerősítése és a többoldalú környezeti megállapodások megerősítése révén. Fokozza erőfeszítéseit annak biztosítására, hogy a nemzetközi kereskedelmet a globális fenntartható fejlődés elérésének valódi eszközeként alkalmazzák társadalmi-gazdasági és környezeti szempontból egyaránt. Így jár el többoldalú (WTO, Dohai Forduló) és regionális és kétoldalú kereskedelmi kapcsolatait tekintetében is.

Országajánlás³⁴

Az EU országajánlásai a következők:

1. Hajtson végre hiteles és növekedésbarát költségvetési stratégiát a kiadásmegtakarításra összpontosító, szükséges intézkedések meghatározásával és a programidőszak alatt a középtávú költségvetési célnak megfelelően tartsa fenn a költségvetés rendezett pozícióját. A fenti lépésekre építve állítsa stabil csökkenő pályára az államadósság-rátát, a felgyülemlett makrogazdasági egyensúlyhiány enyhítése érdekében is. Erősítse a középtávú költségvetési keretet annak kötelezőbb jellegűvé tételével és számszerű szabályokhoz való szorosabb hozzákapcsolásával. Szélesítse ki a Költségvetési Tanács kötelező hatáskörét, beleértve a számszerű költségvetési szabályok betartásának szisztematikus utólagos ellenőrzését, valamint rendszeres makrofiskális előrejelzések és a jelentős szakpolitikai javaslatok költségvetési hatásvizsgálatának elkészítését.
2. Segítsen helyreállítani a gazdaságnak történő hitelnyújtás rendes feltételeit elsősorban a pénzügyi szektorbeli tőkefelhalmozási képesség javítása révén, többek között a jelenleg az ágazatra rótt külön terhek csökkentésével. Javítsa a portfólióminőséget a rossz eszközöknek a bankok mérlegéből való eltávolításával, folytasson szoros konzultációkat az új szakpolitikai kezdeményezésekről az érintettekkel és biztosítsa, hogy az új szakpolitikai intézkedések nem növelik a hitelfelvevők körében az erkölcsi kockázatot. Erősítse a pénzügyi szabályozást és felügyeletet azáltal, hogy hatékonyabb vészhelyzeti hatáskört ad a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének, és létrehoz egy bankszanálási rendszert.
3. Gondoskodjon stabil, kiegyensúlyozottabb és kiszámíthatóbb társasági adórendszerről. A növekedés és a foglalkoztatás előmozdítása érdekében egyszerűsítse a társasági adózást, és csökkentse minimálisra az ágazatspecifikus adók által a forráselosztásban teremtett torzulásokat. Folytassa a munka megadóztatásának foglalkoztatásbarátabbá tételét az alacsony keresetűek adóterhének enyhítésével, többek között a munkahelyvédelmi törvényben szereplő jogosultsági kritériumok finomításával, és az adózásnak a környezetvédelmi adók felé való elmozdításával. Teljes körűen hajtsa végre és gyorsítsa fel az adómorál javítására és az

³⁴ A TANÁCS AJÁNLÁSA Magyarország 2013. évi nemzeti reformprogramjáról és Magyarország 2012–2016-os időszakra vonatkozó konvergencia programjának tanácsi véleményezéséről COM(2013) 367 final

adószabályok betartásához kapcsolódó költségek csökkentésére irányuló, már bejelentett intézkedéseket.

4. Szorítsa vissza az ifjúsági munkanélküliséget például ifjúsági garancia segítségével. Erősítse meg az aktív munkaerő-piaci intézkedéseket és javítsa a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat ügyfél-kategorizálási rendszerét. Csökkentse a közmunkaprogram dominanciáját a foglalkoztatási intézkedéseken belül és erősítse meg az aktiválási elemeket. Erősítse meg a képzési programokat az egész életen át tartó tanulásban való részvétel növelése érdekében. A nők részvételének ösztönzése érdekében folytassa a gyermekgondozási létesítmények bővítését. A szegénység csökkentése érdekében – különösen a gyerekek és a romák körében – biztosítsa, hogy a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia célkitűzése minden szakpolitikai területen megjelenjen.
5. Teremtse támogató üzleti környezetet, mindenképp állítsa helyre a külföldi közvetlen befektetők számára vonzó környezetet, a szabályozási keret stabilabbá tételével és a piaci verseny elősegítésével. Biztosítsa az adminisztratív terhek csökkentésére irányuló intézkedések azonnali végrehajtását, javítsa a közbeszerzés terén a versenyt és hozzon megfelelő intézkedéseket a korrupció leküzdésére. Kezelje az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatos aggályokat. Szüntesse meg a szolgáltatási szektorban nemrégiben bevezetett akadályokat, beleértve a kiskereskedelmi szolgáltatásokat is. Célzott ösztönzőkkel támogassa az innovatív vállalkozásokat.
6. Hajtson végre a korai iskolaelhagyókra vonatkozó nemzeti stratégiát, és gondoskodjon arról, hogy az oktatási rendszer minden fiatalnak biztosítsa a munkaerőpiacra jutáshoz szükséges készségeket, szaktudást és képesítéseket. Javítsa az inkluzív általános oktatáshoz való hozzáférést, különösen a romák számára. Segítse az oktatás különböző szakaszai közötti, és a munkaerőpiac felé való átmenetet. Hajtson végre olyan felsőoktatási reformot, amely nagyobb arányban teszi lehetővé felsőfokú végzettség megszerzését, különösen a hátrányos helyzetű tanulók körében.
7. Fokozatosan szüntesse meg a szabályozott energiaárakat, eközben biztosítsa a gazdaságilag kiszolgáltatott fogyasztók hatékony védelmét. Tegyen további lépéseket a nemzeti szabályozó hatóság függetlenségének biztosítása érdekében. A működési költségek csökkentése és a bevételek növelése révén biztosítsa az állami tulajdonú vállalatok pénzügyi fenntarthatóságát a közlekedési ágazatban.

Biológiai Sokféleség Stratégia³⁵

A Stratégia alapvetően az ökológiai rendszer megóvására irányul. Céljai az alábbiakban foglalhatók össze:

1. CÉL: A madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv teljes körű végrehajtása

Az uniós természetvédelmi jogszabályok hatálya alá tartozó valamennyi faj és élőhely helyzete romlásának megállítása, valamint helyzetük számottevő és mérhető javítása annak érdekében, hogy 2020-ra az aktuális értékelésekhez viszonyítva:

- (i) az élőhelyvédelmi irányelv értelmében végzett értékelések közül 100%-kal több élőhely-értékelés és 50%-kal több fajértékelés tükrözzön kedvező vagy javuló természetvédelmi állapotot, és
- (ii) a madárvédelmi irányelv értelmében végzett értékelések közül 50%-kal több fajértékelés tükrözzön stabil és jobb helyzetet.

2. CÉL: Az ökoszisztémák és az általuk biztosított szolgáltatások fenntartása és helyreállítása

³⁵ Biológiai sokféleség stratégiája (Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia, 2011. május 5. COM(2011) 244 (http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/comm_2011_244/1_HU_ACT_part1_v2.pdf))

A „zöld” infrastruktúra létrehozása és a romlásnak indult ökoszisztémák legalább 15 %-ának helyreállítása révén 2020-ra maradjanak fenn és javuljanak az ökoszisztémák és a szolgáltatásaik.

3. CÉL: A biológiai sokféleség fenntartásában és fokozásában a mezőgazdaság és az erdészet által játszott szerep növelése

3A) Mezőgazdaság: A biológiai sokféleség megőrzése érdekében, továbbá azért, hogy a 2010. évi uniós állapotfelméréshez képest mérhető javulás következzen be a mezőgazdaságtól függő, illetve általa érintett fajok és élőhelyek védettségi helyzetében és az ökoszisztéma-szolgáltatásokban, 2020-ra maximalizálni kell azoknak a mezőgazdasági célra hasznosított földterületeknek (legelőknak, szántóföldeknek és állandó kultúráknak) az arányát, amelyek a közös agrárpolitika biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedéseinek hatálya alá tartoznak, és ezáltal elő kell segíteni a fenntartható gazdálkodást.

3B) Erdők: Annak érdekében, hogy a 2010. évi uniós állapotfelméréshez képest mérhető javulás következzen be az erdőgazdálkodástól függő, illetve általa érintett fajok és élőhelyek védettségi helyzetében és az ökoszisztéma szolgáltatásokban, 2020-ig el kell érni, hogy a fenntartható erdőgazdálkodás elvével összhangban álló erdőgazdálkodási tervek, illetve azokkal egyenértékű eszközök legyenek hatályban valamennyi köztulajdonban lévő vagy egy bizonyos (a tagállamok vagy a régiók által meghatározott és vidékfejlesztési programjukban rögzített) méretet meghaladó, az Unió vidékfejlesztési politikája keretében finanszírozott erdőgazdaságra vonatkozóan.

4. CÉL: A halászati erőforrások fenntartható kiaknázásának biztosítása

2015-ig el kell érni a legnagyobb fenntartható hozamot (Maximum Sustainable Yield; MSY). Az életkor és a méret szerinti megoszlás tekintetében egészséges állományú populációk elérése halászati gazdálkodás révén, más állományokra, fajokra és ökoszisztémákra gyakorolt számottevő kedvezőtlen hatások nélkül, a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv szerinti követelményeknek megfelelően a jó környezeti állapot 2020-ig történő elérését támogatva.

5. CÉL: Az idegenhonos özőnfajok elleni küzdelem

2020-ig meg kell határozni és fontossági szempontból rangsorolni kell az idegenhonos özőnfajokat és betelepedési útvonalait, meg kell fékezni vagy fel kell számolni a kiemelt fajokat, és az újabb idegenhonos özőnfajok betelepedésének és meghonosodásának megakadályozása érdekében szabályozni kell a betelepedési útvonalakat.

6. CÉL: Hozzájárulás a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzéséhez

Az Unió 2020-ig fokozottabban járuljon hozzá a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzéséhez.

Víz Keretirányelv (VKI)

A Víz Keretirányelv a felszíni és felszín alatti vizek minőségének megőrzése és mennyiségének védelme szempontjából alapvető dokumentum. Az irányelv a felszíni vizekre a következő környezeti célkitűzések elérését tűzi ki:

- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a természetes állapotú felszíni víztestek esetén a jó ökológiai és jó kémiai állapot megőrzése vagy elérése (vagy a kiváló állapot megőrzése);
- az erősen módosított vagy mesterséges felszíni víztestek esetén a jó ökológiai potenciál (a hatékony javító intézkedések eredményeként elérhető állapot) és jó kémiai állapot elérése;

- az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseknek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.

A felszín alatti vizekre a VKI-ban előírt célok kiegészülnek a felszín alatti vizek védelmére vonatkozó 2006/118/EK³⁶ irányelvben foglaltakkal:

- a felszín alatti vizek szennyeződésének korlátozása, illetve megakadályozása;
- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a víztestek jó mennyiségi és jó kémiai állapotának elérése;
- a szennyezettség fokozatos csökkentése, a szennyezettségi koncentráció bármely szignifikáns és tartós emelkedő tendenciájának megfordítása.

Mіндеzekon túlmenően a vizek állapotától függő, az egyes víztestekhez közvetlenül, vagy csak közvetetten kapcsolódó védett területeken teljesíteni kell a védetté nyilvánításukhoz kapcsolódó speciális követelményekkel összefüggő célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedéseket, a vizeket, illetve a vízgyűjtőket érintően. Védett területeknek az ivóvízkivételek védőterületei, a tápanyag- és nitrát-érzékeny területek, a természetes fürdőhelyek és a természeti értékei miatt védett területek minősülnek.

Blueprint – Az európai vízkészletek megőrzése³⁷

A terv három pilléren nyugszik:

- A már hatályos szabályozások végrehajtásának javítása
- Integráció: más szakpolitikai területekbe való fokozott integrációra van szükség, például a közös agrárpolitika (KAP), a kohéziós és strukturális alapok, valamint a megújuló energiára, közlekedésre és integrált katasztrófavédelemre vonatkozó szakpolitikák esetében
- A jelenlegi szabályozási keretrendszerben nem szereplő témák szabályozása (ilyen kevés van), főleg a vízgazdálkodás hatékonyságának területén.

A Blueprint tehát elsősorban szabályozási változtatások révén kíván eredményt elérni a földhasználatok, a vízszennyezés (új szennyezőanyagok figyelembe vétele, pl. peszticidek, gyógyszerek, gyógyszermaradványok), a hatékony vízfelhasználás terén. Kiemeli ezen területeken végzett beavatkozások (pl. vízenergia, folyami hajózás, stb.) esetén a környezeti hatásvizsgálat és a stratégiai környezeti vizsgálatok fontosságát. Kulcskérdésnek tartja a vízárazást, a vízszámlák készítését. (A vízszámlák lényegében azt mutatnák meg, hogy egy adott vízgyűjtő területre mennyi víz folyik be, és mennyi víz távozik onnan, így a vízgazdálkodásban világosan és egyértelműen látható lenne, mennyi vízzel lehet gazdálkodni egy-egy területen.)

A konkrét célkitűzések közül az alábbiakban kiemeljük azokat, melyek konkrét beavatkozással is együtt járhatnak (nem csak jogi, intézményi feltételük van):

- Vízfelhasználás csökkentése a mezőgazdaságban
- A vízfogyasztás tudatosítása (például a globális kereskedelem tárgyát képező javak virtuális víztartalma)
- A természetes vízmegtartást segítő intézkedések használatának maximalizálása (zöld infrastruktúra)
- Hatékony vizet használó berendezések az épületekben
- Víz újrafelhasználásának maximalizálása
- Az árvíz kockázat csökkentése

³⁶ 2006/118/EK Irányelv a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről (2006. december 12.)

³⁷ „Az európai vízkészletek megőrzésére irányuló terv” („Blueprint”) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0673:FIN:HU:PDF>)

- Az aszálykockázat csökkentése
- Jobb tudásalap
- A szennyezés kérdésének megoldása.

Alapvetően a VKI-nál, az előző pontnál leírtak a mérvadók. A 2. prioritástengelyben megfogalmazott vízi közmű rendszerek hatékonyabb működtetése.

A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója - Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (NFFK)³⁸

A dokumentum megállapítja, hogy:

A 2007-ben a kormány által elfogadott első hazai Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia elsősorban a fenntarthatósági elsőbbségi célok kidolgozására fókuszált ágazati szemléletben. Jelen, második Keretstratégia középpontjába a nemzeti erőforrásaink állapotának bemutatása, a jövő generációkat „eladósító” folyamatok azonosítása, valamint az erőforrások megfelelő karbantartását segítő intézményrendszer kialakítása áll.

A nemzeti erőforrások terén mutatkozó, nem fenntartható állapotok javítása a folyamatok, ok-okozati kapcsolatok gyökerének, alapvető hajtóerőinek kezelését igényli. A tüneti kezelés – bár a jelenben könnyebben elviselhető helyzetet teremthet – hosszú távon nem segít, a problémák újratermelődnék.

A Keretstratégia szemléletében a fenntarthatóság felé való átmenet célja a közjó tartós biztosítása. A jó élet lehetőségének alapjait jelentő erőforrásaink hosszabb távú megóvása a rövidtávú érdekekkel egyensúlyba hozó kormányzást, szabályozást és gazdálkodást jelent. A fenntarthatósági politika középpontjába pedig – az eddigi ágazati megközelítés helyett – az embert és a közösségeket kell helyezni.

A nemzet fenntarthatósági politikájának átfogó célja a folytonosan változó társadalmi/humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása. A négy alapvető nemzeti erőforrás területén a célok rendszere a következő:

- **Emberi erőforrások:** Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.
- **Demográfia:** Közép távon kívánatos és elérhető a születések számának növelése, a halandóság csökkentése, ezek eredményeképpen a népességfogyás lelassítása, hosszú távon a népességszám stabilizálása. Mivel a társadalom öregedése nem elkerülhető, fontos az idős emberek egészségének megőrzése, a társadalmi együttműködésben való szerepük lehetőségének biztosítása. A súlyos problémát jelentő elvándorlás lefékezéséhez szükség van a kritikus mértékben érintett szakmákban versenyképes munkabérek biztosítására. Meg kell kezdeni egy bevándorlási politika kialakítását.
- **Egészség:** A halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás a cél, ezzel együtt a betegségteher túlnyomó részét adó, jelentős mértékben az életmódtól függő krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése, az egészségkockázatos magatartási formák arányának, valamint a környezeti kockázati tényezők mérséklése.
- **Tudás:** Olyan oktatás-nevelés-képzés (és kulturális intézményrendszer) kialakítása a cél, amely egyfelől fejleszti az értékeket, erkölcsi normákat, a társadalmi minőséget, az érzelmeket, a közösségekhez való kötődést, rendszerszemléleti képességet ad, másfelől biztosítja a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátítását, a társadalmi tanulás új formáinak létrejöttét, kialakítja az életen át tartó tanulásra való

³⁸ http://www.nfft.hu/dynamic/NFFS_rovid_OGYhat_melleklete_2012.05.16_vegso.pdf

igényt. Az intézményrendszer törekszik az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése érdekében. Fontos a fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos (pl. egyszerű mezőgazdasági, kertművelési és háztartási) ismeretek átadása is. A minőségi oktatást szolgálja az oktatásban töltött idő növelése és az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése. Cél továbbá, hogy a gazdasági-társadalmi fejlődés fő forrásává a tudás és az innováció váljon, s hogy növekedjen a foglalkoztatható emberek száma.

- **Társadalmi kohézió - Leszakadó csoportok integrációja:** A szegénység vagy az etnikai alapú társadalmi kirekesztettség az egyik legsúlyosabb akadálya a szolidáris, tudásalapú, egészséges társadalom megteremtésének [C2.1].
- **Társadalmi erőforrások:** Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése. Mivel minden társadalom környezete folyamatosan változik, e változáshoz saját önazonosságunk megtartása mellett alkalmazkodnunk kell. Ebből fakadóan karban kell tartanunk azon ismereteinket, amelyek a közösség összetartozását és fennmaradását szolgálják.
- **A bizalom infrastruktúrájának erősítése:** Elkerülhetetlen a korrupció és a gazdasági járadékvadászat elleni fellépés, a normák betartásának biztosítása, a társadalmi-gazdasági kapcsolatok befolyásoló állami szabályzórendszer stabilitásának megteremtése, a kormányzás kiszámíthatóságának erősítése.
- **A munka társadalmi körülményei:** Növelni kell a munkakörülményekkel való elégedettséget és örömezt, a szervezeti kultúra fejlesztésével csökkenteni kell a munkahelyi stresszt. A társadalmi kirekesztettség mérséklését célzó programok segítségével a munkába bevonható polgárok körét bővítjük, a foglalkoztatottságot javítjuk.
- **A családi értékek erősítése:** Támogatandó a párkapcsolatokhoz, házassághoz kapcsolódó értékek (a nevelésben, továbbá a civil szervezetek és egyházak segítségével).
- **A múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztése:** Kívánatos a társadalmi összetartozás erősítése, a bizalom újratermelése, működőképes közösségi hálózatok fenntartása, a fenntarthatósággal kapcsolatos értékek erősítése, a kulturális hagyományok felélesztése, a kulturális sokszínűség elismerése, szellemi, tárgyi és épített örökség megőrzése, értékeinek kibontakoztatása, fenntartható használata.
- **Természeti erőforrások:** A környezeti eltartóképeséget, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni.
- **Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások:** Az Európában egyedülálló fajgazdagság fenntartása, a táj és a természeti értékek megőrzése, az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása szükséges. Fontos cél a talaj termőképességének fenntartása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése, a fenntartható hozamon2 alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal.
- **Az embert érő környezeti terhelések csökkentése:** Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátásokat korlátok között kell tartani, azokat megfelelően szabályozni szükséges.
- **Nem megújuló természeti erőforrások:** Szükséges az ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal.
- **Gazdasági (fizikai) erőforrások:** Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitétségünk csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidék) erősítése.
- **A vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése:** Cél a vállalkozások fenntartható fejlődéséhez szükséges üzleti környezet fejlesztése, a bizalom infrastruktúrájának erősítése, az innovációs ráfordítások és a forrásfelhasználás

hatékonyságának növelése, a környezetterhelést csökkentő technológiák elterjedésének ösztönzése

- **Költségvetési politika:** Szükséges az államadósság ésszerű szintre csökkentése, a prudens költségvetési gazdálkodás tartósítása.
- **Életpálya-finanszírozás:** Kiemelt feladat a korosztályos egyensúly, az erőforrások generációk közötti, jóléti célú (pl. gyermektámogatások és nyugdíj) átcsoportosítása egyensúlyának fokozatos visszaállítása.

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)³⁹

Az átfogó célon belül az alábbi részletes célokat tűzi ki e dokumentum:

- **A versenyképes, innovatív gazdaság:**
  - A fejlődési potenciált hordozó ágazatok (pl.: Autó- és járműipar, elektronikai iparágak, híradástechnika, egészségipar, gyógyszeripar, orvosi berendezés és eszközgyártás, élelmiszeripar, építő- és építőanyag ipar, logisztika, gépipar, szerszámgyártás, vegyipar, környezetvédelmi ipar) fejlesztése
  - A geotermális és megújuló energetikai potenciál kihasználása, az energiahatékonyság növelése és a zöld gazdaság előmozdítása
- **Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás:** Cél a vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, ennek érdekében tájaink természeti értékeink, erőforrásaink megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az élelmezési és élelmiszerbiztonság megeremtése, a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.
  - A foglalkoztatást és a természeti erőforrások fenntartható módon történő felhasználását biztosító, életképes agrár- és élelmiszergazdaság, valamint a termelés szerkezet kialakítása.
  - A természet-, táj- és környezetvédelem szerepének erősítése, a biológiai sokféleség megőrzése, a vidéki örökség, vidéki térségeink táji, társadalmi, gazdálkodási és építészeti értékeinek megőrzése és értékalapú fejlesztése, a hagyományápolás és a helyi identitás erősítése.
- **Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme:** Cél a természeti erőforrásokkal való takarékos és hatékony gazdálkodás, így a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság-fejlesztés, a stratégiai természeti erőforrások (a víz, a talaj, az ásványkincsek) fenntartható használata, a biodiverzitás megőrzése, a természeti értékek védelme, a környezetminőség javítása és a környezetbiztonság erősítése. További cél a fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a környezettudatosság erősítése. Ez magába foglalja:
  - Természeti erőforrásaink fenntartható és stratégiai szemléletű védelmét, és takarékos felhasználását;
  - Az élővilág, a termőföld, a talajok és a vízbázisok védelmét, az ivóvízminőség javítását, illetve a tájgazdálkodási keretbe illesztő vízgazdálkodást;
  - Az energiahordozókkal, építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodást és az ásványkincsek védelmét;
  - A biológiai- és táji sokszínűség valamint a hazai erdők védelmét, megőrzését;
  - A zöldgazdaság bővítését, a környezetvédelmi ipar fejlesztését, energia-takarékosság és –hatékonyság, energiabiztonság, megújuló energia térségi autonóm energiaellátási rendszerekben való fenntartható hasznosítása, geotermikus energia komplex hasznosítása, földhő hasznosítás;

³⁹ <http://www.nth.gov.hu/oftk/index.html>

- A klímabiztonság megteremtését, a települési és intézményi klímavédelmet, valamint a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást;
- A környezetvédelmet és a környezetbiztonságot;
- A környezeti oktatást, nevelést és szemléletformálás erősítését.

Az OFTK területi specifikus célokat is megfogalmaz. Ezen belül kiemelendő a vidéki térségek népességeltartó képességének növelése cél, melyben nevesíti: a klímaváltozás hatásai által különösen érintett vidéki térséget (pl.: a Duna-Tisza közti Homokhátság), ahol növelni kell a térségek alkalmazkodó képességét. (e törekvés nem kizárólagosan a vidéki térségeket érinti, a kedvezőtlen klímahatások ellen a városainkban is védekezni kell).

Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 202040

A Nemzeti Vidékstratégia vidéki Magyarország egészének megújítása érdekében a természeti erőforrások fenntartható hasznosítására alapozva határozza meg az agrár- és élelmiszergazdaságra, a vidékfejlesztésre, valamint a környezetvédelemre vonatkozó célkitűzéseket és a megvalósításukhoz szükséges programokat.

A stratégia átfogó célkitűzése a vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása. Ezen átfogó célkitűzés jegyében cél egy olyan vidékfejlesztési program megvalósítása, amely az emberek és a közösség értékeire építve, a hagyományokat ápolva, a táji és épített környezet értékeit megőrizve, a természeti erőforrásokkal fenntartható módon gazdálkodva, a mezőgazdaságot és a nem mezőgazdasági tevékenységet folytató vidéki vállalkozásokat fejlesztve nyújt esélyt a vidéki élet megbecsültségének és vonzerejének helyreállítására, a vidéken élők életminőségének átfogó javítására, a vidék, és általa az ország felemelkedésére.

A stratégia legfontosabb célja, hogy a vidék ne jelentsen életminőségi hátrányt. A vidéki élet választható életforma legyen, ne az anyagi kényszerek, korlátok tartsák falun, tanyán az embereket, hanem a vidéki környezetben elérhető életminőség és a megélhetés biztonsága legyen a vidéki élet alapja. Ehhez nemcsak a gazdasági és fizikai életesélyeket szükséges kiegyenlíteni, javítani, hanem azt a szemléletet is szükséges megváltoztatni, amely a vidékhez, a faluhoz, a tanyához a lemaradást, a hátrányos helyzetet köti. A stratégia központi eleme annak tudatosítása, hogy a vidék érték, a mezőgazdaság értékteremtő tevékenység. A stratégia a fenti átfogó célkitűzés elérése érdekében az alábbi öt stratégiai célt fogalmazza meg:

– **Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése:**

- a táji sokféleség, az élővilág sokféleségének, a gazdálkodás szempontjából is kulcsfontosságú természeti erőforrások, vagyis a talaj és a vízkészletek, vízbázisok védelme, mennyiségi és minőségi megőrzésük, mindezzel összefüggésben a környezetbiztonság növelése
- a táj és a benne élő, a tájat gondozó ember együttműködésének helyreállítása
- mással nem pótolható biológiai és ökológiai alapok és a jó környezeti minőséget „szolgáltató” környezeti rendszerek megőrzése, fejlesztése
- az egészséges és jó minőségű mezőgazdasági termékek és élelmiszer biztosítása

– **Sokszínű és életképes agrártermelés:**

- agrár- és élelmiszergazdaság életképességének növelése, piaci pozícióinak javítása
- az állattartás egyensúlyának helyreállítása
- a tájfenntartást és az erőforrások megőrzését biztosító, a hazai és a helyi biológiai alapokra támaszkodó gazdálkodás, kiemelten az ökológiai gazdálkodás térnyerésének elősegítése
- az ágazat foglalkoztatási szerepvállalásának növelése, a foglalkoztatást biztosító tevékenységek és üzemszerkezeti formák erősítése, a nemzeti földtulajdonlás védelme

⁴⁰ <http://www.kormany.hu/download/8/ff/70000/Nemzeti%20Vid%C3%A9kstrat%C3%A9gia.pdf>

- az életképes gazdálkodást biztosító föld- és birtokpolitika megvalósítása, továbbá az alulról szerveződő együttműködések ösztönzése
- **Élelmezési és élelmiszerbiztonság:**
  - az élelmiszerek jó minőségére és sokféleségére törekvő, a hazai és a helyi alapanyagokra támaszkodó, fenntartható, a környezeti szempontokat szem előtt tartó élelmiszertermelés,
  - a jó minőségű és elegendő, az exportunkat is szolgáló élelmiszerek előállítása
  - a hozzáadott érték növelésével a bel- és külpiaci jelenlét növelése, a magyar élelmiszer presztízsének javítása
- **A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése:**
  - a vidéki térségek, települések, kiemelten a falvak és a tanyák gazdasági létalapjának megerősítése, újjászervezése, a vidéki gazdaság több lábra állítása, mindezzel a megélhetés biztosítása, a munkahelyek megőrzése és a foglalkoztatás növelése
  - a helyi közösségek által megfogalmazott, a helyi adottságokra, sajátosságokra, erőforrásokra építő helyi gazdaságfejlesztési programok segítése
  - komplex helyi gazdaságfejlesztési programok támogatása,
    - a kulturális örökség érték alapú fejlesztése, bekapcsolása a turizmus rendszerébe
- **A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása**
  - a vidékről történő elvándorlás megállítása,
  - a fiatalok gazdálkodásra, a vidéki élet vállalására, helyben maradásra való ösztönzése
  - a város és vidéke szoros kapcsolatának helyreállítása, területi egyenlőtlenségek csökkentése
  - a vidéki életminőség átfogó javítása
  - a vidéki helyi közösségek megerősítése, újjászerveződésének támogatása

Magyarország Hozzájárulása a Duna Stratégia Fejlesztéséhez⁴¹

A közösségi célok leírása mellett fontosnak tartottuk kiemelni, hogy országunk, hogyan akar hozzájárulni ehhez a térségi fejlesztéshez. A 1150/2010 (VII.9.) Kormányhatározathoz mellékletében erre vonatkozóan a következők állnak:

- **Az élhető Duna térség**
  - Az EU2020 stratégia célrendszeréhez történő alkalmazkodás;
  - Az európai gazdaság válságból való kitörés elősegítése;
  - Zöld gazdaságfejlesztés, és beruházások;
  - Környezettudatos megközelítés: erősödjön a Dunamenti együttműködés az olyan fő környezeti kihívások tekintetében, mint az erőforrások fenntartható használata, a vízkészletek ökológiai szempontú hasznosítása, vagy a fenntartható agrárszektor és az élelmiszerbiztonság előre mozdítása, ezzel is növelve a vidék népességmegtartó erejét;
  - Szabadságjogokat gátló akadályok tényleges lebontása, mind gazdasági (KKV-k, kutatásfejlesztés), mind infrastrukturális (energia-hálózatok összekapcsolása, fenntartható mobilitás, átjárható határok,) mind kulturális értelemben;
  - A régió gazdaságának és versenyképességének, s végső soron polgárai jólétének növelése.
- **A víz, mint európai érték – a felelős vízkormányzás**

⁴¹ http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/53CF640E-631A-4CE6-9C28-D9B0A4775B65/0/DS_magyar_hozzajarulas_III_100621_hu.pdf

- Az édesvizek – folyóvizeink, felszín alatti vizeink – mennyiségi és minőségi megőrzése illetve fenntartható hasznosítása;
  - Az ún. „felelős vízkormányzás” során több, látszólag egymással ellentmondó érdeket kell összehangolni a stratégiai vízkészletek megőrzése érdekében, így egyszerre kell megvalósítani a vízigények biztosítását (ivóvízigények, ipari, közlekedési, térségi stb. vízigények), továbbá a stratégiai vízkészletek megőrzését, beleértve az ökológiai vízigény biztosítását is, valamint a vizek megfelelő minőségének megőrzését;
  - A Duna Stratégia jó példája kell legyen az integrált vízgazdálkodás megvalósításának. Ez a Víz Keretirányelvben előírt környezeti célkitűzések elérésén kívül a társadalom vízigényeinek megfelelő gazdasági és szociális célok elérését jelenti;
  - A „felelős vízkormányzás” csak egy a tagállamok által közösen, az egymásraultaltság jegyében kialakított, terület- és gazdaságpolitikai koncepcióba ágyazva valósítható meg. Fel kell mérni a vízigényeket és rendelkezésre álló vízkészletet, meg kell teremteni a vízkészletek rendelkezésre állását biztosító infrastruktúrát (beleértve a vízkárelhárítást biztosító és a tározást szolgáló vízi létesítményeket, valamint vízszétosztást biztosító vízkormányzási rendszereket), s végül biztosítani kell a fenntartható, azaz a vízkészlet megőrzést támogató és a vizek minőségi védelmét szolgáló, vízhasználatok szabályrendszerét, illetve ösztönözni azok megvalósítását.
- **Fenntartható közlekedés**
- A hajózás feltételeinek javítása, ezen belül a hajózást akadályozó gázlok és szűkületek megszüntetése a vízgazdálkodás, a környezet- és természetvédelem feltételeinek egyidejű javításával;
  - A dunai hajózás hasznaiból való kölcsönös részesedés érdekében javasolható a Közép-európai Hajózási Társaság létrehozása. Másfelől, felismerve „a hajókat igazítjuk a folyókhoz, nem pedig a folyót a hajókhoz” elv fontosságát, létre kell hozni a közös Közép-Európai Hajóépítő klasztert.
  - TEN-T folyosó fejlesztések: V. pán-európai közlekedési folyosó (Lyon – Velence – Trieszt – Ljubljana – Budapest – Ungvár – Lemberg – Kijev), 17. számú kiemelt TEN-T projekt, a Magistrale gyorsvasút (Párizs – Strasbourg – Stuttgart – Bécs-Pozsony) Budapestet is elérje, az ún. Central European Transport Corridor (CETC-Route 65) megvalósítása a TEN-T hálózatba az M4-M8, illetve az M9 szakaszokat a Via Carpatia útvonal integrálása a TEN-T hálózatba;
  - A magyar légi-irányítási rendszer fejlesztése.
- **Az energiaellátás biztonságának javítása, a piaci verseny erősítését és a klímaváltozás káros hatásainak mérséklése**
- A New European Transmission System (NETS) megvalósulásával egyesíthető az ebben résztvevő országok gázhálózata és egységes hálózat jön létre;
  - A Nabucco gázvezetéknek, valamint az adriai LNG kapacitás kifejlesztése. Kiemelt célkitűzés, hogy a majdani horvátországi LNG-terminál kapacitásai Magyarország számára is hozzáférhetővé váljanak;
  - Magyarország támogatja a Druzhba (Barátság) olajvezeték modernizálását;
  - Magyarország kiemelt jelentőségűnek tartja az észak-déli gáz-összeköttetés kiépítését a régió gázellátásának szempontjából;
  - Az elektromos hálózat összeköttetése a Magyarország és Horvátország, ill. Magyarország és Románia között szintén magyar priorítás.
  - A megújuló energiaforrások fokozott használat, különös tekintettel a térség bioenergia (biomassza, biogáz, bioüzemanyag) termelő képességére. A biomassza felhasználása során ugyanakkor maradéktalanul figyelembe kell venni a fenntarthatósági követelményeket.
  - Magyarországnak speciális adottságokkal és tudásanyaggal rendelkezik a geotermikus energia terén, így érdekelt annak minél szélesebb körű használatában; törekszik geotermikus technológiai klaszter, ill. klaszterek létrehozására.
  - Az épületek energiahatékonyságának, és ahol lehetőség van, megújuló energiával történő ellátásának programja;

- A városi térségek energiahatékonysági törekvéseinek összehangolása.
  - Magyarország a közlekedés energiafelhasználásának csökkentését, a tisztább közlekedési módok preferálását fontosnak tartja a térség fenntartható fejlesztése szempontjából is
- **Tudás és innováció**
- Az oktatás és kutatás-fejlesztés összehangolt fejlesztése a régióban. Az együttműködés, a Dunai Tudományos Klaszter ígéretes kezdeményezés, amely bővíthető a doktori tanulmányok, az oktatói és hallgatói mobilitás programjával;
  - A Duna-térség közös kutatási programja (ERANET) kereteinek kidolgozása, és a program megvalósítása;
  - Magyarországi intézmények bekapcsolása a tudomány, kutatás-fejlesztés közös programjaiba. Lásd pl. Andrassy Gyula Német Nyelvű Egyetem, amely a Duna Stratégiát megelőző elm-i együttműködés sikeresen megvalósított projektje, vagy a Közép-Kelet Európai Környezetvédelmi Kutatóközpont (REC) Szentendrén, vagy az Európai Technológiai Intézetet (EIT).

Nemzeti Vízstratégia (NVÍZS)

A stratégia feladata a vizek kezelésével kapcsolatos célkitűzések meghatározása, és a feladatok megoldásához szükséges intézkedések megvalósítási feltételeinek megteremtése, az öntözéses gazdálkodás lehetőségeinek megteremtése, a klímaváltozás és az aszály káros hatásainak megelőzése és mérséklése. A stratégia célkitűzései:

- Magyarország elsődleges célkitűzése felszíni- és felszín alatti vizeinknek a Víz Keretirányelv szerinti „jó” minőségi és mennyiségi állapotának elérése és megőrzése, valamint a velük való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás a Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervek és a Nemzeti Környezetvédelmi Programban foglaltaknak megfelelően
- A klímaváltozás hatásainak mérséklése, beleértve az aszálykezelési feladatokat, az aszály stratégia kidolgozása
- Az öntözési feltételek javítása, az öntözéses gazdálkodás feltételeinek biztosítása, a csapadékgazdálkodás támogatása, a mezőgazdaság versenyképességének javítása
- A mezőgazdasági termelők terheinek csökkentése, a termelés biztonság vízgazdálkodási feltételeinek stabilizálása
- A települések és a lakosság nem ivóvíz célú vízszükségletének biztosítására a csapadékvíz helyben hasznosításának támogatása, a helyi víztározás pályázatainak elősegítése
- Az állam fokozott felelőssége mellett és a vízbiztonság megteremtése érdekében az árvizek és belvizek kezelése során a megelőzés, a vizek lehetőség szerinti visszatartása, a tározás növelése
- A Nitrát Irányelv követelményeinek teljesítése a kijelölt érzékeny területeken, a jó mezőgazdasági gyakorlat végrehajtásának elősegítése
- Az állam szerepének erősítése a vízi létesítmények vagyongazdálkodásában, a vízszolgáltatásban, a víziközmű szolgáltatásban, a víziközművek állapotának javításában, az EU szabályozás teljesítésében (települési szennyvíz irányelv, ivóvízminőség irányelv)
- A vízügyi hatósági, felügyeleti tevékenység erősítése, megfigyelő rendszerek, adatbázisok fejlesztése
- A közfoglalkoztatással ellátható vízgazdálkodási feladatok bővítése, egységes ellátási rendszerének kidolgozásával a feladatellátás stabilitásának megteremtése
- A nemzetközi együttműködés erősítése a vízgazdálkodás területén
- Az állami vízgazdálkodási feladatok működési és fenntartási finanszírozása, egységes normatívák (munkanemenként és tevékenységenként fajlagos költségek) bevezetésével
- A szakterületi oktatás és képzés megújítása a kor tudományos színvonalának megfelelően, valamennyi korosztály számára az óvodástól a felnőttoktatásig

- Kutatás anyagi és infrastruktúrahálózatának kiépítése és fejlesztése

Országos Hulladékgazdálkodási Terv

Részletes célok, feladatok és szükséges intézkedések az egyes hulladéktípusokra a következők:

Önkormányzati felelősségi körbe tartozó hulladékok

Települési hulladék esetén:

Cél:

- elkülönített hulladékgyűjtési rendszerek fejlesztése.
- az újrahasználat növelése,
- hulladékgazdálkodási életciklus elemzések alkalmazása, a környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése érdekében

Feladat

- elkülönített hulladékgyűjtési rendszer kiépítése 2015-ig
- újrahasználati központok kialakítása
- életciklus elemzések módszertanának beépítése a hulladékgazdálkodási jogi szabályozásba

Szükséges intézkedések:

- elkülönített hulladékgyűjtés infrastruktúrájának biztosítása a lakosság számára
- az elkülönítetten gyűjtött vagy válogatott, hasznosítható összetevők lerakásának megszüntetése. Az elkülönített hulladékgyűjtésre és a biológiailag lebomló hulladék kezelésére vonatkozó, számszerű jogszabályi kötelezettségek meghatározása szükséges. A 2020-as 50%-os hasznosítási arány eléréséhez szükséges a kötelező elkülönített gyűjtés bevezetése 2014-től, és később pedig a betétdíj kötelező alkalmazását kell előírni.
- a települési hulladék érintő informatikai rendszerek összehangolása, működésük fejlesztése, adatellenőrzések fejlesztése, különböző informatikai rendszerek összekapcsolása, egységes lekérdező rendszerek, hozzáférések rendezése.
- az újrahasználati központok hálózatának megtervezése, a befogadható hulladék és a működés rendjének meghatározása.
- hulladékkezelő létesítmények fejlesztése.
- a hulladékelhagyás, illetve az illegális hulladéklerakás felderítése, felszámolása hatékonyabbá tehető közmunka

Hulladéktörvény hatálya alá tartozó szennyvíziszap esetén:

Cél:

- a szennyvíziszapban hasznosítható energia és növényi tápanyagok minél nagyobb arányú kinyerése és visszaforgatása, a környezeti kockázatok csökkentése, a talajok fokozott védelme. A szennyvíziszapok foszfortartalmának minél gazdaságosabb és hatékonyabb kinyerése
- az iszap mezőgazdasági kihelyezése során a környezeti biztonságot javítani kell a talajok fokozott védelme érdekében
- szennyvíziszap hasznosítás elősegítése
- a települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelvben foglalt határidős kötelezettségek teljesítése.

Feladat:

- a szennyvíziszapok növényi tápanyagtartalmának kinyeréséhez szükséges jogszabályi, technológiai háttér megteremtése
- az iszap mezőgazdasági kihelyezésével kapcsolatban a vonatkozó határértékek szigorítása

- 25.000 LE szennyezőanyag-terhelés feletti szennyvíztisztító telepeken a rothasztók kötelező kiépítése és a biogáz előállítás és hasznosítás kötelezővé tétele.

Szükséges intézkedések:

- jogszabály módosítások
- K+F
- a szennyvíziszap kezelés innovatív módszereinek hazai bevezetésének előkészítése, adaptációja
- fejlesztési igények felmérése, megvalósítás
- szükséges hulladékkezelő létesítmények kiépülésének ellenőrzése
- új szennyvíziszap agglomerációk létrehozása, önkormányzatok aktív közreműködésével, térségi szemlélet adaptálásával.
- korszerű szennyvíziszap-kezelési lehetőségek vizsgálata és regionális szennyvíziszap

Gyártói felelősségi körbe tartozó hulladékok

Csomagolási hulladék esetén

Cél:

- betétdíjas rendszerek kiépítése
- a hasznosítás és anyagában hasznosítás növelése szükséges az Európai Unió által 2012-re meghatározott mértéken túl is, a települési szilárd hulladékon belüli elkülönített hulladékgyűjtést fokozni kell
- a települési papír, műanyag, fém és üveg hulladék hasznosítását 2014-re összességében 40%-ra (NKP III.), 2020-ra 50%-ra kell növelni
- a vegyes települési hulladék haszonanyagot jelentő csomagolási hulladék tartalmának tovább kell csökkennie

Feladat:

- 2015-ig elkülönített hulladékgyűjtési rendszer felállítása

Szükséges intézkedések:

- jogszabályi kötelezettség meghatározása a betétdíj vonatkozásában
- az elkülönített hulladékgyűjtés infrastruktúrájának biztosítása
- az üveg és fém frakciónál a jelenlegi hulladékgyűjtő sziget/hulladékgyűjtő udvar hálózatának bővítése szükséges
- az ellenőrzések fokozása a gyűjtés és a hasznosítás elszámolásában, különös tekintettel a finanszírozási rendszerrel visszaélők, és az illegálisan tevékenykedők csökkentésére

Gumiabroncs hulladék

Cél:

- az újrahasználat előnyben részesítése, elősegítése, azaz az arra alkalmas gumiabroncsok újrafutózás útján történő hasznosítása
- a gumiabroncsok lerakásának elkerülése
- a hulladékká vált gumiabroncsok teljes körű gyűjtése és hasznosítása

Feladat:

- a használt gumiabroncsok átvételének ösztönzése
- a lerakási tilalmak, illegális égetés folyamatos ellenőrzése

Szükséges intézkedések:

- az újrahasználat, azaz az újrafutózás elősegítéséhez szükséges jogi eszközök, támogatási feltételek megjelenítése a termékdíjas és az ágazati szabályozásban, valamint az OHÜ által évente elkészítendő Országos Gyűjtési és Hasznosítási Tervben
- a kiterjesztett gyártói felelősség HKI-vel összhangban történő erősítése,
- a fogyasztóvédelem és a termékforgalmazás terén az ellenőrzés fokozása
- a környezetvédelmi hatóság, valamint az adóhatóság kibocsátással és a hulladékszállításokkal kapcsolatos ellenőrzésének fejlesztése
- átvételi, visszavételi kötelezettség bevezetése az OHT 2014-2020-as időszaka alatt
- a gyártói felelősség körébe tartozó hulladék átvételi rendszerének bővítése
- a szennyező fizet elvének betartása

Elemek, akkumulátorok

Cél:

- az elemekre és a hordozható akkumulátorokra vonatkozó gyűjtési kötelezettség (2014. 35% és 2016. 45%) teljesítése
- az átvett, visszavett elemeket, illetve akkumulátorokat teljes egészében, de típustól függően 50-75%-os hatékonysággal kell újrafeldolgozni
- 2009/603/EK bizottsági határozata alapján az adatszolgáltatási és nyilvántartási rendszer megújítása

Feladat:

- gyűjtési és hasznosítási arány növelése
- az adatszolgáltatási és nyilvántartási rendszer átalakítása az új európai szabályozásnak megfelelően

Szükséges intézkedések:

- a fogyasztóvédelem és a termékforgalmazás terén az ellenőrzés fokozása az illegális, tehát a gyártói éves adatszolgáltatásokban fel nem tüntetett forgalomba hozatal, a termék szennyezőanyag tartalma, a termék élettartamának növelése, valamint a minőségbiztosítás vonatkozásában

Elektromos és elektronikai berendezések

Cél:

- az elért és a 2012/19/EU irányelvben meghatározott 4 kg/fő/év gyűjtött mennyiség tartása
- legkésőbb 2018-ra (derogációs cél) a gyűjtésnek a kibocsátott mennyiség 65%-át el kell érnie

Feladat:

- az újrahasználat elősegítéséhez szükséges jogi eszközöket meg kell jeleníteni a termékdíjas és az ágazati szabályozásban
- iparágfejlesztés (hulladék mennyiségének csökkentése, hasznosítási arány növelése)

Szükséges intézkedések:

- újrahasználati központok létrehozása,
- az OHÜ-ellenőrzéseket fokozni kell a gyűjtés és a hasznosítás elszámolásában
- a termékdíj törvény és a végrehajtási rendelet módosításával erősíteni kell a kiterjesztett gyártói felelősséget a HKI-vel összhangban, különösen megelőzés, a termék szennyezőanyag tartalmának korlátozása, élettartamának növelése, és a termékből képződött hulladék bonthatósági feltételeinek javítása érdekében
- az összes elektromos és elektronikus berendezésre ki kell terjeszteni a termékdíjas szabályozást

Gépjárművekből származó hulladékok

Cél:

- 2014. év végére az összes hulladékká váló jármű tömegarányát tekintve az újrahasználat és hasznosítás együttes arányának a 95%-ot, ezen belül az anyagában történő hasznosításának a 85%-ot, az energetikai hasznosításának a 10%-ot kell elérnie
- vissza kell szorítani a szürke- és fekete átvevő – és bontó hálózatot
- rendezni kell a jogszabályi kereteket az utolsó üzembentartó adó- és biztosítás-fizetési kötelezettség területén, kiemelten fontos az átmeneti kivonási kategória feltételrendszerének rendezése

Feladat:

- hasznosítási kapacitások kialakítása (különösen egyes, gazdaságosan nem hasznosítható összetevők leválogatása – műanyag, üveg, gumi, olaj –, valamint a technológiai hulladékok energetikai hasznosítása) érdekében. Elő kell mozdítani a másodlagos (reciklált) anyagokból készült termékek piacra kerülését, pl. zöld közbeszerzések rendszerének bevezetésével.
- az újrahasználat elősegítéséhez szükséges jogi eszközöket meg kell jeleníteni az ágazati szabályozásban.
- biztosítani kell a közlekedésbiztonsági szempontból kifogástalan állapotú, műbizonylatolt, számlával értékesített bontott alkatrészek térnyerését az ellenőrizetlen eredetű darabokkal szemben

Szükséges intézkedések:

- jogszabályi háttér felülvizsgálata
- post-shredder technológiák fejlesztése
- együttes hatósági adatbázis létrehozása

Termelői felelősségi körbe tartozó és lakossági vonatkozású hulladékáramok**Veszélyes hulladék****Cél:**

- a károsanyag-kibocsátás minimalizálása
- a veszélyes hulladék hasznosításának fokozása, fejlesztése
- a lakosság és a foglalkozásukból eredően esetlegesen kitett népességcsoportok környezeti szemléletének fokozása

Feladat:

- a gyűjtési kapacitások fejlesztése
- környezeti és egészségügyi tájékoztatás a veszélyes hulladék vonatkozásában

Szükséges intézkedések:

- kapcsolódó szemléletformáló kampányok lefolytatása, figyelembe véve a kiemelten kezelendő veszélyeshulladék-áramokra előírt kötelezettségek betartásához szükséges igényeket

Azbeszthulladék**Cél:**

- az azbesztet tartalmazó termékek eltávolítása és ártalmatlanítása
- az azbeszt környezetre gyakorolt negatív hatásának megszüntetése

Feladat:

- felelősségi területek meghatározása az azbesztmentesítés vonatkozásában (pl. az azbeszttel kapcsolatos betegségek okozta halálozások megfigyelése és dokumentálása, EMMI)

Szükséges intézkedések:

- a meglévő azbeszttartalmú hulladékot fogadó hulladéklerakó kapacitás felmérése, a szükséges lerakó kapacitások meghatározása és ütemezése
- előrejelzés, környezeti hatástanulmány készítése
- elektronikus információs rendszer létrehozása az azbeszttartalmú termékek eltávolításának nyomon követésére
- az Elektronikus Területi Információs Rendszer Indítása
- az elektronikus területi információs rendszer fenntartása

Egészségügyi hulladékok, gyógyszerhulladék**Cél:**

- elkülönített gyűjtés

Feladat:

- a keletkező hulladékok elkülönített gyűjtése
- a meglévő rendszerek műszaki állapotának, valamint a tevékenység jelenlegi logisztikájának felmérése

Szükséges intézkedések:

- a megfelelő gyűjtőeszközök, gyűjtőhelyek alkalmazása, kialakítása
- hulladék hasznosítás fejlesztése (műanyag, üveg, fém stb.);
- nem-égetéses eljárások fejlesztése az egészségügyi hulladékok ártalmatlanításának érdekében
- az egyes egészségügyi intézmények belső hulladékkezelési gyakorlatának felülvizsgálata
- az ártalmatlanító berendezések kibocsátását mérő és adatrögzítő monitoring rendszer egységes és kötelező kialakítása

Növényvédő szer hulladék és növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz hulladék**Cél:**

- a növényvédő szer hulladékokat a környezetre biztonságos módon kell ártalmatlanítani
- a növényvédő szerrel szennyezett csomagolóanyagok, göngyölegek gyűjtési arányát tovább kell növelni

Feladat:

- a lejárt szavatosságú történelmi hulladék, illetve hulladéknak minősülő növényvédő szerek pontos felmérése és biztonságos ártalmatlanítása (POP Nemzeti Intézkedési Terv és Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv feladata)
- törekedni kell a növényvédő szer hulladékok újbóli felhalmozódásának megelőzésére

Szükséges intézkedések:

- meg kell vizsgálni a növényvédőszeres műanyag kannák, hordók esetén a betétdíj-rendszer alkalmazásának előnyeit és hátrányait
- a szintén veszélyes hulladéknak minősülő műtrágya zsákokra ki kell terjeszteni a visszagyűjtési kötelezettséget
- a betétdíj bevezetése a növényvédő szerek, vetőmagok és műtrágyák csomagolóanyagaira

Hulladékolajok**Cél:**

- a hulladékáram vonatkozásában felmerülő környezeti ártalmak csökkentése

Feladat:

- el kell terjeszteni a regenerálás alkalmazását
- a lakossági és kiskereskedelmi begyűjtési rendszer fejlesztése és az ezekhez kapcsolódó szemléletformáló kampányok lefolytatása

Szükséges intézkedések:

- a hazai kenőolaj forgalmazók egyéni hulladékkezelési teljesítőként való bejelentkezésének jogszabályi lehetővé tétele,
- a kenőolajok termékdíjából befolyó bevételek egy részének hasznosításra fordítása
- azon kenőolajok mennyiségének visszaszorítása, melyek után nem kerül megfizetésre a termékdíj. Ennek eszköze például a kenőolajok jövedéki törvény hatálya alá vonása és a NAV fokozott ellenőrzése lehet.
- a forgalmazó gazdasági társaságok tevékenységük részeként biztosítsák az elhasználandó termék visszagyűjtését

PCB/PCT

Cél:

- a károsanyag-kibocsátás minimalizálása

Szükséges intézkedések:

- az ipari alkalmazásokban ösztönözni kell a PCB-t helyettesítő, a környezetre és az emberi egészségre veszélyt nem, vagy csökkent mértékben veszélyt jelentő anyagok használatát.

Egyéb, gazdasági tevékenységekből származó, nem veszélyes hulladék

Cél:

- hasznosítási arányok növelése
- hulladékkeletkezés csökkentése a korszerűbb ipari technológiák terjedésének előremozdításával, valamint gyártásoptimalizálással

Feladat:

- vonatkozó jogszabályok szükség szerinti felülvizsgálata
- hasznosítási lehetőségekre irányuló kutatómunka támogatása, majd a kutatások eredményeinek, és az alkalmazható hasznosítási módoknak elérhetővé tétele (pl. kiadványokban való közzlése) az ipari szereplők részére

Szükséges intézkedések:

- jogszabály módosítások (Termelési hulladékról szóló Korm. rendelet, Zöld közbeszerzésekről szóló Korm. rendelet)
- esetleges adókedvezmények támogatási és szankcionálási lehetőségek vizsgálata

Építési-bontási hulladék

Cél:

- 2020-ig a nem veszélyes építési-bontási hulladék újrahasználatra történő előkészítésének, újrafeldolgozásának és az egyéb, anyagában történő hasznosításának tömegében minimum 70%-ra növelése
- építési-bontási hulladék hasznosításából származó termék, anyag felhasználása
- az építési-bontási hulladékból származó termékek versenyképessé tétele

Feladat:

- szelektív bontás elterjesztése, hasznosító és kezelő kapacitások növelése
- a meglévő szakági útmutatók felülvizsgálata, újak kidolgozása
- a mélyépítési, vízepítési beruházásoknál a minimálisan kötelezően beépítendő építési-bontási hulladék hasznosításából származó termékekre, anyagra vonatkozó előírás kidolgozása

- az építési-bontási hulladék hasznosítási arányának emeléséhez szükséges gazdasági és jogi eszközök megteremtése
- az önkormányzati és országos beruházásokhoz kapcsolódó közbeszerzések rendszerének (zöld közbeszerzés) felülvizsgálata.

Szükséges intézkedések:

- a szelektív bontás kritériumainak meghatározása
- kötelező építési és bontási hulladék hasznosítási szint előírása
- kapcsolódó jogszabályi környezet felülvizsgálata
- adatszolgáltatási rendszer felülvizsgálata
- útmutatók, szabványok, műszaki irányelvek áttekintése
- új útmutatók és műszaki irányelvek bevezetése

Mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladékok

Cél:

- a mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladék és melléktermék biológiailag lebomló része – a hulladékhierarchiának megfelelően – elsősorban biológiai kezelésre kerüljön

Feladat:

- kezelő létesítmények kialakítása
- a mezőgazdasági és élelmiszeripari biológiailag lebomló hulladékból, melléktermékekből előállított komposztok mezőgazdasági felhasználásának elősegítése

Szükséges intézkedések:

- támogatási lehetőségeket szükséges biztosítani a rendelkezésre álló EU-s és hazai pályázati forrásokból

Egyéb hulladékáramok

Biológiailag lebomló hulladék

Cél:

- 2016. július 1-jéig a hulladéklerakóba kerülő, biológiailag lebomló települési hulladék mennyiségét az 1995. évi szint 35%-ára szükséges csökkenteni

Feladat:

- hasznosító kapacitások kiépítése, szemléletformálás

Szükséges intézkedések:

- komposztáló és biogáz üzemek létesítése
- komposztok minőségbiztosítási rendszerének kialakítása
- további 250-350 ezer tonna/év lakossági biohulladék komposztáló kapacitás kiépítése
- a biológiailag lebomló hulladék kezelésének szabályaival kapcsolatos végrehajtási rendelet elkészítése
- a házi és közösségi komposztálás elterjesztése, a zöldhulladékok helyben történő visszaforgatása

Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2014-2025, kitekintéssel 2050-re)

TEMATIKUS CÉLKITŰZÉSEK

Az éghajlat-politika tématerületeit az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény jelöli ki. Ennek megfelelően a NÉS négy tematikus célkitűzést határoz meg:

- **Dekarbonizáció:** Cél az éghajlatváltozás hajtóerőit elleni küzdelem keretében, a nemzetközi és EU tagságunkból adódó kötelezettségek figyelembevételével az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, a természetes nyelő-kapacitások megerősítése és a szén geológiai közegekben történő elnyelése és tározása révén.
- **Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálata:** Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás területi és ágazati stratégiai integrációja széleskörű információkat igényel a változásokkal szembeni társadalmi-gazdasági, környezeti sérülékenységről. Cél egy olyan, hazai kutatásokon alapuló, többcélú felhasználásra alkalmas térinformatikai adatrendszer kialakítása, amely objektív információkkal segíti a változó körülményekhez igazodó, rugalmas döntés-előkészítést, döntéshozást és tervezést.
- **Alkalmazkodás és felkészülés:** Az éghajlati alkalmazkodás célja a nemzeti (természeti, humán, társadalmi és gazdasági) erőforrások készleteinek és minőségének megóvása, a változó külső feltételekhez való rugalmas (reziliens) természeti, társadalmi-gazdasági és szakpolitikai válaszok előmozdítása. Cél, hogy a felkészülés összehangolt választ adjon a klímabiztonság, az energiabiztonság, az élelmiszer- és vízbiztonság, valamint a kritikus infrastruktúra biztonság hosszútávon ható problémaköreire.
- **Éghajlati partnerség:** Cél, hogy a magyarországi klímapolitika széleskörű partnerség és társadalmi-gazdasági konszenzus keretei között valósuljon meg. Növekedjen az éghajlatváltozással, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság és közbizalom, az állam tartós és folyamatos példaállítással – többek között az energiatakarékosság, a klímabarát közbeszerzések terén – segítse e konszenzus kialakulását. Növekedjék a civil- karitatív- és egyházi szervezetek, az önkormányzatok szerepe, valamint a gazdasági érdekképviseletek, kamarák részvétele a közös cselekvésekben, hiszen a klímapolitikai célok költséghatékony teljesüléséhez az államháztartáson kívüli források bevonása is elengedhetetlen.

SPECIFIKUS CÉLOK

Részletek

Az üvegházhatású gázok hosszú távú kibocsátás-csökkentésének specifikus céljai

A **dekarbonizációra** vonatkozó tematikus célkitűzések alapján a következő **specifikus célokat** tűzi ki (HDÚ):

- A **fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése**, elsősorban a hő- és villamosenergia-termelés, az épületfűtés és a közlekedés területén. Ezen célok teljesítése a hazánk által az Európa2020 stratégia keretében vállalt 14,65%-os megújuló energia részarány elérését is segíti.
- Az **energihatékonyság növelése** és az energiatakarékosság előmozdítása, elsősorban az épületenergetika és a közlekedés, a mezőgazdaság és az ipar egyes ágazatai területén.
- Azon technológiák, szolgáltatások és fogyasztói szokások elterjesztésének ösztönzése, melyek a **természeti erőforrások** (különösen az energiahordozók, nyersanyagok és víz) **igénybevételének mérséklése** révén és a zárt anyagforgalmú rendszerek alkalmazásával segítik a karbonszegény gazdaság felé való átmenetet.
- A **dekarbonizáció zöldgazdaság-fejlesztési eszközként való megjelenése**. A dekarbonizáció megvalósítását a hazai gazdaságfejlesztés keretrendszerébe kell helyezni. Ennek érdekében a dekarbonizációs törekvések, valamint az innovációs és kisvállalkozásokra vonatkozó fejlesztési politikák összehangolása szükséges.

- **A szén-dioxid természetes nyelőkapacitásainak megerősítése**, valamint elnyelése, anyagában történő hasznosítása és a geológiai közegben történő megkötés technológiai lehetőségeinek vizsgálata.
- **Kutatások, fejlesztések, innovációk, demonstrációs projektek támogatása**, különös tekintettel az anyag- és energiatakarékos technológiák, a megújuló energiahordozók elterjesztése, a környezetbarát közlekedés és agrotechnikák, a fenntartható építéset, a hő-és villamosenergia-termelés és a CLT területein.

Az alkalmazkodás és felkészülés specifikus céljai

A NAS a következő **specifikus célokat** tűzi ki:

- A **természeti erőforrások** készleteinek és minőségének megőrzése, ill. tartamos hasznosítása a fenntarthatóság felé való átmenet elősegítése érdekében.
- **Sérülékeny térségek** alkalmazkodási lehetőségeinek támogatása; térség-specifikus alkalmazkodási stratégiai dokumentumok kidolgozása és integrálása a térségi fejlesztési tervekbe.
- **Sérülékeny ágazatok** (többek között turizmus, energetika, közlekedés, épületszektor, telekommunikáció, hírközlési rendszerek) rugalmas és innovatív alkalmazkodásának megvalósítása; ágazat-specifikus alkalmazkodási stratégiai dokumentumok kidolgozása és integrálása az ágazati tervezésbe.
- Növekvő **kockázatok** kezelésére való felkészülés elősegítése, és az alkalmazkodás megvalósítása kiemelt **nemzetstratégiai jelentőségű horizontális területeken** (többek között katasztrófavédelem, kritikus infrastruktúra vízgazdálkodás, vidékfejlesztés területein).
- A klímaváltozás várható **társadalmi hatásainak** mérséklése és a társadalom alkalmazkodóképességének javítása, az alkalmazkodási lehetőségek a társadalom által történő megismertetésének elősegítése.
- **Kutatások, innovációk** támogatása, keletkező tudományos kutatási eredmények közzététele.

Egyes részterületek cselekvési irányai

Emberi egészség

RÖVID TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A nagyobb létszámú csoportokat ellátó (szociális, oktató.) intézmények kötelezése **„intézkedési terv” összeállítására**, ahhoz központi szempontrendszer kidolgozása.
- A növekvő hőmérséklet szempontjából a **beltéri és kültéri munkahelyeken** az egészséget nem veszélyeztető munkafeltételeket biztosító szabályok bevezetése
- Kiemelten fontos a kullancsok, lepkeszúnyogok és más, ún. vektorok esetében az **elterjedtség kontrollálása**, a fertőzöttség monitorozása, vírushordozás arányának nyomon követése, felügyeleti rendszer kiépítése, szükség esetén az élőhelyek felszámolása.
- **Környezet-egészségügyi védelem és a betegségek felügyeleti rendszerének fejlesztése, klíma-egészségügyi hálózat (tovább)fejlesztése** a ”minimál-szerkezetek” elve alapján: a meglévő rendszeren csak a minimálisan szükséges és elégséges módosítások végrehajtása történjen. Célszerű a fővárosban már működő Klíma-egészségügyi Hálózatot országosan kiterjeszteni. Fel kell készülni a klímaváltozással és változékonysággal kapcsolatos vészhelyzetekre és a gyors közegészségügyi válaszadásra. Standardizált korai figyelmeztető rendszereket kell kialakítani, javítani kell a sürgősségi betegellátás feltételeit, különös tekintettel a katasztrófahelyzetekre.
- **A tudatosság növelése, oktatás és figyelemfelkeltés:** egészségügyi és szociális személyzet szakirányú képzése, klíma-egészségügyi ismeretek oktatása a különböző szintű

oktatási intézményekben. A lakosság klíma-egészségügyi tudatosságának növelése a média bevonásával, oktatási segédanyagok elkészítése. A lehetséges veszélyekről a lakosságot rendszeresen tájékoztatni kell (átfogó kampányok szervezése), melybe a civil szervezeteket, az egyházakat és az önkormányzatokat is célszerű bevonni.

- Meg kell osztani a „**legjobb gyakorlatokat**”, kutatási eredményeket, adatokat, információkat, technológiákat és eszközöket az éghajlatváltozással, a környezettel és az egészséggel kapcsolatosan. Az egészségügyi szektor ellátása információval, eszközökkel és tanácsokkal, a WHO oktatóanyagai és a hazai tapasztalatok alapján.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- **Az élelmiszerbiztonsági intézkedéseket ki kell terjeszteni a klímaváltozás közvetett hatásainak kivédésére.** Biztosítani kell a környezeti és szociális-gazdasági szempontból fenntartható élelmiszertermelést és -kereskedelmet, az élelmiszerbiztonságot. Ennek érdekében rendszeresen felül kell vizsgálni a vonatkozó jogszabályokat. Szigorúan ellenőrizni kell a jogszabályok betartását, ehhez biztosítani kell a megfelelő intézményi háttérrel. Az ivóvízbázisok védelme, az extrém időjárási helyzetekben az ivóvíz minőségének fokozott ellenőrzése többlet terheket ró az ellátó rendszerre.
- **Egészségügyi ellátórendszerek megerősítése** abból a célból, hogy fel tudjanak készülni a klímaváltozásból eredő veszélyekre, különös tekintettel az extrém időjárási helyzetekre. A közegészségügy belső szervezeti és működési rendszerének felülvizsgálata szükséges az éghajlati alkalmazkodás követelményeinek átfogó integrálása érdekében. A sikeres adaptáció szempontjából nagyon fontos az egészségügyi intézmények átalakítása is. Itt elsősorban az épületek hőszigetelése, hűtése az elsődleges tényező.
- A védekezésben **a megelőzés (megelőző felkészülés) szerepének fokozatos növelése**, majd túlsúlyra juttatása a beavatkozás (mentés, betegellátás, rehabilitáció) tevékenységéhez képest.
- Felül kell vizsgálni a **kiegészítő oltások bevezetésének** lehetőségét és az oltási gyakorlatot. Védőoltó anyag gyártás gyors alkalmazkodóképességének új, molekuláris genetikai módszerekkel való fejlesztése.
- A **klímaváltozásból fakadó valamennyi már ma és a jövőben hazánkban fellépő emberi megbetegedés számbavétele**, jellemzőik feltárása, valamint sérülékenységük folytán az érintettek teljes – várhatóan bővülő – körének elérése a megelőző intézkedésekkel.
- **A kórokozók terjesztésében szerepet játszó állatfajok elterjedtségének felmérése**; a terjedés lassítására, a hordozók létszámának lehetséges gyérítésére és a járványok helyhez kötésére irányuló módszerek kidolgozása.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A ténylegesen bekövetkező klíma módosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása az emberi és társadalmi erőforrásokkal kapcsolatos szakpolitikákba.**

Vízgazdálkodás

RÖVID TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- Szükséges a **Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése program** megvalósítása. Minden kialakítandó tározóterületen biztosítani kell a rendszeres, sekélyvízi elöntéshez igazodó ártéri tájgazdálkodási rendszerek kialakításának támogatási feltételeit. A gazdálkodókat képzéssel, szaktanácsadással, tudatformálással kell segíteni a fenntartható, közösségi tájhasználat kialakításában.
- **A Víz Keretirányelvből adódó feladatok ütemes végrehajtása** vizeink jó minőségi és mennyiségi állapotba hozatala érdekében, a Nemzeti Vízstratégia prioritásaira is

tekintettel. A Vízyűjtő-gazdálkodási tervek rendszeres felülvizsgálata és igazítása a változó éghajlati feltételekhez.

- **A vízelvezető vízrendezési gyakorlat helyett a vízviisszatartó vízrendezés kialakításának megkezdése.** A területi tervezési, természetvédelmi, mezőgazdasági, vízgazdálkodási tervezés integrációjával egy fenntartható területhasználat kialakításának megkezdése, mintaterületeinek mihamarabbi kialakítása.
- **Területhasználatok felülvizsgálata és igazítása a változó ökológiai és éghajlati feltételekhez.** Belvizes területek mezőgazdasági művelésből való kivonása, illetve adottságainak megfelelő hasznosítása (vizes élőhelyek kialakítása) területcserével, a támogatási rendszer átalakításával. Természetközeli vízpótlási rendszerek kialakítása, kistáji vízkörforgások rehabilitációja, erdők, vizes élőhelyek fokozott szerephez juttatása a vizek megtartásában.
- **Ártéri tájgazdálkodási mintaterületek** kialakítása az erre alkalmas területeken, különös tekintettel az aszályal, belvízzel, illetve árvízzel veszélyeztetett területekre.
- Az alkalmazkodás fontos eszköze a **víztakarékos öntözési technológiák elterjesztése**, ez a mezőgazdaság feladata. Az öntözési igények várható növekedése miatt a meglévő vízszolgáltató rendszert fenn kell tartani, indokolt esetben fejleszteni szükséges. A vízszolgáltató rendszer, főként csatornák vízveszteségeinek csökkentése, a természetvédelmi szempontok integrációja.
- **Csökkenteni szükséges a hirtelen lezúduló esőzések hatásaiból eredő vízminőségi kockázatot.** Gyors ütemben terjeszteni kell a kisléptékű, természetközeli szennyvíztisztítás rendszereit azokon a területeken, ahol nagykapacitású rendszerek és a csatornázás kiépítése, üzemeltetése ésszerűtlen.
- **A víztakarékos vízhasználatok lehetőségeinek feltárása**, elterjesztése a kevésbé vízigényes technológiák kutatása, fejlesztése (innováció). Vízpazarlás megszüntetése. Csökkenő vízkészletek és növekvő vízigények mellett kell a vízkészlet-vízigény egyensúlyt biztosítani, az ehhez kapcsolódó megoldási lehetőségek, illetve a jogi és gazdasági keretrendszer feltárása, kialakítása szükséges.
- **A vízjárásban, a hidrológiai adottságokban** várható hatások sokoldalú, a hatások kölcsönös kapcsolatait is feltáró **részletesebb elemzések készítése szükséges**, különös tekintettel az éghajlatváltozás forgatókönyveire.
- **A szélsőséges árvizek emelkedő gyakorisága és árvízszintek múltbeli emelkedési okainak feltárása, kockázati térképezés**, hegy- és dombvidéki területeken árvízi és záportározók kialakítási lehetőségeinek vizsgálata, a tározók várható hatása az árvizekre éghajlatváltozás esetén.
- **A települési vízgazdálkodás** (ivóvízkezelés, szennyvíz tisztítás technológiai) éghajlati érzékenységének, továbbá a szennyvíztisztítással szemben támasztott fokozott igények feltárása, tartalék vízbázisok kijelölése, a települési szintű árvízi kockázat térképezése.
- Az adaptációs intézkedések általános alapelveinek figyelembe vételével éghajlati forgatókönyvenként fel kell tárni az **adaptációs intézkedések lehetséges alternatíváit, megvalósíthatóságukat, költségeiket**, hogy az alkalmazkodás elmaradása vagy elhalasztása milyen hátrányokkal járhat adott térségben, melyek a nem-cselekvés következményei, veszteségei. Fontos feladat azon intézkedések feltárása, amelyeket nem éghajlati szempontok is indokolnak (vízigény-szabályozás, környezetterhelés csökkentése) és amelyek az éghajlathoz való adaptációt is jól szolgálják.
- **Indikátor- és monitoringrendszer kialakítása és fejlesztése**, amivel nyomon követhetők az éghajlatváltozás vízjárási, vízminőségi és vízgazdálkodási hatásai, és amely segítheti a döntéshozókat az éghajlatváltozásból eredő feladatok megalapozottabb és realisabb megítélésében, döntéseik meghozatalában.
- **Az alkalmazkodási eljárások számbavétele**, a jó gyakorlat példáinak bemutatása, kiemelten fontos a hasznosítható vízkészletek növelésére és a vízminőség javítására szolgáló eljárások számbavétele.

- Azon **adaptációs eljárások feltárása, amelyek egyszerre szolgálhatnak az éghajlati és nem éghajlati hatások adaptációs válaszául**, amelyeket nem-éghajlati szempontok is indokolnak, és amelyek akkor is hasznosak, ha az éghajlat változása nem vagy nem az előre jelzett szerint következne be. Ilyen eljárások ismerete nagyobb támogatást és biztonságot adhat a döntéshozóknak az éghajlatváltozásra adandó adaptációs válaszok tervezésére és végrehajtására hozott döntéseiknél.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- **Vízviisszatartó vízrendezési gyakorlat** teljes körű bevezetése vízgazdálkodásunkban. Kistáji vízkörforgási rendszerek helyreállítása.
- **Ártéri tájgazdálkodási mintaterületek**, mélyárterek reaktiválási programjának **kiterjesztése**.
- **A hajózás feltételeinek éghajlat-változási szempontú vizsgálata**. A dunai hajózóút jó feltételeinek biztosítását nemzetközi előírások is igénylik, ugyanakkor ezek teljesítése nem minden esetben esik egybe a fenntarthatóság felé való átmenet szempontjaival. A hajózás mellett számos gazdaságfejlesztési (és jó néhány környezeti) szempont is szól, hasonlóan számos érv szól a folyók természetes állapotának megváltoztatása ellen is.
- **A vizekkel szemben támasztott igények várható változásainak előrejelzése**. Az igény-menedzsment szabályozási feltételeinek átalakítása a növekvő igények-szűkülő készletek problémájának kezelésére, a hosszú távú fenntarthatóságra tekintettel.
- **Monitoringrendszer kialakítása az éghajlatváltozás vízjárási, vízminőségi és vízgazdálkodási hatásainak nyomon követésére**. Fel kell tárni az éghajlatváltozás összetett hidrológiai következményeit és a tudásalapot bővíteni kell, különös tekintettel a Duna és Tisza vízrendszereinek nemzetközi együttműködést igénylő területeire.
- **A VKI előírásainak megfelelően vizeink jó mennyiségi és minőségi állapotba helyezése 2027-ig**. A területi tervezési, természetvédelmi, mezőgazdasági, vízgazdálkodási tervezés teljes körű integrációjával egy fenntartható éghajlatilag alkalmazkodó területhasználat kialakítása.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozáshoz igazodó vízgazdálkodás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a nemzetközi együttműködésekbe és a külpolitikába** (két- és többoldalú nemzetközi együttműködés az éghajlatváltozás esetén várhatóan megváltozó mértékben hasznosítható vízkészletek megosztására).

Mezőgazdaság, vidékfejlesztés

RÖVID TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- Az alkalmazkodási stratégiában kiemelten fontos a **helyes terület, illetve tájhasználat kialakítása**. A termelést a változó éghajlati, ökológiai feltételekhez szükséges igazítani. Olyan tájhasználatot célszerű kialakítani, mely az időjárási szélsőségek fokozódásához alkalmazkodik, illetve ezeket lokálisan csökkenteni képes.
- A mezőgazdasági alkalmazkodással összefüggően a vízigények kielégítésének fokozódó nehézségeivel szükséges számot vetni. Minden kétséget kizáróan a jövő kritikus területe az édesvíz, különösen az ivóvíz- és az öntözővíz-ellátás, mert a rendelkezésre álló egészséges édesvíz mennyisége rohamosan csökken az egész világon, értéke pedig drámaian emelkedik. A lakosság „túlélésének” – az élelmiszerek és gyógyszerek mellett – az ivóvíz az egyik alapvető feltétele. Az öntözés fő konkurense az ivóvízigények kielégítése, melynek feloldása szükséges. **Megkerülhetetlen az országos vízigények körültekintő felmérése, tervezése, szabályozása**.
- **Döntő fontosságú a természetes csapadék talajba jutásának, tározásának, hasznosulásának elősegítése**. Mély fekvésű, belvizes, vízjárásos, kötött talajú területeken az altalajlazító használata jelenthet megoldást. A rendszeresen belvízzel veszélyeztetett területeket azonban legcélszerűbb kivonni a szántóművelésből. Ezek

gyepként, vizes élőhelyként vagy erdősítéssel hasznosíthatók, aminek a támogatási feltételeit meg kell teremteni.

- **A vízhiányos, aszályal veszélyeztetett területeken a természetközeli vízpótlás** (árvízi víztöbblet tározása, ártéri tájgazdálkodási rendszerek) **kialakítása jelenthet megoldást**, illetve fokozódó szerephez juthatnak a kevésbé vízigényes, időjárási szélsőségekre kevésbé érzékeny kultúrák. A leginkább érintett területeken (a Duna-Tisza közén, a Dél-Alföldön) a vízvisszatartás és a folyamatos növénytakarás biztosítása, vizes élőhelyek visszaállítása sürgető feladat. A rendszeresen vízhiányos, aszályos területeken a vízigényes kultúrákat más hasznosítással szükséges felváltani.
- Az öntözésnél célszerű mérlegelni az élelmiszerek és az öntözővíz árának emelkedését, forrásainak csökkenését. Az öntözés csak a magas hozzáadott értéket előállító kultúrák esetén gazdaságos, így hosszabb távon sem számolhatunk azzal, hogy művelhető területeink néhány százaléknál nagyobb területre kiterjeszthető. Felül kell vizsgálni a meglévő öntözőrendszerek állapotát, illetve újak telepítése mérlegelhető ott, ahol ez gazdaságilag indokolható. Az ilyen területeken **környezetvédelmi szempontból fenntartható, víztakarékos öntözőrendszerek telepítése kezdeményezhető** a táj ökológiai vízszükségletére valamint egyéb ipari, lakossági vízigények kielégítésére is tekintettel.
- Alkalmazkodó talajműveléssel, vízgazdálkodással és tájba illő növényi kultúrák termesztésével **kerüljük a talajvízszint kritikus zónába emelését**, különösen ott, ahol a talajvíz összes oldott anyag tartalma 500 mg/l fölötti, s ezáltal megelőzzük a talaj, a terület elszikesedését.
- **A savanyodásra hajlamos területeken, a megfelelő kultúrák kialakításával, illetve célszerű gazdálkodással kerüljük a talajsavanyodás kialakulásának lehetőségét.** Az eredendően savanyú területeken megfelelő növények termesztésével, alkalmazkodó talajműveléssel és trágyázással előzzük meg a további talajromlást.
- **A korszerű technika, technológia** alkalmazása, illetve a **hagyományos tudás, tájismeret** felelevenítése és gyakorlati alkalmazása a gazdálkodás minden területén segítheti az alkalmazkodást.
- Az alkalmazkodás technikai-technológiai átalakulásának stratégiai lépései a talajműveléshez, a gépesítéshez kapcsolódnak: **a műveletek számának csökkentése, összevonása, elhagyása, anyag- és energiatakarékos gépek, precíziós agrotechnikák alkalmazása.** Az extrém időjárási károk csökkentését, kivédését szolgálják a különféle védekezési megoldások. A termelési, tevékenységi szerkezet rugalmasságának, többoldalúságának fokozása és újabb tevékenységek bevonása, az extrém időjárás kárainak elviselését segíti, de egyúttal a piaci kereslethez való igazodást is előmozdítja. A több lábon állás a kiegyensúlyozottabb és jövedelmezőbb gazdálkodás feltétele is.
- **A biológiai alapok fejlesztése, a kutatás támogatása** kulcsfontosságú annak érdekében, hogy újabb szárazságtűrő illetve a szélsőséges hatásokat jobban tűrő fajták kerüljenek termelésbe. Különös figyelmet kell fordítani őshonos, régen honosult, tájfaajtáink újra termesztésbe vonására, amihez a génbankjaink adnak alapot. Az ültetvényeknél megnő a termőhelyi kitettség helyes megválasztásának a szerepe.
- **Aszálykárok elleni információs rendszert kell kiépíteni a NATÉR rendszerhez kapcsolódóan.** Fontos a meteorológiai információk, előrejelzések, riasztások rendszerének és a gazdálkodókhoz való eljuttatásának fejlesztése.
- A Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer keretében szükséges elvégezni a geográfiai, meteorológiai, talajtani és földtani információkon alapuló **járási szintű talajminőség-változás prognózist**, valamint meg kell határozni az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás elősegítése érdekében a szükséges talajvédelmi intézkedéseket.
- Az alkalmazkodási stratégia megvalósításának intézményi feltételei között kiemelt szerepe van **a „művezető” szaktanácsadók alkalmazásának a bemutatás, betanítás, begyakorlás érdekében**, akik rendszeresen visszatérnek a helyszínre, tanácsot adnak, segítenek a felkészülésben, védekezésben, a károk rendezésében. A gyakorlati megvalósításnál mindenekelőtt a szaktanácsadók kiképzéséről célszerű gondoskodni, hogy

elsajátítsák a felkészülés, megelőzés, védekezés, kárcsökkentés, helyreállítás tennivalóit, illetve megismerkedjenek különféle „hátrányból előnyt” teremtő lehetőségekkel, vagy a több célú fejlesztésekkel.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A **vízpótlás** tartalékait fejleszteni kell, ennek eszközei lehetnek: többcélú víztározók létesítése; a tó-gazdaságok bővítése; árapasztó tározók vízpótlási, tájgazdálkodási célú hasznosítása; a rendszeres árvízi előtéssel érintett és a nyári gátakkal védett területek szakszerű hasznosítása a szántóművelés visszaszorításával, a gye-, illetve erdőgazdálkodás kiterjesztésével, vizes élőhelyek létrehozásával.
- A megtermelt termékek, termények, együttesen a **biomassza stratégiai szerepe** is változik az alkalmazkodás során. Cél, hogy egyrészt teljes körűen hasznosuljon a megtermelt szerves anyag, semmi ne váljon szemétté, minél több visszakerüljön a szerves anyagok körforgalmába, a talajba; másrészt előállítás és felhasználás közben minél kevesebb szén-dioxid, metán és más káros anyag kerüljön a légkörbe; harmadrészt a sokoldalú hasznosításon belül növekedjen a megújuló energiatermelés, mindenek előtt a biogáz termelés, valamint a különféle helyi hasznosítású energia előállítás, mert – más előnyök mellett – 70-80 %-os költségmegtakarítás érhető el.
- A tőkehiányos gazdálkodás, illetve a táji adottságokat gyakran figyelmen kívül hagyó termelési szerkezet (melynek fenntartását a támogatási rendszer is ösztönzi részben) a mezőgazdasági károk bekövetkezése esetén sokszor túlzott terheket ró a gazdálkodókra, a kártérítést fizető biztosítókra, illetve az államra. Az időjárási szélsőségek fokozódásával a károk bekövetkezésének valószínűsége nőni fog. Az alkalmazkodási stratégiának ezért nélkülözhetetlen eleme a biztosítás, amely többszereplős, preventív, megelőzésre és öngondoskodásra ösztönző kell hogy legyen. Fontos a **mezőgazdasági biztosítási rendszer új alapokra helyezése, összehangolása a támogatási rendszer nyújtotta gazdasági impulzusokkal**.
- Az alkalmazkodást segítheti a **precíziós gazdálkodás rendszerbe illesztése**, amely GPS segítségével csökkenti a ráfordításokat, mérsékeli a környezet terhelését.
- Intenzívebbé kell tenni az **agroökológiai potenciálban rejlő alkalmazkodást segítő lehetőségek vizsgálatát**.
- **Az állatfajták nemesítése** során a teljesítmény és a minőség mellett célszerű hangsúlyt fektetni a klímaváltozás hatásaihoz alkalmazkodó fajtákra.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- **Helyi termelés – helyi feldolgozás – helyi fogyasztás** integrált rendszereinek kiterjesztése.
- A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével **az éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a mezőgazdaságba és a vidékfejlesztésbe**.
- **Távlati cél a fenntartható mezőgazdasági termelés megvalósítása az ország teljes területén.** Az éghajlat- és időjárásváltozáshoz való alkalmazkodást is segítő, fenntartható mezőgazdasági termelés olyan tudatos, gondosan tervezett tevékenység, amelyben a gazdálkodó a biológiai, természeti folyamatok zavartalan körforgására, megisméltetésére, „újratermelésére” törekedve, olyan beavatkozásokat, berendezéseket, anyagokat (vegyszerek, trágyák, állati gyógyszerek, öntözővíz) – technikát, technológiát, védekezést használ, amely nem akadályozza a természeti folyamatok körforgását, sőt kedvező ráfordítás–hozam arány mellett elégti ki az emberek növekvő élelmiszer szükségletét.

Természetvédelem, erdészet

RÖVID TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A **Nemzeti Erdőprogram felülvizsgálata** a klímavédelmi célkitűzéseknek megfelelően. Az erdőterületek nagyságának növelése a Nemzeti Erdőtelepítési Programban foglaltak szerint, az éghajlatváltozás hatására módosuló termőhelyi

viszonyok függvényében, lehetőség szerint őshonos vagy kutatási eredmények alapján e célnak megfelelő fafajok alkalmazásával.

- Tűzkockázat mérséklése, az erdőtüzek megelőzését szolgáló intézkedések megtétele, a leggyűlékonyabb ültetvénytípusok visszaszorítása a leginkább tűzveszélyes területekről.
- **Fenntartható erdőművelés:** olyan erdőgazdálkodási technológiák elterjesztése, amelyek növelik az erdők ellenálló képességét és stabilitását az éghajlatváltozás hatásaival szemben, beleértve az erdőtüzek, kártevők és viharok kockázatainak csökkentését.
- Kiemelten fontos egy kedvező természeti állapotú természetes, természetközeli, és restaurált ökoszisztémákból álló **összefüggő „zöld infrastruktúra” kialakítása**, mely különböző funkciójú alapelemekből (magterületek, puffertérületek, folyosók, lépegető kövek) áll, mindezzel megfelelő átjárhatóságot és diverzitást biztosítva.
- A **vizes élőhelyek vízmegtartó képességének helyreállítása**, esetleges vízpótlási lehetőségek kidolgozása.
- **Az ökoszisztéma-alapú adaptáció hazai „mintaprojektje”:** A Tisza-völgy árvízvédelme céljából folytatni kell a VTT megvalósítását és kiterjesztését, nagy hangsúlyt helyezve a tározók ökológiai szempontokat figyelembe vevő üzemeltetésére. A mélyárterek szabályozott vízkivezetésen alapuló reaktiválása és az ehhez igazodó területhasználat kialakítása eddig kihasználatlan lehetőség – ez pótolandó. E tapasztalatok alapján az ökológiai szempontok fokozott figyelembevételével a tározók üzemeltetése, valamint a hullámterek kezelése esetében.
- A **klimaváltozás erdőkre, erdei élőhelyekre, erdei mikroklímára gyakorolt hatásának, jövőbeli alakulásának vizsgálata.** Az erdőkre vonatkozó olyan térinformatikai modell kidolgozása, amely bemutatja az éghajlati övek változásának lehetséges forgatókönyveit, a zonális erdőtakaró változásának lehetséges mértékét, a talajtípusokra gyakorolt hatást, az erdőalkotó fafajok várható vándorlását.
- Készüljenek **feltáró vizsgálatok az élővilágot érintő éghajlati és más antropogén hatásokról**, kerüljenek meghatározásra a sérülékenységet csökkentő és az alkalmazkodóképességet növelő intézkedések és azok komplex költség-haszon viszonyai, továbbá ezek épüljenek be a természetvédelmi kezelési tervekbe.
- A NATÉR-hez kapcsolódva készüljenek **éghajlati sérülékenységi elemzések a legfontosabb hazai élőhelyekre, azok kulcsfajaira.** A sérülékenységi elemzés térjen ki a várható hatás és az alkalmazkodóképesség indikátorokkal való számszerű jellemzésére.
- A **természetvédelmi monitorozó tevékenység erősítése**, a térbeli struktúra és a hálózatosság fokozott figyelembevételével a védett területek kijelölésekor, a jelenlegi védett területek hálózatának éghajlatváltozási szempontú auditálása.
- **Ismeretterjesztés és szemléletformálás:** az ökoszisztéma szolgáltatásokról és az éghajlatváltozás ökológiai hatásairól való ismeretterjesztés és annak beépítése az oktatásba, a környezeti nevelésbe és a társadalmi szemléletformáló tevékenységekbe.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- **Modellek kidolgozása az erdőgazdálkodók részére**, figyelemmel az erdők hosszú távú, fenntartható gazdálkodásának követelményére, a 30-150 éves vágásfordulók specialitásaira, és az erdőgazdálkodók lehetőségeire.
- **Védelmi koncepció és kezelési ajánlások kidolgozása** a városi és mezőgazdasági területekbe ágyazódó műveletlen területek (mezsgyék, sövények, fasorok) hálózatainak a fenntartására és kedvező természeti állapotba hozására.
- **A sérülékeny térségek erdőterületeinek szükség szerinti állománycseréje**, a 10 éves központi erdőterv ennek megfelelő felülvizsgálata, a természeti katasztrófák miatt károsodott erdőterületek mielőbbi helyreállítása.
- A **hagyományos tájgazdálkodás elemeinek** (gyepek kaszálása, legeltetése) **fenntartása** vagy újraélesztése, kisvízfolyások és partjaik revitalizációja ezek fokozottabb beépítése a támogatási rendszerekbe.
- A **helyi genetikai források megőrzése** és azon elemek kiválasztása a meglévő genetikai forrásból, amelyek a legjobban alkalmazkodtak a jövőbeni várható növekedési viszonyokhoz. Ez új fajok vagy variánsok felhasználását is magában foglalhatja.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása az erdészeti és természetvédelmi szakpolitikákba.**
- A természetes erdődinamikai folyamatokat figyelembe vevő és folyamatos erdőborítást eredményező erdőgazdálkodás.
- A természetközeli felújítási módokat nem akadályozó, hosszú távon is fenntartható méretű nagyvadállomány fenntartása.
- Az erdősztyepp zónában **alacsony záródású ligeterdők fenntartása.**
- Az **élőhelyek heterogenitásának, mozaikosságának és különböző szukcessziós stádiumok fenntartása.**

Épített környezet, településfejlesztés, települési infrastruktúra

RÖVIDTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- Az **építési és területhasználati előírások, szabályozások** egységes, klímaváltozási szempontú felülvizsgálata, szigorítása és következetes betartatása.
- Az Éghajlatváltozási Cselekvési Tervben az **épített környezetet és településfejlesztést érintő alkalmazkodási intézkedések részletes meghatározása**, javaslatok kidolgozása a hulladékgazdálkodás és a közlekedési infrastruktúra alkalmazkodóképességének javítása érdekében.
- A **felszínmozgásos, földcsuszamlásos területek felmérése**, ezzel összefüggésben a rendezési tervek, építési szabályozások felülvizsgálata. A felszínmozgásokkal érintett területeken a beépítés elkerülése, a már beépített területek kezelésére javaslatok kidolgozása.
- A **veszélyeztetett műemlékállomány felmérése**, a beavatkozási pontok azonosítása, akcióterv kidolgozása a műemlékek éghajlatváltozás hatásainak ellenálló rekonstrukciójára.
- Az éghajlatváltozás hatásainak leginkább kitett **település-együttesek** (nagyvárosi agglomerációk, agglomeráldó térségek, tanyás térségek) **összehangolt rendezési és fejlesztési terveinek elkészítése.**
- Ösztönzés az **„alternatív”, környezetbarát egyéni közlekedési formák** igénybevételére.
- **Városi zöldterületek, „zöldhálózatok” bővítése** és minőségi fejlesztése, a burkolt felületek csökkentése.
- **Út és közterület fásítási program** indítása a közlekedési infrastruktúra hővédelme, és a hősziget hatás mérséklése érdekében.
- A motorizált közlekedési igények mérséklése, továbbá ezek kiszolgálása hatékonyabb és fenntarthatóbb módon.
- Átfogó **települési sérülékenységelemzések elvégzése** az épületállományra és a települések közlekedési és közszolgáltatási infrastruktúrájára vonatkozóan.
- A meglévő **hulladéklerakók, zagy- és iszaptározók, valamint meddőhányók, továbbá a potenciálisan lerakásra kijelölt területek felülvizsgálata** a változó éghajlati paraméterekből fakadó kockázatok figyelembe vételével.
- Az **építésgazdaság szereplőinek folyamatos, átfogó szakmai tájékoztatása** a klímatudatos anyagfelhasználás és tervezés lehetőségeiről.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- Megfelelő szabályozás kidolgozása a **hőterhelésnek ellenállóbb közúti burkolóanyagok** szélesebb körben történő alkalmazása érdekében.
- Az **alkalmazkodás és a fenntarthatóság szempontjainak integrálása a településfejlesztés és az építésgazdaság stratégiai- és tervdokumentumaiba.**
- A zöldterületek bővítésével olyan **zöldterületi rendszer létrehozása**, amely biztosítja az ökológiai átjárhatóságot, valamint elősegíti a települések átszellőzését, mérsékli a hősziget jelenséget.

- A **közösségi közlekedési hálózat felkészítése a szélsőséges időjárási jelenségekre** (hőhullámok, áradások, viharok idején), beavatkozási pontok azonosítása, akcióterv kidolgozása.
- Alkalmazkodás a klímaváltozás hatásaihoz az építésgazdaságban, **új építési megoldások kialakítása és alkalmazása** (hőhullámok, szélsőséges időjárási helyzetek, viharok, árvízbiztos építés), az épületállomány felkészítése a szélsőséges időjárási helyzetek, vízhiányos körülmények kialakulására.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a terület- és településfejlesztési és építéspolitikába.**
- Tudatos, az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás szempontjait figyelembe vevő településtervezéssel, zöldterületekkel és **átszellőzést elősegítő területekkel tagolt, kompakt városszerkezet kialakítása.**
- Az **agglomerációkban, agglomerálódó térségekben és a jelentős üdülőterületeken felül kell vizsgálni a beépítettség mértékét** és gátolni kell a települések összenövését, erősíteni kell a többközpontúságot.

Energetikai infrastruktúra

RÖVID TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- Az **éghajlati kockázatok integrálása az erőmű- és energetikai infrastruktúra-tervezésbe.** Az energetika éghajlati sérülékenységét a gazdasági ágazatokban horizontálisan (más ágazatokkal való kölcsönhatás, például vidékfejlesztés és víz) és vertikálisan (egy adott ellátási lánc mentén, termelés-fogyasztás hatásai) is áttérjedő hatások vonatkozásában is vizsgálni kell.
- **Információgyűjtés és hatásértékelés:** Az energiatermelő és elosztó hálózat „klímabiztossága” szempontjából elsődleges teendő a tényleges hatásláncok megértése, valamint azok szisztematikus értékelése.
- Az **energetikai infrastruktúra felülvizsgálata** és felújítása során a meglévő értékelési módszertanok (auditok, minősítések) éghajlati szempontú kibővítése.
- Az **időjárás-függő megújuló energiahordozók** (elsősorban nap, szél, biomassza) rendelkezésre állásának, készleteinek és fenntartható hasznosításának felülvizsgálata a várható éghajlatváltozás figyelembevételével.
- **Szemléletváltás és tudás megosztás:** tapasztalatok és legjobb gyakorlatok megosztása.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A klímaváltozás lefolyásának függvényében, és a megismert hatások ismeretében az intézkedések felülvizsgálata, a jogszabályi kritériumok további módosítása.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A közlekedési elektrifikáció és az intelligens (smart) városi közüzemi infrastruktúrák elterjedésével, továbbá a ténylegesen bekövetkező klíma módosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása az energiapolitikába.**

Turizmus

RÖVID TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- **Klímabarát turizmus-fejlesztési stratégia kidolgozása,** különös tekintettel az alkalmazkodás és fenntarthatóság témaköreire, figyelembe véve a releváns haza turizmusfejlesztési dokumentumokat.

- A hazai turisztikai régiókra vonatkozó **sérülékenység-vizsgálat eredményeinek gyakorlati alkalmazása**, az érintettek alkalmazkodási lehetőségeinek, eszközeinek, adaptációs portfóliójának további vizsgálata.
- **Szemléletformálás erősítése.** A klímatudatosság javítása lehetővé teszi a turizmus szektor résztvevőinek az éghajlatváltozással, és annak következményeivel kapcsolatos informálását, valamint ennek következményeként az adaptációs (és mitigációs) folyamatokban történő részvételük motivációjának növelését. Klímabarát turisztikai védjegy kidolgozása, a különböző turisztikai kínálati típusok alkalmazkodóképességének vizsgálata és az eredmények alapján iránymutatás, útmutató készítése.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- **Éghajlati szempontú kockázatelemzési módszertan kidolgozása és alkalmazása** a desztináció menedzsmentben.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a turizmusfejlesztésbe** klímabarát és fenntartható magyarországi turisztikai régiók kialakítása révén.

Katasztrófavédelem

RÖVIDTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A Kárpát-medence időjárásának kiszámíthatatlansága és a régiót érintő szélsőséges klimatikus csapások miatt:
  - fokozni kell a kormányzati szervek (korai) előrejelző, nyomon követő képességeit,
  - a probléma természete és jellemzői megértése érdekében **be kell vonni a szakmai és tudományos szervezeteket** a téma kutatásába,
  - **meg kell kezdeni a társadalom tájékoztatását** és meg kell szervezni a lakosság felkészítését, védelmét.
- **A katasztrófavédelem, a belbiztonság és a honvédelem ismereteinek, képességeinek és eszközeinek erősítése** a fokozódó környezeti kockázatok hatékony kezelése és a megfelelő felkészülés, alkalmazkodás érdekében.
- A gyakoribbá váló betegségek, fertőzések, járványok kezelése, visszaszorítása érdekében ki kell alakítani a **közegészségügyi, rendészeti, bel- és akár nemzetbiztonsági együttműködés** operatív kereteit.
- A szélsőséges időjárási események (hőhullámok, viharok, havazás, ónos eső) idején előforduló **közlekedési tömegbalesetek, országos dugók, energiaellátási problémák** kezelésének, elhárításának érdekében integrált és operatív polgári védelmi, közlekedés-biztonsági, energetikai összefogást kell létrehozni.
- A kiemelt **nemzetbiztonsági jelentőségű épületek, intézmények klímabiztos kialakítása**, energia- és vízellátás biztonságuk megerősítése.

KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A települések, a kritikus infrastruktúrák, valamint a mezőgazdasági-, erdő-, vad-, halgazdálkodási területek **komplex (infrastrukturális, közlekedési, vidékfejlesztési, belügyi szempontú) védelmének kialakítása.**
- **Fel kell készülni globális klíma-migrációra**, az éghajlati okokból hazájukat tömegesen elhagyó menekültek megjelenésére, ennek politikai, illetve rendészeti, bevándorlási kezelése komplex kormányzati, belügyi, külügyi intézkedéseket igényel.
- **Vizsgálni kell az éghajlatváltozás hatásait a Kárpát-medence demográfiai folyamataira**, a belső vándorlás megjelenésére.

HOSSZÚ TÁVÚ CSELEKVÉSI IRÁNYOK

- A ténylegesen bekövetkező klímamódosulások figyelembevételével az **éghajlatváltozás, mint peremfeltétel teljes körű integrálása a nemzetbiztonsági politikákba.**

- Fel kell készülni a természeti erőforrások, különösen az ivóvíz és termőföld feletti uralom érdekében indított direkt, vagy indirekt gazdasági, politikai, vagy akár fegyveres támadás megelőzésére és elhárítására.

Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (NBS) 2014-2020 (VM előterjesztés 2013. október)

Az NBS olyan jövőképet kíván meghatározni, amelynek elérése Magyarország európai léptékben változatos élővilágának fennmaradását biztosítja. **A 2020-ra kitűzött jövőkép: A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások további hanyatlásának megállítása Magyarországon 2020-ig, valamint állapotuk lehetőség szerinti javítása.**

A stratégia alapvető célja, hogy a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjai beépüljenek a szektorokat áthidaló szakpolitikába, stratégiákba és programokba, valamint azok megvalósításába. Ennek elérése érdekében a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia a következő célkitűzéseket, azon belül célokat, valamint az elérésüket szolgáló intézkedéseket jelöli ki.

I. stratégiai terület: Hazánk védett természeti területeinek és értékeinek megőrzése, természetvédelmi helyzetük javítása, valamint az Európai Unió madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvének teljes körű hazai végrehajtásához szükséges feltételek megteremtése

1. célkitűzés: A Natura 2000 területek, valamint a védett természeti, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmények hatálya alá tartozó területek állapotának javítása és a megfelelő természetvédelmi kezelés biztosítása

- 1.1 Az élőhely-rekonstrukciós fejlesztések, illetve a kezelés infrastrukturális feltételeinek javítására irányuló fejlesztések nyomán legalább 95.000 hektár Natura 2000 területen (beleértve a területileg átfedő egyéb védelmi kategóriájú területeket is) javul a természetvédelmi értékek helyzete.
- 1.2 Az európai uniós célkitűzésekkel összhangban, a Pannon régióra jellemző közösségi jelentőségű élőhely-típusok természetvédelmi helyzete jelentősen javul: a kedvező, vagy javuló természetvédelmi helyzetű élőhely-típusok száma megduplázódik (100%-kal emelkedik).
- 1.3 A védett természeti területek, ex lege védett természeti értékek, illetve Natura 2000 terület természetvédelmi kezelését a hatályos előírásoknak megfelelően elkészített szakmai kezelési iránymutatás alapozza meg a területek, értékek 100%-án.
- 1.4 A biodiverzitás szempontjából kulcsfontosságú ex lege védett természeti területek 50%-a esetén megőrzésük feltételei javulnak.

2. célkitűzés: A legrosszabb helyzetben lévő közösségi jelentőségű fajok, valamint a legveszélyeztetettebb védett fajok természetvédelmi helyzetének javítása

- 2.1 A Pannon régióra jellemző fajok természetvédelmi helyzete jelentősen javul: a kedvező vagy javuló természetvédelmi helyzetű fajok száma 50%-al nő. A kedvező helyzetű fajok helyzete kedvező marad. 2020-ig újabb őshonos faj nem tűnik el a hazai faunából és flórából.

3. célkitűzés: A védelemre szoruló, illetve közösségi jelentőségű fajok és a közösségi jelentőségű élőhely-típusok sikeres és hatékony megőrzését szolgáló tudásbázis fejlesztése

- 3.1 A Pannon régióra jellemző hazai előfordulású közösségi jelentőségű fajok és élőhely-típusok természetvédelmi helyzetének nyomon követését a fajok és élőhely-típusok 100%-a esetén működő monitorozó program biztosítja.

- 3.2 Nincs olyan közösségi jelentőségű faj és élőhely-típus, amelynek természetvédelmi helyzetéről hiányos információ áll csak rendelkezésre.
- 3.3 Védelemre szoruló fajok veszélyeztető tényezői, a védelem szükségességének indokai ismertté válnak.

4. célkitűzés: A védett, illetve a közösségi jelentőségű természeti értékek, valamint a védett természeti területek és Natura 2000 területek ismertségének és társadalmi megítélésének javítása a tájékoztatás, szemléletformálás és bemutatás eszközeivel

- 4.1 Évente legalább két tematikus természetvédelmi bemutatóhely létesül a biodiverzitás megőrzését célzó tevékenységek megismertetésére, népszerűsítésére, ebből legalább egy Natura 2000 terület bemutatása céljából.
- 4.2 A helyi közösségek részvételi arányának megkétszerezése a biodiverzitás megőrzéssel kapcsolatos rendezvényeken és bemutatóhelyeken a 2013-as értékhez viszonyítva.
- 4.3 Az erdei iskola tevékenységben résztvevők számának 20%-os növelése a 2013-as értékhez képest.
- 4.4 A nemzeti park igazgatóságok biodiverzitás megőrzést célzó tevékenységeit bemutató, egységes megjelenéssel kiadott szemléletformáló kiadványok száma 50%-kal növekszik.
- 4.5 Az Ökoiskola Hálózat rendszerében 1500 iskola részt vesz.
- 4.6 Legalább 1000 óvoda minősítő címmel történő aktív részvétele a Zöld Óvoda Hálózatban.

II. stratégiai terület: A táji diverzitás, a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása és helyreállítása

5. célkitűzés: A tájdiverzitás és a biológiai tájpotenciál megőrzése

- 5.1 A biodiverzitás hosszú távú fenntartása érdekében szükséges tájdiverzitás állapotának felmérése az ország 30%-ára elkészül.
- 5.2 A biológiai és tájdiverzitás szempontjából jelentős egyedi tájértékek felmérése az ország 50%-ára elkészül.
- 5.3 Országos tájrehabilitációs és tájrekonstrukciós céltérkép és nyilvántartás készül az ország teljes területére.

6. célkitűzés: A zöld infrastruktúra elemeinek összehangolt fejlesztése a természeti rendszerek működőképességének fenntartása és javítása, illetve a klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás elősegítése érdekében, beleértve az ökológiai és tájökológiai funkcióval bíró területek közötti kapcsolatok javítását, a potenciális területi elemek rekonstrukcióját, illetve a degradált ökoszisztémák helyreállítását

- 6.1 2020-ig az ökológiai funkcióval bíró degradált ökoszisztémák, illetve a meglévő és potenciális zöld infrastruktúra-elemek meghatározása megtörténik és legalább 15%-ának helyreállítása, rekonstrukciója, az ehhez szükséges szakmapolitikai és szabályozási keretek megteremtése megvalósul.
- 6.2 Az élőhelyek feldarabolódása és elszigetelődése által leginkább érintett védett és közösségi jelentőségű fajok élőhelyei esetében azok fragmentációjának mértéke csökken.
- 6.3 A belterületi zöld infrastruktúra hálózat területaránya és az ökológiai hálózat ösztérülete nem csökken, ökológiai funkciója növekszik.

7. célkitűzés: Az ökoszisztémák és az ember számára nélkülözhetetlen materiális és immateriális szolgáltatásaik értékének meghatározása és integrálása a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásért felelős átfogó és tematikus stratégiákba, a helyi és országos szintű területhasználatot és területfejlesztést érintő döntéshozatalban

- 7.1 A hazánkban azonosított ökoszisztéma-kategóriák 100%-a esetében az ökoszisztémákkal és szolgáltatásaikkal való fenntartható gazdálkodást azok ökológiai, biológiai és közgazdasági szempontok szerinti értékelése alapozza meg.
- 7.2 Az ökoszisztéma szolgáltatások értékelése, valamint a megőrzésük és fejlesztésük szempontjai érvényesülnek a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásért felelős stratégiákban, a területhasználatot és területfejlesztést érintő tervezési folyamatokat szabályozó jogi eszközökben, valamint a 2014-2020 pénzügyi időszakban megvalósuló fejlesztések előkészítése és kidolgozása során.

8. célkitűzés: A biológiai és táji diverzitás megőrzését és fejlesztését szolgáló szempontok integrációja az átfogó, valamint az érintett ágazati szakpolitikákba a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma-szolgáltatások eszközzel, különös tekintettel a területi tervezésre

- 8.1 Stratégiai és projekt szintű jogi, módszertani és gazdasági eszközrendszer megteremtése a biológiai és táji diverzitás megőrzését és fejlesztését szolgáló szempontok érvényesítése érdekében.
- 8.2 A zöldmezős beruházások éves aránya 2020-ra a 2013-as érték 80 %-ára csökken.
- 8.3 A települési környezetvédelmi program szabályozási rendszere kiegészül a helyi biodiverzitás stratégia elemeivel.

III. stratégiai terület: A biológiai sokféleség megőrzésében a mezőgazdaság szerepének növelése

9. célkitűzés: A mezőgazdaságunk alapját képező genetikai erőforrások megőrzése, fejlesztése és fenntartható használata, a mezőgazdaságban használatos genetikai erőforrások változatosságának növelése

- 9.1 A növényi genetikai erőforrások hosszú távú ex situ megőrzésének biztosítása érdekében a növényi génbankokban őrzött tételek számának növelése legalább 20%-kal
- 9.2 A tájfajták szélesebb körű használata érdekében a regisztrált tájfajták száma érje el a 100-at.
- 9.3 20%-os növekedés az in situ és ezen belül a gazdálkodói (on farm) módszerekkel megőrzött tételek számában, különös tekintettel a Kárpát-medencében régóta termesztett növényfajok fajtáira.
- 9.4 Az erdészeti génbanki megőrzésben az őshonos fafajok tételszámának növelése legalább 25%-kal.
- 9.5 Az erdészeti fafajok in situ génmegőrzési programjának kiterjesztése, az erdészeti in situ génrezervátumok összterületének és számának növelése legalább 10 veszélyeztetett állományalkotó és egyben előforduló fafaj tekintetében.
- 9.6 Az állati genetikai erőforrások hosszú távú megőrzése kapcsán a hazai értékes védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták génbanki tételeinek in vitro megőrzése legalább 30%-ban.
- 9.7 Az élelmezési és mezőgazdasági célú állatgenetikai erőforrások hosszú távú megőrzése kapcsán az egyes mezőgazdasági állatfajták végleges elvesztésének csökkentése, és a hazai értékes védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nukleusz

állományainak legalább 50%-ban állami fenntartású telepeken történő in situ megőrzése.

- 9.8 Az állami elismeréssel jelenleg még nem rendelkező, rég honosult, valamint adott tájegységhez kötődő mezőgazdasági állatfajták, továbbá az állami elismeréssel rendelkező, alacsony állománylétszámmal rendelkező mezőgazdasági állatfajták hosszú távú, biztonságos megőrzéséhez szükséges állatállomány létszámok elérése.

10. célkitűzés: A biológiai sokféleség megőrzését és a környezet- és tájvédelmi szempontokat szem előtt tartó, a hazai és helyi biológiai alapok – különösen a változatos élelmezési és mezőgazdasági célú állat- és növényi genetikai erőforrások – hasznosítását előtérbe helyező, sokszínű, mozaikos mezőgazdaság elterjesztése

- 10.1 A növénytermesztés környezet-terhelésének csökkentése.
- 10.2 A természetközeli gazdálkodási módok előtérbe helyezése érdekében a környezet- és tájvédelmi szempontokat szem előtt tartó, ökológiai gazdálkodással hasznosított területek kiterjedésének 350 ezer ha-ra történő növelése.
- 10.3 A legeltethető állatállomány létszám csökkenésének megállítása, a legelők és kaszálók állattenyésztéssel történő hasznosításának legalább 10 %-kal történő növelése.
- 10.4 Természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás a Közös Agrárpolitika zöldítésével kapcsolatos program által meghatározottak figyelembe vételével.

11. célkitűzés: 2020-ra maximalizálni kell azoknak a területeknek a kiterjedését, amelyeken a közös agrárpolitika biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedései (agrár-környezetgazdálkodási kifizetések, Natura 2000 kompenzációs kifizetések, stb.) által megvalósuló fenntartható gazdálkodás hozzájárul az agrobiodiverzitás és ezen keresztül a biológiai sokféleség fenntartásához, növeléséhez

- 11.1 A mezőgazdasági biológiai sokféleség megőrzését szolgáló földhasználat (biodiverzitás szempontjából releváns horizontális és zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramokban és a Natura 2000 kompenzációs programban támogatott területek) területi kiterjedése 1,2 millió hektárra nő.
- 11.2 Az agrár-környezetgazdálkodási programba tartozó terület nagysága eléri a 2 millió hektárt.
- 11.3 Az ernyőfajként számon tartott tűzok országos állományának nagysága eléri az 1700 egyedet.
- 11.4 Az agrár-élőhelyek jellemző madárfajainak állományváltozási indexe állandó értéken (100) marad.
- 11.5 A gyepterületek kiterjedésének csökkenése megszűnik.

IV. stratégiai terület: Fenntartható erdő- és vadgazdálkodás, valamint a vízi erőforrásaink védelme és fenntartható használata

12. célkitűzés: A biodiverzitás megőrzése és növelése érdekében a természet közeli erdőgazdálkodási módszerekkel kezelt erdőterületek további növelése, valamint a teljes erdőterületre kiterjedő erdőtervezés során a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló szempontok hatékony érvényesítése

- 12.1 A Natura 2000 erdőterületek 80%-a rendelkezik Natura 2000 hatásbecsléssel.
- 12.2 A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódban kezelt erdők területe meghaladja a 125.000 hektárt.

- 12.3 Az őshonos fajokból álló erdőállományok területe 5.000 hektárral növekszik a 2013-as kiterjedéshez képest.
- 12.4 Az erdők egészségi állapota szempontjából kockázatot nem jelentő holtfa mennyisége növekszik.
- 12.5 Az erdei haszonvétellel érintett fajok hasznosítása fenntartható módon történik.

13. célkitűzés: A vadgazdálkodás során a nagyvadgazdálkodás nem veszélyezteti a biológiai sokféleség megújulását, míg az apróvadállomány természetes szaporodása megindul, a veszélyeztetett állományok rehabilitálódnak.

- 13.1 A nagyvadállomány csökken 2020-ig, a biológiai sokféleség megújulására nem jelent veszélyt.
- 13.2 Az apróvadfajok, különösen a mezei nyúl, fogoly és a fészkelő, vadászható vízivadfajok létszámának csökkenése megáll 2020-ig, és valamennyi faj esetében életképes populáció van az országban.

14. célkitűzés: A természetes vízi halgazdálkodás során a halállomány természetes szaporodásának és így megújulásának elősegítése, a veszélyeztetett halfajok, illetve vad formák megőrzése, veszélyeztetett élőhelyek rehabilitációja, különösen az ivó- és vermelőhelyek védelme. A vizek hossz- és keresztirányú átjárhatóságának biztosítása.

- 14.1 Halak és körszájúak életterének védelme, rehabilitációja
- 14.2 Valamennyi őshonos hal- és körszájúfaj esetében stabil életképes populáció van az országban. A fajok elterjedési területe nem csökken, a mocsaras élőhelyekhez kötődő fajoké növekszik.

15. célkitűzés: A vizek vízi és vizektől függő szárazföldi ökoszisztémákban betöltött szerepének feltárása; a vízgazdálkodás, az ésszerű és takarékos vízhasználat elterjesztése, összehangolása; a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése a biológiai sokféleség megőrzésének érdekében, a vízhez kötött mikro és makro szintű életformák ökoszisztéma szolgáltatásainak fenntartása céljából.

- 15.1 A szárazföldi felszíni és felszín alatti vizek védelmének megvalósítása a Víz Keretirányelvben meghatározottak szerint. A „jó állapot” elérése 2015-re, illetve további intézkedések 2020-ig a vizekkel kapcsolatban lévő (a vízi és a vízi ökoszisztémáktól közvetlenül függő szárazföldi) ökoszisztémák védelme, állapotuk javítása érdekében.
- 15.2 A területfejlesztési és területrendezési célok és elvek, valamint a vizek biológiai sokfélesége szempontjából fontos célkitűzések közötti összhang megteremtése.
- 15.3 A felszíni és felszín alatti vizek állapotromlásának megakadályozása annak érdekében, hogy a vízi és a vizektől függő szárazföldi élőlény együttesek rendszere megfelelően reagáljon a külső terhelésekre.
- 15.4 Egészséges vízi ökoszisztémák 2020-ra, melyek képesek a megfelelő szolgáltatásokra a rendszer, a biológiai sokféleség, a jól-lét érdekében.
- 15.5 A folyók mellékágrendszereinek legalább 15%-án javul a hossz- és keresztirányú átjárhatóság.
- 15.6 A Duna hordalékegyensúly mérlege elkészül, amely alapján a medersüllyedés-csökkenés érdekében intézkedések valósulnak meg.

V. stratégiai terület: Az idegenhonos inváziós fajok (özönfajok) elleni küzdelem

16. célkitűzés: A természetes és természet-közeli ökoszisztémákat károsító idegenhonos inváziós fajok állományainak visszaszorítása, továbbterjedésük, valamint a potenciális veszélyt jelentő inváziós fajok hazánkba történő bekerülésének és betelepülésének megakadályozása

- 16.1 A természetes és természet-közeli ökoszisztémákat károsító aktuálisan legveszélyesebb inváziós fajok elleni hazai küzdelmet és további terjedésük megelőzését az európai uniós szabályozással összhangban kialakított szabályozási és intézkedési keretrendszer alapozza meg.
- 16.2 Az idegenhonos inváziós növényfajok általi fertőzöttség elleni beavatkozás, kezelés a Natura 2000 területek (beleértve az területileg átfedő egyéb védelmi kategóriájú területeket is), legalább 10%-án megvalósul.
- 16.3 Újabb, természetvédelmi szempontból potenciális veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok hazai megtelepedésének megakadályozása, az ehhez szükséges szabályozási és intézkedési keretrendszer kialakítása.

VI. stratégiai terület: Hazánk szerepvállalásának erősítése a biológiai sokféleség világszintű csökkenésének megállításában, továbbá a biológiai sokféleség védelmi megállapodásokból fakadó kötelezettségek hazai végrehajtása

17. célkitűzés: Az elővigyázatosság elvének alkalmazása a genetikailag módosított szervezetek környezetbe történő kijuttatása során a biológiai sokféleségre gyakorolt negatív hatások kiküszöbölése érdekében

- 17.1 Magyarország területén nincs GMO termesztés, a biológiai sokféleséget nem veszélyeztető GMO-k környezetbe történő kijuttatása.
- 17.2 Hazai független hatásvizsgálatok számának növekedése.

18. célkitűzés: A kereskedelem által veszélyeztetett állat- és növényfajok védelme

- 18.1 A Washingtoni egyezmény (CITES) hatálya alá tartozó, Magyarországon előforduló fajok vadon élő állományait nem veszélyeztető a nemzetközi kereskedelem.
- 18.2 A veszélyeztetett fajok kereskedelme kapcsán a jogkövető magatartás arányának növelése.

19. célkitűzés: A genetikai erőforrásokhoz való hozzáférés és a használatukból származó hasznok igazságos és méltányos megosztásának biztosítása, előmozdítva ezzel a Nagojai Jegyzőkönyv mielőbbi hatályba lépését

- 19.1 Magyarország genetikai erőforrásaihoz való hozzáférés jogilag megfelelően szabályozott keretek között történik a hazai biológiai sokféleség veszélyeztetése nélkül.
- 19.2 A genetikai erőforrások magyar felhasználói a Nagojai Jegyzőkönyv és az érintett ország rendelkezéseit betartva, jogszerűen szerzik be a genetikai erőforrásokat a világ bármely országában.

20. célkitűzés: Magyarország nemzetközi szerepvállalása során, így a fejlődő országok részére nyújtott források biztosításakor a biológiai sokféleség megőrzés nagyobb mértékű érvényesítése

- 20.1 Hazánk Nemzetközi Fejlesztési Együttműködései során a biológiai sokféleség megőrzési szempontok nagyobb mértékű érvényesítése.
- 20.2 Jövőbeli kötött segély hitelezési projektek során a biológiai sokféleség megőrzését biztosító szempontok nagyobb mértékű érvényesítése.

2. melléklet

SKV fórumok országszerte – partnerség a környezeti jelentések kapcsán

Mint ismert, elkészültek a 2014-20-as időszak európai uniós forrásainak felhasználást célzó operatív programok környezeti teljesítményét vizsgáló környezeti jelentések (SKV), amelyek elkészítésével a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség közbeszerzési eljárás keretében az Öko Zrt.-t bízta meg. Az SKV elvégzését Európai 2001/42 EK irányelv írja elő, itthon pedig a 2/2005. (I.11.) kormányrendelet szabályozza.

1. Minden régióban jelen

A környezeti jelentések legfőbb megállapításainak bemutatására és szakmai megvitatására regionális partnerségi fórumok zajlottak a hét régió egy-egy meghatározó városában december közepén (időrendi sorrendben: Győr, Székesfehérvár, Budapest, Pécs, Miskolc, Debrecen, Szeged). Ezek lehetőséget biztosítottak a régió fejlesztésében érintett állami és civil szervezetek számára az operatív programok Kormány általi elfogadását megelőzően a legfőbb megállapítások bemutatására, szakmai megvitatására.

2. Hét regionális fórum

A hét regionális szakmai fórum keretében a házigazda köszöntőjét követően az NFÜ, mint koordinációs hatóság képviselője szövegezte a fórum céljáról, háttéréről, majd az SKV jelentések elkészítésének menetéről szóló bevezető előzte meg a konkrét akciótervek stratégiai környezeti vizsgálatának ismertetését operatív programonként. Az ezt követő összefoglaló, szintetizáló értékelés mindig tartalmazott az adott régióra vonatkozó specifikumokat is, amit az ezután következő fórum keretében az elhangzó és előre beérkezett kérdések mentén igyekeztek tovább bővíteni. A záró gondolatokkal együtt minden alkalommal felhívtuk a résztvevők figyelmét arra, hogy a témák kapcsán megfogalmazott kérdések, javaslatok 2014. január elejéig még beküldhetők az oko-rt@oko-rt.hu e-mail címre.

3. Megyei szerepkörök

A rendezvény köszöntő gondolatait jellemzően az adott régió egy-egy megyéjének magas rangú képviselője fogalmazta meg, itt értelem szerűen a közéleti szereplők váltották egymást a helyi felkéréseknek megfelelően. Például Győrben Kóczán Zoltán, a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés alelnöke, Budapesten Szabó István, a Pest Megyei Közgyűlés alelnöke, Debrecenben Tóth Attila, a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés alelnöke, Szegeden Vadász Csaba, a Csongrád Megyei Önkormányzat főjegyzője. A megyei tisztségviselők szinte mindenütt egyöntetűen megfogalmazták: a megyei önkormányzatok átalakuló szerepkörének megfelelően ebben az időszakban különösen fontos munkát végeznek. Az elmúlt hónapokban zajlott mindenhol a megyék erősségeinek feltárása, és a területfejlesztési szerepkörnek megfelelően a stratégiai tervezés, a lehetőségek átgondolása, nem lemondva természetesen a jövőben sem a megyehatárokon átnyúló, komplex programokról. Ezekből kaptak rövid ízelítőt a fórum

résztvevői. Mindnyájan fontosnak tartották a környezeti vizsgálatokat, és sok sikert kívántak a szereplőknek a további munkához ezen a területen.

4. Fő szándék: kedvező irányú befolyásolás

Az SKV fórumok célja, háttere kapcsán a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség képviselője előadásában hangsúlyozta, hogy az SKV egyfajta környezeti-társadalmi kockázatelemzés, amely egyben javaslatokat is megfogalmaz e várható kockázatok elhárítására vagy csökkentésére. Az SKV fő célja az operatív programok környezeti célú értékelése és a fejlesztések befolyásolása környezeti, fenntarthatósági szempontból kedvezőbb irányba.

5. A környezeti állapot mellett a fenntarthatóság is fontos

Az SKV jelentések elkészítésének menetéről, a vélemények feldolgozásáról az Öko Zrt. egy-egy vezető tisztségviselője adott átfogó képet, bemutatva a környezeti jelentések készítésének folyamatát az előkészítés-tervezéstől az előzetes véleményezésem, majd tanulmánykészítésen, a közérthető összefoglaló elkészítésén és a partnerség lebonyolításán keresztül a közeljövőben várható végső véleményezett környezeti jelentések elkészítésén át az utógondozásig. Végül szóltak a környezeti állapot és a fenntarthatóság értékelésére alkalmazott kritériumrendszerrel, a vizsgálati szempontokról, javaslatokról.

6. Fókuszban az Operatív Programok

Ezt követte a partnerségi fórum gerincét adó elemzések sora, melyben operatív programonként végezték el az akciótervek következő uniós tervezési ciklusra vonatkozó környezeti vizsgálatának ismertetését. Ebben az alábbiak kerültek előtérbe: KEHOP (Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program), TOP (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program), GINOP (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program), IKOP (Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program), EFOP (Emberi Erőforrás Operatív Program), illetve egy esetben, Budapesten a VEKOP (Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program). Részletesen ugyan nem, de az összegzésnél szóba került a Vidékfejlesztési Program és a MAHOP (Magyar Halgazdálkodási Operatív Program) is.

7. KEHOP: áthúzódó kötelezettségekkel

A KEHOP (Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program) környezeti célú elemzése kapcsán elhangzott: számos korábbi cél megvalósítása szükséges a következő időszakban is áthúzódó kötelezettségként. A szennyvízprogramok mellett számos „vizes” cél is megjelenik, ám például a természetvédelemre konkrétan viszonylag kevés forrás jutna a pillanatnyi állapot szerint. A fő kérdés: mennyire, milyen mértékben javul majd a beruházások által a környezet állapota? Laikusok számára érdekes lehet, hogy egy megújuló energiaforrás (pl. biomassa) sem biztos, hogy környezeti szempontból tökéletes. Megjelent egy új elem hangsúlyosan ezen a területen: a katasztrófavédelem, és a klímaváltozás is kulcsfogalom lett a tervezésnél. Az alapvetően pozitív képet a tervezésnél megfigyelhető forráshiány árnyalja.

8. GINOP: jobb lesz-e tőle itt élni?

A GINOP (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program) a központi kommunikáció szerint is az egyik legfontosabb program lesz, hiszen a következő hét esztendőben az összes forrás közel kétharmadát szeretnék majd gazdaságfejlesztésre felhasználni. Ez a GINOP esetében a javasolt allokáció szerint a pénzek 40%-át jelenti (s ne feledjük, hogy más OP-k is tartalmaznak ilyen jellegű célokat, például a TOP.) Itt a fő célok a versenyképesség javítása és a foglalkoztatás ösztönzése, arányának növelése. Az alapkérdés pedig: van-e értelme a beruházásnak, jobb lesz-e tőle itt élni? Mint elhangzott: a kimutatható környezeti állapotváltozás jellege a megvalósítás

módjától függ majd. Ez még ugyanis eléggé az általános tervezés szakasza, így jelenlegi állapotában kevés következtetés vonható le.

9. TOP: a valódi helyi igényekre

A TOP (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program) a korábbi ROP-ok helyét, szerepét veszi át részben megújult tartalmakkal (a VEKOP-pal együtt.) Ez lehetővé teszi mostantól decentralizált szemlélettel a helyalapú megközelítést, helyi erőforrásokra és valódi igényekre fókuszálva. Az elemzés során 48 környezeti célkitűzést azonosítottak, s viszonylag pozitív hatásúnak tűnnek az elképzelések fenntarthatósági szempontból is. A főbb kérdések: fenntarthatóbb termelési struktúrák jönnek-e létre, az emberi életkörülmények javulhatnak-e, beleértve a környezeti állapotát a településeknek? A javaslatok között megfogalmazták a megújuló energia fontosságát és a Nemzeti Talajvédelmi Stratégia kidolgozását.

10. VEKOP: eleve fejlettebb közegben

A VEKOP (Versenyképes Közép Magyarország Operatív Program) „egyfajta TOP” az ország közepére vonatkoztatva, amely egyébként uniós szemszögből az egyetlen fejlett hazai régiónak tekinthető. Ez egyben kicsi hátrányt is jelenthet, hiszen ami fejlettebb, nem támogatható ugyanolyan mértékben, így bizonyos forrásszűke jellemző a programra. 8 prioritástengely és 28 specifikus cél mentén haladt az elemzés, melynek lényege, hogy a térségi gazdaságfejlesztést szolgálja majd a helyi igények alapján, csakúgy, mint a TOP esetében.

11. IKOP: a gazdaságfejlesztés egyik kulcsa, eszköze

Az IKOP (Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program) tervezése az EU elvárások jegyében zajlik és nagyban kapcsolódik a Nemzeti Közlekedési Stratégiához. Ne feledjük: az európai hálózatokhoz való teljes, magas szintű kapcsolódás és az elmaradt, de hiányzó infrastruktúrák kiépítése még várat magára. A cél elvileg a forgalom közútról vasútra (és ha lehetséges, részben vízi útra) való terelése, valamint a városi, elővárosi közlekedés fejlesztése. Ugyanakkor, mint elhangzott, fontos lenne bizonyos szempontból visszafogni a mobilitási igényeket is, hiszen az mindenképpen közlekedést generál, ami nem javítja a környezet állapotát. Az ökológiai szempontból negatív hatások ugyanis elkerülhetetlenek, ám nem mindegy azok mértéke például a levegőszennyezés és zajterhelés szempontjából. Hozzáteve azonban, hogy ezek a programok a felzárkóztatást is szolgálják. Megjelenik ennél az OP-nál a kidolgozott projektszatterna követelmény, és belátható, hogy ezek a programok hosszú előkészítési idővel futnak.

12. EFOP: a foglalkoztathatóságért

Az EFOP (Emberi Erőforrás Operatív Program) a leszakadási folyamatok megállítását, a foglalkoztathatóság növelését célozza a befogadó társadalom – gyarapodó tudástőke – jó állam tengelyek mentén. A GINOP-ban is megjelenő ambiciózus, 2020-ra elérendő foglalkoztatási ráta (75%) érdekében kell cselekedni. Fontos, hogy mindez a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása és a szolidaritás erősödése irányába hasson. Pozitív az anyagban például a részletes elemzéstől eltekintve az erdei iskolák szerepének kiemelése, ám talán több figyelmet is érdemelne a környezetvédelmi nevelés.

13. Összegzés: előnyök, odafigyelésre érdemes szempontok

Az operatív programok környezeti célú elemzése után összefoglaló, szintetizáló értékelés hangzott el főként dr. Tombácz Endre, valamint részben Kukely György prezentálásban, ahol pozitívumok és negatívumok egyaránt szerepeltek. Mindenképpen előnye a jelenlegi verzióknak, hogy tartoznak hozzájuk a fenntartható fejlődést és a környezeti célok teljesítését szolgáló fejlesztések, és alapvetően kevés az olyan tervezett lépés, amely komolyan problémásnak mondható. Ugyanakkor látható több területen a forráshiány, vigyázni kell, nehogy a versenyképesség oltárán

feláldozzuk az egészséget és csökkenjen az empátia szint a társadalomban, ügyelni kell rá, hogy a fenntarthatóság, mint horizontális cél ne tartalom nélküli szlogen legyen, s célszerű volna, ha a legjelentősebb fejlesztéseket nem csak a legerősebb potenciállal rendelkező nagyvárosok, térségek vinnék el.

Megfogalmaztak néhány, az anyagokból már kiolvasható specifikus célt is a regionális fórum résztvevőinek. Így például utaltak Észak-Magyarországon a VTT Dél-Borsodi tározójára, a Dél-Alföldön a VTT Alsó-Tiszai tározójára, több helyen pedig a Natura 2000-es területekre, valamint a szennyvízprogramokra.

14. Kérdések, zárás

A fórum résztvevői számos kérdést fogalmaztak meg a helyszínen, részben előzetes kérdező lapok, részben nyíltszíni kérdésfeltevések formájában. Ezek egy része általános vonatkozott az SKV tartalmakra, más része pedig konkrét, lokális feladatok mentén született. Többen érdeklődtek a jelentések sorsa, azoknak a végső változatokba való beépíthetősége kapcsán, valamint kíváncsiak voltak a részletes szempontrendszerekre. Volt résztvevő, aki az ipari parkok, területek megkülönböztetéséről kérdezett a fejlesztési támogatások kapcsán, s rákérdeztek az elővárosok közlekedésfejlesztésének ügyére is. Több kérdés hangzott el a drávai környezetvédelmi fejlesztések kapcsán, a szakmai oktatás fontosságáról, illetve az árvízvédelem, mint tág kérdéskör mentén.

A válaszadók az elhangzott gondolatok mellett adott esetben személyesen is bővítették az esetleg speciális, konkrét kérdések kapcsán válaszaikat, amelyre a moderátori összefoglaló és zárást követő kötetlen beszélgetések során adódott lehetőség.

Részletezve a lényeges kérdéseket:

2013.12.10. Győr. Városháza

Kérdések:

Kérdés: a 6 km-re lévő Vámoszabadnak igen kevés közösségi közlekedési lehetősége van, hogy az hajmeresztő. Erről megfelelkezünk mindig. Nagyszerű dolog, hogy hallom a budapesti elővárosi közlekedés felemelő dolgait.

Válasz: A tömegközlekedés fejlesztése a III. prioritáson belül (autóbuszos közlekedés) tervezett nem csak elővárosok, hanem akár kistelepülések vonatkozásában is. A megyei fejlesztési koncepciók fognak foglalkozni ezzel, ami beépül a TOP-ba is, mint ajánlás. A kisebb városok várostérségi fejlesztései külön területként megjelennek a megyei fejlesztési koncepciókon belül is, és így pl. a közlekedés fejlesztése is. A TOP-ban az autóbusz hálózat fejlesztésével kapcsolatos infrastrukturális fejlesztések is megjelennek, sőt talán még járműbeszerzés is lesz benne, de ez még nem teljesen tiszta.

Kérdés: A vízi közlekedés szabályozása a Szigetközben lehetséges-e, amíg Illés Zoltán az államtitkár?

Válasz: Ez IKOP kérdés, elvileg a II-es prioritás ad lehetőséget a vízi közlekedés fejlesztésének, azonban a Nemzeti Közlekedési Stratégia alapján az IKOP jelenleg nagyon minimális folyami fejlesztést tartalmaz a vízi közlekedési vonatkozásában. Nekünk az egyetlen TEN-T vízi utunk a Duna, tehát csak az jöhetne szóba az IKOP-on belül, de nem véletlenül van ez így egyébként. Az IKOP az NKS-re épül, és ha az valamit úgy ítél meg, hogy nagy fontosságú, megfelelő előkészítésű és a 2014-2020-as időszakban viszonylag kis kockázattal megvalósítható, azok fognak bekerülni az IKOP projektek közé. Jelenleg a CEF még egy pl. közlekedésfejlesztési finanszírozási lehetősége az EU-nak, az IKOP oda „utalja” a dunai hajózás fejlesztését, de csak akkor, ha marad rá pénz. Egyébként is rengeteg konfliktussal terhelt és amíg a szükséges környezetvédelmi engedélyek nincsenek meg, nem is felelhet meg a kidolgozott projekt csatorna követelményeknek

a hajózás fejlesztése ilyen szempontból. Javaslatként egyébként elhangzott az IKOP tervezők részéről, hogy a hajózás fejlesztését segítené, ha a GINOP-ból lehetne folyami hajók cseréjét finanszírozni, mert rettenetesen elavult, elöregedett a hajóállomány.

2013.12.11. Budapest

Két kérdés:

- a. **Pénz** – Csak EU-s finanszírozás – elfogyó pénzek, nem marad forrás a fenntartásra, mit lehet tenni?
- b. **Kontroll** – Pályázati rendszer – mi a minőségi megvalósulás biztosítója?

Válasz: A fenntarthatóságot mi inkább környezeti szempontból néztük, a kérdés a gazdasági fenntarthatóságra vonatkozott, ami egy kicsit más dolog. De ez sok programra igaz volt, hogy van beruházási pénz, azt elköltjük, de miből fogjuk fenntartani a beruházást. Itt jönnek a nehézségek, mi a javaslatok között jeleztük, hogy tisztázni kell a fejlesztéseknek meg van-e a fenntartási forrása. Példa: csinálunk árvízvédelmi töltéseket, tározókat, stb., de az árvízvédelmi művek fenntartási költségeivel minden évben baj van. Mi csak annyit tehetünk, hogy elírjuk ezeket a problémákat és kérjük, hogy épüljenek be olyan elemek, amik ezt ellenőrzik, garantálják. Minden pályázathoz az illetékes minisztériumnak nyilatkozni kellett, hogy vállalja 5 évig a finanszírozást. Ezek a nyilatkozatok meg is születnek, de aztán sokszor elfelejtődnek. De pl. a BM-nél külön soron vannak az EU-s pályázatok fenntartására vonatkozó összegek, tehát van jó példa is. A másik kérdés az arról szólt, hogy a feltételrendszer az mindig felpuhul. Erről nagyon kevés van az anyagokban, a fenntarthatóságnak és az esélyegyenlőségnek még a tartalma sincs megfogalmazva, nemhogy az érvényesítés lehetősége. Ezek közül néhány elemnek kötelezőnek kell lennie. Legyenek pl. környezeti (SKV) indikátorok.

Nem tudjuk, hogy mennyi támogatás – intenzitás várható, milyen önerő kell egy önkormányzatnak vagy bárkinek bizonyos tevékenységhez. A megvalósíthatóságról az anyagban semmi információ az OP-ben még EU-s szinten sincsen. A probléma az volt, hogy az önkormányzatok a projektekhez az önerőt sem tudták előteremteni, hát még a későbbi fenntartási költségeket, tehát ez a rész abszolút kockázatos. A második, hogy újfajta pályázati rendszerek jönnek létre, a kiválasztási kritériumok jelentősége kisebb lesz. Úgy gondolom, hogy magának a fejlesztési programokat kellene befolyásolni az SKV-nak. Az OP-knak csak végrehajtó szerepük lesz. A működtetési fenntartás pedig reménytelen az önkormányzati szférában, mert olyan fejlesztések valósultak meg az elmúlt időszakban, amelyek fenntarthatatlanok hosszú távon. (pl. szennyvízes vonal). **Ezért javasoltuk az olcsóbb, egyedi megoldásokat, kizárólag a hosszú távú fenntarthatóság miatt.** Nagyon fontos a projektgazdai felelősség is a pénzügyi fenntarthatósági szempontnál. A költség-haszon elemzés egy csomó projekt esetében adott és kötelezően alkalmazandó volt. Hogy ezt mennyire veszik komolyan azok, aki elkészítik és mennyire vizsgálják ilyen szempontból a projektjüket akár a helyi jóváhagyás szintjén, ezt nem feltétlenül az OP-ok szintjén kell kezelni, mert ez így egy adminisztratív aktussá válhat, ami megkerülhető.

Kérdés: A KEHOP SKV-jához szólnék hozzá. Jó, kritikus szemléletű és kiegyensúlyozott szemléletű anyagnak láttam, de mert én a KEHOP gyengébb pontjaira világítanék rá, amit az SKV-ban is jó lenne megemlíteni az egyik a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás szerepelt nagyon markánsan és az itt az árvízvédelmi intézkedések szerepelnek a legnagyobb hangsúllyal. Én itt egy nagy ellentmondást látok, mert szerintem nem a klímaváltozáshoz való alkalmazkodáshoz tartozik az árvízvédelem. Nagyon sok helyen szerepel az anyagban a természeti katasztrófák elleni védekezés és ezt felelteti meg az anyag a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásnak és háttérbe szorulnak a megelőző intézkedések. Ez nagy hiányosság és ezt az SKV-ban nem sarkították ki.

Tombác Endre: a szélsőséges árvízi helyzetek klímaváltozás hatásúak is. Az új árvízi irányelvekben viszont a szemlélet sokkal megelőzőbb, mint ami a KEHOP-ban megjelenik, mint intézkedés-rendszer. Ezért javasoltuk főleg a kis vízfolyásokon a vízviasszatartást, záportározást. A klímaváltozás kérdését minden prioritásnál vizsgálándónak javasoltuk.

2013.12.13. Pécs Tudásközpont

Kérdés: Milyen esély van arra, hogy az SKV-ban megfogalmazott kritikákat és hiányokat figyelembe veszik a további tervezésben?

Válasz: Az a tapasztalat, hogyha viszonylag korán, jó időben kiépítünk kapcsolatot a tervezőkkel, akkor van esély arra, hogy bizonyos javaslatok átkerüljenek, sőt ez már most is megtörtént, vannak már olyan javaslataink, amelyek már bekerültek a tervekbe. Azoknál az OP-knál, ahol jobb a kapcsolatok, ott erre nagyobb esély van, ahol csak megkapták a anyagokat, de nem reagáltak rá, ott nehezebb. Brüsszelt sem érdekli ez nagyon, csak az, hogy pl. ezek a fórumok megtörténtek-e, ezt ellenőrzik, igazolni kell. Ha teszünk egy javaslatot, azt vagy elfogadják, vagy nem, de ez utóbbit meg kell indokolni. Magában az SKV jelentésbe bekerül az hogy hogyan reagáltak a terezők, mi volt a partnerségi kérdés felvetésében, mi az amit ezek közül be lehet építeni, tehát fehéren-feketén ott lesz, hogy valamit figyelembe vettek, vagy sem.

Kérdés: Most, hogy megszűnt a ROP és átalakult a TOP jelent-e ez előnyt a térségnek?

Válasz: A megyei fejlesztési koncepciók, illetve az integrált településfejlesztési stratégiák készülnek minden megyére, minden megyei jogú városra. Beruházások biztos lesznek. Ezeknek a forrás allokációjában még lehet különbség. Lehet, hogy Pécs több kap, mint Győr, de az is lehet, hogy kevesebbet. Ez még a következő időszakban fog kialakulni. De ezeket megpróbálják hasonló forráselosztással megoldani. A regionális területiség meg fog jelenni a forráselosztásban. Mindenki részesül majd a közös kosárból. Még egy dolog, amit talán szerencsésebb, hogy most a TOP-ban a megyék saját maguknak dolgoznak ki valamilyen koncepciót, így a helyi közösségek érdekeit fogják inkább szolgálni.

Kérdés: Lesznek-e környezeti típusú indikátorok?

Válasz: Mi csinálunk SKV indikátorokat, amit javasolunk, hogy használjanak. Nagyon érdekesen kell ezekkel az indikátorokkal bánni. Az EU megadott most olyan indítékokat, amelyeket kötelező használni. Amelyeket mi találtunk ki a környezetre vonatkozóan, az vissza is üthet, mert ha nem tudunk elszámolni velük, úgy ez a források befagyasztásával is járhat. Tehát ezeket az indikátorokat nagyon jól meg kell gondolni.

Kérdés: Hogy lehet elérni, hogy ne burkoljanak be a városfejlesztési projekteknél mindent.

Ezzel az a probléma, hogy ezeknek jó része környezeti hatásvizsgálati kérdés, ugyanakkor attól is függ, hogy annak a fejlesztésnek van-e KHV-ja. Mi hiába írtuk be a fenntarthatósági feltételek közé, hogy minél kisebb területet használjanak, minél kisebb területet burkoljanak ez csak írott malaszt, hiszen a konkrét fejlesztést nem tudjuk ellenőrizni. Olyan problémával is találkoztunk, hogy nem hogy a burkolásnál, de a növénytelepítésnél sem maradt pénz a fenntartásra. Kifejezetten munkaigényes növényeket telepítettek. De sajnos mi ebben a kontextusban csak elveket tudunk megadni.

Kérdés: Van utalás arra, hogy a komplex megoldásokat támogatni akarják és integrált beruházásokat kellene létrehozni. A vízgazdálkodási fejlesztések nagyon szoros összefüggésben vannak a vidékfejlesztési programokkal. Nem látom annak lehetőségét, hogy ez megvalósítható ilyen feltételek mellett, hiszen az OP-k egymástól teljesen függetlenül léteznek.

Válasz: én is olvastam a Vidékfejlesztési Programot. Ez egy olyan nagy probléma, hogy teljesen egyetértek a megjegyzéssel. Még az előző időszakban is voltak komplex vízes projektek, most nem nagyon vannak. A KEOP-nál sincs területi együttműködési projekt, pedig települési szinten is lenne mit összehangolni, pl. csatornázás-útburkolás. Ez nekünk egyébként régi sirámunk. Leírtuk hogy nem lehet különböző programokat összehangolni, mert mások a feltételek, más idő, más az átfutás, tehát ha egyszerre két-három programot kellene megvalósítani, akkor ez lehetetlen. Persze megjelentek területi programok, de azokban az anyagokban még zavarosabb a lebonyolítás, és a KEOP pont kimarad belőlük. Pedig nagyon sok olyan fejlesztés van – pl. árvízi tározók – ha kiépítjük a tájgazdálkodási rendszert, kitisztítjuk az öntözőcsatornákat stb. akkor a vidékfejlesztési program folytatását is meg kéne csinálni és nem várni arra, hogy ezt majd valaki valamikor meg fogja csinálni, hanem előre elvégezni. Pl. nagyon sok fürdőt fejlesztettek az előző OP-k alatt, rengeteg gyógyfürdő épült egymás mellé, egymás konkurenciájának, mert mindenki kiharcolta a saját közösségének. Tehát a területiség nagyon hiányzik a rendszerből.

Egy mondatot felolvasok: „Létre kell hozni olyan komplex projektekre vonatkozó mechanizmust, ami a KEHOP, a vidékfejlesztési és egyéb környezetvédelmi, természetvédelmi pénzek forrásait összehangolja mind a pályázati kiírásokban, mind a végrehajtásban.”

Kérdés: Szóba került az ivóvíz és a szennyvíz programok teljesítése. A VKI nem jelent hasonló nagyságrendű követelményt?

Válasz: Igen. A VKI-vel két baj van, egyrészt 2027-ben van vége, ezért az „ej ráérünk arra még” állapot van. De a felszíni vizeinknek csak 8 %-át minősítettük jónak – ami azért túlzás – így igen nagy feladataink vannak, mert 2027-ig mindent „jó állapot”-ba kell hozni és semmi nem történik szinte. A VKI az EU egyik legjobb irányelve, teljesen új szemléletet ad. Nem azt mondja, hogy építsünk szennyvíztisztítókat és akkor majd jó lesz, hanem azt mondja, hogy a végén a vízkincset kell megőrizni, vagyis a végén egy jó állapotú vízrendszernek kell lennie, az EU tagországaiban. Ez egy komoly dolog, a többi környezeti elemnél nem nagyon van ilyen.

2013.12.18. Debrecen

Kérdés: Mi történik majd ezekkel a jelentésekkel? Mi lesz a sorsuk?

Válasz: Az SKV végeredményben csak egy papír, amit a tervezők annyira vesznek komolyan, amennyire ők ezt szeretnék. Ezért is fontos a kommunikáció velük. Ha a tervezés elejétől tudunk egymással kommunikálni, akkor elérhető, hogy az SKV-ban szereplő javaslatok bekerüljenek az OP-kba. Amikor elkészül a tanulmány és túl vagyunk a társadalmi egyeztetéseken, ezek beépülnek és azt is le kell írunk, hogy a javaslatainak komolyan vették vagy sem. Nekik pedig meg kell mondani, hogy ha nem vették komolyan akkor azt miért? Tehát van még egy ilyen feladat, amit ellenőrizni is szoktak. A javaslatok egy része azért mindig beépül. A javaslatok másik része a pályázati kritérium rendszerbe épülhet be, tehát jó esetben még tovább is hat az SKV.

Kérdés: milyen szempontokat használtak az elemzések elkészítésénél?

Válasz: Kétféle rendszert használtunk. Egy környezeti szempontrendszert, mely 48 környezeti célt tartalmazott. Ezek részben magyar jogszabályokból, stratégiákból származnak. Mindig megpróbáltuk a legkonkrétabbat kisorsolni a programokból, előírásokból. Megnéztük aztán, hogy az OP csinál-e valamit vele, javítja, rontja vagy közömbös. A KEHOP-nál az derült ki, hogy a 20-25.-nél várható javulás, a többinél nem. A másik szempont a 20 db fenntarthatósági kritérium volt. Ezeket az OP-k nagyobb céljaival vetettük össze. Azt vizsgáltuk, hogy a rendszer elmozdul-e abba az irányba vagy sem.

2013.12.10. Székesfehérvár

Kérdés: Az indikátorok változnak-e a 2014-2020-as szakaszban?

Válasz: Az OP-k szintjén jelenleg un. „eredmény indikátor” létezik, ami nem intézkedésenként, hanem specifikus célonként jelentkezik. Másrészt un. „output indikátorok”, amelyek viszont nagyjából intézkedésenként tervezik. Ezek még tervezetek, mi is javasoltunk mást is. Azt még nem lehet tudni, hogy pontosan milyen „output” indikátorok lesznek. Pl. árvíznél – népesség, belvíznél – vízviszatarított m³, amit nagyon nehéz számszerűsíteni. De hogy a projektekre még milyen „előrehaladási indikátorok” lesznek az az OP-kból még nem látszik.

Ez rendszer szintű probléma. 2007-2013 között számos értékelésünk mutatta, rengeteg megvalósítással kapcsolatos tapasztalat jelezte, hogy „nonszensz” indikátorokat és vállalásokat kell teljesíteni. Elindult egy kezdeményezés 2014-2020-as időszakra való felkészülés kapcsán, ami pontosan az adminisztrációs terheit és a pályázati rendszer egyszerűsítését célozza.

Maga az OP tartalmaz egy olyan fejezetet, hogy hogyan lesz az adminisztráció megkönnyítve például internetes, e-alapon. Teljesen világos, hogy az eddigi horizontális és fenntarthatósági indikátoroknak nem sok értelmük volt, meg azoknak a követelményeknek nem. Mi javasoltuk, hogy az adott projekt jellegéhez igazodó indikátorok legyenek, ami javítja a teljesítményt és nem egy formális követelmény. De hogy pontosan mik lesznek azt még nem lehet tudni.

Kérdés: Várható-e, hogy a területi OP-kban, vagy a TOP-ban megjelenik a vízrendezés, vagy ez kizárólag a KEHOP-ban fog megjelenni?

Válasz: A vízrendezést most úgy hívjuk, hogy térségi vízszétosztás és azon kívül belvíz-gazdálkodás, vízviszatarítás. Ami hiányzik a KEHOP-ból az a síkvidéki csapadékvíz-gazdálkodás, a dombvidéken van rá utalás, hogy pl. tározókkal majd ezt kezelik. A TOP-ban csak általánosan van vízgazdálkodás. Ott ez eléggé kiforrotlan.

Kérdés: Az IKOP-ban szerepelt a városi közlekedés, az elővárosi közlekedés fejlesztése is. Erre milyen források látszanak előzetesen?

Válasz: külön prioritás-tengely van a városi közlekedés fejlesztésére. Ez időközben került be az IKOP-ba, a legelső verzióban még nem volt benne. Úgy tudom, hogy területi OP-ból tették át az IKOP hatáskörébe, illetve külön prioritás-tengelyen szerepel az elővárosi közlekedés fejlesztése, mégpedig a kötőpályás tömegközlekedése. A buszos közlekedés fejlesztése a területi program és a VEKOP feladata lenne. Kérdés, hogy végül sikerül-e megjelentetni. Valószínű, hogy az EU nem szeretne dieselbusz-beszerzést támogatni, hanem hibrid, illetve alternatív technológiák felé szeretne elmozdulni. Ezek viszont nagyon drágák.

2013.12.19.Szeged

Kérdés: a Bizottság jelezte, hogy különösen a végső értékelésnél nem találják elégségesnek az internetet történő vélemény-nyilvánítást. Hogyan történik meg ennek a társadalmi értékelése és véleményezése? Van-e valamin terv erre?

Válasz: Gyakorlatilag csináltunk egy partnerségi tervet az elején. Ennek egy része vagyis az internetre megy, mert olyan nincs hogy megszólítom a társadalmat és kiállok az utcára, ez úgy nem fog menni. A második kör, hogy megpróbálunk ilyen fórumokat csinálni, amiben mindig azt sajnálom, hogy kevesen vagyunk. Megyénként kiment vagy 300 meghívó külön a zöldszervezeteknek. Tapasztalatunk szerint a „személyes kapcsolatok”, amik működnek. Ha én felhívok valakit – pl. levegő munkacsoportot – hogy írjatok valamit nekünk, akkor írnak, de magától ez nem működik. Igazság szerint megkérdeznénk mi a társadalmat, csak a társadalom nem akar válaszolni. A tapasztalatom az volt, hogy az embereket inkább az OP érdekli, mint az SKV. Sokszor a kérdésekben is azt kapjuk, hogy nem jó az OP, pedig neki az SKV-ra kellene reagálni.

Kérdés: A barnamezős beruházások preferálásánál lehetne-e esetleg egy kicsit finomítani? Arról lenne szó, hogy van olyan kistelepülés Bács megyében, aki felismerte azt, hogy a fenntartható fejlődés egyik alappillére lehet a gazdasági fejlesztés, viszont nincs nálunk „ipari park”, ahová a gazdasági szereplők be tudnának települni, nincs nekik barnamezős felületük. A fejlesztés zöldterületek, termőterületek kivonása nélkül elképzelhetetlen. GINOP-ban és TOP-ban is preferált a „barnamező”. Így a döntésnél pontoktól esnek el.

Válasz: Konkrét környezetvédelmi előírások a GINOP-ban nem jelennek meg. Jelen állapotban nem kizáró ok a „termőföld kerül kivonásra”, de környezetvédelmi szempontból nem örülnék neki. Ilyenkor azt kell nagyon körültekintően megválasztani, hogy milyen területről van szó, mert azok különböző értékűek és különböző érzékenységtűek. Eddig a beruházó választotta ki a neki tetsző területet, a község pedig kiszolgáltatott helyzetben volt, mert szüksége volt a fejlesztésre. Itt kellene a jövőben valami egyensúlyt találni, hogy olyan helyre kerüljön a beruházás, ahol nem okoz, vagy csak kevés kárt okoz.

Kérdés: az SKV módszertanába hogyan lehet kezelni egy olyan tervezett beavatkozást, ami egyértelműen jár pozitív és negatív hatásokkal is? Két példa: klímaváltozáshoz kapcsolódóan a csongrádi vízlépcső kérdése; jégeső-elhárító rendszer.

Válasz Tombác Endre: az az igazság, hogy nagyon sok ilyen van, ami ilyen kettős hatású, van jó és rossz oldala. Az ember megpróbálja a rosszakat minimalizálni, a jókat pedig erősíteni a rendszerbe. A csongrádi vízlépcső fogós, ravasz ügy, az egy olyan komoly beavatkozás, hogy nehéz VKI-konform módon megcsinálni a jogszabályokat be kell tartani, a környezetvédelmi jogszabályokat is. Vannak dolgok, amikre nem vonatkoznak jogszabályok, itt azt teheti a készítő, hogy elírja az előnyöket és hátrányokat korrektül és majd a döntéshozó eldönti, hogy melyik „balhét hajlandó elvinni”. A vízerőművekkel most az a helyzet, hogy a GNV óta senki nem mer vízerőművet építeni, senki nem akarja azt a „balhét elvinni”. Lehet, hogy ez nem feltétlenül jó. Ezeket az ügyeket még a politikusok is csak bottal merik megpiszkálni.

Kérdés.....: megpróbálok egy komplex kérdést feltenni. A GINOP nem feltétlenül járul hozzá a környezet megerősítéséhez, fejlesztéséhez, ugyanakkor az EFOP a „jó állam” keretében a közigazgatás megújítását is célul tűzte ki. egyik célkitűzés a párhuzamosságok megszüntetése bizonyos szakterületeken, ahol ez jelen van. Összevonható-e egy-egy OP és egy teljes egészet képezve, valamennyi érdeknek megfelelően, illetve elvárásnak? Várható-e egy komplex összevont program kialakítása?

Magyar Emőke: nagyon jó a kérdés – javaslat. A probléma fennáll. Mi is megpróbáltuk áttekintetni, hogy az OP-k mennyire átfedőek, mennyire kiegészítőek, hogyan tudják egymást segíteni. Vannak, ahol jók a lehatárolások (KEOP, GINOP), de vannak olyan szakterületek, ahol ez még nem világos. De ezekre felhívtuk a figyelmet, hogy itt a lehatárolásokat finomítani kell. Viszont amire a javaslat-kérdés irányult, az egyértelműen problémának tűnik. Korábbi vizsgálataink alapján is ilyen komplex programok még nem működőképesek. Nem látjuk az intézményi háttérrel, hogy kell az ilyen komplex programot (útépítés-csatornázás-főtér-rehabilitáció) megpályázni, ki a kedvezményezett, kinél kell pályázni, stb. de a javaslatokat mi megpróbáljuk közvetíteni.

Fórumok résztvevői

Fórum helye	ÖKO	Külső
Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala (Városháza) (9021 Győr Városház tér 1.)	Rákosi Bevezet + Kehop + EFOP Vidéki IKOP	Kukely Gy. TOP + Szinte Hermann Violetta GINOP
Székesfehérvár , megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala (8000 Székesfehérvár, Városház tér 1.) Díszterem	Rákosi Bevezet + Kehop + EFOP Vidéki IKOP	Kukely Gy. TOP+ Szinte Hermann Violetta GINOP
Budapest Pest Megyei Önkormányzat	Tombác Bevezet +	Barsi Orsolya GINOP

1052 Budapest, Városház u. 7.	KEHOP +Szinte Magyar VEKOP Vidéki IKOP Rákosi EFOP	
Tudásközpont Pécs (7622 Pécs, Universitas utca 2/a) Konferencia terem	Rákosi EFOP Magyar IKOP Tombácz Bevezet + KEHOP + Szinte	Kukely Gy. TOP Hermann Violetta GINOP
Miskolc, NORDA Észak- Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft., Aula (3525 Miskolc, Széchenyi u. 107.)	Tombácz Bevezet + KEHOP+ Szinte Magyar TOP + IKOP Scheer EFOP	Hermann Violetta GINOP
Debrecen ÉARFÜ Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. (4025 Debrecen Széchenyi u. 31.)	Tombácz Bevezet + KEHOP+ Szinte Magyar TOP + IKOP Scheer EFOP	Hermann Violetta GINOP
Szeged Csongrád Megyei Önkormányzat Hivatala, Csongrád terem (6741 Szeged, Rákóczi tér 1.)	Tombácz Bevezet + KEHOP + Szinte Magyar TOP+IKOP Scheer EFOP	Hermann Violetta GINOP